

MUHASEBE

ENSTİTÜSÜ

DERGİSİ

MED - JOURNAL of ACCOUNTING INSTITUTE

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İŞLETME FAKÜLTESİ
MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
MED – Journal of Accounting Institute

Ocak ve Temmuz aylarında, yılda iki sayı olarak yayımlanan hakemli, açık erişimli bilimsel bir dergidir. /
This is a scholarly, peer-reviewed, open-access journal published biannually in January and July.

Sahibi / Owner

Muhasebe Enstitüsü Dergisi adına sahibi F. Lerzan KAVUT (İstanbul, Türkiye)
The Journal is owned by F. Lerzan KAVUT (Istanbul, Turkey) on behalf of Journal of Accounting Institute

Sorumlu Müdür / Director

Fatih YILMAZ, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye - fatihyil@istanbul.edu.tr

Baş Editör / Editor in Chief

F. Lerzan KAVUT, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye - lerk@istanbul.edu.tr

Editörler / Editors

Ash TÜREL, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye - gunduzay@istanbul.edu.tr
Taylan ALTINTAŞ, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye - ataylana@istanbul.edu.tr
Turgay SAKİN, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye - tsakin@istanbul.edu.tr
Emre Selçuk SARI, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye - emresari@istanbul.edu.tr
Nevzat GÜNGÖR, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İstanbul, Türkiye - nevzat.gungor@istanbul.edu.tr

İngilizce Dil Editörleri/Language Editors

Elizabeth Mary EARL, İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye
Alan James NEWSON, İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye

Editörler Kurulu / Editorial Board

Graham Gal, University of Massachusetts Amherst, USA.
Ersin Güredin, Istanbul University, Turkey.
Can Şimga Muğan, Middle East Technical University, Turkey.
Belverd E. Needles Jr., DePaul University, USA.
Serdar Özkan, American University of The Middle East, Kuwait.
Recep Pekdemir, University of Wisconsin La Crosse, USA.
Haluk Sumer, Marmara University, Turkey.
Haluk Ünal, University of Maryland, USA.

Ocak/January 2021, Sayı/Issue 64

Tarandığı İndeksler / Indexed by

ASOS Index, RePEc Ideas ve RePEc Econpapers

Ön Kapak Fotoğrafi / Front Cover Photograph:
Muhasebe Enstitüsü 50. Yıl Hatıra Pulu
Accounting Institute 50th Year Commemorative Stamp

Makale Gönderimi / Manuscript Submission:

Dergipark sistemine <http://dergipark.gov.tr/meder> yükleyiniz ve muhasabee@istanbul.edu.tr adresine bilgi veriniz.
Please submit your manuscripts via <http://dergipark.gov.tr/login> and inform muhasabee@istanbul.edu.tr

ISSN: 2602-3202, E-ISSN: 2667-6982

Dergide yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu ve belirtilen görüşler yazarlara aittir;
İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü bir sorumluluk yüklenmez.
Authors are responsible for all statements made in their work published in the Journal;
Istanbul University School of Business Accounting Institute has no responsibility in this regard.
İstanbul Üniversitesi, Avcılar Kampüsü, 34320 İstanbul, Türkiye

Yayın Türü/Type of Publication

Yaygın Süreli/Periodical

Yayıncı / Publisher

İstanbul Üniversitesi Yayınevi / Istanbul University Press
İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü,
34452 Beyazıt, Fatih / İstanbul - Türkiye
Phone / Telefon: +90 (212) 440 00 00

Baskı / Printed in

İlbey Matbaa Kağıt Reklam Org. Müc. San. Tic. Ltd. Şti.
2. Matbaacılar Sitesi 3NB 3 Topkapı / Zeytinburnu, İstanbul, Türkiye
www.ilbeymatbaa.com.tr
Sertifika No: 17845

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Sunuş / Preface

Muhasebe Enstitüsü Dergisi 64.Sayısı..... VI
Lerzan Kavut

50. Yılımızı Kutlarken Vizyonumuz ve Misyonumuz: Nice 50 Yıllar.....VII
Lerzan Kavut

Araştırma Makaleleri / Research Articles

Finansal Okuryazarlık ve Üniversitede Verilen Derslerin Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkisi
Financial Literacy and The Effect of Courses on University on Financial Literacy..... 1
Süleyman Uyar, Işıl Atalay

KOBİ IFRS’den Günümüze Finansal Raporlama Standartlarının
Genel Bir Değerlendirmesi
General Investigation of Financial Reporting Standards from IFRS for SMEs to Present 19
Özkan Sarısoy, İlknur Eskin

Kurumsal ve Finansal Raporlamanın Geleceği Üzerine Değerlendirmeler
Evaluations on the Future of Corporate and Financial Reporting 39
Hakan Cavlak

Türkiye’deki Enerji Sektörü Çalışanlarının Risk Odaklı İç Denetimle İlgili
Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma
Research on the Opinion of Turkey’s Energy Sector Employees Related to
Risk-Based Internal Auditing..... 59
Gökhan Ömer Karlıdağ

UFRS Uygulanma Sürecinde Hisse Senedi Piyasa Değeri İle Hisse Başına Kazanç ve Hisse Senedi
Defter Değeri Arasındaki İlişki (BİST 50’ye Dayalı Bir Uygulama)
The Relationship Between Market Value Per Share, Earnings Per Share and
Book Value Per Share in IFRS Implementation Process (Evidence from the BIST 50) 71
Alper Oflas, Mohammad Reza Toutouchi Asl

Teknik Not / Technical Note

An Approach to Integrating Historical Perspective into an Undergraduate
Accounting Course..... 85
Ron Baker

SUNUŞ

Değerli Okurlarımız,

Yeni bir yılda daha Muhasebe Enstitüsü Dergisinin 64. sayısında (Ocak 2021) sizinle tekrar birlikte olmaktan onur duyuyoruz.

Dünyada ve Ülkemizde, 2019 yılı sonlarından beri başta sağlık olmak üzere ekonomi, sosyal, psikoloji, teknoloji ve bunlarla ilişkili birçok alanda kaotik bir ortama yol açan koronavirüs (COVID-19) hastalığı yaşam döngümüzde halen etkinliğini sürdürmektedir. Bireyleri ve toplumları birçok yönden değişime/dönüşüme adeta zorlayan bu süreç; eğitim sektörünü, akademisyenleri ve öğrencileri de derinden etkilemeye devam etmektedir.

Salgının hem eğitim faaliyetlerimizin hem de akademik çalışmalarımızın üzerinde, zorlu ve ağır etkisini hissettiğimiz bu ortamda; çalışmalarını sürdüren ve bizimle paylaşarak muhasebe literatürüne değerli katkılar yapan yazarlarımıza teşekkür ederiz.

Dergimizin bu sayısında da, bilimsel nitelikli özgün çalışmaları titizlik ve özenle seçerek, sizlerle paylaştık. Yazarlarımızdan, Ron BAKER muhasebe eğitimi, Prof.Dr.Süleyman UYAR ve Işıl ATALAY finansal okur yazarlık eğitimi temalarının işlendiği çalışmalarıyla; Dr Özkan SARISOY ve Dr. Öğr. Üyesi İlknur ESKİN ise işletme ölçeklerini temel alan finansal raporlama standartları taslaklarını irdeleyen çalışmalarıyla dergimizde yer almışlardır. Dr Hakan CAVLAK çalışmasında, kurumsal raporlamanın gelişimi ve önemi ile finansal raporlamanın geleceği konusundaki makalesini; Dr. Gökhan Ömer KARLIDAĞ risk odaklı iç denetim ve enerji sektörü çalışanlarının bu konudaki görüşlerinin incelendiği araştırmasını sizlerle paylaşmışlardır. Alper OFLAS ve Mohammad Reza TOUTOUNCHI ASL'nin çalışmasında, UFRS uygulanma sürecinde hisse senedi piyasa değeri, hisse senedi defter değeri ve hisse başına kazanç konuları arasındaki ilişkiler BİST 50 şirketleri kapsamında irdelenmiştir.

Dergimiz yayın politikası olarak İngilizce ve Türkçe dillerinde bilimsel nitelikli çalışmaların kabulüne devam etmekte, ulusal ve uluslararası endekslerde taranma hedefimizi sürdürmektedir.

Gelecek sayılarımızda buluşmak dileğiyle...

Saygılarımızı sunarız.

MUHASEBE ENSTİTÜSÜ DERGİ YÖNETİMİ ve EDİTÖRLERİ ADINA

Prof. Dr. F. Lerzan KAVUT
İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi
Muhasebe Enstitüsü Müdürü

50. Yılımızı Kutlarken Vizyonumuz ve Misyonumuz: Nice 50 Yıllar

F. Lerzan KAVUT¹

İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü, Ülkemizde muhasebe sorunlarını araştırmak, muhasebe eğitimi geliştirmek ve eğitim faaliyetlerinde bulunmak amacıyla İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Anabilim Dalı öğretim üyeleri tarafından 11 Aralık 1970 tarihinde kurulmuştur.

Ülkemizde, Yüksek Öğretim Kurumları arasında, bu isimle faaliyet gösteren tek enstitü olan Muhasebe Enstitüsü 2020 yılında kuruluşunun 50. yılını kutlamıştır. Muhasebe Enstitüsü kuruluşundan itibaren öğretim üyelerinin, kamu ve özel sektörde alanında uzmanlaşmış yöneticilerin katkıları ile faaliyetlerini sürdürmekte olup muhasebe konusunda pek çok araştırma ve yayın faaliyeti gerçekleştirmiş, eğitim programları, sempozyumlar ve toplantılar düzenlenmiştir.

Muhasebe Enstitüsü'nün ilk faaliyetlerinden biri, halen düzenli olarak yayınlanmakta olan Muhasebe Enstitüsü Dergisi'dir. Muhasebe Enstitüsü Dergisi 1975 yılında yayın hayatına başlamıştır. 1975 yılı Nisan ayı ile 1989 yılı Kasım ayı arasında çıkan 58 sayıda toplam 412 makale yayınlanmıştır. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, akademisyenler ve iş hayatında önemli görevlerde bulunan kişilerin yazmış olduğu makaleler ile gerek teorik gerekse pratik alanda muhasebe eğitimi ve muhasebe mesleği konusuna önemli katkılar sağlamıştır. Muhasebe Enstitüsü Dergisi'nin bir diğer önemli özelliği de o yıllardaki adı "Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi" olan günümüzdeki "Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun" yayınladığı "Uluslararası Muhasebe Standartları" nın Türkçeye çevrilerek yayımlandığı *ilk basılı kaynak* olmasıdır. Yayın hayatına bir süre ara veren dergimiz 2018 yılı Temmuz ayında 59. sayısı ile tekrar düzenli olarak yayınlanmaya başlamıştır. Muhasebe Enstitüsü Dergisi çeşitli uluslararası endekslerde taranan hakemli bir dergi olup, TR-Dizin (Ulakbim) başvurusunun yakında sonuçlanması beklenmektedir.

Muhasebe Enstitü yayın faaliyetlerini, düzenli olarak yayınladığı Muhasebe Enstitüsü Dergisi'nin yanı sıra yayınladığı kitaplar ile de sürdürmektedir. Muhasebe Enstitüsü Yayınları kapsamında 82 adet kitap yayınlanmıştır. Muhasebe alanında yayınlanan bu kitapların bir kısmı teorik, bir kısmı araştırma bir kısmı ise vâk'a kitaplarıdır. 2015 yılından bu yana her sene yayımlanmakta olan vâk'alar kitap serisinde son olarak; 2020 yılında yayımlanan "Vâk'alar 2020" kitabı literatürdeki yerini almıştır. Muhasebe, finans ve vergi alanındaki çeşitli üniversitelerden akademisyenler ve iş dünyasındaki profesyoneller tarafından kaleme alınan vak'a kitaplarının içeriğini oluşturan örnek olaylar, teori ve iş dünyası uygulamalarını birleştiren eserler olması özelliğiyle; muhasebe eğitiminde önemli ve değerli bir kaynak/eğitim malzemesidir.

Muhasebe Enstitüsü'nün bir diğer özelliği de 1979 yılından itibaren düzenlenmeye başlanan ve günümüzde de halen düzenlenmekte olan Türkiye Muhasebe Eğitim Sempozyumu'nu başlatmış olmasıdır. 1979 yılında yapılan ilk sempozyumun düzenleyicisi Muhasebe Enstitüsü olmuştur. Her sene farklı bir üniversite tarafından düzenlenmekte olan bu sempozyumların tüm Türkiye'deki muhasebe öğretim elemanları tarafından benimsenmiş olması gurur kaynağımızdır. Muhasebe Enstitüsü 1979 yılında düzenlediği ilk sempozyumdan sonra 2000, 2004, 2012 ve 2019 yıllarında gerçekleştirilen sempozyumların da düzenleyicisi olmuştur.

Muhasebe Enstitüsü kuruluşundan itibaren çeşitli konularda bilimsel ve mesleki toplantılar düzenlemiş ve akademi-sanayi iş birliğinin güzel örneklerini oluşturmuştur. Bu toplantılardan başlıcaları; 2014 yılında Didim'de düzenlenen Vak'a Çalıştayı, 2015 yılında İstanbul'da düzenlenen İş Hayatı ile Eğitimde Vak'a Metodu Toplantısı ve 2017 yılında Osmaneli'nde düzenlenen Eğitimde Vak'a Metodu Çalıştayı'dır.

Muhasebe Enstitüsü'nün en önemli faaliyetlerinden biri de muhasebe eğitimi alanında yaptığı programlardır. Bunlar "Kısa Süreli Eğitim Programları (1970-2000)", "Muhasebe Denetçiliği Uzmanlık Programı (1981-1992)" ve "Muhasebe Enstitüsü Yüksek Lisans Programları (1990-1993)" dır. Muhasebe Enstitüsü ayrıca kuruluşundan itibaren bir günlük genel katılıma açık toplantılar da düzenlemiştir. Muhasebe Enstitüsü eğitim faaliyetlerinin,

¹ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Müdürü

lisansüstü düzeyde, önümüzdeki yıl başlaması planlanan ve başvuru sürecinde olan iki program ile sürdürülmesi hedeflenmektedir.

Muhasebe Enstitüsü'nün kuruluşundan bugüne kadar emeği geçen müdürlerimiz sırasıyla Prof. Dr. Nasuhi Bursal (1970-1981), Prof. Dr. Alparslan Peker (1981-1983), Prof. Dr. Kamuran Pekiner (1983-1988), Prof. Dr. Ersin Güredin (1988-2008), Prof. Dr. Fahir Bilginođlu (2008-2012), Prof. Dr. Cengiz Erdamar (2012-2014) ve Prof. Dr. Göksel Yücel'dir (2014-2019).

50. Yılıımızda Muhasebe Enstitüsü Müdürü, Müdür Yardımcıları ve Enstitü Yönetimi olarak; Enstitümüzün kuruluşunda ve bu güne değin yaşatılmasında emeği geçen, geçmişteki tüm Muhasebe Enstitüsü Müdürlüğü görevini üstlenmiş olan Hocalarımıza, Yöneticilerimize, gerek Enstitü sempozyum/toplantı/çalıştay/eğitim faaliyetlerimizde yer alan ve gerekse yayınlarımızda değeri eserlerini bizimle paylaşan ve bizi yıllardır takip ederek destekleyen, kuruluşumuzdan bu güne değin birlikte olduğumuz tüm Akademisyenlere ve Profesyonellere şükranlarımızı ve saygılarımızı sunmayı borç biliriz.

Finansal Okuryazarlık ve Üniversitede Verilen Derslerin Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkisi

Financial Literacy and The Effect of Courses on University on Financial Literacy

Süleyman Uyar¹ , Işıl Atalay²

¹Prof. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Antalya, Türkiye
²Doktora Öğrencisi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, İşletme Ana Bilim Dalı, Antalya, Türkiye

ORCID: S.U. 0000-0001-7895-1779; I.A. 0000-0003-2690-2144

ÖZ

Günümüzde gelişen bilgi teknolojileri ve finansal sistemler hayatımızın her alanını etkilemektedir. Sıradan bir vatandaşın bile finansal okuryazarlık bilgisi hayata dair alacağı bazı finansal kararları olumlu etkilemektedir. Bu bağlamda kişilerin finansal okuryazarlık seviyesinin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık durumlarını incelemek amacıyla Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde (İİBF) okuyan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi araştırılmıştır. Ayrıca finansal okuryazarlık düzeyinin, konuya ilişkin verilen derslerden etkilenme düzeyi ve öğrencilerin eğitime ilişkin düşünceleri gibi farklı değişkenlerden nasıl etkilendiği de ölçülmüştür. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin aldıkları dersler ile cinsiyetleri finansal okuryazarlık düzeyini etkilememektedir. Buna karşın öğrencilerin kendi finansal okuryazarlıklarına yönelik değerlendirmeleri, okuduğu sınıf ve not ortalaması finansal okuryazarlık düzeyini etkilemektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular genel anlamda öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Finansal okuryazarlık, üniversite öğrencileri, finansal okuryazarlık düzeyi

ABSTRACT

Today, developing information technologies and financial systems affect every area of our lives. Financial literacy knowledge, even that ordinary citizens, positively affects some of the financial decisions that they will make regarding their lives. In this context, it is important to determine the financial literacy level of individuals. In this study, the financial literacy level of students studying at Alanya Alaaddin Keykubat University Faculty of Economics and Administrative Sciences (İ.İ.B.F.) was investigated in order to examine the financial literacy status of university students. In addition, how the level of financial literacy was affected by different variables such as the level of being affected by the lessons given on the subject and the students' opinions about education, was also measured. According to the findings obtained from the study, students' lessons and gender do not affect the level of financial literacy. Rather, financial literacy levels are affected by students' self-evaluation of their own financial literacy, the grades they have studied and GPA. Findings obtained from the study generally show that students' financial literacy level is low.

Keywords: Financial literacy, university students, financial literacy level

Başvuru/Submitted: 25.06.2020 Revizyon Talebi/Revision Requested: 12.09.2020 Son Revizyon/Last Revision Received: 26.10.2020 Kabul/Accepted: 02.11.2020

Sorumlu yazar/Corresponding author: Süleyman Uyar / suleyman.uyar@alanya.edu.tr

Atıf/Citation: Uyar, S. ve Atalay, I. (2021). Finansal okuryazarlık ve üniversitede verilen derslerin finansal okuryazarlık üzerine etkisi. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 64, 1-17. <https://doi.org/10.26650/MED.757866>

Extended Abstract

Today, developing information technologies and financial systems affect every area of our lives. Financial literacy knowledge, even that of ordinary citizens, positively affects some of the financial decisions that they will make regarding their lives. Financial education in the process of gaining financial literacy; It plays a role in providing individuals with financial information, skills and skills infrastructure and supporting the process (Mason & Wilson, 2000). In this context, it is important to determine the financial literacy level of individuals. Research on university students has gained importance in determining the financial literacy levels of young individuals (Yew et al., 2017, s.45). The effect of financial education given at universities is intriguing and various studies have been carried out in many different countries. In studies conducted with different variables, it was found that male students had higher financial knowledge compared to female students and students in departments with financial education at the university had higher financial knowledge compared to students in other faculties (Volpe et al., 1996, s.92). In particular, there have been studies focusing on students studying in departments with dense financial courses such as business and economics. In these studies, it was concluded that financial literacy levels of students studying in business and economics departments, where financial lessons are intense, were higher than other departments (Beal & Delpachitra, 2003, p.77; Borden et al., 2008, p. 35; Rosacker et al., 2009, p.391; Luksander et al., 2014, p.240; Kozina & Ponikvar, 2015, p.252; Chen & Volpe, 1998, p. 222). However, it has been stated that the level of financial knowledge increased gradually from the first year of education to the last year, thereby positively affecting students' financial attitudes and behaviors (Jorgensen & Savla, 2010, p. 476).

In Turkey, several studies were conducted in order to measure the impact of the financial literacy level of financial education of university students. While some of these studies mostly focused on the interaction of students' financial knowledge and financial attitudes and behaviors (Coşkun, 2016; Alkaya & Yağlı, 2015; Sarigül, 2015; Çam & Barut, 2015), another part is their demographic and socio-economic characteristics (Barmakı & Şener, 2017) and studies to determine the level of financial literacy (Ergün, et al., 2014; Kiliç, et al., 2015; Çinko et al., 2017). In addition, quantitative studies (Bayram, 2014; Er et al., 2014; Elmas & Yılmaz, 2016) and qualitative (Güvenç, 2017) have been conducted on the content of university education and programs, and the effects of financial courses on financial literacy. In the aforementioned studies, the authors tried to determine whether the financial literacy levels of the students were affected by variables such as faculty, department, and academic year.

In this study, conducted with students studying at Alanya Alaaddin Keykubat University Faculty of Economics and Administrative Sciences, the variables were the following: gender, department, grade, grade point average, grade point average, their opinions about the courses on financial education at the university and the students' assessment of their own financial literacy. These dependent variables are classified as 0=financially literate, 1=financially illiterate. Logistic regression analysis will reveal the effect of independent variables in predicting the membership of students to groups classified as financially literate and financially illiterate. This analysis will reveal the effect of independent variables in predicting students' membership of the groups classified as financially illiterate and financially literate. All the selected independent variables were defined categorically, and the first levels were selected as the reference class for all variables including the dependent variable. In 90% of the literature studies on financial literacy and its measurement, a standard indicator that the individuals subjected to the research are financially literate could not be obtained, and in the rest of the studies, a further threshold value was used in measuring and interpreting financial literacy (Huston, 2010, p. 303). In the study, whether the students are financially literate or not was determined with the help of a threshold value, and it was deemed appropriate to determine the median value of the correct answer score given to the questions measuring financial information as the threshold value (Volpe, et al., 1996; Chen & Volpe, 1998; Volpe, Kotel, & Chen, 2002. ; Beal and Delpachitra, 2003; Suwanaphan, 2013). Accordingly, students with literacy score higher than the median score (55.55%) were coded with 1. 1-p is the low level of financial literacy of the student and students with literacy score equal to or lower than the median score (55.55%) are coded with 0. The ratio of students who can be defined as financially literate to faculty students is calculated as 26%.

According to the findings obtained from the study, the gender was not statistically significant in estimating the probability of being financially literate. The conclusion that the students who had successfully completed the first year would be financially literate corresponds with studies concluding that the level of financial knowledge increased after the end of the first year of education. This means that the six-hour basic financial education requirement of all department students, especially if completed in the first year, significantly increases the probability of being financially literate. However, it has been concluded that the fact that students receive education in different departments does not affect the possibility of advanced financial literacy, contrary to the results obtained in other studies. It was concluded that the students' education in the Business Department, which was taken as the reference group, did not affect the financial literacy level compared to other departments. Although the compulsory financial course hours are different in the curriculum of the department, this difference was not effective at the level of financial literacy. It was also concluded that students with higher grades are less likely to be financially literate than reference group students with low grade point averages. This means that students with a GPA of 2.5 and 2.99 in the faculty have a higher GPA than other subjects. In other words, the reason why students with a high GPA are more successful than unsuccessful students is the course rather than financial content. In addition, it was determined that the courses given in the faculty did not affect the financial literacy situations of the students, which they thought were effective or otherwise. However, it was concluded that students' perception of themselves as being financially literate affects the probability of them being financial literate.

1. Giriş

Piyasaların dinamikliği karşısında finansal kararların alınması ve uygulanması giderek karmaşıklaşmaktadır. Devletler, işletmeler ve bireyler tarafından varlıkların en etkin şekilde yönetilmesi, varlık edinebilmek kadar önemli hale gelmiştir. Piyasaya ve günlük hayata yönelik finansal müdahaleler devlet, işletmeler ve bireylerce gerçekleştirilebilir. Bu eylemler devlet tarafından kamu maliyesi, işletmeler tarafından işletme finansı ve tüketici tarafından ise kişisel/bireysel finans olarak sınıflandırılabilir (Danes ve Hira, 1987, s.4). Tüketici bağlamında emeklilik, çocukların eğitimi, hayat ve sağlık sigortası, konut edinme gibi uzun vadeli yatırımlar, artan hane halkı borcu ve kısa vadeli tasarruflar gibi durumlar nedeniyle özellikle 90'lı yıllardan itibaren kişisel finansı yönetme yeteneğine giderek daha çok ihtiyaç duyulmuştur (Chen ve Volpe, 1998, s.107). Bu bağlamda bireylerin öngöründe bulunarak varlıklarını bilinçli olarak yönetebilme, efektif karar alma ve davranışlarda bulunabilme yeteneği finansal okuryazarlık olarak adlandırılabilir (Noctor, Stoney ve Stradling, 1992, s.21).

Finansal okuryazarlık için buna benzer standart bir tanımlama yapmak bazen yetersiz kalmaktadır. Örneğin, finansal okuryazarlık genellikle bir tür tüketici uzmanlığı olarak görülebilir. Bu uzmanlık, bireyin mali işlerini başarılı bir şekilde nasıl yönettiğine (Alba ve Hutchinson, 1987, s.411) ya da kişisel finansa dayalı insan sermayesi olarak açıklanmaktadır (Fernandes, Jr. ve Netemeyer, 2014, s.1862). Bir başka tanımlama ile finansal okuryazarlık olayları ve değişen ekonomik koşulları göz önünde bulundururken kişinin temel finansal kavramları anlaması, uygun kısa vadeli karar verme ve sağlam uzun vadeli finansal planlamayı başararak kişisel finansları yönetme yeteneğidir (Remund, 2010, s.284). Bu tanımlamalara ek olarak Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD, 2011) tarafından yapılan tanıma göre finansal okuryazarlık, etkin finansal kararlar vermek ve böylece bireysel finansal refahı elde etmek için gereken farkındalık, bilgi, yetenek, tutum ve davranışın bir birleşimidir. Tanımlamalardan yola çıkarak finansal okuryazarlık konusunda öncelikle bireyin; a) finansal kavramları içeren bilgiyi edinmesi, b) edindiği bilgiyi algılaması ve c) ardından öngörü ve yeteneği ile karar alarak bu bilgiyi davranışa dönüştürmesi gerekir (Hung, Parker ve Yoong, 2009, s.708; Remund, 2010, s.279).

Finansal okuryazarlık, “anlamlandırma yaratan bir süreç” olarak görülmektedir. Buna göre finansal okuryazarlığın edinilmesinde; bireylerin yetenekleri/teknolojiler, bilgi kaynakları, finansal deneyim ve beklentilerin kombinasyonunu kullandıkları bir süreçten söz edilmektedir (Mason ve Wilson, 2000, s.22).

Finansal okuryazarlık, finansal dünyanın artan karmaşıklığına karşı sağduyulu ve açık bir yanıtlama biçimi olup (Fernandes, Jr., ve Netemeyer, 2014), kişisel finansal kararların alınmasında ve refahın artırılmasında önemli bir unsurdur (Nidar ve Bestari, 2012, s.163). Öyle ki, ABD Temsilciler Meclisi Finansal Hizmetler Komitesi'ne göre (2009), tüketicilerin finansal okuryazarlık düzeyinde artışın sağlanması, kamu refahının yükselmesi için bir politika hedefi olarak kabul edilmiştir. Aksi halde finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması durumunda, yüksek hane halkı ve bireysel borçlar, verimsiz mali kararlar (Lusardi ve Tufano, 2015) yetersiz emeklilik planlaması (Lusardi ve Mitchell, 2007, s.35) ve yüksek enflasyonist beklenti (Bruin, Vanderklaauw ve Downs, 2010, s.381) gibi sosyo-ekonomik açıdan olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmektedir (Cull ve Whitton, 2011, s.99).

Kişisel finansal okuryazarlık seviyesini etkileyen iç (kişisel özellikler) ve dış (çevre) faktörler bulunmaktadır (Nidar ve Bestari, 2002, s.163). Parayı değerlendirme bilgi ve becerisi olarak düşünüldüğünde finansal okuryazarlık hem iç hem de dış faktörlerin etkileşiminden meydana gelecektir. Söz konusu faktörler aşağıda sıralanmıştır:

- Kişisel demografik özellikler (Chen ve Volpe, 2002, s.291; Worthington, 2006, s.59; Beal ve Delpachitra, 2003, s.65; Cude ve ark., 2006, s.102).
- Finansal deneyim (Mandell, 2006, s.4; Peng, Bartholomae, Fox ve Cravener, 2007, s.265).
- Beklentiler (Mandell, 2008, s.15).
- Ailevi özellikler (Mandell, 2008, s.12; Mitchell, Lusardi ve Curto, 2009, s.1).
- Coğrafi konum (Mandell, 2008, s.41).

- Sosyal ve ekonomik özellikler ve ekonomik koşullar (Worthington, 2006, s.62).
- Finansal eğitim (Mandell, 2008, s.11; Peng ve ark., 2007, s.265).

Finansal okuryazarlıkla ilgili bilgi ve becerinin kazanılması da önemli bir unsurdur. Finansal okuryazarlığın kazanılması sürecinde finansal eğitim; bireylere finansal bilgi, yetenek ve beceri altyapısını sağlayacak ve süreci destekleyici rol oynayacaktır (Mason ve Wilson, 2000). Finansal eğitim kavramı; finansal ürünler, kavramlar, riskler ve fırsatlara ilişkin bilgi ve farkındalık yaratarak bireyde etkin karar verme ve refah artışı yaratma becerileri oluşturmanın da ötesinde finansal bilgi ve tavsiyelerden fazlasını gerektirir. Öyle ki finansal eğitim, özellikle politika uygulayıcılar için tüketicilerin finansal hareketlerinde artan karmaşıklığa karşı hayati bir panzehir olarak benimsenmiştir (Fernandes, Jr. ve Netemeyer, 2014, s.1862). OECD tarafından finansal eğitim ve farkındalığa ilişkin yayımlanan raporda sunulan öneriler aşağıdaki gibidir (OECD, 2005):

- Finansal kapasite geliştirilmeli, finansal eğitim adil ve tarafsız bir şekilde sağlanmalı, düzenlenmeli ve geliştirilmelidir.
- Finansal eğitim programları temel finansal matematik ve ekonomi konularını içermeli, buna ek olarak temel tasarruf, özel borç yönetimi veya sigorta gibi finansal yaşam planlamasının önemli yönleri hakkında bilgilendirme içermelidir.
- Finansal eğitim; finansal kurumların düzenlenmesi ve tüketicinin korunmasına ek olarak ekonomik güven ve istikrarı teşvik etmek için bir araç olarak görülmeli, düzenleyici ve idari çerçevede yer edinmelidir.
- Finansal eğitim programları, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak ve hedef kitlelerinin finansal bilgi alma biçimine yönelik tercihleri yansıtacak şekilde tasarlanmalı, yaşam boyu devam eden sürekli bir süreç olarak görülmelidir.
- Bireyler finansal konularla hayatlarında mümkün olan en erken zamanda tanışmalı, finansal eğitim okulda başlamalıdır.
- Finansal eğitimin, devlet yardım programlarının bir parçası olması konusuna özen gösterilmelidir.
- Mevcut finansal eğitim programlarına ilişkin ölçüm ve değerlendirme için yöntemlerin geliştirilmesi teşvik edilmeli, ilgili kriterleri karşılayan finansal eğitim programları dikkate alınmalıdır.

2. Literatür Araştırması

Finansal okuryazarlık konusunda yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları ve çalışmalardan elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Seçilmiş ülkelere yönelik gerek bütüncül gerek mukayeseli araştırmalarda finansal okuryazarlık seviyeleri arasında genç yetişkinlerin en düşük seviyelerde olduğu gösterilmektedir (OECD, 2020). Öte yandan, günümüzde finansal sistemlerin geçmişe kıyasla farklı ve karmaşık hal alması, refahtaki azalışa karşın yaşam beklentilerindeki artış, istihdam sorunları, ekonomideki belirsizlikler gibi sebeplerden dolayı gençlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesine yönelik müdahaleler en temel konulardan biri haline gelmiştir (Atkinson ve Messy, 2012, s.49). Öyle ki, finansal kavramlarla başa çıkma, genellikle bireyin aile evinden ayrılarak kendi başına yaşamaya başladığı dönemde ihtiyaç olarak daha da belirginleşmektedir. Böylece bireyler kendi ailelerini kurma ya da emeklilik planlamalarından daha önce, büyük harcama ve borç miktarları oluşturabilecek yaşam olaylarına başladıkları ve sorumluluklar üstlendikleri için üniversite döneminde finansal okuryazarlık düzeylerince gelişmişlik sağlamalıdır (Cull ve Whittton, 2011, s.99). Bu bağlamda finansal okuryazarlık düzeylerini saptayabilme açısından üniversite öğrencilerine yönelik araştırmalar önem arz etmektedir (Yew, Yong ve Cheong, 2017, s.45).

Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri, birtakım farklı değişkenlerle test edilerek belirlenmeye çalışılmıştır. Chen ve Volpe tarafından üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini belirleme ve karşılaştırma amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada yaş, cinsiyet gibi demografik özellikler, iş deneyimleri, finansal içerikli ders almış olma gibi değişkenlerin finansal okuryazarlık düzeyinde etkili olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca daha fazla iş tecrübesi

olan katılımcıların, 20-29 yaş, 40 yaş ve üstü katılımcıların diğer katılımcılara kıyasla daha fazla finansal okuryazarlık bilgisine sahip olduğu gözlemlenmiştir (Chen ve Volpe, 1998, s.121). Beal ve Delpachitra benzer şekilde iş deneyimi ve gelir düzeyi arttıkça finansal okuryazarlık seviyesinin de yükseldiğini ortaya koymuşlardır. Avustralyalı öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada üniversite öğrencilerinin finansal bilgi ve becerilerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Beal ve Delpachitra, 2003, s.77). Agarwal ve arkadaşları finansal okuryazarlık düzeyinin yaş ile pozitif ilişki içinde olduğunu tespit etmiştir. Bunu yaştaki artış ile gelen yaşam deneyimlerine ve bilgi birikimine dayandırmış, daha fazla yaş artışı ile görülen negatif ilişkiyi ise bilişsel işlevlerin kötüleşmesi olarak yorumlamışlardır (Agarwal, Driscoll ve Gabaix, 2009, s.75).

Finansal okuryazarlık ile ailevi etki ilişkisine yönelik çalışmalar da bulunmaktadır. Cude ve arkadaşları (2006) üniversite öğrencilerinin finansal bilgilerinin yetersiz olduğunu saptamakla birlikte ebeveynlerin finansal sosyalleşmede etkili olduklarını ileri sürmüştür. (Cude ve ark., 2006, s.107). Benzer şekilde Jorgensen ve Savla (2010) genç bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini ailevi etki yönünden araştırmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin finansal tutum üzerinde doğrudan, finansal davranış üzerinde ise finansal tutum kaynaklı dolaylı etkisi olduğu, finansal bilgi konusunda ise etkisi olmadığına ulaşılmıştır (Jorgensen ve Savla, 2010, s.475). Xiao ve arkadaşları üniversite eğitimine yeni başlamış öğrencilerin aile, çalışma ve eğitim durumları ile finansal öğrenme, tutum ve davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmış ve ailevi etkinin oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Xiao, Shim, Barber ve Lions, 2007, s.11). Razafimahasolo ve arkadaşları ise tüm bu çalışmaların aksine bulguların yaş, cinsiyet ve aile gelirinden bağımsız olduğunu tespit etmişlerdir. Ortanın üzeri finansal okuryazarlığa sahip ve nakit yönetiminde başarılı olan öğrencilerin düşük stres seviyesi ve yüksek akademik başarıya sahip oldukları bulunmuş, finansal okuryazarlığın düşük olduğu durumlarda ise stresin arttığı, akademik başarının da düştüğü tespit edilmiştir (Razafimahasolo, Borromeo ve Sausa, 2016, s.34).

Üniversite öğrencilerine yönelik yapılan finansal okuryazarlık çalışmalarına ilişkin bulgularda cinsiyet değişkeninin etkili olduğu da öne sürülmüştür (Danes ve Hira, 1987, s.15; Chen ve Volpe, 1998, s.114; Worthington, 2006, s.73; Chen ve Volpe, 2002, s.214; Dvorak ve Hanley, 2010, s.650; Markovich ve DeVaney, 1997, s.61; Furtuna, 2007, s.20; Kılıç, Ata ve Seyrek, 2015, s.140; Kocabıyık ve Teker, 2018, s.143; Şamiloğlu, Kahraman ve Bağcı, 2016, s.312; Ergün, Şahin ve Ergin, 2014, s.855). Bu çalışmalarda çoğunlukla erkeklerin finansal okuryazarlık seviyesinin ya da bilgisinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum kadınların finansal risk tutumları yönünden erkeklere kıyasla finansal riskten kaçınma eğilimlerinin daha yüksek olması ile açıklanmıştır (Coleman, 2003, s.111). Öte yandan bazı çalışmalarda cinsiyet ile finansal okuryazarlık bilgi veya düzeyi arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Adeleke, 2013, s.40; Jorgensen ve Savla, 2010; Rosacker ve Rosacker, 2016; Razafimahasolo ve ark., 2016; Barış, 2016; Ludlum, Tilker, Ritter, Cowart ve Xu, 2012, s.30).

Üniversite öğrencilerinin kredi kartı kullanımının finansal okuryazarlık düzeyinde bir etken olabileceği düşünülmüş ve bu konuda da çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Örneğin ABD’de üniversite öğrencilerinin kredi kartı kullanımı ve finansal bilgi düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı bulunmuştur (Robb, 2011, s.690). Yine A.B.D.’de öğrencilerin %70’inin bir adet, %36’sının ise en az bir adet kredi kartı kullandığı, bunlardan yalnızca %10’unun gecikme cezası, kart faizi ve benzeri konularda bilgili oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin finansal bilgi düzeyi ile kredi kartı borçlanma davranışları arasındaki ilişki araştırılmış ve finansal okuryazarlık düzeyi yüksek öğrencilerin kredi kartı borçlanma davranışlarında daha dengeli ve dikkatli oldukları tespit edilmiştir (Robb ve Sharpe, 2009, s.25). Bir başka çalışmada ise bilgi düzeylerinin gerek kredi kartı kullanımında gerekse ödeme alışkanlıklarındaki riski düşürdüğü belirtilmiştir (Xiao, Ahn, Serido ve Shim, 2014, s.596).

Genç bireylerin finansal okuryazarlık edinimi hususunda üniversitede verilen finans eğitiminin etkisi merak uyandırmakta, birçok farklı ülkede çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Volpe ve arkadaşlarının araştırması bu konunun öncüllerindedir. Farklı demografik değişkenlerle gerçekleştirilen çalışmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla ve üniversitede finansal eğitim içeren bölümlerdeki öğrencilerin diğer fakültelere kıyasla daha yüksek finansal bilgi düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Volpe, 1996, s.92). Finansal okuryazarlık düzeyini belirleme ve karşılaştırma amacıyla yapılan bir başka çalışmada benzer şekilde finansal içerikli ders gören, okula kayıt tarihi eski olan öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri daha yüksek olarak belirlenmiştir. Finansal bilgi düzeyi ve finansal bilgiye yönelik görüş ve davranışlarda pozitif

yönlü ilişki saptanmıştır (Chen ve Volpe, 1998, s.122). Özellikle işletme ve iktisat gibi finansal içerikli derslerin yoğun olduğu bölümlerde okuyan öğrenciler üzerine yoğunlaşan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalarda finansal içerikli derslerin yoğun olduğu işletme ve iktisat bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin, diğer bölümlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Beal ve Delpachitra, 2003, s.77; Borden, Sun-A Lee ve Collins, 2008, s.35; Rosacker, Ragothaman ve Gillispie, 2009, s.391; Luksander, Béres ve Huzdik, 2014, s.240; Kozina ve Ponikvar, 2015, s.252). Bununla birlikte finansal bilgi düzeyinin eğitime ilk başlanılan yıldan son yıla doğru aşamalı bir artış gösterdiği, dolayısıyla finansal tutum ve davranışları da pozitif biçimde etkilediği belirtilmiştir (Jorgensen ve Savla, 2010, s.476).

Türkiye’de finansal eğitimin, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyine etkisini ölçme amacıyla çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bunların bir kısmı daha çok öğrencilerin finansal bilgi düzeyi ile finansal tutum ve davranışların etkileşimine odaklı çalışmalar (Coşkun, 2016; Alkaya ve Yağlı, 2015; Sarıgül, 2015; Çam ve Barut, 2015) ile demografik ve sosyo-ekonomik özelliklere göre (Barmakı ve Şener, 2017) finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeye yönelik çalışmalardan (Ergün, ve ark., 2014; Kılıç ve ark., 2015; Çinko, Avcı, Ergun, ve Tekçe, 2017) oluşmaktadır. Bununla birlikte üniversite eğitimi ve programların içeriği ile finansal derslerin etkisine yönelik nicel (Bayram, 2014; Er, Temizel, Özdemir ve Sönmez, 2014; Elmas ve Yılmaz, 2016) ve nitel (Güvenç, 2017) araştırmalar da yapılmıştır. Söz konusu çalışmalarda öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin öğrenim gördükleri fakülte, bölüm, sınıf gibi değişkenlerden etkilenip etkilenmediği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sınıf veya öğrenim türüne göre öğrencilerin finansal bilgi düzeyindeki farklılıkları belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda sınıf ve öğrenim türü faktörlerinin bilgi seviyelerinde önemli farklılıklara sebep olduğu saptanmıştır (Tuna ve Ulu, 2016). Benzer şekilde Gümüş ve Pailer tarafından işletme bölümü öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada hiç finans dersi almamış birinci sınıf öğrencileri ile finans dersini başarı ile tamamlamış sonuncu sınıf öğrencileri arasındaki farklılıklar saptanmıştır. Finansal bilgi ve davranış konusunda sonuncu sınıflar daha yüksek düzeyde ve etkin iken ilk sınıfların finansal algı düzeyi son sınıflardan daha yüksek olarak ölçülmüştür (Gümüş ve Pailer, 2019). Erciyes Üniversitesi’nde gerçekleştirilen bir diğer çalışmada işletme bölümü ve diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin bilgi düzeyindeki farklılıklar araştırılmıştır. Bununla birlikte kredi kartı ve bankamatik kullanım alışkanlıkları, aile eğitim durumu ve cinsiyet gibi değişkenler de analize dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda işletme bölümü öğrencilerinin diğer bölümlere göre daha yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip oldukları belirlenmiştir (Şamiloğlu ve ark., 2016). Öte yandan başka bir çalışmada ise işletme bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyesinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Altıntaş, 2011). Finans eğitiminin finansal bilgi birikimlerinin düzeyindeki belirleyiciliğine yönelik bir başka araştırmada yine işletme bölümü öğrencilerinin temel düzeyde finans bilgisi edindikleri, bu bilgilerin demografik ve eğitimsel bazı özelliklerden etkilendiği tespit edilmiştir (Contuk, 2018).

Özellikle son dönemlerde finansal okuryazarlık bilgi ve düzeyi ölçümünde iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin ana kütle olarak seçildiği çalışmalar dikkat çekmektedir. Danışman, Sezer ve Gümüş, İİBF öğrencilerinin finansal kararlara ilişkin etkin fikirlere sahip olabileceklerini düşünerek finansal bilgi düzeyini ölçmeye yönelik bir çalışma gerçekleştirmiş ve öğrencilerin temel düzeyde finansal okuryazar oldukları sonucuna ulaşmıştır. (Danışman, Sezer ve Gümüş, 2016). Selçuk ve Yılmaz, İİBF’de okuyan öğrencilerde finansal okuryazarlığı etkileyen faktörleri inceleme amacıyla kişisel özellikler, ailevi özellikler, eğitim düzeyi ve ailenin finansal etkisinin öğrencilerin okuryazarlıkları ile olan ilişkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin okuryazarlık seviyesinin düşük olduğu ve ortalama bir öğrenci tarafından soruların yarısına bile doğru cevap verilemediği gözlemlenmiştir. Ailenin eğitimi ve babanın çalışıyor olması da finansal okuryazarlık düzeyinde etkili bulunmuş, aile gelirinin etkili olmadığı ve genel not ortalamasının ise anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (Selçuk ve Yılmaz, 2015). İİBF ve meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik bir başka çalışmada öğrencilerin kendilerini finansal durumları yönetmede olduklarından daha başarılı algıladıkları tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, gerçek finansal başarıyı elde edebilecekleri programların eğitim kapsamına alınması önerilmiştir (Bayram, 2014). Muhasebe ve finans dersleri hakkında öğrencilerin düşüncelerini belirlemek ve bu derslere yönelik başarılarına bağlı olarak finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılan bir çalışmada öğrencilerin muhasebe ve finans derslerine ilişkin okuryazarlıklarının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin

muhasebe ve finans dersleri hakkındaki görüşlerinde ve finansal okuryazarlık düzeylerinde demografik değişkenlere göre farklılıklar tespit edilmiştir (Demirkol ve Erduru, 2017). Kocabıyık ve Teker'in çalışmasında özellikle İİBF bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin diğer bölümlerdekilere kıyasla finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca öğrencilerin okudukları bölüm ve cinsiyet gibi değişkenlerin de finansal okuryazarlığı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Kocabıyık ve Teker, 2018). Er ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada ise İİBF ve mühendislik fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlıklar düzeyleri ölçülerek karşılaştırılmıştır. İİBF, eğitim alanı açısından finansal kavramları ve teknikleri tanıma olanağı yüksek olduğu düşünülerek, mühendislik fakültesi ise sayısal analizlerin eğitim içeriğinde daha büyük yer alması sebebi ile seçilmiştir. Eğitim alanları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Er ve ark., 2014).

3. Çalışmanın Metodolojisi

Lojistik regresyon analizi, regresyon analizi mantığında kategorik verilerin analizine olanak sunar. (Kılıç, 2000). Bu nedenle çalışmada iki kategorili bağımlı değişken ve bağımsız değişkenlerin etkilerinin hesaplanabileceği İkili Lojistik Regresyon Analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu analiz yönteminin bireylerin hangi kategorinin üyesi olacağına yönelik olasılık değerlerini hesaplamayı sağlaması (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018, s.49) çalışmada bu yöntemin seçilmesinde etkili olmuştur. Analiz iki ya da daha fazla gruba ilişkin üyelik tahminini sağladığından hem sınıflandırmayı sağlayacak hem de bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koyacaktır (Mertler ve Reinhart, 2016, s.308).

Lojistik regresyon, ilgilenilen özelliğin varlığına yönelik olasılığın bir logit dönüşümünü tahmin etmek için oluşturulan matematiksel modelin katsayılarını oluşturur. Bu analizde bağımlı değişkene logit dönüşüm uygulanır (Hair, Black, Babin ve Anderson, 1998, s.341) ve bağımlı değişkenin meydana gelme olasılığının tahmini için standart hatalara ve önem seviyelerine sahip katsayılar oluşturmak amacıyla aşağıdaki denklemi kullanmaktadır:

$$\text{Logit}(p) = \log \log \left(\frac{1}{1-p} \right) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_k X_k \quad (1)$$

p: olayın gerçekleşme olasılığı

1-p: gerçekleşmeme olasılığı

Lojistik regresyonda Odds, bir olayın gerçekleşme olasılığının o olayın gerçekleşmeme olasılığına oranı olarak tanımlanır. Dolayısıyla Odds oranı şu şekilde hesaplanmaktadır:

$$\text{Odds} = \frac{p}{1-p} \quad (2)$$

Olasılık değerleri 0 ile 1 arasında yer almaktadır. Ancak Odds değeri bir olayın gerçekleşme ve gerçekleşmeme olasılığının oranı olduğundan 1'den büyük değerler de alabilmektedir. Odds oranı Exp (β) ile sembolize edilmektedir (Mertler ve Reinhart, 2016, s.310).

Bu bağlamda çalışmaya ilişkin lojistik regresyon modelinde p, öğrencinin finansal okuryazar olma olasılığı tahminidir. Böylece ekonometrik model şu şekilde oluşturulmuştur:

$$\begin{aligned} \text{Logit}(p) = & \beta_0 + \beta_1(\text{cinsiyet}) + \beta_2(\text{bölüm1}) + \beta_4(\text{bölüm2}) + \beta_5(\text{bölüm3}) + \beta_5(\text{sınıf1}) + \beta_6(\text{sınıf2}) \\ & + \beta_7(\text{sınıf3}) + \beta_8(\text{notort1}) + \beta_9(\text{notort2}) + \beta_{10}(\text{notort3}) + \beta_{11}(\text{dersdgr1}) \\ & + \beta_{12}(\text{dersdgr2}) + \beta_{13}(\text{kendidgr1}) + \beta_{14}(\text{kendidgr2}) + \beta_{15}(\text{kendidgr3}) \\ & + \beta_{16}(\text{kendidgr4}) \end{aligned} \quad (3)$$

Çalışmada kullanılan bağımsız değişkenler ile referans gruplarına ilişkin tanımlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Bağımsız Değişkenler ve Referans Gruplarına İlişkin Tanımlamalar	
P	Katılımcı öğrencinin finansal okuryazar olma olasılığı
Cinsiyet	Eğer katılımcı “erkek” ise 1, değil ise 0
Kadın	Referans grup
Bölüm1	Öğrencinin programı “Uluslararası Ticaret” ise 1, değilse 0
Bölüm2	Öğrencinin programı “Ekonomi ve Finans” ise 1, değilse 0
Bölüm3	Öğrencinin programı” İnsan Kaynakları Yönetimi” ise 1, değilse 0
İşletme	Referans grup
Sınıf1	Öğrenci “2.sınıfta” öğrenim görmekte ise 1, değilse 0
Sınıf2	Öğrenci “3.sınıfta” öğrenim görmekte ise 1, değilse 0
Sınıf3	Öğrenci “4.sınıfta” öğrenim görmekte ise 1, değilse 0
1.sınıf	Referans grubu
Notort1	Öğrencinin not ortalaması “2,00 ve 2,49 arası” ise 1, değilse 0
Notort2	Öğrencinin not ortalaması “2,50 ve 2,99 arası” ise 1, değilse 0
Notort3	Öğrencinin not ortalaması “3’ten fazla” ise 1, değilse 0
2’den az	Referans grubu
Dersdgr1	Öğrencinin finans eğitiminin etkisine yönelik düşüncesi “bilmiyorum” ise 1, değilse 0
Dersdgr2	Öğrencinin finans eğitiminin etkisine yönelik düşüncesi “hayır” ise 1, değilse 0
Evet	Referans grubu
Kendidgr1	Öğrencinin kendi finansal okuryazarlığını gördüğü düzey “düşük” ise 1, değilse 0
Kendidgr2	Öğrencinin kendi finansal okuryazarlığını gördüğü düzey “orta” ise 1, değilse 0
Kendidgr3	Öğrencinin kendi finansal okuryazarlığını gördüğü düzey “iyi” ise 1, değilse 0
Kendidgr4	Öğrencinin kendi finansal okuryazarlığını gördüğü düzey “çok iyi” ise 1, değilse 0
Çok düşük	Referans grubu

3.1. Veri Toplama Yöntemi ve Örneklem

Bu çalışma, üniversitede verilen muhasebe ve finans eğitiminin, öğrencilerin finansal okuryazarlık durumları üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlamaktadır. Diğer fakültele kıyasla İ.İ.B.F. bölümlerinde muhasebe, finans içerikli dersler yoğunluk gösterdiğinden bu fakülte tercih edilmiştir. Bu kapsamda Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi İ.İ.B.F. öğrencilerine 34 soruluk bir anket düzenlenmiştir. Anket soruları Bayram’ın (Bayram, 2014) konuya ilişkin çalışmasından ve finansal okuryazarlığı ölçme anketinden (OECD, 2011) elde edilmiş ve Kaya’nın çalışmasından seçilmiştir (Kaya, 2019).

Anket toplama işlemi online olarak gerçekleştirilmiş, gönüllülük esaslı kolayda örnekleme metodu uygulanmıştır. Elde edilen veriler ile ilk olarak betimleyici istatistikleri gözlemlemek amacıyla frekans dağılımları incelenmiştir. Ankette yer alan ilk dört soru cinsiyet, bölüm, sınıf, genel not ortalaması gibi bilgilere ilişkin sorulardır. Sonraki iki soruda öğrencilerden, kendi finansal okuryazarlıklarına ve aldıkları finans eğitime ilişkin öznel değerlendirmeler alınmıştır. Sonraki dokuz soru finansal bilgi ve düzeylerini ölçmeye yönelik hesaplama sorularıdır. Son kısımda ise 19 adet finansal kavram verilmiş ve öğrencilerden bu kavramlara ilişkin bilgi düzeylerini Likert ölçek tipine uygun şekilde cevaplamaları istenmiştir. Araştırmada finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesine ve finansal kavram bilgisine yönelik değerlendirmelere ilişkin güvenilirlik analizi gerçekleştirilerek Cronbach Alpha değeri yaklaşık %92 olarak bulunmuştur.

2019-2020 öğretim yılı itibari ile Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde 2014 öğrenci öğrenim görmektedir. İstatistiksel analize göre bu sayıda bir öğrenci topluluğu için 322 anket yeterli görülmektedir (Sekaran ve Bougie, 2016). Çalışmamızda toplam 325 anket analize dahil edilmiştir.

Çalışmada cinsiyet, bölüm, sınıf, genel not ortalaması, öğrencilerin üniversitedeki finansal eğitime yönelik dersler hakkındaki görüşleri ve kendi finansal okuryazarlığına ilişkin değerlendirmeler bağımsız değişkenler olarak seçilmiştir. Bağımlı değişken 0=finansal okuryazar değil, 1=finansal okuryazar olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu analiz öğrencilerin, finansal okuryazar değil ve finansal okuryazar olarak sınıflandırılmış gruplara üyeliklerini tahmin etmede bağımsız değişkenlerin etkisini ortaya koyacaktır. Seçilen bağımsız değişkenlerin tümü kategorik şekilde tanımlanmış, bağımlı değişken dahil tüm değişkenlerde ilk düzeyler referans sınıfı olarak seçilmiştir.

Finansal okuryazarlığa ve ölçümüne yönelik literatür çalışmalarının %90'ında araştırmaya konu olan bireylerin finansal okuryazar olduklarına ilişkin standart bir gösterge elde edilememiş, geri kalan araştırmalarda ise finansal okuryazarlığın ölçülmesi ve yorumlanmasında bir eşik değer kullanılmıştır (Huston, 2010, s.303). Çalışmada öğrencilerin finansal okuryazar olup olmamaları bir eşik değer yardımıyla belirlenmiş, finansal bilgiyi ölçen sorulara verilen doğru cevap skorunun ortanca değerinin eşik değer olarak belirlenmesi uygun görülmüştür (Volpe, ve ark., 1996; Chen ve Volpe, 1998; Volpe, Kotel ve Chen, 2002; Beal ve Delpachitra, 2003; Suwanaphan, 2013). Buna göre ortanca skorundan (%55.55) daha yüksek okuryazarlık skoruna sahip öğrenciler 1 ile kodlanmıştır. 1-p, öğrencinin finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olması durumudur ve medyan skoruna (%55.55) eşit veya daha düşük okuryazarlık skoruna sahip öğrenciler 0 ile kodlanmıştır.

4. Çalışmadan Elde Edilen Bulgular

Tablo 2'de değişkenlere ilişkin frekans dağılımları ve yüzde dağılımlar verilmiştir. Tablo 2'de görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin % 54,8'lik kısmı erkek öğrencilerdir. Bölümlere ilişkin dağılım incelendiğinde ankete katılanların yarıdan fazlası işletme bölümü öğrencisi olup, en az katılım sağlayan bölüm % 2,8 oran ile ekonomi ve finans bölümü olmuştur. Öğrencilerin not ortalamasının çoğunlukla 2,00 ile 2,99 arasında olduğu görülmektedir. Fakültede verilen finans derslerine ilişkin öğrencilerin görüşleri % 39,7 oranında etkili olduğu şeklinde olmakla birlikte, % 34,5'lik bir kısmın bu soruya çekimser kaldığı görülmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı kendi finansal okuryazarlık düzeyini orta derece olarak değerlendirmiş, yaklaşık %33'lük bir kısım orta seviyenin altında finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. 70 katılımcının ise kendi finansal okuryazarlık düzeyini yüksek (iyi ve çok iyi) olarak değerlendirdiği görülmektedir. 255 kişi finansal okuryazarlık düzeyini iyi olarak tanımlamaya yeterli görmemiş, hesaplamalar sonucu 239 katılımcının finansal okuryazar olma düzeyinde yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple öğrencilerin önemli bir kısmının kendi finansal okuryazarlıklarına ilişkin değerlendirmelerinde fazla iyimser ya da kötümser değil, gerçekçi davrandıkları söylenebilmektedir.

Tablo 2: Verilere ilişkin frekans ve yüzde dağılımlar			
Bağımsız Değişkenler	Bağımsız Değişken Kategorileri	Frekans Dağılımı	Yüzde Dağılım
Cinsiyet	Kadın	147	45,2
	Erkek	178	54,8
Bolum	İşletme	177	54,5
	Uluslararası Ticaret	44	13,5
	Ekonomi ve Finans	9	2,8
	İnsan Kaynakları	95	29,2
Sınıf	1.Sınıf	60	18,5
	2.Sınıf	12	3,7
	3.Sınıf	103	31,7
	4.Sınıf	150	46,2
Notort	2,00'den az	60	18,5
	2,00 ve 2,49 arası	123	37,8
	2,50 ve 2,99 arası	84	25,8
	3.00'ten fazla	58	17,8
Dersdgr	Evet	129	39,7
	Bilmiyorum	112	34,5
	Hayır	84	25,8
Kendidgr	Çok Düşük	33	10,2
	Düşük	75	23,1
	Orta	147	45,2
	İyi	48	14,8
	Çok İyi	22	6,8

Lojistik regresyon analizi uygulandığında ilk adımda yalnızca sabit değer yer aldığı başlangıç modelinde yer alan ilk hata ki kare p değeri 0,025 olarak hesaplanmıştır. Bu değer başlangıç modelinde yer almayan bağımsız değişkenlerin katsayılarındaki değişimin anlamlı derecede sıfırdan farklı olduğunu ifade eder. Başka bir deyişle analizde belirtilen bir ya da daha fazla bağımsız değişkenin modele eklenmesinin modeli açıklama gücünü arttıracakını belirtir. Ayrıca model tüm katılımcıların %73,8'lik kısmını doğru sınıflandırmaktadır. Sonraki adımda bağımsız değişkenler modele dahil edilerek ölçüm gerçekleştirilmiştir. Tablo 3'te değişkenlerin modele dahil edilmesi ile model katsayılarına yönelik Omnibus testi sonuçları sunulmaktadır. Burada Ki-kare istatistik değerinin anlamlılık düzeyi her bir adım, blok ve model için ayrıca belirtilir. Açıklayıcı değişkenlerin yer almadığı model ile bunların modele eklenmesi sonucu oluşan model arasındaki fark 0,016 olarak hesaplanmış ve istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur ($0,016 < 0,05$). Buna göre modelin açıklayıcı gücü bulunmaktadır ve bağımsız değişkenlerin modele alınması değişkenler arasındaki ilişkiyi geliştirmek için uygun olacaktır.

Tablo 3: Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi

Omnibus Tests of Model Coefficients				
		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	30,477	16	,016
	Block	30,477	16	,016
	Model	30,477	16	,016

Tablo 4.4'te yer alan Cox & Snell R², Nagelkerke R² değerleri bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkende meydana gelecek bir değişimin ne kadarlık kısmını açıklayabileceğine ilişkin bilgi vermektedir. Buna göre modeldeki bağımsız değişkenler Nagelkerke R² değerine göre modelin bağımlı değişkendeki varyansın yaklaşık %13'lük kısmını açıklayabilmektedir.

Tablo 4: Model Özet Tablosu

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	345,113 ^a	,090	,131

Ki-kare uyum iyiliği olarak da anılan Hosmer ve Lemeshow testi modelin bütün olarak uyumunu değerlendirir. Tablo 5'te teste ilişkin p değerinin 0,05'ten büyük olması gözlenen ile model tarafından tahmin edilen değerler arasında anlamlı bir fark olmadığını ifade eder (Garson, 2020). Buna göre 0,749 ile model aracılığıyla tahmin edilen değerler ile gözlenen değerler arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 5: Hosmer ve Lemeshow Testi

Step	Chi-square	df	Sig.
1	5,080	8	,749

Modelde bağımlı değişken finansal okuryazarlık durumu, bağımsız değişkenler ise cinsiyet, bölüm, sınıf, not ortalaması, kendi finansal okuryazarlığına ilişkin değerlendirme ve derslerin etkisine ilişkin değerlendirme olarak belirtilmiştir. Lojistik regresyonda, her bir bağımsız değişkenin β katsayısı, her bir kategorinin referans kategorisine görece bağımlı değişken varyansına kısmi etkisini ifade etmektedir. Lojistik regresyon modeli analiz sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Analiz sonuçlarında "Sınıf1" (2,771) katsayısı pozitif yönlü ve 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuş ve Odds oranı (Exp β) 15,973 olarak saptanmıştır. Buna göre ikinci sınıf öğrencilerinin finansal okuryazar olma olasılığı birinci sınıf öğrencilerine göre 15,973 kat daha fazladır. Ayrıca "Sınıf3" değişkeni (1,151) katsayısı pozitif yönlü ve 0,05 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı bulunmuş, Odds oranı 3,16 olarak tespit edilmiştir. Son sınıf öğrencilerinin finansal okuryazar olma olasılıklarının dördüncü sınıf öğrencilerine kıyasla 3,16 kat daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Not ortalaması 2,00'den düşük olan öğrencilere kıyasla, not ortalaması 2,50 ve 3,00 arası olan öğrencilerin başarılı olması daha olası bir durumdur. Ancak analiz sonuçlarında "Notort2" (-0,883) katsayısı negatif yönlü ve 0,1 düzeyinde anlamlı bulunmuş ve Odds oranı (Exp β) 0,414 olarak saptanmıştır. Buna göre not ortalaması 2,50 ile 2,99 olan öğrencilerin finansal okuryazar olma olasılığı, not ortalaması 2'den az olan öğrencilere kıyasla 0,414 kat daha azdır. Başka bir deyişle not ortalaması bu değişkene ilişkin referans grubundaki öğrencilere kıyasla daha yüksek olan öğrencilerin finansal okuryazar olma olasılığı düşmektedir. Not ortalaması 2,00'den az olan öğrenciler 2,50 ile 3,00 arası olan öğrencilere kıyasla daha fazla

finansal bilgiye sahiptir. Dolayısıyla not ortalaması 2,50 ile 2,99 arası olan bireylerin ders notlarındaki başarının finansal içerikli derslerden farklı olduğu düşünülebilir.

Tablo 6: Lojistik Regresyon Modeli Analiz Sonuçları

Step 1 ^a	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp (B)
Cinsiyet(1)	-0,024	0,324	0,006	1	0,94	0,976
Bolum			3,077	3	0,38	
Bolum(1)	0,378	0,466	0,658	1	0,417	1,459
Bolum(2)	0,216	0,886	0,059	1	0,807	1,241
Bolum(3)	-0,447	0,394	1,29	1	0,256	0,639
Sınıf			12,821	3	0,005	
Sınıf(1)	2,771	0,799	12,024	1	0,001	15,973
Sınıf(2)	0,812	0,555	2,135	1	0,144	2,251
Sınıf(3)	1,151	0,567	4,114	1	0,043	3,16
Notort			3,848	3	0,278	
Notort(1)	-0,47	0,391	1,447	1	0,229	0,625
Notort(2)	-0,883	0,45	3,843	1	0,05	0,414
Notort(3)	-0,529	0,519	1,039	1	0,308	0,589
Kendidgr			7,98	4	0,092	
Kendidgr(1)	0,501	0,56	0,798	1	0,372	1,65
Kendidgr(2)	0,226	0,543	0,173	1	0,677	1,254
Kendidgr(3)	1,182	0,643	3,379	1	0,066	3,261
Kendidgr(4)	1,338	0,724	3,415	1	0,065	3,813
Dersdgr			1,457	2	0,483	
Dersdgr(1)	0,442	0,401	1,213	1	0,271	1,555
Dersdgr(2)	0,462	0,433	1,143	1	0,285	1,588
Constant	-2,214	0,789	7,865	1	0,005	0,109

Analiz sonuçlarında “Kendidgr3” (1,182) katsayısı pozitif yönlü ve 0,1 düzeyinde anlamlı bulunmuş ve Odds oranı (Exp B) 3,261 olarak saptanmıştır. Buna göre kendi finansal okuryazarlık düzeyini ‘İyi’ olarak tanımlayan öğrencilerin finansal okuryazar olma olasılığı ‘Çok Düşük’ olarak tanımlayan öğrencilere göre 3,261 kat daha fazladır. Aynı şekilde “Kendidgr4” değişkeni (1,338) katsayısı pozitif yönlü ve 0,1 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı bulunmuş, Odds oranı 3,813 olarak tespit edilmiştir. Kendi finansal okuryazarlık düzeyini ‘Çok İyi’ olarak tanımlayan öğrencilerin finansal okuryazar olma olasılığı ‘Çok Düşük’ olarak tanımlayan öğrencilere göre 3,813 kat daha fazladır. Frekans analizlerinde öğrencilerin kendi finansal okuryazarlık düzeylerine ilişkin değerlendirmelerindeki tutumları ile bu istatistiki anlamlılığın örtüştüğü görülmektedir.

5. Sonuç

Bu çalışmada Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde okuyan öğrencilerin finansal dersler, bölüm, sınıf gibi farklı kategorik değişkenlerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisi incelenmiştir. Öğrencilerin temel finansal okuryazarlık düzeyleri %55,55 olarak hesaplanmıştır. Başka bir deyişle fakültede okuyan öğrencilerin finansal okuryazarlık sorularına verilen doğru cevap ortalaması %55,55 olarak bulunmuştur. Bu ortalamaya göre öğrenciler iki gruba ayrılmış ve finansal okuryazar olarak tanımlanabilecek öğrencilerin fakülte öğrencilerine oranı %26 olarak hesaplanmıştır.

Finansal okuryazar olma olasılığının tahmininde cinsiyet değişkeni istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır. Üniversite öğrencilerine yönelik yapılan finansal okuryazarlık çalışmalarına ilişkin bulgularda cinsiyet değişkeninin etkili olduğu öne sürülen çalışmaların aksine, cinsiyet ile finansal okuryazarlık bilgi veya düzeyi arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı sonucu benzer çalışmalarla örtüşmektedir (Adeleke, 2013; Jorgensen & Savla, 2010; Rosacker & Rosacker, 2016; Razafimahasolo vd., 2016; Barış, 2016; Ludlum ve ark., 2012).

Birinci sınıfı başarı ile tamamlamış olan öğrencilerin finansal okuryazar olma olasılıklarının önemli derecede artması sonucu, finansal bilgi düzeyinin eğitime ilk başlanılan yılın bitirilmesinin ardından artış gösterdiği bulgularına ulaşan çalışmalar ile örtüşmektedir (Jorgensen & Savla, 2010; Gümüş & Pailer, 2019; Tuna & Ulu, 2016). Fakültede tüm bölümlerin

birinci sınıf ders kataloğunda altı saatlik zorunlu temel muhasebe dersi bulunduğu görülmüştür. Bu durum öğrencilerin özellikle ilk sene almış oldukları temel finansal eğitimin finansal okuryazar olma olasılığını önemli derecede arttırdığı anlamına gelmektedir. Öte yandan öğrencilerin farklı bölümlerde öğrenim görmeleri, kimi çalışmaların aksine ileri finansal okuryazar olma olasılığını etkilememektedir. Öğrencilerin referans grubu olarak alınan işletme bölümünde öğrenim görmelerinin, diğer bölümlere kıyasla finansal okuryazarlık düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bölümlere ilişkin ders müfredatında zorunlu finansal ders saatleri farklı olsa da bu farklılık finansal okuryazarlık düzeyinde etkili olmamıştır.

Not ortalamaları düşük olan referans grubu öğrencilerine kıyasla daha belirli bir aralıkta ve daha yüksek ders notları olan öğrencilerin finansal okuryazar olma olasılıklarının azaldığı sonucuna da ulaşılmıştır. Bu durum fakültedeki 2,50 ve 2,99 not ortalamasına ulaşmış öğrencilerin daha düşük başarıdaki öğrencilere kıyasla daha yüksek not ortalamasına sahip olmalarını diğer dersler aracılığıyla sağlamış oldukları anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle genel anlamda başarısız öğrencilerden daha başarılı olma sebepleri finansal içerikli dersler dışındaki derslerdir.

Öğrencilerin, fakültede verilen derslerin etkili olduğu düşüncesinde ya da aksi düşüncede olmalarının, finansal okuryazar olma durumunu etkilemediği belirlenmiştir. Bununla birlikte kendini finansal okuryazar olarak değerlendiren öğrencilerin, bu görüşlerinin finansal okuryazar olma olasılıklarını etkilediği sonucuna da ulaşılmıştır.

6. Son Notlar

Çalışma, genel anlamda fakülte öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunu belirlemiştir. Bu finansal okuryazarlık düzeyini yükseltmek için analiz sonucunda etkin bulunan bağımsız değişkenlere ilişkin detaylar kapsamında iyileştirme ve düzenlemeler yapılması önerilebilir. Zorunlu temel finans derslerinin bulunduğu birinci sınıfı başarıyla tamamlamış olmanın, finansal okuryazar olma olasılığında etkin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda birinci sınıfta verilen finansal içerikli zorunlu derslerin teorik iletimi ve uygulanma şeklinin incelenmesi, diğer finansal içerikli derslerin bu şekilde düzenlenmesi faydalı olabilecektir. Bölümlerde zorunlu finans ders saatlerinin farklı olduğu ve bazı bölümlerin daha fazla ders saati olmasına rağmen bölümlere göre finansal okuryazarlık düzeyinde farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple görece fazla saatte finansal içerikli ders alan bölümlerde daha fazla okuryazar olma olasılıklarında artış görülmemesi, içeriklerinin gözden geçirilmesi ve daha etkin hale getirilmesi gerektiğini gösterir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda farklı üniversitelerin İ.İ.B.F. bölümleri ile veya farklı fakülte öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyeleri karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Adeleke, T. (2013). *The effects of gender and gender role on the financial literacy of college students*. Wilmington, North Carolina: Oklahoma State University
- Agarwal, S., Driscoll, J. C., Gabaix, X. ve Laibson, D. (2009). The age of reason: Financial decisions over the lifecycle. *Brookings Papers on Economic Activity*, (2), 51–117.
- Alba, Joseph V. & Hutchinson J. W. (1987). Dimensions of consumer expertise. *Journal of Consumer Research*, 13(4), 411–454.
- Alkaya, A. & Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık-f finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Journal of International Social Research*, 8(40), 585–599.

- Altintas, K. M. (2011). The dynamics of financial literacy within the framework of personal finance: An analysis among Turkish university students. *African Journal of Business Management* 5(26), 10483–10491.
- Atkinson, A. & Flore-Anne, M. (2012). *Measuring financial literacy: Results*.
- Bariş, S. (2016). finansal okuryazarlık ve bütçeleme davranışı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *TESAM Akademi Dergisi* 3(2), 13–38.
- Barmakı, N. & Şener, A. (2017). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri. *Journal of Current Researches on Social Sciences* 7(3), 67–88.
- Bayram, S. S. (2014). Finansal Okuryazarlık Ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. *Business & Management Studies: An International Journal* 2(2), 105–135.
- Beal, D. J. & Delpachitra, S. B. (2003). Financial Literacy Among Australian University Students. *Economic Papers*, 65-78.
- Borden, L. M., Sun-A Lee, J. S. & Collins, D. (2008). Changing college students' financial knowledge, attitudes, and behavior through seminar participation. *Journal of Family and Economic*, 29, 23–40.
- Bruin, W. B., Vanderklaauw, W., Downs, J. S., Fischhoff, B. & Topa, G. (2010). Expectations of inflation: The role of demographic variables, expectation formation, and financial literacy. *Journal of Consumer Affairs* 44(2), 381–402.
- Chen, H. & Volpe, R. P. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, (7)2, 107–128.
- Chen, H. & Volpe, R. P. (2002). Gender Differences In Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review* 11(3), 289–307.
- Coleman, S. (2003). Women And Risk: An Analysis Of Attitudes And Investment Behavior. *Academy Of Accounting And Financial Studies Journal*, 7(2) 99.
- Contuk, F. Y. (2018). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık durumunu etkileyen faktörler üzerine bir araştırma: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 113–136.
- Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: Finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 5(7), 2247–2258.
- Cude, B. J., Lawrence, F. C., Lyons, A. C., Metzger, K., LeJeune, E., Marks, L. & Machtmes, K. (2006). College students and financial literacy: What they know and what we need to learn. eastern family. *Economics and Resource Management Association*, 102–109.
- Cull, M., & Whitton, D. (2011). University students' financial literacy levels: Obstacles and aids. *The Economic and Labour Relations Review*, 99–114.
- Çam, A. V. & Barut, A. (2015). Finansal okuryazarlık düzeyi ve davranışları: Gümüşhane Üniversitesi önlisans öğrencileri üzerine bir araştırma. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 4(7), 63–72.
- Çinko, M., Avcı, E., Ergun, S. & Tekçe, M. (2017). Financial literature levels of university students: An example of Marmara University. *Marmara Business Review* 2(1), 25–50.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Danes, S. & Hira, T. (1987). Money management knowledge of college students. *Journal of Student Financial Aid*, (17)1, 4-16.
- Danışman, E., Sezer, D. & Gümüş, U. T. (2016). Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 26(2), 1–37.
- Demirkol, F. & Erduru, İ. (2017). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin tespitine yönelik bir araştırma: Harran Üniversitesi örneği. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 12–26.
- Dvorak, T. & Hanley, H. (2010). Financial literacy and the design of retirement plans. *The Journal Of Socio-Economics*, 39(6), 645–652.
- Elmas, B. & Yılmaz, H. (2016). Finansal okuryazarlık: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerine bir çalışma. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1.

- Er, F., Temizel, F., Özdemir, A. & Sönmez, H. (2014). Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin tespiti. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 113–125.
- Ergün, B., Şahin, A. & Ergin, E. (2014). Finansal okuryazarlık: İşletme bölümü öğrencileri üzerine bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 847–867.
- Fernandes, D., Jr., J. G. & Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management Science*. 60(8), 1861–1883.
- Furtuna, F. (2007). College students' personal financial literacy: Economic impact and public policy implications. *Undergraduate Economic Review*, 4(1),1.
- Garson, G. D. (2020). *Logistic regression*. Erişim adresi: <https://faculty.chass.ncsu.edu/garson/PA765/logistic.htm>
- Gümüş, U. T. & Pailer, M. K. (2019). Öğrencilerin finans dersi alma durumunun finansal okur yazarlık seviyesine etkisi: Bir nazilli örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11, 1496-1516.
- Güvenç, H. (2017). Öğretim programlarımızda finansal okuryazarlık. *Elementary Education Online*, 16(3), 935–948.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (1998). *Multivariate data analysis*. Pearson.
- Hung, A. A., Parker, A. M. & Yoong, J. (2009). Defining and measuring financial literacy. RAND Working Paper Series WR-708.
- Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. *Journal of Consumer*, 44(2), 296–316.
- Jorgensen, B. L., & Savla, J. (2010). Financial literacy of young adults: The importance of parental socialization. *Family Relations*, 59(4), 465–478.
- Kaya, H. (2019). Finansal okuryazarlık ve İİBF'de verilen muhasebe ve finansman derslerinin finansal okuryazarlık üzerine etkileri: Cumhuriyet Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Kılıç, S. (2000). Lojistik regresyon analizi ve pazarlama araştırmalarında bir uygulama. *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Kılıç, Y., Ata, H. A. & Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 129–150.
- Kocabıyık, T. & Teker, T. (2018). Finansal okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 117–144.
- Kozina, F. L. & Ponikvar, N. (2015). Financial literacy of first-year university students: The role of education. *International Journal of Management, Knowledge and Learning*, 4(2), 241–255.
- Ludlum, M., Tilker, K., Ritter, D., Cowart, T. W., & Xu, W. (2012). Financial literacy and credit cards: A multicampus survey. *Accounting, Finance & Business Law Faculty Publications and Presentations*, (2), 25–33.
- Luksander, A., Béres, D., Huzdik, K. & Németh, E. (2014). Analysis of the factors that influence the financial literacy of young people studying in higher education. *Public Finance Quarterly*, (2), 220–241.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2007). Financial literacy and retirement preparedness: Evidence and implications for financial education. *Business Economics* 42, 35–44.
- Lusardi, A. & Tufano, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14(4), 332–368.
- Mandell, L. (2006). Financial literacy: If it's so important, why isn't it improving? *Networks Financial Institute Policy Brief*, 1–11.
- Mandell, L. (2008). *The financial literacy of young American adults*. Washington: The JumpStart Coalition for Personal Financial Literacy.
- Markovich, C. A. & DeVaney, S. A. (1997). College seniors' personal finance knowledge and practices. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 89(3), 61.
- Mason, C. L. & Wilson, R. M. (2000). *Conceptualising financial literacy*. Loughborough: Business School, Loughborough University.

- Mertler, C. A. & Reinhart, R. V. (2016). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation* 6.th Edition. New York and London: Taylor & Francis.
- Mitchell, O. S., Lusardi, A & Curto, V. (2009). Financial literacy among the young: evidence and implications for consumer policy. Pension Research Council WP 9, 1–33.
- Nidar, S. R. & Bestari, S. (2012). Personal financial literacy among university students (case study at padjadjaran university students, Bandung, Indonesia). *World Journal of Social Sciences*, 2(4), 162–171.
- Noctor, M., Stoney, S. & Stradling, R. (1992). Financial literacy: a discussion of concepts and competences of financial literacy and opportunities for its introduction into young people’s learning. London, U.K.: NFER.
- OECD. (2005). Recommendation on principles and good practices for financial education and awareness.
- OECD. (2011). Measuring Financial Literacy: Core questionnaire in measuring financial literacy: Questionnaire and guidance notes for conducting an internationally comparable survey of financial literacy. Paris: INFE.
- OECD. (2020). *Financial education and youth*. Erişim adresi: <https://www.oecd.org/finance/financial-education-and-youth.htm>.
- Peng, T.-C. M., Bartholomae, S., Fox, J. J ve Cravener, G. (2007). The impact of personal finance education delivered in high school and college courses. *J Fam Econ*, 265–284.
- Razafimahasolo, M., Borromeo, R., Sausa, L., Carpizo, R., & Sabado, J. (2016). Impact of financial literacy on level of stress And academic achievement among college students. *AUP Research Journal*, 9(12), 22–36.
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 276–295.
- Robb, C. A. (2011). Financial knowledge and credit card behavior of college students. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(4), 690–698.
- Robb, C. A. & Sharpe, D. L. (2009). Effect of personal financial knowledge on college students’ credit card behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1), 19.
- Rosacker, K. M. & Rosacker, R. E. (2016). An exploratory study of financial literacy training for accounting and business majors. *The International Journal of Management Education*, 1–7.
- Rosacker, K. M., Ragothaman, S. & Gillispie, M. (2009). Financial literacy of freshmen business school students. *College Student Journal*, 43(2), 391-400.
- Sarıgül, H. (2015). Finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği: Geliştirme geçerlik ve güvenilirlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 200–218.
- Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). *Research methods for business: A skill building approach* . United Kingdom: John Wiley & Sons, 7. Edition.
- Selcuk, E. A. & Yilmaz, A. A. (2015). Financial literacy among Turkish college students: The role of formal education, learning approaches, and parental teaching. *Psychological Reports*, 115(2), 351–371.
- Suwanaphan, S. (2013). Personal financial literacy of academic support-employee in Chiang Mai-University. Proceedings from Management-Knowledge and Learning International Conference, (s. 1061-1065). Zadar, Croatia.
- Şamiloğlu, F., Kahraman, Y. E. & Bağcı, H. (2016). Finansal okuryazarlık araştırması: Erciyes Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, (30), 308–318.
- Tuna, G., & Ulu, M. O. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: İşletme bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, (30), 128–141.
- Volpe, R. P., Chen, H. & Pavlicko, J. J. (1996). Personal investment literacy among college students: *A survey*. *Financial Practice and Education*, 6(2), 86–94.
- Volpe, R. P., Kotel, J. E. & Chen, H. (2002). A survey of investment literacy among online investors. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 13(1), 1.
- Worthington, A. (2006). Predicting financial literacy in Australia. *Financial Services Review*, 59–79.

Xiao, J. J., Ahn, S. Y., Serido, J. & Shim, S. (2014). Earlier financial literacy and later financial behaviour of college students. *International Journal of Consumer Studies*, 38(6), 593–601.

Xiao, J. J., Shim, S., Barber, B. & Lyons, A. (2007). Academic success and well-being of college students: Financial behaviors matter (TCAI Report). *Human Development and Family Studies*.

Yew, S. Y., Yong, C. C., Cheong, K. C. & Tey, N. P. (2017). Does financial education matter? ducation literacy among undergraduates in Malaysia. *Institutions and Economies*, 43–60.

KOBİ IFRS'den Günümüze Finansal Raporlama Standartlarının Genel Bir Değerlendirmesi

General Investigation of Financial Reporting Standards from IFRS for SMEs to Present

Özkan Sarısoy¹ , İlknur Eskin²

¹Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Muratlı Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, Tekirdağ, Türkiye
²Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Uzunköprü Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Edirne, Türkiye

ORCID: Ö. S. 0000-0002-2226-0191; İ.E. 0000-0003-2306-7315

ÖZ

Özünde bir kayıt tekniği olan muhasebe, faaliyetlerini belirli ilkeler dahilinde gerçekleştirmektedir. Bu ilkeler muhasebenin sosyal bir bilim olması ile de ilgili olarak oluşan ihtiyaçlara göre tanzim edilmektedir. Köklü bir tarihe sahip olan muhasebe faaliyetinin, günümüzde kullanılan şekline ulaşmasında özel müteşebbislerin ticari hayat içerisindeki etkisinin arttığı 18. yüzyıl önem arz etmiştir. Özellikle 20. yüzyılın sonlarına doğru işletmelerin küreselleşmesinin de etkisiyle uluslararası yeknesak ilkelerin oluşturulması konusunda çalışmalar gerçekleştirilmiş ve günümüzde birçok ülkede uygulama alanı bulunan *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS-IAS)* ile muhasebe de yeni bir döneme girilmiştir. Bununla birlikte IFRS'ler genellikle kamu yararı ilgilendiren kuruluşların (KAYİK) ihtiyaçları dikkate alınarak oluşturulduğu için daha küçük boyuttaki işletmelerin ihtiyaçları için uygun bulunmamıştır. Bu amaçla önce KOBİ'ler için IFRS seti yayınlanmış ancak bu set maliyet ve ihtiyaca uygun olmama gibi nedenlerle uygulanamamıştır. Daha sonra BOBİ FRS ve 2021'de uygulanmak üzere daha küçük işletmeler için KÜMİ FRS taslağı yayınlanmıştır. Bu çalışmada söz konusu üç standart setinin oluşum süreci ve standart setleri arasındaki farklar incelenerek genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: KOBİ IFRS, BOBİ FRS, KÜMİ FRS

ABSTRACT

Accounting, which is essentially a recording technique, carries out its activities within certain principles. With the effect of accounting being a social science, these principles are formed by considering the accounting activities needs. Accounting activity has a deep-rooted history, but it had transformed into its current role with the 18th century when private businesses' influence in commercial life was increased. Especially towards the end of the 20th century, studies were carried out on establishing international uniformed principles with the effect of the globalization of businesses. Today, accounting has entered a new era with *International Financial Reporting Standards (IFRS)*, which have applications in many countries. However, since IFRSs are generally created, considering the needs of organizations that concern the public interest, they have not been suitable for smaller businesses. For this aim, the IFRS for SMEs set was published, but this set could not be applied for reasons such as cost and the unsuitability of small business characteristics. Afterward, '*Financial Reporting Standard for Large and Medium-Sized Enterprises (BOBİ FRS)*' was published recently, and the '*Financial Reporting Standard for Small and Micro Enterprises (KÜMİ FRS)*' draft was published for the implementation of smaller businesses in 2021. In this research, the formation process of these three sets of standards (IFRS for SMEs, BOBİ FRS, and KÜMİ FRS) were examined, and the differences between them were revealed, and a general evaluation was made.

Keywords: IFRS for SMEs, BOBİ FRS, KÜMİ FRS

Başvuru/Submitted: 15.05.2020 Revizyon Talebi/Revision Requested: 01.06.2020 Son Revizyon/Last Revision Received: 20.07.2020 Kabul/Accepted: 08.10.2020

Sorumlu yazar/Corresponding author: Özkan Sarısoy / osarisoy@nku.edu.tr

Atıf/Citation: Sarısoy, O. ve Eskin, I. (2021). KOBİ IFRS'den günümüze finansal raporlama standartlarının genel bir değerlendirilmesi. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 64, 19-37. <https://doi.org/10.26650/MED.738086>

Extended Abstract

The accounting activity, which deals with monetary events belonging to an economic unit, handles these events according to various regulations, and these arrangements may differ according to the countries. Changes in the business structure from past to present have affected accounting, and new tasks such as analysis and the interpretation of results have been added to the accounting activity. These changes, naturally, were reflected in the accounting principles and caused the existing regulations to be changed. International Financial Reporting Standards (IFRS-IAS), which have an essential place among these principles, are applied in many countries.

Compared with western countries, accounting developments in Turkey are known to have started late and progressed slowly. The developments took place towards especially the end of the 20th century, and continued into the beginning of the 21st century, causing essential accounting changes. The scope of IAS-IFRS applications has been extended with the enforcement of the Turkish Commercial Code. However, since the IFRS set was prepared to consider the institutions of public interest, these standards were admittedly complicated and costly for other businesses that do not fall within these limits and make up about 99% of commercial life. For this reason, IFRS for SMEs has been created by considering the needs of businesses other than full set standards. However, this standard set planned to be implemented in 2013 was repealed without being implemented.

Nevertheless, the 'Financial Reporting Standard for Large and Medium-Sized Enterprises (BOBİ FRS)' and finally the 'Financial Reporting Standard for Small and Micro Enterprises (KÜMİ FRS)' draft takes into account the size of the business has been published recently. It is a matter of curiosity whether the BOBİ FRS and KÜMİ FRS that were put forward will meet this need. Similarly, the extent to which the concerns arising in IFRS for SMEs are considered in KOBİ FRS and BOBİ FRS is considered worth researching. In this research, after giving general information about IFRS for SMEs, BOBİ FRS, and KÜMİ FRS, similarities and differences between these three sets of standards were examined.

IFRS for SMEs has been discussed in many studies during the 2010-2012 period. Afterward, the 'local financial reporting process' by KGK and the publication of the BOBİ FRS provided many types of research on this subject. Similarly, the draft KÜMİ FRS has been the subject of some research.

Some of the studies related to IFRS for SMEs have generally been compared with full set standards, while in some studies accounting on standards basis has been handled. For example, Utku and Gürsoy (2011), Eskin (2013), Gönen and Demir (2012). However, İğde (2013), Fidan and Cinit (2013), Kılıç and Uyar (2017) investigated the perceptions of the parties regarding IFRS for SMEs.

Similarly, a large part of the work carried out for the BOBİ FRS was shaped around the comparison with an IFRS. For example; Gökçen et al. (2018), Selvi and Ercan (2018), Çalış and Hışman (2019), Karahan and Ayvalıoğlu (2019), etc. Kırkık et al. (2019), Ergi and Güleç (2019) presented the perspectives of the parties towards the financial reporting standards.

Researches carried out for KÜMİ FRS has been revealed by making comparisons in terms of BOBİ FRS, full set standards, and tax laws with a similar perspective. With this approach, Gökçen et al. (2019), Gençoğlu (2020), and Şen and Özbirecikli (2020) have presented similar studies.

In this study, the historical development processes of the IFRS for SMEs, BOBİ FRS, and KÜMİ FRS draft, which was handled for different reasons but similar purposes, were discussed, and the contents of the standard sets were examined comparatively. In this research, which is handled with the content analysis method, the similar sections in all three standard sets were examined, and differences were revealed with similarities.

According to the research results, although there are similarities between standards according to IFRS for SMEs, there are significant differences. Nevertheless, BOBİ FRS and KÜMİ FRS are more similar. Besides, methods that are easy to account for were generally addressed in KÜMİ FRS. Also, simplicity and understandability were provided by including the issues needed by small and micro-enterprises. Moreover, it is thought that this process will affect members of the profession

in the future. The issue of how to apply and control KÜMİ FRS is also among the issues that cause concern. With these developments, international standards' penetration has expanded, and the transition from tax-based legal regulations to international standards based on information was provided. Although it is accepted that it has lagged behind the west in accounting in the past, Turkey's recent developments show that modern practices in accounting are concurrently being taken into consideration.

1. Giriş

Ekonomik birime ait parasal olaylarla ilgilenen muhasebe faaliyetinin söz konusu olayları ne şekilde ele alacağı çeşitli düzenlemelerle belirlenmekte ve bu düzenlemeler ülkelere göre farklılık arz edebilmektedir. Bu düzenlemelerin bir kısmı yasalarla zorunlu tutulurken bir kısmı öneri şeklinde sunulmaktadır. Zaman zaman adı; kanun, standart, ilke, yönerge vb. isimlerle ifade edilmekle birlikte söz konusu düzenlemelerin ortak amacı muhasebede benzer bir uygulama ortamı yani standardizasyonun sağlanabilmesidir. Bu bağlamda muhasebe standartları, muhasebenin hangi nitelikteki işlemleri ve olayları, hangi değerler üzerinden kaydedeceğini, sınıflandıracağını ve hangi raporlar aracılığı ile sunacağını belirlemeye imkân tanımaktadır (Şensoy, 2008, s. 7).

Geçmişten günümüze işletmelerin doğasındaki değişimler muhasebeyi de etkilemiştir ve zamanla muhasebenin klasik fonksiyonlarının yanında, muhasebeye yapılan işlemlerin ve sonuçların analizi ve yorumlanması gibi görevler de yüklenmiştir (Aycı, 2012, s. 27). Bu değişimler muhasebe düzenlemelerine de yansıyor mevcut standartlar değiştirilmiş ya da yeni bazı standartlar eklenmiştir. Ayrıca işletmelerin zamanla küreselleşmesi, sermaye hareketlerinin hızlanması gibi nedenlerle de ortak bir dil oluşturulabilmesi amacıyla uluslararası standartlar yayınlanmıştır. Bu standartlar arasında en yaygın olanı '*Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS-IAS)*' dünyanın birçok ülkesinde uygulamaya girmiş ya da birçok ülkede de uyum çalışmaları sürdürülmektedir.

Ülkemiz özelinde muhasebeye ilişkin gelişmelerin batı ülkeleri ile kıyaslandığında daha yakın zamanda meydana geldiği bilinmektedir. Özellikle 20. yüzyılın sonlarına doğru başlayan bu gelişmelerde, dünyanın farklı ülkelerindeki uygulamalar dikkate alınmış ve uluslararası raporlama standartlarının etkisinde kalınmıştır (Ağca ve Aktaş, 2007, s. 5-6). Türkiye'de ilk IAS çevirileri, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü tarafından 21 standardın çevrilmesi suretiyle olmuştur (Muhasebe Enstitüsü, 2020). Daha sonra çeviriler 2002 yılında yapılan resmi anlaşma sonrasında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan çeviriler, ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne sunulmuş ve ilgili düzenlemelerle birlikte Türkiye Muhasebe Standartları ismi ile son şekli verilmiştir (Yalkın, Demir ve Demir, 2006, s. 286). TMSK tarafından yayınlanan standartlar 2006 yılının başından itibaren yürürlüğe girmiştir (Hatipoğlu, 2009, s. 86). İlerleyen süreçte 2012 yılında yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) defter tutuma sorumluluğunda olan gerçek ve tüzel kişi tacirlerin finansal tablolarını Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yayınlanan TFRS'ye uygun hazırlaması gerektiği belirtilmiştir. Bu düzenlemeyle KGK'ya, IFRS'leri Türkçeye tercüme ederek yayınlama ve standartları uygulayacak şirketleri belirleme yetkisi verilmiştir.

Halka açık ve organize borsalarda işlem gören işletmeler için hazırlanan IAS ve IFRS setinin kapsamlı olması nedeniyle, kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan, sadece dış paydaşlar için genel amaçlı finansal tablo yayınlama zorunlulukları olan KOBİ'ler için ayrı IFRS seti oluşturma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaca bağlı olarak da KOBİ IFRS oluşturulmuştur. Ülkemizde 2013 yılında uygulamaya girmesi planlanan bu standart seti uygulanmadan yürürlükten kaldırılmış ve 2017 yılında işletme büyüklükleri dikkate alınarak hazırlanan BOBİ FRS yayınlanmıştır. Son olarak finansal raporlama çerçevelerine uyumu sağlamak amacıyla küçük ve mikro işletmeler için KÜMİ FRS taslağı yayınlanmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı uygulamaya girmeyen KOBİ IFRS ile BOBİ FRS ve KÜMİ FRS setleri arasındaki farklılıkları inceleyerek, genel bir değerlendirme yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda birinci bölümde KOBİ IFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS setlerinin oluşum süreci açıklanmış, ikinci bölümde standartlarla ilgili literatür özetlenmiş ve üçüncü bölümde söz konusu üç standart setindeki hükümler bölüm bazında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise çalışmanın genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

1.1. KOBİ IFRS

IFRS'ler uygulama alanı bulduğu ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de belirli büyüklükteki işletmeler için uygulanması zorunlu standart seti olarak yasal mevzuata dahil edilmişlerdir. Ancak IAS ve IFRS setinin karmaşıklığı ve küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin kapasitelerinin bu standartları uygulaması önündeki engeller bu standartlar dışında başka standartların yayınlanması gereğini doğurmuştur.

Bu yaklaşımla IFRS'lerin, KOBİ'lerin ihtiyaçlarını karşılamada karmaşık ve zor gelmesi, KOBİ'lerin gereksinimlerine cevap veren ancak tam setin genel ilkelerine uygun daha basit bir standart seti yayınlanması ihtiyacını gündeme getirmiştir (Akdoğan, 2010, s. 2). KOBİ finansal tablolarının kullanıcıları, tam seti kullanan işletmelerin finansal tablo kullanıcılarının aksine bazı bilgilere ihtiyaç duymamaktadır. Örneğin, uzun vadeli nakit akışları, kar zarar durumu ve şirket değeri ile bilgilere KOBİ finansal tablo kullanıcılarının gereksinim duymayacağından hareketle oluşturulması planlanan yeni standart setinde yer verilmemesi düşünülmüştür (Çetinkaya, 2010, s. 8). Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), 2001 yılında KOBİ'ler için uygun muhasebe standartlarının oluşturulması üzerinde çalışmış ve 2003'te standartların geliştirilmesine başlamıştır. 20 ülkede 116 KOBİ üzerinde yapılan saha testleri 2007'de tamamlanmış ve standartlar 2009 yılında yayınlanmıştır. Sürecin bu kadar uzun olması standardın çok geniş bir kesimin beklentilerini karşılayabilecek açıklıkta hazırlanma gereğinden kaynaklandığı ileri sürülmüştür (Çelik, 2010, s. 43). Söz konusu gelişmeler ülkemizde de yaşanmış ve TTK'da aşağıdaki düzenlemeyle, belirtilen işletmeler KOBİ IFRS uygulamakla yükümlü tutulmuşlardır (6102 Sayılı TTK, Geçici Madde 1):

- *Bu maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilenlerin dışında kalan ve işletme yönetiminde yer almayan işletme sahipleri, işletmeye borç verenler ve kredi derecelendirme kuruluşları gibi dış kullanıcılar için genel amaçlı finansal tablo düzenleyen işletmeler.*

Genel olarak tam set IFRS ile kıyaslandığında, KOBİ IFRS'ye bazı unsurlar dahil edilmemiş, politika seçimlerinde daha basit seçeneklere yer verilmiş ve daha az açıklama yapılması zorunlu tutulmuştur. Türkiye'de ilk etapta standardın 1 Ocak 2013'ten sonra başlayan hesap dönemlerinden itibaren kullanılması planlanmış ancak gerekli eğitimlerin tamamlanamaması nedeniyle uygulama ertelenmiştir (İğde, 2013, s. 133). Ancak günümüze değin KOBİ IFRS'ler uygulama alanı bulamamıştır. Bu süreçte Avrupa ülkelerinde de benzer şekilde gerçekleşmiş, Avrupa Komisyonu, KOBİ IFRS'nin yönetim maliyetlerini arttıracığı ve finansal raporlama uygulamalarını basitleştirmeyeceği gerekçesiyle standart setini kabul etmemiş ve KOBİ IFRS'nin sadeleştirilmesi ve gözden geçirilmesi projesini başlatmıştır (Demir ve Bahadır, 2014, s. 15).

1.2. BOBİ FRS

KOBİ IFRS'lerin uygulanamadan yürürlükten kaldırılması ile KAYİK kapsamı dışında kalan işletmeler Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ni (MSUGT) uygulamak zorunda kalmıştır. Ancak KAYİK olmamakla birlikte bağımsız denetime tabi olan işletmeler bakımından bu husus bazı sakıncalar doğurmuştur. Her ne kadar "TMS'leri Uygulamayan Şirketlerin Finansal Tablolarının Hazırlanmasında Uygulanacak İlave Hususlar" ile (2014) bazı eklemeler yapılarak eksiklikler giderilmeye çalışılsa da mevzuatın vergi odaklı yapısı ihtiyacı karşılayamamıştır (Gökçen, Öztürk ve Güleç, 2018, s. 440). Daha sonraki süreçte KGK tarafından 'Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi (YFRÇ)' taslağı paylaşılarak, kamuoyu görüşüne sunulan bu girişimde KAYİK dışındaki işletmelerin tam setlerin maliyetine katlanmadan ihtiyaç duydukları standartların hazırlanması perspektifinden hareket edilmiştir (Tekbaş, 2015).

Avrupa Birliği'nin (AB) genelinde de benzer süreçler yaşanmıştır. KOBİ IFRS'nin değiştirilmesi ve yeni bir standart setinin hazırlanması projesi AB'nin 2013/34 nolu direktifine dayanmaktadır (2013/34/EU Directive). Bu direktifte dikkate alınan şirket türleri; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olarak belirlenerek belirli kriterler (aktif büyüklüğü, net satışlar ve çalışan sayıları) dikkate alınarak işletme büyüklüklerine ilişkin belirli sıralamalar (mikro, küçük, orta ve büyük işletmeler) yapılmıştır (Gökçen ve ark., 2018, s. 439). Bu yeni sınıflandırma ile daha önce küçük ve orta büyüklükte (KOBİ) olmak üzere iki ölçekte ele alınan işletmeler, dört farklı ölçekte sınıflandırılmıştır. Bu standart seti AB'nin genelini kapsamamakla birlikte, İngiltere ve İrlanda'da FRS 102 kodu ile yayınlanan standart seti Türkiye'de BOBİ FRS sürecinde dikkate alınmıştır (Altıntaş ve Parlak, 2018, s. 540). BOBİ FRS 2017 yılında yayınlanarak 2018 yılında başlayan finansal raporlama döneminden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir (30138 Sayılı Resmi Gazete, 29.07.2017). BOBİ FRS ile tam set standartları uygulamamakla birlikte bağımsız denetime tabi olan işletmelerin ihtiyaca uygun ve karşılaştırılabilir finansal tablolar sağlaması amaçlanmıştır.

1.3. KÜMİ FRS

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ekonomik sistem içerisindeki önemine binaen KAYİK ve büyük işletmelerin yanında küçük ve mikro büyüklükteki işletmeler için de finansal raporlama standartlarının oluşturulması gündeme gelmiştir. Daha önce KAYİK dışındaki işletmeler KOBİ sınırları ile genel bir ölçekte ele alınmış ve standartlar (KOBİ IFRS) bu yaklaşımla hazırlanmıştır. Ancak KAYİK olmayıp bağımsız denetim tabi olan büyük işletmelerin dışında KOBİ sınıfına giren işletmeler arasında da önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu yaklaşımla bu sınıflandırmadan vazgeçilerek dört alt sınıflama yapılmıştır. AB direktifinde yer alan bu sınıflandırma, işletmelerin çeşitli açılardan büyüklüklerini ifade etmektedir. Küçük işletmelerin orta büyüklükteki bir işletmeye göre daha dar çıkar çevresine sahip olması, teknik ve mali imkânları, işletmelerin yapısına uygun standartların oluşturulmasını sağlamıştır.

Muhasebenin bilgi verme fonksiyonunun 19. yüzyıldan itibaren büyük işletmelerin çoğalması ile arttığı ileri sürülür. Bu nedenle 19. yüzyıldan önce işletme sahiplerinin finansal durumlarına ilişkin kamuya önemli bildirimlerde bulunmadığı kabul edilmektedir (Kumar ve Mohan, 2015, s. 44). Bu nedenle işletmenin büyüklüğüne bağlı olarak işletmeden bilgi ihtiyacı duyan kesimler çoğaldıkça finansal raporlamanın önemi artmıştır. Bununla birlikte günümüzde küçük işletmeler için gerek yasal düzenlemelerin artması gerekse işletmelerin çıkar çevresinin genişlemesi gibi nedenlerle küçük işletmeler için bir takım bildirimler yapmak önemli ve zorunlu hale gelmiştir.

AB direktifinde küçük işletmelerin de vurgulanmasından hareketle İngiltere'de küçük işletmeler için FRS 105 kodu ile finansal raporlama standartları yayınlanmıştır. Bu standart seti ile küçük işletmeler için gerekli olan düşük maliyetli ve şeffaf raporlamanın sağlanması amaçlanmıştır. FRC standartlar Genel Müdürü McLaren tarafından FRS 105 ile İngiltere'de 1,5 milyona yakın küçük işletmenin muhasebe gereksinimlerinin daha da basitleştirildiği dile getirilmiştir (www.frc.org.uk).

Bu yaklaşım tarzıyla Türkiye'de de KGK, bağımsız denetime tabi olmayan işletmeler için gerçeğe ve ihtiyaca uygun ve karşılaştırılabilir finansal tabloların hazırlanabilmesi amacıyla KÜMİ FRS taslağını yayınlamıştır. KGK'nın 12 Temmuz 2019'da yayınlamış olduğu KÜMİ FRS taslağının 2021 yılından itibaren uygulanması öngörülmektedir. KGK'nın belirli hususlara ilişkin görüş talep ettiği KÜMİ FRS'nin uygulamaya girmesi ile aşağıdaki faydaların sağlanacağı düşünülmektedir (www.kgk.gov.tr).

- *Türkiye ekonomisinde yer alan çok sayıdaki küçük ve mikro ölçekteki işletme için gerçeğe ve ihtiyaca uygun sunum ile karşılaştırılabilirlik ilkeleri tabana yayılmış olacaktır.*
- *Küçük ve mikro ölçekteki işletmelerin; yatırımcı ve borç verenlere, gerçeğe ve ihtiyaca uygun finansal bilgi ile karşılaştırılabilir finansal tablo sunmaları sağlanacak, böylelikle işletmelerin düşük maliyetli kredi ve fon temin etme sürecinde yaşanan zorluklar büyük oranda giderilecektir.*
- *Vergi esaslı muhasebe anlayışından, bilgi esaslı muhasebe anlayışına geçecek olan küçük ve mikro ölçekteki işletmelerin alacakları kararlar işletme düzeyinde kaynak dağılımının etkinliğini sağlayacaktır.*
- *Gerçeğe ve ihtiyaca uygun bilgi sunan finansal tablolar, işletme yöneticilerinin işletmelerin gerçek durumunu doğru değerlendirmelerini ve rasyonel kararlar almalarını sağlayarak işletmelerin kurumsal yapılarının gelişim sürecine olumlu bir katkı sağlayacaktır. Bu durum ise, ülkemiz işletmelerinin kurumsal yapısını güçlendirerek, daha sağlıklı, geniş katılımlı ve uzun vadeli ortaklık yapılarının oluşmasını sağlayacaktır.*

KGK, KÜMİ FRS'yi hazırlama sürecinde; FRS 105, KOBİ IFRS, 2013/34/EU direktifi, MSUGT, 213 nolu VUK ve diğer ülke uygulamalarını dikkate almıştır (KÜMİ FRS Semineri, 2019, s. 8). Bu düzenleme ile AB ve diğer uluslararası uygulamalarla uyum sağlanmıştır (Kıymetli Şen ve Özbirecikli, 2020, s. 15). Bununla birlikte KÜMİ FRS'ye ilişkin uygulamada aşağıdaki zorluklarla karşılaşılabilceği de ifade edilmektedir (KÜMİ FRS Semineri, 2019, s. 23).

- Vergi temelli yaklaşımın değiştirilmesi
- Uygulamanın kontrolü ve denetimi
- Yeni sistemin uygulanmasının maliyeti
- Küçük ve mikro işletmeler için hükümlerin ayrılması gerekip gerekmediği
- Dipnotların kapsamı
- Borçlanma maliyetlerinin finansal tablolara alınması

2. Amaç ve Yöntem

2013 yılında uygulanması planlanan ancak, o dönem itibarıyla, maliyet ve teknik yetersizlik (standartları uygulayacak işletmeler bakımından) gibi nedenlerle rafa kaldırılan KOBİ IFRS, yakın tarihimizde uygulamaya giren BOBİ FRS ve taslağı sunulan KÜMİ FRS olarak iki farklı standart seti ile yeniden ele alınmıştır. Bu yaklaşım tarzından hareketle ortaya konan BOBİ FRS ve 2021 yılı itibarıyla uygulamaya girmesi beklenen KÜMİ FRS ile finansal raporlamada standartlaşmanın kapsamı genişletilmiştir. Bu çalışmada uygulamaya girmeden yürürlükten kaldırılan KOBİ IFRS ile BOBİ FRS ve KÜMİ FRS karşılaştırılarak temel farklılıklar incelenmiştir. Bu amaçla üç standart setinde de yer verilen bölümler genel hatları ile ele alınmıştır.

2.1. Literatür İncelemesi

KOBİ IFRS, tartışıldığı 2010-2012 sürecinde birçok çalışmada ele alınan bir konu olmuştur. Daha sonra KGK tarafından YFRÇ süreci ve ardından BOBİ FRS'nin yayınlanması bu konuda birçok çalışmanın yapılmasını sağlamıştır. Benzer şekilde KÜMİ FRS taslağı da bazı çalışmalara konu olmuştur. Çalışmanın bu kısmından söz konusu üç standart setine ilişkin yapılan bazı çalışmalar özetlenmiştir.

KOBİ IFRS'lere ilişkin çalışmaların bir kısmı genel olarak tam set standartlarla mukayeseyi ele almıştır, bazı çalışmalarda ise standartlar bazında muhasebeleştirme incelenmiştir. Örneğin; Utku ve Gürsoy (2011), Eskin (2013), Gönen ve Demir (2012). Bunların birlikte İğde (2013) standartlar hakkında genel bir değerlendirme yapmış ve KOBİ IFRS'ye yönelik meslek mensuplarının görüşlerini incelemiş ve sonuç olarak meslek mensuplarının KOBİ IFRS konusunda kararsız olduklarını belirtmiştir. Fidan ve Cinit (2013) ise, tam set standartlar ve KOBİ IFRS'ye ilişkin meslek mensuplarının algılarını araştırmış ve sonuç olarak mesleki tecrübenin standartlara ilişkin algıları etkilediğini tespit etmişlerdir. Kılıç ve Uyar (2017), akademisyenlerin ve muhasebecilerin görüşlerine dayanarak, KOBİ IFRS'nin uyum sürecini araştırmışlardır. Söz konusu çalışmada; IFRS'nin hem borsada işlem gören hem de işlem görmeyen şirketlerin ihtiyacını karşılamadığı için, KOBİ'lere yönelik ayrı bir standart setine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Ayrıca çalışma, eğitimli personel eksikliğini, Türk muhasebe meslek mensuplarının kural bazlı uygulamalardan ilke bazlı finansal raporlama standartlarına geçişte yaşayacağı zorlukları vurgulamıştır.

BOBİ FRS'ye yönelik gerçekleştirilen çalışmaların büyük bir bölümü tam set standartlarla mukayese etrafında şekillenmiştir. Gökçen ve ark. (2018) BOBİ FRS ve tam set standartları finansal raporlara etkisi bakımından karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Çalışmada, BOBİ FRS'ye göre oluşturulan finansal raporların gerçeğe uygun nitelikte finansal bilgi sunmadığı belirtilmiştir. Selvi ve Ercan (2018) BOBİ FRS'ye göre stoklara ilişkin muhasebe ilkelerini tam set standartlar ve VUK hükümleri ile mukayese ederek incelemişlerdir. Benzer şekilde Çalış ve Hışman (2019) hasılat standardı kapsamında karşılaştırma yapmışlardır. Karahan ve Ayvalıoğlu (2019) karşılaştırmayı finansal kiralama işlemleri bakımından ele almışlardır. Yıldırım (2019) ise, çalışmada karşılıklar standardını incelemiştir. Küçük (2018), BOBİ FRS'ye göre devlet teşviki kapsamındaki düşük faizli kredileri değerlendirerek önerilerde bulunmuştur. Karaömer ve Özbirecikli (2019) BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tablolardan hareketle finansal rapor oranlarını incelemiş ve VUK ile kıyaslama yaparak sonuçların farklılığını ortaya koymuşlardır. Kırkık ve ark. (2019) SMMM'lerin BOBİ FRS'ye bakış açılarını incelemişlerdir.

Çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının BOBİ FRS'nin işletmenin şeffaflaşmasına ve kurumsallaşmasına olumlu yönde katkı sağlayacağına ve daha güvenilir bilgi sunacağına inandıkları belirtilmiştir. Ergi ve Güleç (2019) ise BOBİ FRS'ye yönelik muhasebe eğitimcileri ve uygulayıcılarına yönelik gerçekleştirdikleri anket çalışması sonucunda katılımcıların standartları olumlu karşılandığı, sürekli eğitim ihtiyacının olduğu, yeni hesap planını çalışmalarının gerekliliği gibi sonuçlar ortaya konmuştur.

KÜMİ FRS'ye yönelik gerçekleştirilen araştırmalar da benzer perspektifle BOBİ FRS, tam set ve VUK açısından karşılaştırmaların yapılması suretiyle ortaya konmuştur. Bu yaklaşımla Gökçen ve ark. (2019) KÜMİ FRS'yi BOBİ FRS ve tam set standartlarla temel konular bağlamında karşılaştırmışlardır. Gençoğlu (2020), KÜMİ FRS ile BOBİ FRS ve vergi uygulamalarını karşılaştırarak, KÜMİ FRS ile vergi yasalarındaki 'kar' hesaplanmasına yönelik ilkelerin benzerliğinden dolayı, ticari kâr ve mali kârın yakınlaşacağı ve standartların ticari muhasebe anlayışının yaygınlaşmasına katkı sunacağına yer vermiştir. Kıymetli Şen ve Özbirecikli (2020) KÜMİ FRS'yi BOBİ FRS, tam set standartlar ve VUK ile mukayese ederek standartların iş dünyasına sağlayabileceği faydaları incelemişlerdir. Araştırma sonucunda KÜMİ FRS'nin düşük maliyetli finansal bilgi sağlanmasına katkı sağlayacağı, MSUGT'deki eksikliklerin tamamlanmış olacağı gibi katkılarından bahsedilmiştir.

3. Bulgular

BOBİ FRS'yi kimlerin uygulayacağı mevzuatla belirli olmakla birlikte, KÜMİ FRS'nin kapsamının ne olacağı henüz kesinlik içermemekte ancak KGK'nın, 2013/34 Sayılı AB Direktifinde yer verilen ölçütleri benimsediği görülmektedir. İlgili direktife göre KÜMİ kriterleri ve yasal mevzuatta yer verilen BOBİ kriterleri aşağıdaki gibidir (www.kgk.gov.tr).

Tablo 1: KÜMİ İşletme Ölçütleri			
KÜMİ İşletme Ölçütleri (2013/34EU Directive)			
İşletmeler	Aktif Büyüklük	Satış Hasılatı	Çalışan Sayısı
Küçük İşletme	€4.000.000 ve üstü	€8.000.000 ve üstü	50 ve üstü
Mikro İşletme	€350.000 ve üstü	€700.000 ve üstü	10 ve üstü

Tablo 2: BOBİ İşletme Ölçütleri			
BOBİ İşletme Ölçütleri			
İşletmeler	Aktif Büyüklük	Satış Hasılatı	Çalışan Sayısı
Büyük İşletme	₺75.000.000 ve üstü	₺150.000.000 ve üstü	250 ve üstü
Orta Büyüklükte İşletme	₺35.000.000 ve üstü	₺70.000.000 ve üstü	175 ve üstü

KGK'nın verilerine göre, KAYİK kapsamında giren 1.580 işletme tam set standartları kullanmakta, 2.000 civarı büyük işletme ve 4.000 civarı orta büyüklükte işletme BOBİ FRS'leri uygulamakla yükümlü görülmektedir. KAYİK olmayıp bağımsız denetime tabi olan BOBİ kapsamındaki işletme sayısının 2018 KGK faaliyet raporuna göre 8.072 işletme olduğu görülmektedir (KGK 2018 Faaliyet Raporu, s. 73). 2018 yılında KAYİK dışında bağımsız denetim sözleşmesi imzalayan işletme sayısının, denetimin kapsamının genişletilmesine bağlı olarak yaklaşık iki kat (2017 yılında 4.588 KAYİK dışında işletme bağımsız denetim sözleşmesi imzalamıştır) arttığı görülmektedir (KGK 2017 Faaliyet Raporu, s. 70). Yine KGK'ya göre direktifte yer alan sınırlar dikkate alındığında KÜMİ FRS bağlamında 639.485 işletmenin kapsama gireceği düşünülmektedir. Bu yönüyle bilanço esasına göre defter tutan işletmelerin tamamında finansal raporlama standartlarının uygulanacağı öngörülmektedir (KÜMİ FRS Semineri, 2019, s. 4).

KOBİ IFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS genel hatları ile incelendiğinde temel niceliksel farkların şunlar olduğu görülmektedir. KOBİ IFRS 35 bölümden ve 239 sayfadan oluşmaktadır. BOBİ FRS 26 bölüm ve 238 sayfadır, KÜMİ FRS taslağı ise, 22 bölüm ve 104 sayfadan oluşmaktadır. Sayfa sayıları, yazım biçimi ve format farklılıklarından etkilenebilir özellikle olduğu için sayfa sayısından ziyade bölümler incelendiğinde en fazla bölüme KOBİ IFRS'nin sahip olduğu, KÜMİ FRS'nin daha az bölüm içerdiği görülmektedir.

Üç standart setinde de ortak bir biçimde yer alan bölüm sayısının geçiş hükümleri ile birlikte 19 olduğu görülmektedir. Bazı bölümlerin diğer standart setinde iki ya da daha fazla bölümle ele alındığı, bazı bölümlere yer verilmediği ya da birleştirildiği görülmektedir. Standart bölümlerine ilişkin karşılaştırmaya ekler içerisinde yer alan Tablo-4'de yer verilmiştir. Bu üç standart setine ilişkin benzer bölümler arasındaki temel farklılıklara aşağıda yer verilmiştir.

3.1. Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar

Kavramsal çerçeve ve finansal tablolar KOBİ IFRS'de beş farklı (Bölüm 2-6) bölümde ele alınmış olmakla birlikte BOBİ FRS'de *Bölüm 1 - Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar*'da ele alınmıştır. Benzer bölüm KÜMİ FRS'de dört bölümde (Bölüm 1-4) ele alınmıştır. Söz konusu standartlar incelendiğinde kavramsal açıklamaların genel olarak benzer olduğu görülmektedir ve standartlara göre işletmelerce sunulması gereken finansal tablolar aşağıdaki gibidir (KOBİ IFRS 3.17; BOBİ FRS 1.3; KÜMİ FRS 2.3).

Tablo 3: KOBİ IFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS Uyarınca Sunulması Gereken Finansal Tablolar		
KOBİ IFRS	BOBİ FRS	KÜMİ FRS
<i>Finansal Durum Tablosu</i>	<i>Finansal Durum Tablosu</i>	<i>Finansal Durum Tablosu</i>
<i>Gelir Tablosu ve Kapsamlı Gelir Tablosu</i>	<i>Kar veya Zarar Tablosu</i>	<i>Kar veya Zarar Tablosu</i>
<i>Özkaynak Değişim Tablosu</i>	<i>Özkaynak Değişim Tablosu</i>	-
<i>Nakit Akış Tablosu</i>	<i>Nakit Akış Tablosu</i>	-
<i>Önemli muhasebe politikaları ve diğer açıklayıcı bilgileri içeren dipnotlar</i>	<i>Önemli muhasebe politikaları ve diğer açıklayıcı bilgileri içeren dipnotlar</i>	<i>Dipnotlar</i>

Standartlara göre düzenlenmesi gereken finansal tabloların KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de benzer olduğu görülmekte (KOBİ IFRS'de *Kapsamlı Gelir Tablosu*'na da yer verilmiştir), KÜMİ FRS'de *Özkaynak Değişim Tablosu* ve *Nakit Akış Tablosu*'nun sunumu gerekli görülmemektedir. Ayrıca BOBİ FRS'de ara dönem raporlamaya ilişkin ayrı bir bölüme (Bölüm 24) yer verilmiş olmakla birlikte KÜMİ FRS'de böyle bir standart ya da ifade yer almamaktadır.

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin özellikleri açısından KÜMİ FRS ile BOBİ FRS'nin uyumlu olduğu görülmektedir. Bu standartlarda faydalı finansal bilginin özellikleri; ihtiyaca uygunluk, gerçeğe uygun sunum, anlaşılabilirlik, karşılaştırılabilirlik, zamanında sunum olarak açıklanmıştır. KÜMİ FRS'de BOBİ FRS'den farklı olarak bu özellikler '*temel ve destekleyici*' olarak sınıflandırılmıştır. KOBİ IFRS'de ise, bu iki standartta belirtilen özelliklere ek olarak önemlilik, güvenilirlik, özün önceliği, ihtiyatlılık, tam açıklama kavramlarına da yer verilmiştir (KOBİ IFRS 2.4-12; BOBİ FRS 1.7; KÜMİ FRS 2.8).

Genel olarak KÜMİ FRS'nin daha sade olduğu ve diğer standartlarca finansal tablolarda yer alması gerekli görülen bazı bölümlerin gerekli tutulmadığı görülmektedir. KÜMİ FRS'de bakiyesi olmayan kalemlere finansal durum tablosunda yer verilmeyebileceği hükmü yer almaktadır (KÜMİ FRS 3.3). Ayrıca KÜMİ FRS'de diğer standart setlerinden farklı olarak, sadece 3 temel ölçüm esasına (maliyet bedeli, gerçeğe uygun değer ve itibari değer) yer verilmiştir (KÜMİ FRS 1.12). KOBİ IFRS'de örnek finansal tablolara yer verilmemiş olmakla birlikte BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de örnek finansal tablo şablonlarına yer verilmiştir.

3.2. Dipnotlar

Dipnotlar bölümüne ilişkin KÜMİ FRS ve BOBİ FRS'de yer alan hükümler genel olarak uyumludur. Bu standartlarda, dipnotların finansal tabloların anlaşılabilirliği ve karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisi dikkate alınarak sunum biçiminin belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca bu standartlarda tüm işletmeler için yapılması gerekli olan açıklamalar ile işletmelerin özelliklerine göre (büyük işletme, küçük işletme, konsolide finansal tablo hazırlayan işletmeler) yapılması gerekli olan ek açıklamalar detaylı olarak açıklanmıştır. KOBİ IFRS'de ise, bu bölümdeki açıklamaların daha kısa olup sadece dipnotların genel yapısı ve hangi konulara dipnotlarda yer verilmesi gerektiği açıklanmıştır (KOBİ IFRS 8; BOBİ FRS 26; KÜMİ FRS 21).

3.3. Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Hatalar

Muhasebe politikaları, tahminleri ve hatalar bölümünde yer alan düzenlemeler kapsam olarak KÜMİ FRS, BOBİ FRS ve KOBİ IFRS'de benzer şekilde ele alınmıştır. KÜMİ FRS ve KOBİ IFRS'de "*hatalar*" kavramı kullanılırken, BOBİ FRS'de "*yanlışlıklar*" kavramı kullanılmış olmakla birlikte iki kavramın aynı anlama sahip olduğu görülmektedir (KOBİ IFRS 10; BOBİ FRS 3; KÜMİ FRS 5).

3.4. Finansal Araçlar ve Özkaynaklar

Finansal varlıklar, finansal yükümlülükler (borçlar) ve işletmenin ihraç ettiği özkaynak araçlarına ilişkin muhasebe ilkeleri BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de *finansal araçlar ve özkaynaklar* bölümünde ele alınmıştır. KOBİ IFRS'de ise, finansal araçlar '*temel finansal araçlar*', '*diğer finansal araçlar*' ve '*borçlar ve özkaynaklar*' bölümlerinde açıklanmıştır. Diğer taraftan KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de '*iştiraklerdeki yatırımlar*' ve '*müşterek girişimlerdeki yatırımlar*' başlıkları altında ayrı bölümlerde ele alınan açıklamalara, KÜMİ FRS'de '*finansal araçlar ve özkaynaklar*' bölümünde yer verilmiştir (KÜMİ FRS 10.2).

KOBİ IFRS'de finansal araçlar; gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan finansal araçlar, değer düşüklüğü çıkarılmış maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal araçlar ve itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen finansal araçlar şeklinde sınıflandırılmıştır (KOBİ IFRS 11.15-11.21-11.27). BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de ise finansal araçlar, alacaklar ve borçlar, borçlanma araçları, özkaynak araçlarındaki yatırımlar ve diğer finansal araçlar şeklinde sınıflandırılmıştır (BOBİ FRS 9.7-9.22; KÜMİ FRS 10.9-10.19).

KOBİ IFRS'ye göre alacaklar ve borçlar ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatından, sonraki dönemde itfa edilmiş maliyetleri üzerinden ölçülmektedir. Ancak, vadeli alım ve satıştan kaynaklanan alacaklar ve borçlar ilk muhasebeleştirmede net bugünkü değer üzerinden ölçülmektedir (KOBİ IFRS 11.13-14). BOBİ FRS'de alacakların ve borçların vadesi bir yıl veya daha kısa ise, itibari değer üzerinden, vadesi bir yıldan uzun ise itfa edilmiş değer üzerinden ölçüleceği belirtilmiştir (BOBİ FRS 9.8). KÜMİ FRS'de ise alacak ve borçların vadesine bakılmaksızın itibari değeri üzerinden ölçülür hükmüne yer verilmektedir. Ayrıca, KÜMİ FRS'de alacak ve borçların dönem sonunda reeskont işlemine tabi tutulacağı belirtilmiştir (KÜMİ FRS 10.10-11). BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de, makul bir gerekçeye dayanarak tahsili şüpheli hale gelen alacakların tahmin edilebileceği ve buna bağlı olarak değer düşüklüğü karşılığı hesaplanacağı belirtilmiştir (BOBİ FRS 9.10; KÜMİ FRS 10.12). KOBİ IFRS'de yer verilen değer düşüklüğünün belirlenmesi ile ilgili düzenlemeler BOBİ FRS ve KÜMİ FRS ile uyumlu görülmeyle birlikte KOBİ IFRS'de değer düşüklüğüne dair ancak tarafsız bir kanıt olması durumunda, değer düşüklüğü karşılığının hesaplanacağı açıklanmıştır (KOBİ IFRS 11.21).

KOBİ IFRS'de borçlanma araçlarının ilk muhasebeleştirilmesinde gerçeğe uygun değer üzerinden ölçüleceği açıklanmıştır. BOBİ FRS'de borçlanma araçlarının ilk muhasebeleştirilmesinde, araçlara, danışmanlara ve düzenleyici kurumlara ödenen komisyon ve ücretler gibi işlem maliyetleri alış bedeline ilave edilirken, KÜMİ FRS'de işlem maliyetleri gider olarak kâr ve zarara yansıtılmaktadır (BOBİ FRS 9.12; KÜMİ FRS 10.14). KOBİ IFRS'ye göre borçların ihraç edilmesiyle ilgili işlem maliyetleri ise ilk muhasebeleştirmede ölçülen değerden çıkartılmaktadır (Bahadır, 2012, s. 50). Borçlanma araçlarının sonraki dönemlerde ölçümünde KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de itfa edilmiş maliyet ölçüsü belirtilmiştir. KÜMİ FRS'de ise, borçlanma araçlarının sonraki dönemlerde ölçümünde, işlem fiyatına, raporlama dönemi sonunda tahakkuk eden faiz gelir veya giderleri eklenmekte, dönem sonuna kadar gerçekleşmiş tüm anapara geri ödemeleri ve faiz ödeme veya tahsilatları çıkartılmakta ve eğer varsa değer düşüklüğü zararları düşüldükten sonraki değeri dikkate alınmaktadır (KOBİ IFRS 11.15; BOBİ FRS 9.11; KÜMİ FRS 10.16).

BOBİ FRS'de borsada işlem gören özkaynak araçları, ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatından ölçülmekte ve işlem maliyetleri dönem gideri olarak muhasebeleştirilmektedir. Bu özkaynak araçları dönem sonunda gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülür ve ortaya çıkan değer farkları kâr veya zarara yansıtılır (BOBİ FRS, 9.20). KÜMİ FRS'de '*borsada işlem gören özkaynak araçları*' konusu genişletilerek, bu bölüme '*müştereken kontrol edilen işletme veya iştirak yatırımlarındaki paylar*' konusu eklenmiştir. Burada belirtilen özkaynak araçların ilk ölçümü gerçeğe uygun değer (işlem fiyatı) üzerinden

ölçüleceği ve işlem maliyetlerinin kâr veya zarara yansıtılacağı belirtilmiştir. Özkaynağa dayalı finansal araçların bir sonraki ölçümünün BOBİ FRS'de belirtildiği gibi gerçeğe uygun değerleri ile yapılacağı ve ortaya çıkan değer farklarının kar veya zarara yansıtılacağı açıklanmıştır (KÜMİ FRS 10.17; BOBİ FRS 9.20). KOBİ IFRS'de ise özkaynak araçları, gerçeğe uygun değerleri güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa gerçeğe uygun değeri ile ölçülmektedir ve değerlendirme farkı kâr veya zarara aktarılmaktadır (KOBİ IFRS 11.27).

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de borsada işlem görmeyen öz kaynak araçları ilk muhasebeleştirilmede işlem fiyatları ve işlem maliyetlerinin toplamında oluşan maliyet bedeli ile ölçüleceği, sonraki ölçümde maliyet bedelinden varsa değer düşüklüğü zararı düşülerek finansal tablolarda yer alacağı belirtilmiştir (BOBİ FRS 9.21; KÜMİ FRS 10.18). KOBİ IFRS'de ise, özkaynak araçların aktif bir piyasası olmaması durumunda en son tarihteki defter değerinin yeni maliyetini oluşturacağı açıklanmış ve bu durumda maliyet değerinden varsa değer düşüklüğü zararı düşüleceği hükmüne yer verilmiştir (KOBİ IFRS 11.32).

Üç standart setinde de varlığa dayalı menkul kıymetler ve türev finansal araçların ilk kayda almada ve sonraki dönemlerde, gerçeğe uygun değeri ile ölçüleceği ve ölçüm farklarının kâr veya zarara yansıtılacağı belirtilmiştir (KOBİ IFRS 12.7-12.8; BOBİ FRS 9.26; KÜMİ FRS 10.19).

3.5. Stoklar

KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de stokların vadeli alımından kaynaklanan finansman giderlerinin ayrıştırılması konusunun benzer şekilde ele alındığı görülmektedir. Ancak KOBİ IFRS'de stok alımlarının vadesine bakılmaksızın vade farkı ayrıştırılırken, BOBİ FRS'de bir yıldan uzun vadeli stok alımlarında vade farkı ayrıştırılmaktadır. KÜMİ FRS'de ise, vadeli stok alımlarında vade farkı ayrıştırma işleminin yapılmayacağı belirtilmiştir (KOBİ IFRS 13.7; BOBİ FRS 6.8; KÜMİ FRS 8.8).

BOBİ FRS ile KOBİ IFRS'de stokların ölçümü ile ilgili düzenlemeler uyumludur. Bu standartlara göre, stoklar, maliyet bedeli ile net gerçekleştirilebilir değerden düşük olanı üzerinden ölçülmektedir. KÜMİ FRS'de ise, stokların maliyet değeri ile ölçüleceği belirtilmiştir (KOBİ IFRS 13.4; BOBİ FRS 6.4; KÜMİ FRS 8.4).

KOBİ IFRS'de borçlanma maliyetlerinin tamamının gider olarak kaydedileceği hükmüne yer verilirken (KOBİ IFRS 25.2), BOBİ FRS'de borçlanma maliyetlerinin oluştuğu dönemde kâr veya zarara yansıtılacağı, ancak üretilmesi bir yıldan uzun süren stoklar için katlanılan borçlanma maliyetlerinin satışa hazır hale geldiği tarihe kadar stok maliyetine dâhil edileceği belirtilmiştir (BOBİ FRS 6.9). KÜMİ FRS'de ise, stoklara ilişkin borçlanma maliyetlerinin oluştuğu dönemde kâr veya zarar yansıtılacağına yer verilmiştir (KÜMİ FRS 8.9).

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS dönüştürme maliyetlerinin belirlenmesinde benzer şekilde tam maliyet yöntemini benimsemiştir. Bu standartlarda dönüştürme maliyetlerinin belirlenmesinde normal maliyet yönteminin de kullanılabileceği belirtilmiştir (BOBİ FRS 6.12-13; KÜMİ FRS 8.11-12). KOBİ IFRS ise, dönüştürme maliyetlerinin belirlenmesinde normal maliyet yöntemini benimsemiştir (KOBİ IFRS 13.8).

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de mamul maliyetlerinin ölçüm teknikleri ile ilgili açıklamalar uyumludur. Bu standartlarda, mamul maliyetlerinin, üretim giderlerinin gerçekleşmiş tutarlarına göre fiili maliyet yöntemi kullanılarak belirleneceği açıklanmıştır (BOBİ FRS 6.19; KÜMİ FRS 8.16). KOBİ IFRS'de ise, stokların maliyetinin ölçümüne yönelik standart maliyet yöntemi, perakende yöntemi veya en güncel alış fiyatı gibi teknikler önerilmiştir (KOBİ IFRS 13.16).

KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de stok kaleminin değer düşüklüğü stok kaleminin net gerçekleştirilebilir değeri dikkate alınarak belirlenmektedir (KOBİ IFRS 13.19; BOBİ FRS 6.4). KÜMİ FRS'de ise, farklı bir uygulamaya yer verilerek dönem sonunda, stokların tahmini satış fiyatı maliyet bedelinden %10 veya daha fazla düşükse, söz konusu değer düşüklüğünün finansal tablolara yansıtılacağı belirtilmiştir (KÜMİ FRS 8.19). KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de ortak ürünlerin ve yan ürünlerin maliyetlerinin belirlenmesine yönelik açıklamalara yer verilirken, KÜMİ FRS'de bu konuda açıklamaya yer verilmemiştir (BOBİ FRS 6.16; KOBİ IFRS 13.10).

3.6. Maddi Duran Varlıklar

Üç standart setine göre maddi duran varlıkların ilk kayda alınmasında maliyet bedeli ile ölçüme yer verilmiştir. Maddi duran varlıkların sonraki ölçümü ile ilgili düzenlemeler BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de uyumlu olarak sonraki ölçümlerde maliyet yöntemi veya yeniden değerlendirme yönteminin kullanılacağı belirtilmiştir (BOBİ FRS 12.15; KÜMİ FRS 11.15). KOBİ IFRS'de ise, maddi duran varlığın sonraki ölçümünde sadece maliyet yöntemi belirtilmiştir (KOBİ IFRS 17.15). Üç standart setinde amortisman yöntemleri ve maddi duran varlığın değer düşüklüğünün tespitine yönelik açıklamalar uyumludur. Bu standartlarda amortisman uygulaması için doğrusal yöntem, azalan bakiyeler yöntemi ve üretim miktarı yöntemleri önerilmiş ve değer düşüklüğü testinin her hesap dönemi sonunda yapılması gerektiği açıklanmıştır.

KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de yatırım amaçlı gayrimenkuller ile ilgili düzenlemeler ayrı bölümde açıklanmıştır. KÜMİ FRS'de ise, işletmelerin isteğe bağlı olarak BOBİ FRS'de yer alan '*yatırım amaçlı gayrimenkuller*' hükümlerini uygulayabilecekleri belirtilmiştir (KÜMİ FRS 11.4).

3.7. Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Söz konusu standartlara göre maddi olmayan duran varlıklar ilk kayda almada maliyet bedeli ile ölçülür ve sonraki ölçümde kullanılacak yöntemle ilgili açıklamalar da uyumludur. Standartlara göre, maddi olmayan duran varlıklar, ilk kayda alındıktan sonra birikmiş itfa payları ve birikmiş değer düşüklüğü zararları düşülmek suretiyle maliyeti üzerinden ölçülür. KOBİ IFRS'de maddi olmayan duran varlıkların faydalı ömrü tespit edilemiyorsa, faydalı ömrü 10 yıl olarak kabul edileceği belirtilmiştir. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de ise, faydalı ömür için belirlenen sürenin 5 yıldan az 10 yıldan çok olmayacağı açıklanmıştır (BOBİ FRS 14.33; KÜMİ FRS 12.25; KOBİ IFRS 18.20). Yine bu üç standart setinde amortisman yöntemleri ve maddi olmayan duran varlığın değer düşüklüğünün tespitine yönelik açıklamalar uyumludur.

İşletme içinde yaratılan maddi olmayan duran varlıklara ilişkin araştırma ve geliştirme evrelerinde oluşan giderlerin nasıl raporlanacağına ilişkin düzenlemeler farklılık göstermektedir. BOBİ FRS'de araştırma evresinde yapılan harcamaların aktifleştirilemeyeceği, doğrudan gider yazılacağı, ama geliştirme evresinde yapılan harcamaların aktifleştirilebileceği belirtilmiştir. KOBİ IFRS'de hem araştırma hem de geliştirme evrelerindeki harcamaların gider yazılacağına yer verilmiştir. KÜMİ FRS'de ise, araştırma ve geliştirme ayrımı yapılmadan işletmede oluşturulan unsurla ilgili harcamaların gider yazılacağı belirtilmiştir (BOBİ FRS 14.16; KÜMİ FRS 12.6; KOBİ IFRS 18.14).

3.8. İşletme Birleşmeleri

KOBİ IFRS'de ortak kontrole tabi işletmelerin veya teşebbüslerin birleşmelerinde, bir iş ortaklığı kurulmasında ve işletme tanımına uymayan varlıkların alımında '*iş birleşmeleri*' bölümünde yer alan hükümlerin uygulanmayacağı belirtilmiştir. BOBİ FRS'de, KOBİ IFRS'de yapılan açıklamaya ek olarak konsolide finansal tablo hazırlamayan şirketlerin bağlı ortaklık edinimlerinde '*iş birleşmeleri*' bölümündeki hükümleri uygulamayacağı açıklanmıştır. KÜMİ FRS'de ise, iştirak edinimlerine, müştereken kontrol edilen işletmenin oluşumuna ve bağlı ortaklık edinimlerine ilişkin ilgili bölümündeki hükümlerin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Bu açıklamalardan, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de bu konunun kapsamının daraltıldığı söylenebilir (KOBİ IFRS 19.2; BOBİ FRS 21.5; KÜMİ FRS 19.4).

KÜMİ FRS'de işletme birleşmeleri konusunda yapılan açıklamalar diğer standartlara göre daha kısa olmasına rağmen, BOBİ FRS ile uyumludur. Çünkü KÜMİ FRS'de işletme birleşmelerinin finansal tablolara alınmasında uygulanacak muhasebe ilkeleri için BOBİ FRS'ye atıfta bulunulmuştur (KÜMİ FRS 19.5).

İşletme birleşmelerinde ortaya çıkan şerefiyenin itfası ile ilgili hükümler genel olarak uyumludur. Ancak BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de şerefiyede değer düşüklüğü testi uygulanmazken, KOBİ IFRS'de değer düşüklüğü testine yer verilmiştir (KOBİ IFRS 19.23; BOBİ FRS 21.27; KÜMİ FRS 16.11).

3.9. Kiralamalar

Kiralama işlemlerinde finansal kiralama ve faaliyet kiralamalarına yer verilmiştir. Genel olarak standartlarda faaliyet ve finansal kiralamalarının finansal tablolara alınmasında belirtilen hükümler uyumludur. Bu standartlarda finansal kiralamada kira ödemeleri ilk kayda alındıktan sonra finansman giderleri ve borç ve anapara ödemesi olarak ayrıştırılacağı belirtilmiştir. Finansman giderlerinin ise, kalan borç tutarına sabit bir faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde kiralama süresi boyunca her bir döneme dağıtılacağı açıklanmıştır (KOBİ IFRS 20.15; BOBİ FRS 15.17; KÜMİ FRS 13.16).

Faaliyet kiralamasında kiracıların ve kiraya verenlerin uygulayacağı muhasebe ilkeleri de genel olarak uyumludur. Bu standartlara göre, kiraya veren kira ödemelerini doğrusal olarak kiralama süresi boyunca gider, kiraya veren kira ödemelerini doğrusal olarak kiralama süresi boyunca gelir kayıt edecektir (KOBİ IFRS 20.25; BOBİ FRS 15.28; KÜMİ FRS 13.18). Satılan varlığın geri kiralınması ile ilgili hükümler KOBİ FRS ve BOBİ FRS'de yer alırken, KÜMİ FRS'de yer almamaktadır (KOBİ IFRS 20.32; BOBİ FRS 15.31).

3.10. Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Varlıklar

Üç standart setinde de karşılık tutarının beklenen harcama tutarı veya bugünkü değeri üzerinden ölçüleceği belirtilmiştir. Bu standartlarda, karşılık tutarının, yükümlülüğün yerine getirilmesi için yapılması gereken harcamalara yönelik *en gerçekçi tahmin üzerinden ölçülür* ifadesi kullanılmıştır (KOBİ IFRS 21.7; BOBİ FRS 19.13; KÜMİ FRS 17.9).

KOBİ IFRS'de kıdem tazminatı ile ilgili açıklamalar '*çalışanlara sağlanan faydalar*' bölümünde açıklanırken, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de '*karşılıklar, koşullu borçlar ve varlıklar*' bölümünde açıklanmıştır. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de kıdem tazminatı karşılıklarının cari dönemde kıdem tazminatı yükümlülük artışları dikkate alınarak hesaplanacağı belirtilmiştir. KOBİ IFRS'de ise, kıdem tazminatı karşılığının iskonto edilmiş bugünkü değer üzerinden ölçüleceği belirtilmiştir (KOBİ IFRS 21.37; BOBİ FRS 19.17; KÜMİ FRS 17.16).

Üç standartta şarta bağlı (koşullu) yükümlülükler ile şarta bağlı (koşullu) varlıkların raporlama ilkeleri uyumludur. Bu standartlarda şarta bağlı yükümlülüklerin ve varlıkların finansal tablolarda gösterilmeyeceği belirtilmiştir. Standartlara göre, şarta bağlı yükümlükle ilgili kaynak çıkışının olasılığı düşük değil ise, şarta bağlı varlıkların ekonomik fayda girişinin olma ihtimali varsa dipnotlarda açıklanacağı belirtilmiştir (KOBİ IFRS 21.12; BOBİ FRS 19.20; KÜMİ FRS 17.21).

3.11. Hâsılat

Hasılatın kayda alınmasında kullanılan ölçütlerle ilgili açıklamaların üç standart setinde uyumlu olduğu görülmektedir. Bu standartlarda hasılatın kaydedilmesinde '*ekonomik faydanın işletmeye girmesi*' ifadesi ön plana çıkmaktadır. Ancak bu standartlarda hasılatın ölçümü ile ilgili açıklamalarda farklılıklar vardır. KOBİ IFRS'ye göre hasılat, içerdiği faiz tutarı ayrıştırılarak muhasebeleştirilir. Hasılat gelecek dönemde tahsil edildiği durumda, iskonto edilerek gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirilir (KOBİ IFRS, 23.5). BOBİ FRS'de ise, hasılat bedelinden faiz tutarını ayrıştırma işlemi vadeye bağlanmıştır. BOBİ FRS'de hasılat bedelinin bir yıl veya daha kısa sürede tahsil edilmesi öngörülmesi durumunda hasılat, vade farkı ayrıştırılma işlemi yapılmaksızın doğrudan tahsil edilen veya edilmesi beklenen bedel üzerinden ölçüleceği belirtilmiştir. Bu bedel, bir yıldan daha uzun bir vadede tahsil edilmesinin öngörülmesi durumunda hasılat, işlemdeki vade farkı ayrıştırma işlemi yapılarak mal veya hizmetin peşin bedeli üzerinden ölçüleceği açıklanmıştır. KÜMİ FRS'de ise, hasılat taraflar arasında yapılan anlaşma kapsamında, satış iskontoları düşüldükten sonra, vade farkı ayrıştırılmaksızın doğrudan tahsil edilen veya edilmesi beklenen bedel üzerinden ölçüleceği belirtilmiştir (BOBİ FRS 5.9; KÜMİ FRS 7.5).

KOBİ IFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de hizmete ilişkin hasılat tutarının belirlenmesi ile ilgili açıklamalar uyumludur. Bu standartlarda hizmet sunumuna ilişkin hasılat tutarının belirlenmesinde işlemin raporlama dönemi sonu itibarıyla tamamlanma yüzdesi yöntemi kullanılarak kayda alınacağı belirtilmiştir (KOBİ IFRS 23.14; BOBİ FRS 5.18; KÜMİ FRS 7.14).

3.12. Devlet Teşvikleri

Üç standart setinde de devlet teşviklerinin gerçeğe uygun değer üzerinden ölçüleceği belirtilmiştir (KOBİ IFRS 24.5; BOBİ FRS 16.8; KÜMİ FRS 14.7). BOBİ FRS'de piyasa faiz oranından düşük bir faiz oranıyla devletten alınan kredi devlet teşviki olarak kabul edilmekte ve bu tür kredinin muhasebeleştirme ilkeleri açıklanmaktadır. Ancak, KOBİ IFRS ve KÜMİ FRS taslağında bu konuda açıklama yer almamaktadır (BOBİ FRS 16.9).

3.13. Borçlanma Maliyetleri

KOBİ IFRS ve KÜMİ FRS'de, borçlanma maliyetlerinin oluştuğu dönemde kâr veya zarar tablosunda ilgili kaleme yansıtılacağı belirtilmiştir. BOBİ FRS'de ise, daha farklı bir yaklaşım izlenmiştir. Standarda göre, üretilmesi, inşası veya oluşturulması normal şartlar altında bir yıldan daha uzun süren stokların, maddi duran varlıkların, yatırım amaçlı gayrimenkullerin ve maddi olmayan duran varlıkların elde edilmesiyle doğrudan ilişkili olan borçlanma maliyetleri satış veya kullanıma hazır hale getirildiği tarihe kadar, varlığın maliyetine dâhil edileceği belirtilmiştir. Diğer tüm borçlanma maliyetlerinin ise, oluştuğu dönemde kâr veya zarar tablosunda ilgili kaleme yansıtılacağı ifade edilmiştir (KOBİ IFRS 25.2; BOBİ FRS 17.2; KÜMİ FRS 15.3).

3.14. Varlıklarda Değer Düşüklüğü

KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de değer düşüklüğünün tespitine ilişkin hükümler genel olarak uyumludur. Bu standartlarda varlığın değer düşüklüğü geri kazanılabilir tutar üzerinden belirlenmektedir. Varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarından büyük olması durumunda değer düşüklüğü zararı oluşmaktadır. KÜMİ FRS'de ise, varlığın defter değeri ile satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri karşılaştırılarak değer düşüklüğü test edilmektedir (KOBİ IFRS 27.5; BOBİ FRS 18.3; KÜMİ FRS 16.3). Şerefiyenin değer düşüklüğü testi ile ilgili açıklamalar ise sadece KOBİ IFRS'de yer almaktadır. BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de bu konuda açıklama yapılmamıştır (KOBİ FRS 27.25).

KOBİ IFRS ve BOBİ FRS'de değer düşüklüğünün belirlenmesinde herhangi bir sayısal ölçüt açıklanmamıştır. Ancak KÜMİ FRS'de varlığın satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değerinin, defter değerinden % 10 veya daha fazla düşük olması durumunda varlıklara ilişkin değer düşüklüğü zararlarının kâr veya zarara yansıtılması gerektiği ifade edilmiştir (KÜMİ FRS 16.8).

3.15. Gelir Üzerinden Alınan Vergiler

KOBİ IFRS'de *gelir vergileri* olarak ifade edilen bölüm, diğer standart setlerinde *gelir üzerinden alınan vergiler* şeklinde ele alınmıştır. BOBİ FRS'de *vergiye esas değer* KOBİ IFRS'nin aksine varlık ve yükümlülükler için ayrı ayrı ele alınmıştır (KOBİ IFRS 23.14-17). Benzer durum *geçici farklar* için de söz konusudur, BOBİ FRS'de geçici farklar detaylı olarak tanımlanarak *vergiye tabi ve indirilebilir geçici farklar* olarak gruplandırılmıştır (BOBİ FRS 23.18-20). Diğer bir fark, ertelenmiş verginin ölçümüne yöneliktir, BOBİ FRS'de amortismanına tabi olmayan maddi duran varlıklar ve faydası işletme tarafından tüketilmeyecek yatırım amaçlı gayrimenkullere ilişkin ertelenmiş vergide, söz konusu varlıkların satışında dikkate alınacak vergi oranının kullanılması gerektiğine yer verilmiştir (BOBİ FRS 23.36).

Genel olarak BOBİ FRS ve KOBİ IFRS'nin benzer yaklaşımla ele alındığı, BOBİ FRS'nin daha fazla madde içerdiği ve çeşitli örneklere yer verdiği görülmektedir. KÜMİ FRS'de gelir vergileri kapsamında ertelenmiş vergi varlığı ve yükümlüğüne yer verilmesi gerekli görülmemiş (KÜMİ FRS 20.2) olmakla birlikte BOBİ FRS'de sadece büyük işletmelerin ertelenmiş vergi kalemine yer vermesi zorunlu tutulmuştur (BOBİ FRS 23.3).

3.16. Yabancı Para Çevrim İşlemleri

Genel olarak yabancı para çevrim işlemlerinin üç standart setinde de benzer olduğu görülmektedir. KOBİ IFRS'de *geçerli para birimi* olarak ifade edilen kavram BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'de *ağırlıklı kullanılan para birimi* şeklinde ele alınmıştır (KOBİ IFRS 30.2; BOBİ FRS 20.2; KÜMİ FRS 18.2). KOBİ IFRS'de çevrimde kullanılacak kurun "*geçerli kur*" olması

gerektiği yer almakla birlikte, BOBİ FRS’de “*spot kur*”, KÜMİ FRS’de “*TCMB kurunun*” dikkate alınması gerektiğine yer verilmiştir (KOBİ IFRS 30.7; BOBİ FRS 20.8; KÜMİ FRS 18.7).

Ayrıca üç standart setinde parasal olmayan kalemlerden kaynaklanan kur farkı kazanç ya da kayıplarının kar zarar tablosu kalemi kullanılarak (KOBİ IFRS’de diğer kapsamlı gelir içerisinde) işleme alınacağına yer verilirken BOBİ FRS’de bunun dışında maddi duran varlıklarla ilgili yeniden değerlendirme farklarının ‘*Yeniden Değerleme Yedeğinde*’ gösterilmesi gerektiğine yer verilmiştir (KOBİ IFRS 30.11; BOBİ FRS 20.17; KÜMİ FRS 18.13). Ayrıca BOBİ FRS’de bölüm kapsamında yabancı para cinsinden avans bedellerine yer verilmemiş olmakla birlikte bu husus KÜMİ FRS’de açıklanmıştır (KÜMİ FRS 18.20).

KOBİ IFRS’de BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de ki gibi parasal olan ve parasal olmayan kalemlerin neler olduğu açıklanmamıştır. Ayrıca BOBİ FRS, enflasyonist ortamda Bölüm 25’e göre ilgili düzeltmelerin yapılması gerektiğini içermektedir (BOBİ FRS 20.21). Bağlı ortaklıklar, iştirakler ve müşterek girişimlere ilişkin yabancı para cinsi işlemlerinin ne şekilde ele alınacağı KÜMİ FRS taslağında boş bırakılmış olmakla birlikte (KÜMİ FRS 18.17), BOBİ FRS’de bu bölüm diğer iki standart setine göre detaylı açıklamalarla ele alınmıştır (BOBİ FRS 20.24).

3.17. Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar

Genel olarak raporlama döneminden sonraki olaylara ilişkin hükümlerin üç standart setinde de çok benzer olduğu görülmektedir. Bununla birlikte KOBİ IFRS’de düzeltme gerektirmemekle birlikte dipnotlarda açıklanması gereken hususlar örneklendirilmiştir (KOBİ IFRS 32.9-11). KÜMİ FRS’de de BOBİ FRS’ye göre bazı finansal tabloların sunulmasının gerekmemesinden dolayı örnek ve açıklamalarda farklar bulunmaktadır (KÜMİ FRS 6.7).

KOBİ IFRS Bölüm 32’de yer verilmemekle birlikte BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de raporlama tarihinden sonra, işletmenin sürekliliği varsayımının ortadan kalktığı durumlara işaret edilerek böyle bir durumun var olması durumunda yapılması gereken açıklamalar ele alınmıştır (KÜMİ FRS 6.10; BOBİ FRS 4.10).

3.18. Tarımsal Faaliyetler

Tarımsal faaliyetler KOBİ IFRS’de *Bölüm 34 - Özellikli Faaliyetler* içerisinde ele alınmıştır ve tarımsal faaliyetler dışında, imtiyazlı hizmet ve maden çıkarma faaliyetleri de standart kapsamında ele alınmıştır. Maden çıkarma faaliyetlerine ilişkin KÜMİ FRS’de herhangi bir bölüm bulunmazken, bu konu BOBİ FRS’de *Bölüm 8 - Maden Kaynaklarının Aranması ve Değerlendirilmesi* bölümünde açıklanmıştır.

BOBİ FRS ve KÜMİ FRS’de tarımsal faaliyet, canlı varlık, tarımsal ürün, biyolojik dönüşüm ve hasat kavramları açıklanırken KOBİ IFRS’de böyle bir açıklamaya yer verilmemiştir. Yine BOBİ FRS ve KÜMİ FRS setinde canlı varlıklar, tarımsal ürünler ve işlenmiş ürünlere ilişkin örneklere yer verilmiştir (BOBİ FRS, 7.3; KÜMİ FRS 9.4). Genel olarak tarımsal varlıkların muhasebeleştirilmesine ilişkin üç standart setinde benzerlikler olmasının yanında aşağıdaki farkların olduğu tespit edilmiştir.

KOBİ IFRS’de değeri aşırı çaba ve maliyete katlanmadan belirlenebilen canlı varlıklar için “*gerçeğe uygun değer yönteminin*” kullanılması zorunlu tutulurken (KOBİ IFRS 34.2), diğer iki standart setinde “*maliyet yönteminin*” de kullanılabileceği hükmü bulunmaktadır (BOBİ FRS, 7.5 – KÜMİ FRS 9.5). Ancak BOBİ FRS’de gerçeğe uygun değer yöntemi uygulandıktan sonra aynı canlı varlık için maliyet yöntemine geçiş yapılamayacağına yer verilirken (BOBİ FRS 7.6) KÜMİ FRS’de böyle bir hüküm yer almamaktadır. BOBİ FRS’de canlı varlıkların ve tarımsal ürünlerin ölçüm ve muhasebeleştirilmesi ayrı ayrı ele alınmış olmakla birlikte KOBİ IFRS ve KÜMİ FRS’de böyle bir ayrıma yer verilmeden ilgili hükümler tarımsal faaliyetler başlığı altında incelenmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Ülkemizde ulusal muhasebe standartlarının uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu olması amacıyla bir dizi düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden en önemlisi 6102 sayılı TTK’da yer alan hükümlerdir. Bu kanun ile birlikte

defter tutma yükümlülüğü olan gerçek ve tüzel kişi tacirlerin finansal tablolarını KGK tarafından yayınlanan TFRS'lere uygun hazırlaması zorunlu hale gelmiştir. Halka açık şirketler dışında kalan şirketler için KOBİ IFRS yayınlanmıştır. KOBİ IFRS tam setlerin kapsamına girmeyen işletmelerin tamamını tek bir ölçekte ele alarak söz konusu işletmelerin tamamı için tek bir standart seti ortaya koymuştur. Ülkemizde de 2013 yılından itibaren uygulanması beklenen bu standart seti, uygulanamadan yürürlükten kaldırılmıştır. İlerleyen süreçte tam set standartları uygulamayan ancak bağımsız denetime tabi olan işletmelerin dikkate aldığı MSUGT yeterli görülmemiş ve yeni bir standart setinin hazırlanması gündeme gelmiştir. Bu amaçla Avrupa'daki gelişmeler dikkate alınarak BOBİ FRS hazırlanmış ve uygulamaya girmiştir. Ayrıca 2021 yılından itibaren de KÜMİ FRS standartlarının uygulamaya girmesi beklenmektedir. Bu yeni standart setlerinde işletmeler büyüklüklerine göre dört farklı kategoride ele alınmış ve standartlar işletmelerin ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Bu araştırmada söz konusu üç standart seti incelenmiş ve aralarındaki farkları ele alınmıştır. KOBİ IFRS'ye göre bazı standartlar arasında benzerlikler yanında önemli farklar söz konusu olmakla birlikte BOBİ FRS ve KÜMİ FRS'nin daha benzer olduğu görülmüştür. Bununla birlikte KÜMİ FRS'de genellikle muhasebeleştirilmesi kolay olan yöntemler ele alınmış ve KÜMİ'lerin ihtiyaç duymayacağı hususlara yer verilmeyerek sadelik ve anlaşılabilirlik sağlanmıştır. Gerek KOBİ IFRS gerekse BOBİ FRS ve KÜMİ FRS tam set IFRS'lerin genel yapısına uygun standart setleridir. Eğer standartların, kapsam ve uygulama zorluğu bakımından sıralaması yapılacak olursa, IFRS, KOBİ IFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS şeklinde bir sıralama doğru olacaktır.

Genel olarak söz konusu standart setlerinin 'muhasebenin vergiden ziyade bilgi ihtiyacına hizmet etmesi' ilkesine katkı sunacağı düşünülmektedir. Özellikle KÜMİ FRS'nin de uygulamaya girmesi ile henüz kapsam belirli olmamakla birlikte bilanço esasına göre muhasebe uygulamalarını yürüten tüm işletmelerde uluslararası standartların uygulanacağı ifade edilebilir. Ancak bununla birlikte bağımsız denetime tabi olmayan işletmeler için vergi incelemeleri dışında finansal tabloların denetimi söz konusu olmadığı için özellikle KÜMİ FRS'nin uygulama durumuna ilişkin kontrolün nasıl sağlanacağı soru işaretidir. Diğer bir yandan ayrı bir muhasebe birimi olmayan küçük ve mikro büyüklükteki işletmelerden dolayı meslek mensubu SMMM'ler de bu süreçten etkilenecektir. Bu yönüyle meslek mensupları içinde bir değişim süreci söz konusu olacaktır.

Ayrıca ülkemizde hem cumhuriyet öncesinde hem de cumhuriyet döneminde muhasebe konusunda batının gerisinde kalındığı ifade edilmektedir. Özellikle ABD ve Avrupa'da 19. yüzyılın sonlarından itibaren muhasebe alanındaki gelişmelerin benzerleri ülkemizde çok daha geç görülmüştür. 20. yüzyılın sonlarına doğru başlayan muhasebe konusundaki gelişmeler 21. yüzyılın başında uluslararası standartlara uyum, bağımsız denetim zorunluluğu ve kapsamının genişletilmesi gibi gelişmelerle önemli bir seviyeye gelmiştir. Her ne kadar geçmişte muhasebe konusunda batının gerisinde kalındığı ifade edilse de yakın zamanda yaşanan gelişmeler ve son olarak BOBİ FRS ve uygulamaya girmesi planlanan KÜMİ FRS süreci ile ülkemizin, muhasebe konusunda çağdaş uygulamaları eş zamanlı uygulayabilen bir noktaya geldiği düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

2013/34/EU Directive, (2013, 26 Haziran). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>
Ağca, A. ve Aktaş, R. (2007). Uluslararası muhasebe / finansal raporlama standartları İMKB'de yer alan firmaların finansal tablolarını nasıl etkiledi?. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18.

- Akdoğan, N. (2010). KOBİ finansal raporlama standardına genel bakış ve tam set IAS/IFRS'lerden farklılığı. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 30, 1–26.
- Altıntaş, T. & Parlak, N. (2018). A comparison of financial instruments between the Turkish financial reporting standards (TFRS) and financial reporting standards for large and medium-sized entities (BOBİ FRS). *International Journal of Scientific and Technological Research*, 4(10), 539–550.
- Aycı, Ali. (2012, Haziran). *KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılmasında uluslararası muhasebe standartlarına uyum sürecinin değerlendirilmesi*. II. Uluslararası Türk Coğrafyasında UFRS Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 25–42.
- Bahadır, O. (2012). KOBİ'ler için UFRS/TFRS kapsamında temel finansal araçlar: muhasebeleştirme ve ölçüm, *Mali Çözüm Dergisi*, 111, 43–60.
- Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS), KGK.
- Çalış, Y.E. ve Hışman, B. (2019). Hasılatın TFRS 15 müşteri sözleşmelerinden hasılat standardı, BOBİ FRS bölüm 5 ve vergi kanunlarına göre karşılaştırmalı incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 11(4), 355–377.
- Çelik, O. (2010). Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için uluslararası finansal raporlama standardı: ne zaman ve nasıl?. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 30, 41–56.
- Çetinkaya, N. (2010). *KOBİ'ler için uluslararası finansal raporlama standardı ve Türkiye uygulaması*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, V. ve Bahadır, O. (2014). Yeni avrupa birliği yönergesi (2013/34 EU) kapsamında bireysel finansal tablolar. *Mali Çözüm Dergisi*, 121, 13–33.
- Eksin, İ. (2013). *KOBİ'lerin gerçeğe uygun değer ile finansal raporlanması ve bir turizm işletmesinde uygulama*. (Doktora Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ergi, Ş. ve Güleç, Ö.F. (2019). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS): muhasebe uygulayıcılarına yönelik bir araştırma. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 377–399.
- Fidan, M.E. ve Cinit, H. (2013). Muhasebe meslek mensuplarının mesleki tecrübeleri ile muhasebe standartlarına yönelik algıları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma: marmara bölgesi örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 60, 1–25.
- FRS 102, The Financial Reporting Standard applicable in the UK and Republic of Ireland (2015, Eylül). UK Financial Reporting Council.
- FRS 105, The Financial Reporting Standard applicable to the Micro-entities Regime, (2018, Mart). UK Financial Reporting Council.
- Gençoğlu, Ü.G. (2020). Küçük ve mikro işletmeler için finansal raporlama standardı taslağı'nın BOBİ FRS ve vergi uygulamalarımız ile karşılaştırılması ve genel değerlendirme. *Business and Economics Research Journal*, 11(1), 187–199.
- Gökçen, G., Öztürk, E. ve Güleç, Ö.F. (2018). BOBİ FRS ve TFRS'nin finansal raporlara etkileri açısından karşılaştırılması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 437–457.
- Gökçen, G., Öztürk, E. ve Güleç, Ö.F. (2019). KÜMİ FRS seti taslağı, BOBİ FRS seti ve tam set TMS/TFRS'nin temel konular açısından karşılaştırılması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 413–430.
- Gönen, S. ve Demir, Ç. (2012). Vergi usul kanunu ve KOBİ TFRS bölüm 13 açısından stokların karşılaştırılması. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(2), 163–171.
- Hatipoğlu, O. (2009). *Türkiye'de uluslararası muhasebe standartları'nın gelişimi, gerekliliği ve uygulanabilirliği üzerine bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- İğde, M. (2013). *KOBİ TFRS'ye göre finansal tabloların değerlendirilmesi ve bağımsız denetimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- İstanbul Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası. (2019, Eylül). *Küçük ve mikro işletmeler için finansal raporlama standartları semineri*. Erişim adresi, <https://archive.ismmmo.org.tr/docs/seminernotlar/11092019/emresenturk.pdf>
- Karahan, M. & Ayvaloğlu, A.B. (2019). The differences between LMSE FRS and TFRS comparison and accounting on financial leasing transactions in Turkey. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 1–14.

- Karaömer, Y. & Özbirecikli, M. (2019). Effects of financial reporting differences in between BOBİ FRS and MSUGTon financial statement analysis: an investigation on financial structure ratios. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (84), 233–250.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2020, 18 Nisan). *Küçük ve mikro işletmeler için finansal raporlama standardı taslağı*. Erişim adresi: <https://kgk.gov.tr/ContentAssignmentDetail/3595/Ku%CC%88c%CC%A7u%CC%88k-ve-Mikro-I%CC%87s%CC%A7letmeler-I%CC%87c%CC%A7in-Finansal-Raporlama-Standard%C4%B1>.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2020, 20 Nisan), *2017 faaliyet raporu*. Erişim adresi: <https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/4102/Y%C4%B1l%C4%B1k-Faaliyet-Raporlar%C4%B1>
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2020, 20 Nisan), *2018 faaliyet raporu*. Erişim adresi: <https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/4102/Y%C4%B1l%C4%B1k-Faaliyet-Raporlar%C4%B1>
- Kılıç, M. & Uyar, A. (2017). Adoption process of IFRS for SMEs in Turkey: insights from academics and accountants. *Accounting and Management Information Systems*, 16 (2), 313–339.
- Kırkık, Ş., Coşkun, S. ve Coşkun, S. (2019). BOBİ FRS'nin muhasebe mesleğine etkisinin SMMM'lerin bakış açıları doğrultusunda değerlendirilmesi: Manisa ilinde bir uygulama. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 58–79.
- Kıymetli Şen, İ. ve Özbirecikli, M. (2020). KÜMİ FRS'nin iş dünyasına sağlayabileceği yararlar: BOBİ FRS, TMS/TFRS ve mevcut muhasebe sistemi ile mukayeseli bir inceleme. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 1–19.
- Kumar, E.P., & Mohan, B. (2015). Origin and development of auditing. *Paripex - Indian Journal of Research*, 4(9), 43–46.
- KOBİ'ler İçin Türkiye Finansal Raporlama Standardı Hakkında Tebliğ, Resmî Gazete Sayısı: 27746. (2010, 1 Kasım).
- Küçük, E. (2018). Devlet teşviki kapsamındaki düşük faizli kredilerin BOBİ FRS açısından değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(4), 761–784.
- Muhasebe Enstitüsü. (2020, 10 Nisan). *İlk UMS çevirileri*. Erişim adresi: <https://muhasebe.istanbul.edu.tr/tr/content/yayinlar-ve-calismalar/turkiye'deki-ilk-ums-cevirileri>
- Resmî Gazete, 30138 Sayılı, (2017, 29 Haziran)
- Selvi, Y. ve Ercan, M. (2018). BOBİ FRS kapsamında “stoklar”. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 16(59), 47–57.
- Şensoy, H.B. (2008). *Uluslararası finansal raporlama standartlarının ortaya çıkışı ve gelişimi ile muhasebe standartlarının Türkiye'deki durumu*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tekbaş, İ. (2020, 15 Nisan). KGK tarafından açıklanan yerel finansal raporlama çerçevesi nedir?. *Muhasebe TR*. Erişim adresi: <http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/ismailtekbas/009/>
- Türk Ticaret Kanunu, 6102 Sayılı.
- UK FRC. (2020, 18 Nisan). *New accounting standards offer simplification for micro-entities and small entities*. Erişim adresi: <https://www.frc.org.uk/news/july-2015/new-accounting-standards-offer-simplification-for>
- Utku, B.D. ve Gürsoy, K. (2011). KOBİ'ler için Türkiye finansal raporlama standartlarının (KOBİ TFRS) tam set TFRS ile karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, 103, 19–42.
- Yalkın, Y.K. & Demir, V. & Demir, L.D. (2008). International financial reporting standards (IFRS) and the development of financial reporting standards in Turkey. *Research in Accounting Regulation*, 20, 279–294. DOI:10.1016/S1052-0457(07)00216-0
- Yıldırım, G. (2019). BOBİ FRS karşılıklar standardı ve uygulaması. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 421–431.

EKLER

Tablo 1: KOBİ IFRS, BOBİ FRS ve KÜMİ FRS - Karşılaştırmalı Bölümler			
	KOBİ IFRS	BOBİ FRS	KÜMİ FRS
	1. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler	-	-
1	2. Kavramlar ve Genel İlkeler	1. Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar	1. Kavramlar ve Genel İlkeler
	3. Finansal Tabloların Sunuluşu		2. Finansal Tabloların Sunumu
	4. Finansal Durum Tablosu		3. Finansal Durum Tablosu
	5. Kapsamlı Gelir Tablosu ve Gelir Tablosu		4. Kar veya Zarar Tablosu
	6. Özkaynak Değişim Tablosu ile Gelir ve Dağıtılmamış Karlar		
	7. Nakit Akış Tablosu	2. Nakit Akış Tablosu	-
2	8. Finansal Tablo Dipnotları	26. Dipnotlar	21. Dipnotlar
	9. Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar	22. Konsolide Finansal Tablolar	-
3	10. Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Hatalar	3. Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Yanlılıklar	5. Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Hatalar
4	11. Temel Finansal Araçlar	9. Finansal Araçlar ve Özkaynak	10. Finansal Araçlar ve Özkaynak
	12. Diğer Finansal Araçlar		
	22. Borçlar ve Özkaynak		
5	13. Stoklar	6. Stoklar	8. Stoklar
	14. İştiraklerdeki Yatırımlar	10. İştiraklerdeki Yatırımlar	-
	15. İş Ortaklıklarındaki Paylar	11. Müşterek Girişimlerdeki Yatırımlar	-
	16. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	13. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	-
6	17. Maddi Duran Varlıklar	12. Maddi Duran Varlıklar	11. Maddi Duran Varlıklar
7	18. Şerefiye Dışındaki Maddi Olmayan Duran Varlıklar	14. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	12. Maddi Olmayan Duran Varlıklar
8	19. İşletme Birleşmeleri ve Şerefiye	21. İş Birleşmeleri	19. İşletme Birleşmeleri
9	20. Kiralamalar	15. Kiralamalar	13. Kiralamalar
10	21. Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar	19. Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar	17. Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar
11	23. Hasılat	5. Hasılat	7. Hasılat
12	24. Devlet Teşvikleri	16. Devlet Teşvikleri	14. Devlet Teşvikleri
13	25. Borçlanma Maliyetleri	17. Borçlanma Maliyetleri	15. Borçlanma Maliyetleri
	26. Hisse Bazlı Ödemeler	-	-
14	27. Varlıklarda Değer Düşüklüğü	18. Varlıklarda Değer Düşüklüğü	16. Varlıklarda Değer Düşüklüğü
	28. Çalışanlara Sağlanan Faydalar	-	-
15	29. Gelir Vergileri	23. Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	20. Gelir Üzerinden Alınan Vergiler
16	30. Yabancı Para Çevrim İşlemleri	20. Yabancı Para Çevrim İşlemleri	18. Yabancı Para Çevrim İşlemleri
	31. Yüksek Enflasyon	25. Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	-
17	32. Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar	4. Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar	6. Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar
	33. İlişkili Taraf Açıklamaları	-	-
18	34. Özellikli Faaliyetler	7. Tarımsal Faaliyetler	9. Tarımsal Faaliyetler
19	35. KOBİ IFRS'e Geçiş	8. Maden Kaynaklarının Aranması ve Değerlendirilmesi	22. KÜMİ FRS'ye Geçiş
		27. Geçiş Hükümleri	
		24. Ara Dönem Finansa Raporlama	

Kurumsal ve Finansal Raporlamanın Geleceği Üzerine Değerlendirmeler

Evaluations on the Future of Corporate and Financial Reporting

Hakan Cavlak¹

¹Arş. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Ardahan, Türkiye

ORCID: H.C. 0000-0002-5891-7722

ÖZ

İşletmelerin paydaşları ile iletişiminde kullandıkları en önemli araç kurumsal raporlardır. Kurumsal raporlar, kurumsal raporlama sürecinin bir nihai çıktısıdır ve işletmenin geçmiş faaliyetlerine ilişkin sonuçlar ile geleceğine yönelik öngörülerini içermektedir. Kurumsal raporlar içerisinde ise finansal raporlar, en uzun geçmişe ve en yaygın kullanıma sahip olan rapor türüdür. Bu çalışmada, zaman içinde piyasaların, işletme yapılarının, paydaş taleplerinin ve teknolojinin değişim göstermesi neticesinde kurumsal ve finansal raporlamada yaşanan ve gelecekte yaşanabilecek muhtelif değişiklikler incelenmektedir. Bu değişiklikler ağırlıklı olarak, finansal bilgi yanında finansal olmayan bilgiye ilişkin artan ilgi, maddi olmayan varlıkların önem kazanması, sürdürülebilirlik ve dijitalleşme olgusu ile birlikte kendini göstermiştir. Bunların bir neticesi olarak da farklı kurumsal rapor türleri ortaya çıkmış ve finansal raporlarda kendi içinde çeşitli değişimler göstermek zorunda kalmıştır. Gelecekte de kurumsal ve finansal raporlamaya ilişkin değişimin ve gelişimin muhtelif çerçevelerde devam edeceği öngörülmektedir. Diğer taraftan her alanda büyük bir belirsizlik ve etki oluşturan Covid-19 pandemisinin de kurumsal ve finansal raporlar üzerinde daha fazla açıklama şeklinde kendini gösterdiği göze çarpmaktadır. Ayrıca pandeminin ekonomik olarak oluşturduğu etkiden dolayı bu dönemde işletme paydaşlarının kurumsal raporlar içerisinde ağırlıklı olarak finansal raporlara daha fazla önem verdiği gözlemlenmektedir.

Anahtar kelimeler: Kurumsal raporlama, finansal raporlama, kurumsal rapor, finansal rapor, COVID-19

ABSTRACT

The most important tool that businesses use in communicating with their stakeholders is corporate reports. Also, corporate reports are the final output of the corporate reporting process. It includes the results of the past operating activities of the business and its predictions for the future. Among corporate reports, financial reports have the longest history and the most common use. Various changes in corporate and financial reporting as a result of changes in markets, operating structures, stakeholder demands, and technology are the subject of this study. The future of corporate and financial reporting is another issue discussed in the study. Increased interest in non-financial information, the increasing importance of intangible assets, sustainability, and digitalization are results of these changes. As a result of these, different types of corporate reports have emerged. Also, it was necessary for this study to document various changes in financial reports. Change and development regarding corporate and financial reporting will continue in various frameworks in the future. However, the Covid-19 pandemic, which has created great uncertainty and has impacted every field, has shown its effect on corporate and financial reports in the form of further disclosure. Also, due to the economic impact of the pandemic, it is observed that business stakeholders have attached more importance to financial reports compared to other corporate reports in this period.

Keywords: Corporate reporting, financial reporting, corporate report, financial report, COVID-19

Başvuru/Submitted: 20.09.2020 Kabul/Accepted: 02.11.2020

Sorumlu yazar/Corresponding author: Hakan Cavlak / hcavlak85@gmail.com

Atıf/Citation: Cavlak, H. (2021). Kurumsal ve finansal raporlamanın geleceği üzerine değerlendirmeler. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 64, 39-58. <https://doi.org/10.26650/MED.797559>

Extended Abstract

Businesses present the results of their operating activities and their future targets to their stakeholders through various tools. This communication between businesses and their stakeholders is mostly provided by corporate reports. Corporate reports, which are an output of the corporate reporting process, are presented in more than one form today (financial report-independent audit report-, annual report, corporate governance compliance report, sustainability report, integrated report). Among these reports, financial reports are the type of corporate report with the longest history and the most common use. Financial reports have the longest history and the most common usage among these reports. Financial reports are the presentations of the financial statements created by the companies at the end of the financial reporting process. This presentation is generally provided by an independent audit report today. Financial statements, which are shown in detail in the independent audit report and are an output of the financial reporting process, are also shown in the annual reports of the companies in a summary manner. Also, companies almost do not use the term “financial report” when presenting these reports. As a result, the presentation of the financial statements that form the basis of the financial report is presented to the business stakeholders at the end of the financial reporting process under the name of “independent audit report” or “annual report”. Apart from the report, financial statements and their data are presented under headings such as investor presentations and summary financial data on the websites of companies.

Changes in business structures, investor profile, stakeholder demands and technology, progress in environmental and social awareness, and similar factors have caused the information provided by financial reports to be insufficient to tell the whole story of the business. Therefore, non-financial information has been needed in the evaluation of businesses. Businesses try to meet this need by presenting different corporate reports (sustainability report and integrated report, etc.). In summary, the development of corporate reporting that started with financial reporting continues with different types of reports. Corporate reporting development, which improved with the annual report and corporate governance report, continued with sustainability report in the 2000s and with integrated report in the 2010s.

Although the scope of corporate reporting has undergone a great change in the last fifty years and different corporate reports have been created, the demand for financial reporting has not lost its effect. In other words, financial reports remain important, and the basis for decision-making. Factors such as the preparation of financial reports according to certain international standards, the use of a common language, the importance of financial information, and the fact that other types of corporate reports will always need the information produced by financial reports have been effective in this. However, it is acknowledged that financial reporting has changed in itself especially in response to stakeholder demands and technological progress.

Financial reports have been the cornerstone and driving element of corporate reporting for more than half a century. However, factors such as the economic structure that have moved from an industrial basis to a position driven by technology and information, and the change in stakeholder expectations have forced changes in both financial and corporate reports. It is predicted that issues such as the increasing demand for non-financial information, the increasing importance of intangible assets, the inclusion of big data, blockchain, cloud computing and artificial intelligence in reporting processes will guide the future of both corporate reports and financial reports. In this process, various responsibilities fall on both the reporting regulators, the companies that will carry out the reporting process, and the report users. Fulfilling these responsibilities effectively and in cooperation will ensure that corporate and financial reports are placed in the correct position of communication between the business and the stakeholders.

An issue that can be expressed in evaluations for the future of corporate and financial reporting is related to the environment of uncertainty created by Covid-19. The situation revealed by Covid-19 has led to an increase in the disclosures of businesses to their stakeholders through other communication tools, especially financial reports. In the Covid-19 period, business stakeholders, especially investors, have decreased their non-financial information requests from businesses compared to the pre-Covid-19 period and increased their demands for financial information. This indicates that financial reports have become more important in this extraordinary period compared to other corporate reports. On the other hand, businesses

should pay more attention to matters such as business continuity, going concern, liquidity, cash management, assumptions, estimation processes, government grants, footnote disclosures, risk management and audit activities in the financial reporting process to be carried out during this period of uncertainty. It is also stated that the communication that businesses will establish with their stakeholders in this period will guide the future of corporate and especially financial reporting.

1. Giriş

İşletmeler, faaliyetlerine ilişkin sonuçlar ile geleceğe ilişkin hedeflerini paydaşlarına muhtelif araçlar vasıtasıyla sunmaktadırlar. İşletmeler ile paydaşları arasındaki bu iletişim çoğunlukla kurumsal raporlar ile sağlanmaktadır. Kurumsal raporlama sürecinin bir çıktısı olan kurumsal raporlar, günümüzde birden fazla şekilde (*finansal raporlar-bağımsız denetim raporları*-, *yıllık faaliyet raporları*, *kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporu*, *sürdürülebilirlik raporları*, *entegre raporlar*) oluşturulabilmektedir. Bunların içinde ise finansal raporlar, en büyük geçmişe ve en yaygın kullanıma sahip olan kurumsal rapor türüdür. Finansal raporlar ile kastedilen işletmelerin finansal raporlama süreci sonunda oluşturdukları finansal tabloların sunumudur. Bu sunum ise günümüzde genel olarak bağımsız denetim raporları ile sağlanmaktadır. Bağımsız denetim raporlarında ayrıntılı olarak gösterilen ve finansal raporlama sürecinin bir çıktısı olan finansal tablolar, ayrıca özet bir şekilde işletmelerin yıllık faaliyet raporlarında da gösterilmektedir. Bir diğer taraftan işletmeler “finansal rapor” ismi ile bir rapor sunmamaktadırlar. Finansal raporun temelini oluşturan finansal tabloların sunumu finansal raporlama süreci sonunda işletme paydaşlarına “bağımsız denetim raporu” ve/veya “yıllık faaliyet raporu” ismi ile sunulmaktadır. Rapor dışında ise finansal tablolar ve bu tablolardaki veriler, işletmelerin internet sitelerinde yer alan yatırımcı sunumları, özet finansal veriler gibi başlıklar altında da sunulmaktadır.

Finansal raporlar aracılığıyla sunulan bilgiler, yıllar boyunca işletme performansının değerlendirilmesinde kullanılan önemli kaynak olmuştur. Küresel ekonomik krizler ve işletme skandalları ile birlikte işletmelere dair sadece finansal raporlar üzerinden yapılan değerlendirmelerin yetersiz kaldığı görülmüştür. Dünyanın bir noktasında yaşanan afetlerin dünyanın diğer noktalarındaki üretimi durdurması, azalan doğal kaynakların hammaddeleri tehdit etmesi ve benzeri gelişmeler, finansal raporlarda yer almayan risklerin şirketler için finansal sonuçlara yol açabildiğinin göstergesi olmuştur. Bu doğrultuda işletmelerin karşı karşıya olduğu çevresel, sosyal, yönetsel riskler ile belirsizliklerin işletmenin sürekliliğini ve sürdürülebilirliğini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediğini gören işletme paydaşları, işletmelerden finansal olmayan performanslarına ilişkin bilgi talep etmeye başlamışlardır (Aras & Sarıoğlu, 2015). Bu da ağırlıklı olarak finansal raporlara dayalı gerçekleşen kurumsal raporlamanın değişimini başlatmıştır.

Bu çalışmada öncelikle işletmenin paydaşları ile en güçlü iletişim aracı olarak gösterilen kurumsal raporlara ve bu raporların zaman içindeki değişimine ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Daha sonra ise kurumsal raporlama sürecinin en önemli aracı olarak gösterilen ve en uzun geçmişe sahip olan finansal raporlama ele alınmıştır. Son bölümde ise kurumsal ve finansal raporlamanın günümüzde sahip olduğu konum, teknoloji çerçevesinde yaşadığı değişim, Covid-19 pandemisinin oluşturduğu etki ile ilgili raporlamaların geleceğine ilişkin yapılan öngörüler incelenmiş ve bunların neticesinde muhtelif çıkarımlar yapılmıştır.

2. Kurumsal Raporlama: Paydaşlar ile En Güçlü İletişim Aracı

Farklı paydaşların çeşitli bilgi taleplerini karşılayan bir iletişim aracı olan kurumsal raporlama, işletmelerin hesap verebilirliğinin temel aracıdır (Federation of European Accountants (FEE), 2015). Bu aracın etkinliği ise doğru bilginin doğru kişilere doğru zamanda ulaştırılması ile mümkün olmaktadır (Axson, 2010). Bu çerçevede iyi kurumsal raporlamanın objektif, ilgili ve önemli bilgileri içermesi, tam olması/eksik bilgi içermemesi, güvenilir, karşılaştırılabilir ve doğrulanabilir olması gibi temel niteliksel özellikleri taşıması gerekmektedir (The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), 2018a).

Kurumsal raporların oluşturulması belirli aşamalardan geçmektedir. Kurumsal raporlama süreci, işletme hakkındaki finansal ve finansal olmayan ham verilerin toplanması ile başlamakta daha sonra ise bu verilerin filtrelenmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi gibi çeşitli raporlama süreçlerinden geçerek verilerin bilgiye dönüşmesi ve nihai bir çıktı olarak raporların oluşturulması ile sonuçlanmaktadır. Raporlama sürecinde yer alan katılımcılar (hazırlayıcılar, denetçiler, vb.) bu bilgilere değer katmakta ve tüm bilgiler toplanarak işletmenin kurumsal raporu oluşturulmakta ve paydaşlara sunulmaktadır (Pounder, 2009).

Kurumsal raporlamanın iki temel amacı vardır. Bunlar; kurumsal raporlarda sunulan bilgilerin yatırımcılara, yönetimin şirketin kaynakları üzerindeki idaresini değerlendirme görevi görmesi ve tüm paydaşlara işletme hakkında alınacak

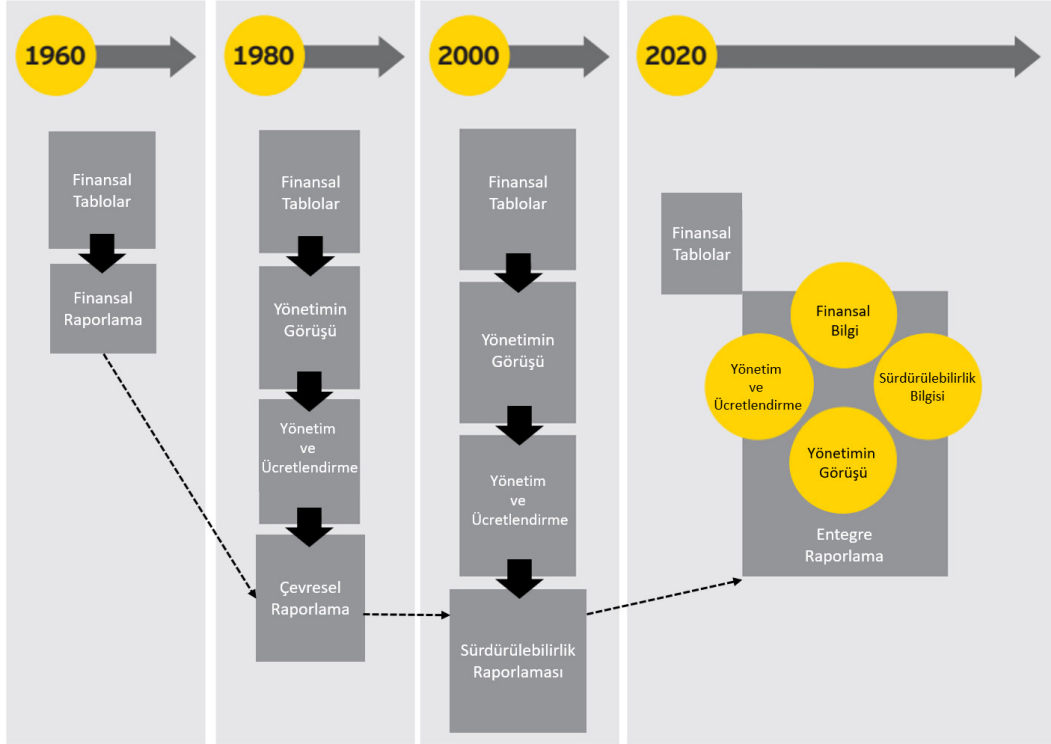
kararlarda yararlı olan verilerin sağlanmasıdır (Elliott & Elliott, 2017). Bu amaçlarının yerine getirilmesi, işletme ile paydaşlar arasındaki bilgi asimetrisini azaltmaktadır. Özellikle, işletme yöneticileri ile yatırımcılar arasındaki bilgi asimetrisi, olumsuz seçim maliyetlerini ve bunun sonucu olarak da dış sermayenin maliyetini arttırmaktadır. Kurumsal raporlarda sunulan bilgilerin kapsayıcılığı, bilgi asimetrisini azaltarak bu olumsuzluğu giderme yönündeki ihtiyaca cevap verme çabasıdır (Naranjo, Saavedra, & Verdi, 2014).

Kurumsal raporlama, sürekli genişleyen bir kullanıcı yelpazesinin taleplerini karşılamak için sürekli olarak değişim yaşamaktadır. Bu nedenle kurumsal raporlama durağan bir yapıda değildir, her zaman gelişen ve sürekli değişen bir ortamda dinamik bir yapıya sahiptir (ICAEW Financial Reporting Faculty, 2018). Bu yapı içerisinde etkili olan kurumsal raporlar, bir dizi temel bilgilendirici unsurları içermelidir. Yapılan araştırmalarda da görülmektedir ki geçmişte kurumsal raporlarda ağırlıklı olarak temel bilgilendirici unsur işletmenin performansını yansıtan finansal veriler iken günümüzde ise muhtelif sebeplere bağlı olarak temel bilgilendirici unsurlar daha çeşitlenmiştir. Her ne kadar işletmelerin kurumsal raporlarında bu şekilde bir görünüm olsa da finansal performans verileri bu raporların en az yarısını kapsamaya devam etmektedir (PwC, 2007).

Kurumsal raporlama, işletmenin finansal performansını göstermenin ötesinde işletmenin performansının daha bütünsel bir resmini sağlamalıdır (The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), 2018b). Bu çerçevede günümüzde kurumsal raporlama, tüm parçaları masaya yayılmış ve net bir resim oluşturmak için bir araya getirilmeyi bekleyen bir yapboz gibidir. Bu yapbozdaki finansal parçalar, standartlar ve temel ilkeler çerçevesinde bir zeminde yer alırken finansal olmayan parçalar ise tam anlamıyla belirli bir zeminde yer almamaktadır. Ayrıca finansal ve finansal olmayan parçaların uyumu konusunda da karışıklıklar yaşanmaktadır. İşletmelerin bu yapbozda net bir resminin ortaya çıkabilmesi adına tüm parçaların belirli standartlarda, net bir şekilde ve uyum içinde bir araya getirilmesi gerekmektedir. Buna dair muhtelif ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşların çalışmaları devam etmektedir (Wilcox & Sodali, 2019).

Finansal bilgi kullanıcılarının günümüzdeki önemli taleplerinden biri, gelecekteki hissedar değerinin tahmin edilmesidir (Dyckman & Zeff, 2000). Bunun sağlanması için ise finansal raporlarda sunulan finansal bilgiler ile birlikte değer yaratıcı finansal olmayan bilgilerin bilinmesi gerekmektedir. Paydaşların finansal olmayan bilgilere ilişkin artan talebi, işletmelerin birden çok departman ve sistemden daha fazla veri toplamasına, bu verilerin raporlama süreçlerine dahil edilmesine (sınıflandırma, filtreleme, özetleme, vb.), daha fazla veri mutabakatı yapılmasına (inceleme, düzeltme, onay, vb.), rapor konsolidasyonlarına neden olmaktadır. Bu ise işletmelere fazladan maliyet yüklemektedir. Artan finansal olmayan bilgi talebinin karşılanması bu tür bilgilerin finansal raporlar yerine farklı kurumsal rapor türleri içinde sunulması ile sağlanmaya çalışılmaktadır (Nielsen & Roslender, 2015). Her ne kadar finansal olmayan bilgilerin farklı kurumsal rapor türleri içerisinde hazırlanması bir çözüm olarak bulunsa da bunların hazırlanması ve sunulması işletmelere ek maliyetler getirmektedir.

Kurumsal raporlama, özellikle son yirmi yılda değişen ihtiyaç ve taleplere bağlı olarak karmaşık bir hal almıştır. Bu süreç öncesinde işletmenin tüm paydaşları için yeterli görülen finansal raporlar ve yıllık faaliyet raporları, farklı bilgi talepleri, artan sosyal sorumluluk ve çevre bilinci, teknolojik gelişmeler gibi nedenlerden dolayı yetersiz olarak görülmeye başlanmıştır (The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), 2016). Söz konusu durum ve ileriye dönük bilginin artan önemi ile oluşan muhtelif bilgi talepleri, Şekil 1’de görüldüğü gibi farklı kurumsal rapor türlerinin oluşumuna yol açmıştır (Deloitte, 2019b). Şekilde yer alan görünümde zaman içinde farklı kurumsal raporlamaların ortaya çıkmasında, “finansal raporlar, bir işletmenin ne yaptığını ve yapacağını gerçekten tam olarak yansıtıyor mu?” sorusuna tam olarak evet cevabının verilememesi etkili olmuştur (The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), 2012)

Şekil 1: Kurumsal Raporlamanın Gelişimi

Kaynak: IIRC. (2011). Towards Integrated Reporting: Communicating Value in the 21st Century ve EY. (2014). Integrated Reporting - Elevating Value.

Şekil 1'de görüldüğü üzere kurumsal raporlar 1960'larda yalnızca finansal tabloları içeren finansal raporlardan oluşmaktaydı. 1980'lerde finansal tablolara ek bilgiler ile birlikte çevresel raporlar, daha sonra 2000'li yıllarda ise sürdürülebilirlik raporları kurumsal raporlamaya dahil oldu. Günümüzde ise finansal tablolardaki bilgiler yanında yönetim ve ücretlendirme, yönetimin görüşü ve sürdürülebilirlik bilgilerini içeren entegre raporlar iş dünyasında önem kazanmıştır. Raporlamanın yeni normali şeklinde nitelendirilen entegre raporlama, kurumsal raporlamanın geldiği son nokta olarak şeffaflığı ve şirkete ilişkin bilgi paylaşımını artırmakta ve bu sayede bütün paydaşlara fayda sağlamaktadır. Entegre raporların, uluslararası geçerliliği olan düzenlemeler ile birlikte gelecek yıllarda kurumsal raporların öncelikli formu haline geleceği de öngörülmektedir (Aras, 2018; Gökten & Marşap, 2017).

3. Bir Kurumsal Raporlama Aracı Olarak Finansal Raporlama

İşletmeler, belirli bir dönemde gerçekleştirdiği faaliyetler ile ilgili elde ettiği finansal sonuçları finansal raporlar aracılığıyla ilgililere sunmaktadırlar. Finansal raporlar, başta yöneticiler olmak üzere tüm paydaşlara işletme kaynaklarının dönemler boyunca nasıl yönetildiği hakkında bilgi aktaran önemli bir bilgi ve iletişim aracıdır. Finansal raporlama ise içeriği finansal olan veya para ile ölçülebilen bilgilerin raporlanması sürecidir. Bu süreçte işletmenin belirli bir dönemine ilişkin ekonomik durumunu ve performansını gösteren finansal döküman (finansal tablolar ve dipnotları) oluşturulmaktadır (Aerts & Walton, 2013; Palea, 2013; Pekdemir, 2005).

Finansal raporlamanın amacı, mali tablolar ve dipnotlar aracılığıyla paydaşlara periyodik olarak işletmenin finansal durumu ve performansı hakkında eksiksiz, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, tarafsız ve güvenilir bilgi sunmaktır (Alexander, Britton, Jorissen, Hoogendoorn, & Mourik, 2014; Uyar, 2015). Hem IASB hem de FASB'a göre ise finansal raporlamanın temel amacı, mevcut ve potansiyel yatırımcılara, borç verenlere, alacaklılara ve diğer taraflara işletmeye kaynak sağlama konusunda karar vermede gerekli bilgileri sağlamaktır (KGK, 2020; Palea, 2013). Bununla birlikte finansal raporlama, finansal tablo analizi ve değerlendirme süreci ile yatırımcıların ve analistlerin bir firmanın karlılığını ve riskini derinlemesine anlamasına, firmaya değer katacak yatırım kararlarının verilmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Wahlen, Baginski, & Bradshaw, 2015).

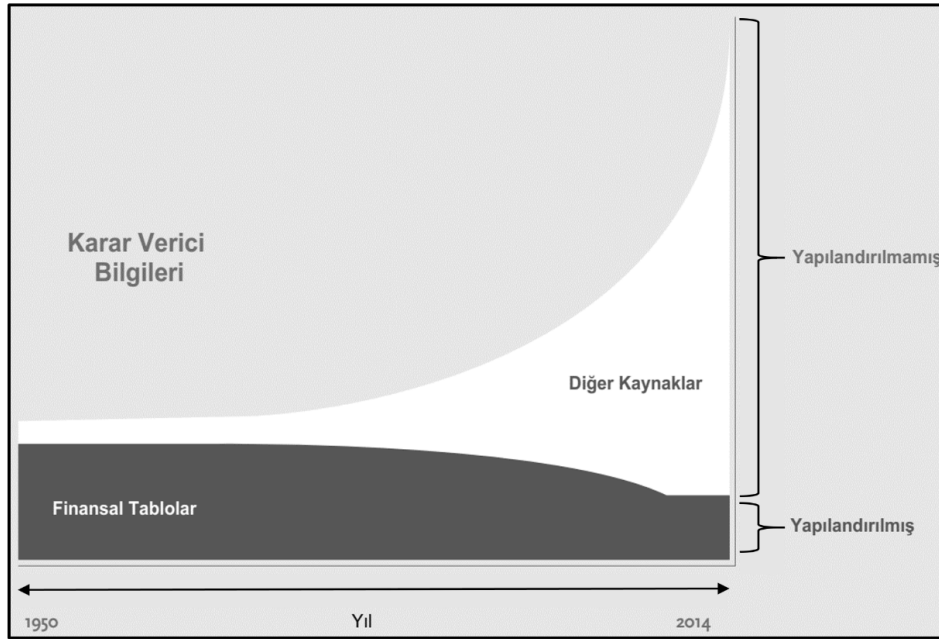
Bilançolar, gelir ve nakit akış tabloları şeklindeki finansal raporlama, geleneksel olarak bir şirket ile mevcut ve potansiyel yatırımcıları arasında yatırımcıların bilinçli yatırım kararları vermelerine olanak tanıyan en önemli iletişim aracıdır (Ditlevsen, Nielsen, & Thomsen, 2013). Ancak finansal raporlama sadece yatırımcıların karar vermesi için değil, işletme ile ilgili tüm paydaşların bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için de önemlidir (Baker & Wallage, 2000). Bu nedenle finansal raporlama, finansal ekosistemde önemli bir konuma sahiptir. Bu önem çerçevesinde finansal raporlamaya geniş bir ekonomik perspektiften bakıldığında temel amaç, piyasalarda sermayenin etkin dağılımını teşvik etmektir (Deloitte, 2019b; Young, Cohen, & Bens, 2019).

Finansal raporlamanın sözü edilen amaçlarını gerçekleştirmesi, belirli bir süreçten geçerek nihai olarak finansal raporun ortaya çıkarılması ile sağlanabilmektedir. Finansal raporlama süreci ise işletmelerin niteliğine göre ulusal ya da uluslararası düzenlemeler doğrultusunda gerçekleşmektedir. Bu düzenlemeler içerisinde ise dünya genelinde en yaygın kullanıma sahip olan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından çıkartılan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) setidir.

Finansal raporlama standartları, işletme performansının temel göstergeleri olan finansal tabloları hazırlamak için gerekli ilkeleri, esasları, teamülleri, kuralları ve uygulamaları içeren normlardan oluşmaktadır (Stolowy, Lebas, & Ding, 2013). Standartlar, kullanıcılara anlaşılabilirlik, karşılaştırılabilirlik ve şeffaflık adına güvence sunmaktadır. Bu güvenceyi sağlayan en önemli unsur standartların getirdiği ilkeler çerçevesinde oluşturulan ve işletmenin performansı ile ilgili detaylı bir görünüm sunan finansal tablolar setidir (White, Sondhi, & Fried, 2003). Standartlarda yer alan ilkeler, finansal tablolarda yer alan ölçüm ve sunumları daha az öznel hale getirmekte, sonuçta da karşılaştırılabilirlik artmaktadır (Elliott & Elliott, 2017). Diğer taraftan işletmeler ve diğer finansal rapor kullanıcıları, herhangi bir ülkede standartların uygulanması sonucu yayımlanan finansal tabloları anlayabilmekte, karşılaştırabilmekte ve bu raporlara güvenebilmektedir (Stolowy et al., 2013).

Finansal raporlama ortamı ulusal ya da uluslararası birtakım ilkeler ve/veya standartlar düzenlenmemiş olsaydı, finansal bilgi sağlamanın işletmeye sağladığı faydalar, bu bilgiyi sağlamanın maliyetlerini aştığı sürece açıklama gönüllü olarak gerçekleşecekti. Ancak çeşitli düzenleyici kurumlar, işletmelerin belirli asgari finansal açıklama düzeylerini karşılamasını sağlamak adına finansal raporlama gereksinimlerini belirlemektedirler (Revsine, Collins, Johnson, Mittelstaedt, & Soffer, 2015). İşletmeler ise düzenlemelerin getirdiği zorunluluktan dolayı paydaşlarına finansal raporları periyodik olarak sunmaktadırlar. Ancak işletmeler bu zorunluluk yanında herhangi bir yasal zorunluluğu bulunmayan kurumsal rapor türlerini de paydaşları ile iletişimlerini güçlü tutmak ve şeffaflık sağlayabilmek adına gönüllü olarak yapmaktadırlar.

Finansal raporlama, kurumsal raporlamada önemli bir yere sahipken finansal tablolar da finansal raporlamanın önemli bir unsurunu temsil etmektedir. Finansal tablolar, tarih boyunca sürekli gelişim göstermiş ve zaman içinde ortaya çıkan çeşitli bilgi taleplerine karşılık vererek finansal raporlamanın amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmuştur. Ancak son yıllarda değişen koşullar ve yaşanan muhtelif gelişmeler doğrultusunda finansal raporların ve dolayısıyla finansal tabloların talep edilen bilgi ihtiyacını karşılama düzeyi tartışılır hale gelmiştir (Beattie, 2000). Şekil 2’de görülen geçmişten günümüze doğru, karar vericilerin (paydaşların) kullandığı bilgilere bakıldığında geleceğe dair şu soruyu sormak gerekmektedir: “Gelecekte finansal tablolar, karar vericilerin ve kurumsal raporlamanın önemli bir parçası olacak mıdır?” Bunu belirleyecek unsur ise finansal tabloların öngörü değerini arttırmasına ve dolayısıyla kullanıcılara değer katacak bilgiler sunmasına bağlı olacaktır. Bunun için gelecek yıllarda finansal raporlamada teknoloji ağırlıklı değişikliklere gidilmesi öngörülmektedir. Şekilde görüldüğü gibi kullanıcıların, karar verirken yıllar içerisinde finansal tablolar haricinde sunulan yapılandırılmamış bilgilere başvurma eğilimi artış göstermiştir. Bunun nedenleri olarak ise finansal tablolarda kilit bilgi eksikliğinin olması ile hacimli ve karmaşık finansal raporlamanın oluşmasıdır ki bu, finansal raporlamanın gelecekte çözmesi gereken önemli konulardan biri olarak gözükmektedir (Federation of European Accountants (FEE), 2015).

Şekil 2: Finansal Tabloların Görece Azalan Önemi
Kaynak: Federation of European Accountants (FEE). (2015).

Finansal raporlamanın eleştirilen yönlerinden biri de maddi olmayan varlıklar konusunda sınırlamalara sahip olmasıdır. Maddi olmayan varlıkların muhasebeleştirilmesi ve raporlanması, çeşitli nedenlerle eleştirilere konu olmuştur ve son otuz yıldır en tartışmalı konular arasında yer almaktadır (Uzma, 2011). Başlangıçta, yalnızca dışarıdan edinilmiş olmaları durumunda bu varlıkların bilançoda sunulmasına izin verilmekte iken UFRS'ler ile birlikte bu varlıkların değerlemesinde ve muhasebeleştirilmesinde mevcut olan bazı sınırlamalar ortadan kalkmıştır. Ancak halihazırda tartışmalı bir konu olsa da entelektüel sermaye benzeri maddi olmayan varlıkların finansal tablolar setinde gösterilmesi hususunda sınırlamalar mevcuttur (Krstić & Đorđević, 2010). Değer yaratıcı bu tür varlıkların finansal raporlarda yer almaması paydaşları farklı kurumsal rapor türlerine yöneltmektedir.

Finansal raporlara getirilen eleştirilerden biri de bu raporlarda yer alan bilgilerin artan hacimlerinin paydaşlar için karmaşık bir hal almasıdır. Raporların bu kadar uzun olmasının nedenlerinden biri, önemsiz veya yinelenen bilgilerin dağınık bir biçimde raporlarda sunulmasıdır (CIMA Global, 2009). Bu durum hem ilgili bilgileri hazırlayanların paydaş taleplerini kavrayamamasından hem de yasal düzenlemelerin bu tür bilgileri raporlara eklemeye zorlamasından kaynaklanmaktadır (FSN & Workday, 2017; The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), 2012). Söz konusu durum ile paydaşların daha net ve işletme performansını daha iyi açıklayan bilgi talebi ise farklı kurumsal rapor türleri yanında alternatif iletişim kanallarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan biri kurumsal raporlar yanında paydaşlara sunulan alternatif performans ölçütleridir. Bu ölçütler, işletmelere esnek tanıyarak performanslarına dair paydaşların talep ettiği bilgileri sunmalarında önemli bir araç olarak artan bir oranda kullanılmaktadır. Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA) ile diğer uluslararası yetkili kurumlar, yayımladıkları raporlarda gelecekte üzerinde çalışacakları öncelikli konuların finansal olmayan bilgilerin raporlanması, elektronik raporlama ile alternatif performans ölçütleri olduğunu sıklıkla dile getirmektedirler (Grant Thornton, 2018).

4. Kurumsal ve Finansal Raporlamanın Geleceği Üzerine Değerlendirmeler

Çalışmanın bu bölümünde üç alt başlık altında değerlendirmelerde bulunulacaktır. Konuya dair yapılan muhtelif araştırmaların sonuçları kapsamında ilk olarak kurumsal raporlamanın, daha sonra ise finansal raporlamanın geleceğine dair öngörülerin neler olduğu tartışılacaktır. Son olarak da tüm dünyada büyük bir etki yaratan ve belirsizlik oluşturan Covid-19 pandemisinin özellikle finansal raporlama üzerinde ne gibi etkileri olacağına dair çeşitli yorumlamalar yapılacaktır.

4.1. Kurumsal Raporlamanın Geleceğine Dair Değerlendirmeler

Tescil Edilmiş Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği'nin (ACCA) 2013'te ifade ettiği gibi "Kurumsal raporlamanın geleceği önemli tartışma konularından biridir." (Deloitte, 2016). Diğer taraftan da kurumsal raporlama, son yıllarda açıklık ve şeffaflık taleplerini karşılamak için önemli bir baskı altındadır. Şeffaf finansal ve finansal olmayan raporlama sağlamak, paydaşların taleplerini karşılamaktan kuruluşun değer yaratma öyküsünü anlatmaya kadar pek çok düzeyde kurumsal raporlama için kritik öneme sahiptir (EY, 2019). Bu önem sebebi ile de kurumsal raporlamanın geleceği ilgili tüm platformlarda tartışılmaktadır.

Kurumsal raporlama dünyası, paydaşların artan bilgilendirme talebi ile genişlemektedir. Bu durum, kurumsal raporlamadan olan beklentileri ve raporlamanın kapsamını, muhtelif paydaşlar için ise kurumsal raporların güven ve etkinliği konusundaki endişeleri artırmaktadır. Bu da kurumsal raporlamanın etkinliği için önemli zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan bazıları; yüksek karmaşıklık (İş birimi sayısı, faaliyette bulunan ülkeler, vb.), raporlama için kullanılan sistem (ERP, Excel, vb.) ve uygulanan raporlama çerçevelerinin (GKGMİ, UFRS, vb.) sayısıdır (EY - Financial Accounting Advisory Services, 2015).

Tüm kurumsal ve finansal rapor kullanıcıları, birçok açıdan kurumsal raporlamanın gelecekteki yönü hakkında bir fikre sahip olsa da önemli öngörüler ve ilerlemeler sağlanmadan önce tüm rapor kullanıcıların ele alması gereken birtakım soruların tartışılması gerekmektedir. Bu sorular özetle aşağıdaki gibidir (ICAEW Financial Reporting Faculty, 2018):

- Kurumsal ve finansal raporlamanın amaçları nelerdir?
- İşletmeler farklı paydaş gruplarının taleplerini ne derece ve ne ölçüde karşılamalı?
- Tek mi, birden fazla mı raporlama yapılmalı?
- Bilgi talebi ve teknolojik gelişim arttıkça kurumsal raporlamada tutarlılık ve güvenilirlik nasıl sağlanacak?
- Maddi olmayan varlıklar ve entelektüel sermaye hakkında kurumsal raporlarda düzenleme yapılmalı mı?
- Büyük veri ve teknoloji, raporlar aracılığı ile kurumsal iletişimin kalitesini gerçekçi bir şekilde arttırabilir mi?
- İşletmeler teknolojik gelişmeye adapte olsa da rapor kullanıcılarının adaptasyonu konusunda neler yapılabilir?
- Tüm bu gelişmelere bağlı olarak raporların güvencesini sağlayan ve sürecin önemli bir unsuru olan denetim ve denetçilerin rolleri, sorumlulukları neler olmalıdır, bunlar nasıl ve kim tarafından belirlenmelidir?

Kurumsal raporlamanın geleceği konusunda yapılan çalışmalardan biri, Finansal Raporlama Konseyi'nin (FRC), kurumsal raporlama konusunda değişiklik önerileri getiren "Kurumsal Raporlamanın Geleceği" isimli projesidir. Projeyi yürütecek danışma grubu; işletmeler, yatırımcılar, sivil toplum örgütleri, akademisyenler, denetçiler, denetim komitesi başkanları, avukatlar ve diğer çeşitli temsilcilerden oluşmaktadır (FRC, 2018a). Grup, aşağıda yer alan hususlar hakkında tartışma ortamı sağlayarak kurumsal raporlamanın geleceği ile ilgili olarak projeksiyon ortaya koymayı hedeflemektedir (FRC, 2018b):

- Mevcut finansal ve finansal olmayan raporlama uygulamalarını gözden geçirilerek, paydaşların neye ihtiyaç duyduğunun güncellenmesi,
- Paydaşların bilgi taleplerini karşılayan farklı kurumsal rapor türlerinin işletmelere maliyetleri ve getirdiği fayda arasındaki dengenin sağlanması,
- Raporlar için denetim ve güvence modellerinin yeniden tasarlanması.

Diğer bir çalışma olan Avrupa Komisyonunun 30 Kasım 2018'de düzenlediği "Dijital ve Sürdürülebilir bir Ekonomide Kurumsal Raporlamanın Geleceği" isimli üst düzey konferansta ise kurumsal raporlama ile ilgili şu maddeler tartışılmıştır (European Commission, 2018):

- Kurumsal raporlama gelecekte oluşacak bilgi talepleri için uygun mu?
- Kurumsal raporlamada dijital devrimi benimseme zamanı gelmedi mi?
- Kurumsal raporlamanın sürdürülebilirlik konusundaki konumu nedir?
- Kurumsal raporlamanın yasal çerçevesinde ne gibi değişiklikler yapılmalı?
- Ulusal ya da uluslararası farklı kurumsal raporlama düzenlemelerinin getirdiği karmaşık yapı ortak bir çerçevede nasıl basitleştirilebilir?
- Etkisi giderek artan maddi olmayan duran varlıklar hakkında ne gibi düzenlemeler yapılmalıdır?

Muhtelif platformlarda bahsedildiği üzere işletmelerin maddi olmayan duran varlıklarının (marka değerleri, beşerî sermaye, vb.) kurumsal ve finansal raporlara nasıl yansıtılacağı önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bir başka ifade ile işletmelerin kapsamlı bir hikâyesini anlatmak adına finansal olmayan bilgilerin kurumsal ya da finansal raporlarda ne şekilde sunulacağı gelecekte tartışılmaya devam edecek olan bir konudur (Skroupa, 2018). Tartışma konusu olan maddi olmayan duran varlıklar, her ne kadar doğrudan finansal olarak ifade edilebilen bir yapıda olmasa da bir işletmenin gelişimini, performansını veya konumunu anlamak için gereklidir. Ayrıca, giderek gelişen bir dijital dünyada, içsel olarak üretilen maddi olmayan duran varlıkların muhasebeleştirilmesi, bu değerlerin genellikle işletmenin piyasa değerinin dörtte üçünü veya daha fazlasını oluşturduğu için yeniden değerlendirilmelidir (Schmidt, 2018). Bu varlıkların kurumsal raporlarda gerçekçi bir şekilde gösterilmesi, yatırımcılar başta olmak üzere tüm paydaşlar için faydalı ve gereklidir (OECD, 2012).

Kurumsal raporlamanın geleceğine yön verecek ilişkilerden en önemlisi raporlama ile teknoloji arasındadır. Teknolojik gelişmelerin doğrudan ya da dolaylı olarak göstereceği etki, kurumsal raporların hazırlanma biçimini ve paydaşlara sunulma şeklini önemli ölçüde değiştirecektir (Federation of European Accountants (FEE), 2015).

İşletmeler, günümüzde raporlarını kendi internet sitelerinde yayımlamakta, böylece paydaşlar istedikleri anda istedikleri raporlara ulaşabilmektedirler. Ancak son yıllarda geliştirme ve standardizasyon sürecinde bulunan “Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili” (eXtensible Business Reporting Language-XBRL) ile şirket ve paydaşları arasındaki ilişki daha şeffaf hale gelebilecektir. Hem şirket içindeki paydaşlar, istedikleri yerde ve zamanda ihtiyacı olan bilgiye direkt hem de işletme dışındaki paydaşlar, çeşitli raporlar içinde kaybolmadan filtreleme seçenekleri ile talep ettikleri bilgilere ulaşabileceklerdir. Böylece günümüzün kurumsal iletişim hatalarının giderilmesinde XBRL fayda sağlayacaktır. Akıllı raporlar olarak da ifade edilen XBRL’in UFRS Taksonomisi ile birlikte kullanılması sonucunda oluşan elektronik raporlamanın, IASB ve diğer ilgili kurumlar tarafından yasal düzenlemeler yapılarak Avrupa’da 2020 sonrasında etkili olması planlanmaktadır (Deloitte, 2019a; Wells & Chartered Accountants Australia and New Zealand, 2020; Willis, Tesnière, & Jones, 2002).

Kurumsal ve finansal raporlamanın geleceğine dair tartışılacak konulardan biri bu raporların sorumluluğunun kimde olacağı ve denetimi konusundadır. Geçmişte denetçiler, sık sık yöneticilerin finansal raporlamadaki eksikliklere karşı sorumluluklarının göz ardı edildiğini ifade etmişlerdir. Ancak, gelecekte oluşturulacak elektronik finansal raporlama ile bu sorumlulukların nasıl paylaşılacağı ve denetimin nasıl yapılacağı önemli hususlardan biri olacaktır. Bu durum, oluşturulan raporların güvencesi ve oluşturulacak yasal düzenlemeler bakımından da önem arz edecektir (Hubble & Harris, 2019).

Kurumsal raporların geleceği ile ilgili dikkat edilmesi gereken noktalardan biri raporların uzunluğu konusundadır. Günümüzde nispeten küçük bir işletme dahi yaklaşık elli sayfa kurumsal raporlama yapmaktadır ki işletmenin hacmi büyüdükçe bu sayfa sayısının arttığı görülmektedir. Bu durum her ne kadar detaylı bilgi sunuyor gibi gözükse de hem işletmeleri hem de işletmeleri analiz eden paydaşları zorlamaktadır. Bu nedenle işletmelerin daha açık ve öz bir dile odaklanmaları, bir başka ifade ile “daha azının daha fazla” (less is more) olduğu bir anlayışı benimsemeleri gerekmektedir (Leutenegger, 2018). Bu ise gelecekte daha yalın, net ve muhtelif paydaşların ihtiyacına uygun bilgilerin yer aldığı kurumsal rapor türlerinin ortaya çıkmasına neden olabilecektir.

Kurumsal raporların ilerleyen zamanlardaki konumunu ve değişimini belirleyecek diğer hususlar şunlardır: (1) daha kapsamlı kurumsal raporların yayınlanması sonucunda raporlarda verilen bilgilerin birbirlerinden genel olarak kopuk olmasıdır. Bunun temel nedeni ise bilgilerin genellikle işletme içindeki farklı departmanlar tarafından üretilmesidir. Bu konuda standart bir çalışma düzeninin oluşturulması gerekmektedir (EY, 2014). (2) Kurumsal raporların bu çalışmada da bahsedilen taleplere cevap vermesi için raporların hazırlanmasında baz aldığı yasal düzenlemelerin ilke bazlı olması, bir başka ifade ile kural bazlı olmaması gerekmektedir (Deloitte, 2016). (3) Finansal raporlar dışındaki kurumsal raporlar için finansal raporlama standartları gibi uluslararası geçerliliği ile geçmiş olan kavramsal ve düzenleyici bir çerçevenin olmaması, tutarsızlıkların ortaya çıkmasına ve paydaşların ilgili raporları karşılaştırmasının zor olmasına yol açmaktadır (EY, 2014). Bu sebeple de ilgili raporlar için tıpkı finansal raporlarda olduğu gibi uluslararası geçerliliği olan ve dünya genelinde uygulanabilecek ilkelerin ya da standartların oluşturulması gerekmektedir.

4.2. Finansal Raporlamanın Geleceğine Dair Değerlendirmeler

Kurumsal raporların geleceğine yönelik olarak değişimin devam edeceği, ancak bununla birlikte hem finansal raporların hem de yıllık faaliyet raporlarının paydaş nezdindeki görünümünün en azından orta vadede önemli olmaya devam edeceği ifade edilmektedir (ICAEW Financial Reporting Faculty, 2018). Ancak bu önem, finansal raporlamanın değişmeden devam etmesinin yeterli olduğu anlamına gelmemektedir.

Finansal raporlar ile sunulan doğru finansal bilgilerin yatırımcıların güvenini kazanmada ve finansal piyasaların refahını sağlamada önemli bir rol oynadığı açıktır. Ancak finansal raporlara dair en büyük eleştiri, bu raporlarda sunulan bilgilerin işletmenin geçmişteki faaliyetlerinin sonuçlarına dair bilgiler sunması, bir başka ifade ile geçmiş raporlamasıdır. Dolayısıyla finansal raporlar, bir işletmenin stratejik kaynaklarının verimli yönetimi yoluyla orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini yansıtmamaktadır (EY, 2014). Bu nedenle de kurumsal raporların işletmenin uzun vadeli değer oluşturmasını etkileyen tüm finansal-finansal olmayan unsurlara ilişkin bilgileri doğru, eksiksiz, bir sistem dahilinde açıklaması ve finansal olmayan bilgileri finansal bilgiler ile uyumlu hale getirmesi önemlidir (Erasmus Research Institute of Management (ERIM), 2020; Sipahi & Arsoy, 2010).

Temelleri on beşinci yüzyılın sonlarından gelen ve bugünkü konsolide biçimine yirminci yüzyılın ilk yarısından itibaren kavuşan geleneksel finansal raporlamanın, modern toplumu ve ekonomiyi kavrayamadığı ifade edilmektedir (Mähönen, 2020). Finansal raporlamanın geleceğini etkileyecek bu durumun işletme paydaşlarının karar verme süreçlerinde ihtiyaç duydukları bilgilerin neler olduğunun ve teknolojik değişimin iyi okunduğu ölçüde değişebileceği belirtilmektedir. Bu ise finansal raporlamanın sahip olduğu sınırlamaların çözüme kavuşturulması ile sağlanacaktır. Maddi olmayan varlıkların değerinin değerlendirilmesinde faydası olacak bilgiler, risk ve belirsizlik hakkında daha spesifik bilgiler, ihtiyatlı olmaktan ziyade tarafsız bilgiler, ne kadar kazanç yönetiminin kabul edilebilir olduğunun belirlenmesi gibi alınacak aksiyonlar finansal raporlamanın sahip olduğu bazı sınırlamaların ortadan kaldırılmasına katkı verebilecektir (Barth, 2018).

Finansal raporlar, nispeten basit belgelerden pek çok paydaş için karmaşık belgelere dönüşmüştür. Bu nedenle de finansal raporlamanın geleceğini tahmin etmek zorlaşmaktadır. Ancak en muhtemel senaryo, finansal raporların işletmeler ilgili finansal ve diğer bilgi türlerini sağlayan elektronik bilgi sistemlerine dönüşmesi olarak gözükmektedir. Her ne kadar finansal raporların mevcut halinden teknolojik unsurlar ile başka bir yöne evrilmesi öngörülse de etkin kurumsal yönetimin temel bir bileşeni olarak finansal raporlamaya her zaman ihtiyaç duyulacaktır (Baker & Wallage, 2000). Diğer olası senaryo ise uzak bir ihtimal olarak görünse de tek bir küresel raporlama modeli çerçevesinde finansal raporların entegre raporlar içerisinde tam anlamıyla yerleştirilmesidir (The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), 2012).

Bilgi teknolojisi, iletişim ve sermaye piyasalarındaki tüm unsurların yanında işletmelerin stratejilerini ve faaliyetlerini etkilerken işletme finansal raporlarının yapısında fazla bir değişikliğe neden olmamıştır. İşletme performansını yansıtan finansal raporlardaki asıl değişiklik, işletmenin bu raporları oluşturma ve işletme paydaşlarının da bu raporları analiz etmesinde yaşanmıştır. Bir başka ifade ile finansal rapor kullanıcıları, yüz yıl önce, bugünkü benzerleri gibi finansal

tablolar kullanmakta iken kullanıcıların bu raporları oluşturma ve bu raporlardan hareketle işletme performansını analiz etme araçları değişmiş ve değişmektedir (Lev & Gu, 2016).

Dijital ya da elektronik raporlama olarak ifade edilen finansal raporlamanın geleceğine dair kullanımlar, paydaşların finansal raporlardan hangi bilgilere ihtiyaç duyduklarını belirlemelerine ve bu verileri karar vermelerini geliştirecek şekilde kendi seçtikleri bir formatta elde etmelerine yardımcı olacaktır. Dolayısıyla işletmeler arasında daha iyi karşılaştırılabilirlik sağlanarak finansal rapor kullanıcıları için daha iyi sonuçlar elde edilecektir (Wells & Chartered Accountants Australia and New Zealand, 2020).

Son araştırmalara göre optimize edilmiş teknoloji ve süreçler, günümüzün karmaşık finansal raporlaması için başarının itici güçleri olmaya devam edecekler, ancak bununla birlikte ortaya yeni zorluklar da çıkacaktır. Workiva'nın 800'den fazla yatırım, muhasebe ve raporlama uzmanı ile gerçekleştirdiği "2018 Finansal Raporlama Araştırması: Zorluklar ve Eğilimler" başlıklı araştırmasına göre finansal raporlama ile ilgili gelecekte yaşanabilecek olası zorluklar şu maddeler halinde özetlenmektedir (Workiva, 2018):

- Elektronik sayfalarda, belgelerde ve sunumlarda ilgili verileri doğrulamanın, finansal raporlama için zorluk oluşturacağı tahmin edilmektedir.
- Finansal raporlamada yer alan verilerin bütünlüğü sağlamak ve verileri yönetmek, raporlama sürecinde yer alan ekiplerin önündeki engellerden biridir.
- Teknolojide sağlanan ilerleme ile birlikte yaşanan hızlı değişim, finansal raporlama sürecinde de sürekli güncelleme yapılmasını gerektirmektedir.
- Teknolojik gelişmelere bağlı olarak yapılacak değişikliklerin maliyeti, işletmeler için önceden düşünülmesi ve planlama yapılması gereken konulardan biridir.
- Veri toplama, işleme ve incelemeleri ile ilgili uzmanların teknoloji konusunda da eğitim alma ihtiyaçları ve buna yönelik kaynak aktarımı önemlidir.

Finansal raporlama ve standartlarının yararları karşısında taşıdığı birtakım zorluklar, finansal raporların kullanışlılığı ve anlaşılabilirliğindeki bazı olumsuzlar meydana getirebilmektedir. Bu zorluklar ve zorluklar karşısında finansal raporlama ile ilgili gelecekte yapılabilecek iyileştirmeler aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Brockett & Rezaee, 2012):

- Zorluklar:
- Raporlamadaki ileriye dönük bilgi eksikliği.
- Zor ve sıklıkla değişen finansal raporlama standartları,
- Finansal raporlamada gerçeğe uygun değerlerin aşırı kullanımı,
- Karmaşıklık sonucu finansal raporların okunabilirliğinin azalması,
- İşletmelerin, sürdürülebilirliğe odaklanmak yerine geçerli yasalara, kurallara, düzenlemelere, standartlara ve kısa vadeli performansa odaklanması.
- Gelecekte yapılabilecek iyileştirmeler:
- İlgili paydaşlara yönelik özet raporlama yapılması,
- Daha faydalı ve alakalı finansal bilgilerin seçilmesi,
- İşletme içi ve dışı sunulan raporların daha iyi entegre edilmesi,

- Finansal raporlama sürecindeki katılımcılar ile iletişimi geliştirmek,
- Kolayca erişilebilen elektronik verilerin kullanılması (*örneğin, XBRL*).

Son madde de görüldüğü üzere dijital finansal raporlama ve XBRL'nin benimsenmesi, hem finansal raporların nasıl hazırlandığı hem de finansal raporların nasıl kullanıldığı açısından finansal raporlamayı önemli ölçüde yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptir (Wells & Chartered Accountants Australia and New Zealand, 2020).

Teknolojinin muhasebe, finansal raporlama ve denetimin geleceğini şekillendirmesinde ele alınacak önemli unsurlardan biri de çoğu uzman tarafından kripto paraların da temelini oluşturan blokzincir (blokchain) teknolojisi olarak kabul edilmektedir (Deloitte, 2018). Finansal Yönetici Araştırma Vakfı, 2018 yılında yayımladığı “Liderler İçin Blockchain: Fırsata Karşı Gerçeklik” isimli raporunda blokzincir ve finansal raporlama ilişkisine dair şu iki noktaya vurgu yapmaktadır (Financial Executives Research Foundation (FERF), 2018):

- Blokzincir teknolojisini çeşitli muhasebe ve finansal uygulamalarına dahil etme konusunda sektör paydaşları ile konuşulmakta, finansal raporlama uzmanları ile de bu teknolojinin finansal tablolara dahil edilmesinin yolları araştırılmaktadır.
- “Blokzincirin teorik bir uygulaması finansal raporlamadır ve bunun avantajları ile dezavantajlarını tartışmanın ve ortaya koymanın tam zamanıdır.” (Duke Üniversitesi Fuqua İşletme Okulu Maliye Profesörü Campbell Harvey)

Blokzincir teknolojisinin finansal raporlama açısından bir fırsata dönüştürülmesi gerekliliği birçok kesim tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. Ancak bunun olası etkileri konusunda uygulamaya yönelik neler olacağı ile ilgili soru işaretleri söz konusudur. Buna cevaben ise olası uygulamalar olarak aşağıda yer alan hususlar öngörülmektedir (Sakız, Dursun, & Sakız, 2019):

- Blokzinciri defterlerinin, e-belgeler aracılığı ile kodlar, algoritmalar ve akıllı sistem sayesinde ilgili blokzincirindeki bloklara aktarılması ile defterlerin otomatik doldurulması söz konusu olacaktır.
- E-kayıtların kullanılarak işletmenin her paydaşı ya da departmanı için ihtiyaç duyulan raporlar, elektronik şekilde anlık olarak otomatik oluşturulabilecektir.
- Bütün finansal işlemlerin elektronik arşivlerde saklanması mümkün olacaktır. Bu süreçlerin dijital olması, finansal tabloların uygunluk denetiminin de blokzinciri üzerinden yapılabilmesini sağlayacaktır.
- Muhasebenin ve raporlamanın bütün fonksiyonlarının dijitalleşmesi ve akıllı hale gelmesi, meslek mensubuna ihtiyacı ortadan kaldırmayacak ancak iş tanımını ve sahip olmaları beklenen yetkinlikleri değiştirecektir.

Blokzincir ile benzer şekilde muhasebe ve kurumsal raporlama da işletmedeki işlemlerin kalıcı ve güven yaratacak şekilde kayıtlarını oluşturmak için tasarlanmış mekanizmalardır. Bu nedenle, birçok kesimin muhasebe ve raporlama sektöründe bir sonraki aşama olarak blokzinciri göstermesi şaşırtıcı değildir. Bu doğrultuda blokzincirin gelecek yıllarda hem raporlama hazırlayıcılarına hem de kullanıcılarına değer katabilecek birçok özellik sunması beklenmektedir (Toomse-Smith, 2018). Uzmanlar tarafından bu teknolojik unsurun raporlama süreçlerine kısa sürede entegre olacağını ifade edilmesi de blokzincir teknolojisinin işletmelerin uzun vadeli planlar oluştururken dikkate alınması gerektiğini açıkça göstermektedir (Financial Executives Research Foundation (FERF), 2017).

Finansal raporlama ile teknoloji ilişkisinde geleceğe dair önemli konulardan biri de en son 2018'in sonlarında Melbourne'de yapılan Yeminli Mali Müşavirler (Certified Practising Accountant-CPA) Kongresinde de ifade edilen bulut bilişim (cloud computing) ve yapay zekâ (artificial intelligence) teknolojisidir. Blokzincir, vb. teknolojik gelişmeler ile birlikte bulut bilişim de özellikle elektronik finansal raporlama konusunda gelecekte önemli bir role sahip olacaktır. Yapay zekâ ise raporlama veya denetim süreci için önemli hale gelecek ve yatırım kararı verilmesi sürecinde yatırımcılar tarafından kullanılacaktır (Kaye, 2018).

Yukarıda yer alan şekilden hareketle finansal raporlamanın geleceğine dair getirilen önerilerden biri de ekstra finansal raporlama (extra-financial reporting) yapılmasıdır. İşletmelerin, ulusal düzenlemeler, standartlar ve diğer unsurlar çerçevesinde hazırlamak zorunda oldukları raporlar ile birlikte özel olarak belirli bir grubu ilgilendiren ve ortak bilgi talebinde bulunan gruplara yönelik özet şekilde ekstra finansal raporlar sunulması önerilmektedir. Ancak bunun için iyi kurulmuş bir raporlama sistemi, donanımlı süreç ekipleri ve kaynak gereksinimi, bu fikrin uygulamaya geçememesini, tartışılma boyutunda kalmasını sağlamaktadır (Kendall, 2018).

4.3. Covid-19 Pandemisinin Raporlama Üzerindeki Etkilerine Dair Değerlendirmeler

Martin Gruell'in "Finansal raporlama, sürdürülebilir ekonomik kalkınma için önemli bir yapı taşıdır." ifadesi, Covid-19 gibi dönemlerde gerekli şeffaf bilgi sunumu adına daha önemli hale gelmektedir (Frerejacque, 2020). Piyasa ve yatırımcı güveni için kurumsal ve finansal raporlarda şeffaflık önemlidir. Bu raporlar ile kurulacak iletişimin açık, öz, etkili olması ve gereksiz ayrıntılarda kaybolmaması gerekmektedir (ASIC, 2020). Aksi takdirde özellikle pandeminin oluşturduğu bu gibi belirsizlik nedeniyle, yatırımcılar riskten kaçındıkça ve daha güvenli yatırımları tercih ettikçe finansal piyasalar oynak hale gelecektir. Firmalar için öz sermaye kısılaşacak, özel yatırımlar azalacak, üretim düştükçe arz etkilenecek, işletme maliyetleri artacak ve kâr düşecektir. Bu da firmaların düşük performansına yol açacaktır. Bu gibi belirsizlik dönemlerinde işletmeler, belirsizliğin işletme performansı üzerindeki etkisini azaltmak adına kurumsal ve finansal raporlamalarında çok dikkatli olmalıdırlar (Ozili, 2020).

Günümüzde her ne kadar rapor kullanıcılarının işletmelerden talep ettikleri bilgi artsa ve farklı kurumsal raporlar ortaya çıksa da işletme performansının analizinde, finansal raporlar hâlâ önemli bir yere sahip bulunmaktadır (Renier & Blomme, 2018). Bunun nedeni ise iyi bir finansal raporlamanın, kaybedilen güvenin yeniden kazanılmasına yardımcı olmada önemli bir role sahip olmasıdır (KPMG, 2013). Bu tespit, özellikle 2020 yılında etkisi hissedilen ve büyük bir etki ile belirsizlik ortamı oluşturan Covid-19 pandemisinde daha öne çıkmaktadır.

Yatırımcılar başta olmak üzere işletme paydaşları, Covid-19'un işletmede üzerindeki olası etkileri hakkında bilgi talep etmektedirler. Bu talep ise özellikle finansal bilgi ağırlıklıdır (Financial Reporting Council (FRC), 2020). Bu dönemde işletme ile ilgili öğrenilmek istenen ilk finansal bilgiler; işletmenin likiditesi/likit varlığı/nakit mevcudu, ödeme gücü ve potansiyel finansman olanaklarıdır. Görüldüğü gibi işletme paydaşları Covid-19'un sadece işletmenin faaliyetlerinde meydana getirdiği etkiye dair değil, aynı zamanda gelecekteki olası etkilerine dair veriler içeren finansallarına ilişkin de bilgi talebinde bulunmaktadır (Grant Thornton, 2020).

Covid-19'un işletmelerin finansal raporlama süreçlerinde oluşturduğu en önemli etkiler, iş ve işletme sürekliliği ile raporlama dönemi sonrası olaylar üzerinde olmakla birlikte bu hususlar ile sınırlı değildir. Covid-19'un finansal raporlar üzerinde oluşturduğu en büyük etkilerden biri işletme gelirleri ile ilgilidir. Bunun nedeni ise hasılatın, işletmenin finansal performans tablosunda en üst sırada yer alması ve yatırımcılar, analistler ile diğer paydaşlar için genellikle kritik bir kalem olmasıdır. Pandemi de sonuç olarak, bu kaleme ait tutarı, tahmini ve zamanlamayı büyük ölçüde etkilemektedir (Warren, 2020).

Finansal raporlamanın doğasında bulunan tahmin süreçleri, pandemi ortamında etkilenecek önemli raporlama hususlarından bir diğeridir. Covid-19 etkisinin hissedildiği dönemlerde finansal tabloların birçok önemli kalemini etkileyecek olan muhasebe tahminleri öncelikli; değer düşüklükleri, gerçeğe uygun değer, net gerçekleşebilir değer, geri kazanılabilir tutar, nakit akışları, vb. üzerinde değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Örneğin, piyasalarda Covid-19 gibi benzeri olayların oluşturduğu belirsizlik ortamında, gerçeğe uygun değerlerin belirlenmesi ya da nakit akışlarının tahmin edilmesi, iskonto oranının belirlenmesi çok daha karmaşık olmaktadır (DeLoach, 2020).

İşletme sürekliliğinin değerlendirilmesi başta olmak üzere muhtelif olaylar için gereken muhasebe tahminlerinin yapılması UFRS açısından zorunlu tutulmakla birlikte bu varsayımlar hakkında açıklanması gereken bilgilerin neler olduğu standartlarda kesin ifadelerle yer almamakta ancak genel olarak varsayımların niteliği, beklenen olasılıkların gerçekleşme aralığı, geçmiş varsayımlara göre yapılan değişiklikler gibi açıklamaların yapılması istenmektedir (Grant Thornton, 2020).

Covid-19 salgınının kapsamlı ve öngörülemez doğası nedeniyle denetçiler de işletmelerin muhasebe tahminlerine ilişkin değerlendirmelerinin gelecekteki raporlama dönemlerinde normalden daha karmaşık olmasını beklemektedirler (Radigan, 2020).

İşletmelerin bu belirsizlik döneminde finansal raporlarında paydaşları ile iletişimi sağlayacağı önemli açıklama araçlardan biri de dipnotlardır. Finansal raporlarda ve tablolarda yer alan dipnotlar, müteakip olaylara, bunların işletmenin faaliyetleri üzerindeki potansiyel etkisine, hatta işletmenin faaliyetleri ve sürekliliğine ilişkin mevcut belirsizliklere ilişkin bilgileri içermektedir. Finansal tablolardaki dipnotların içeriği işletmenin kendi ve içinde bulunduğu sektörün koşullarına bağlıdır ve borçluluk seviyesi, likidite, finansman çekme yeteneği vb. durumlardan etkilenmektedir (ICJCE, 2020). Örneğin, işletmelerin yapacakları varsayımların birden fazla analizde kullanılabilmesinden dolayı bu varsayımlar tutarlılık göstermelidir. Farklı olaylar için farklı varsayımlar kullanıldığında ise bu durumun şeffaf bir şekilde dipnotlarda açıklanması gerekmektedir (Deloitte, 2020).

Covid-19 gibi olaylar, özellikle oluşturduğu belirsizlik dolayısıyla uzun vadeli etkiye sahip olmakta ve bütçelemeyi de zorlaştırmaktadır. Bu durum aynı zamanda geleneksel bütçe tahminleri konusundaki düşüncenin de değişime uğramasına ve finansal raporlar ile birlikte alınacak kritik kararlarda değişime neden olabilecektir (Parker, 2020). Pandemi nedeniyle finansal raporlama ile ilgili olarak etkilenen kalemlerden biri de ertelenmiş vergilerdir. Bu süreçte işletmelerin ertelenmiş vergi yükümlülükleri değer düşüklüğü nedeniyle azalabilmekte iken aynı zamanda ertelenmiş vergi varlıklarının geri kazanılabilirliğinin de yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir (ICAN, 2020).

İşletmelerin pandemi sürecinin ekonomiye olan etkisini en bariz hissedildiği bu süreçten başarılı bir şekilde ya da en az hasarla çıkabilmeleri için risk yönetimini de iyi yapmaları gerekmektedir. Bunun için ise bu süreçteki hem işletme içindeki hem de işletme dışındaki riskleri iyi tanımlamaları, riskleri rakamlara çevirmeleri, riskleri önlemeye yönelik tedbirleri almaları, risk yönetimini işletmeye yaymaları, riskleri iyi bir şekilde takip etmeleri ve tüm bunları paydaşlarına iyi bir şekilde açıklamaları gerekmektedir (Demir, 2020).

Covid-19; müşteriler, çalışanlar, vatandaşlar gibi insan deneyimlerini değiştirmiştir. Sonuç olarak tutum ile davranışlar da salgın öncesine göre farklılaşmıştır (Accenture, 2020). Bu durumun göz ardı edilmesi işletmelerin finansal açıdan kayba uğramasına neden olabilmektedir. (KPMG, 2020b). Pandemi ile işletmelerin karşılaştıkları risk faktörleri önemli ölçüde değişmekle birlikte mevcut olan risk faktörlerinin düzeyi de artış göstermiştir (Köylüoğlu, 2020). Donald Cressey'nin sahtekarlık üçgeni, sahtekarlık veya yolsuzluk yapan birine katkıda bulunan fırsat (örneğin, belirsizliğin yol açtığı kontrol ve denetim boşlukları), güdü (örneğin, ailenin gelir kaybı nedeniyle mali sıkıntıya girmesi) ve rasyonalizasyon (örneğin, dolandırıcıların davranışlarını haklı çıkarmak için davranışlarını rasyonelleştirmeleri, "Şirkete çok şey verdim, böyle zamanlarda bir şeye ihtiyacım var" gibi) faktörlerini açıklar. Üç faktörden herhangi birindeki artış, sahtekarlık ve yolsuzluk riskinin arttırmaktadır. Covid-19, her üçünde de önemli artışların sağlanmasına ve işletmelerin finansal açıdan sıkıntı yaşamalarına yol açabilmektedir. (Mitchell, 2020). Sonuç olarak işletmelerin bu durumu göz önüne almaları ve bundan dolayı finansal raporlarında oluşabilecek etkileri azaltmaları gerekmektedir.

Finansal raporlamalardan hareketle oluşturulan ve işletme performansının son yıllardaki önemli bir göstergesi olan alternatif performans ölçütleri de pandeminin oluşturduğu olumsuz ortamdan etkilenmiştir. Ölçütlerin düzenleyicisi olan Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA), bu süreçte ölçütlerin oluşturulmasında ve sunulmasında işletmelerin dikkatli olmalarını, kullanılan varsayımların açıkça belirtilmesini, Covid-19'un ölçütler üzerindeki etkisine dair değerlendirmelerin net olarak açıklanmasını, yanlış yönlendirmeye neden olabilecek ölçütlerin kullanılmamasını, ölçütlerin piyasaya şeffaf ve faydalı bilgiler sağlayıp sağlamadığını, karşılaştırılabilirliğini ve güvenilirliğini dikkatlice değerlendirmelerini hatırlatmaktadır (ESMA, 2020).

Pandeminin etkileriyle ilgili işletme açıklamaları genel olarak finansal raporlar vasıtası ile paydaşlara sunulmakla birlikte bu raporlarda yer almayan ancak bu raporlardaki finansal bilgileri destekleyecek açıklamaların işletmelerin yıllık faaliyet raporlarında yer alması muhtemeldir. Dolayısıyla faaliyet raporlarında yer alan açıklamalar Covid-19'un etkilerini

tanımlayan temel varsayımları, belirsizliklere ilişkin varsayımları, bu belirsizliklere ilişkin analizleri içermelidir. Bu analizlerin finansal tablolarda sunulan varlık ve yükümlülüklerle ilişkin defter değerleri ile ilişkilendirilmesi ve bu değerle tutarlı olması gerekmektedir (BDO, 2020; KPMG, 2020a).

Pandeminin oluşturduğu belirsizlikler; işletmeleri, ulus devletleri, uluslararası kurumları tedirgin etmekte ve kamu tarafından işletmeler üzerinde temettü dağıtılmaması konusundaki baskıyı arttırmaktadır. Diğer taraftan üst düzey yönetici ücretleri konusunda da meydana gelen baskı işletmelerin kurumsal yönetim anlayışını bu dönemde ciddi bir şekilde gözden geçirmesine neden olmaktadır. (Duman, 2020). İşletmelerin kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde hesap verilebilir ve şeffaf raporlamalar yapması temel kural olarak tüm dünyada benimsenmiştir. Covid-19 nedeniyle işletmelerin finansal raporlamalarında yer alması gereken ve bunların dışında yapmaları gerekli görülen diğer açıklamalar konusunda Avrupa Birliği'nde European Securities and Market Authority (ESMA) ve UK Financial Conduct Authority (FCA), Amerika Birleşik Devletleri'nde ise Securities and Exchange Commission (SEC) yönlendirici rol üstlenmekte ve işletmelere esneklik tanımaktadır (Yayla, 2020).

5. Sonuç

İşletme yapılarındaki, yatırımcı profilindeki, paydaş taleplerindeki ve teknolojiadaki değişim, çevresel ve sosyal duyarlılık konusundaki ilerleme ile benzeri etmenler, finansal raporlar ile sunulan bilgilerin işletmenin tüm hikayesini anlatmasında yetersiz kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle de işletmelerin değerlendirilmesi sürecinde finansal bilgilerin yanında finansal olmayan bilgilere de ihtiyaç duyulmuştur. İşletmeler oluşan bu ihtiyacı, finansal bilgilere finansal olmayan bilgileri de ekleyerek farklı kurumsal raporlar (faaliyet raporu, kurumsal yönetim raporu, sürdürülebilirlik raporu ve entegre rapor) ile paydaşlarına sunarak karşılamaya çalışmaktadırlar. Özetle, kurumsal raporlamanın finansal raporlama ile başlayan gelişimi, detaylı ve çeşitlilik arz eden rapor türleri ile devam etmektedir. Faaliyet ve kurumsal yönetim raporları ile gelişme kaydeden kurumsal raporlamaya 2000'li yıllarda sürdürülebilirlik raporu, 2010'lu yıllarda ise entegre rapor dahil olmuştur.

Kurumsal raporlamanın kapsamı, her ne kadar yirminci yüzyılın sonlarına doğru oldukça büyük değişim yaşasa ve paydaşlarının değişen bilgi talepleri çerçevesinde finansal raporlar dışında kurumsal raporlar oluşturulsa da finansal raporlamaya olan talep etkisini yitirmemiştir. Bir başka ifade ile finansal raporlar önemini ve karar almadaki temel dayanak unsuru olma niteliğini korumaktadır. Bunda finansal raporların uluslararası düzeyde belirli standartlara göre hazırlanması, ortak bir dilin kullanılması, finansal bilgilerin taşıdığı önem ve finansal raporlarda gelen eleştirilere karşı ortaya çıkan ve son yıllarda artan bir kullanıma sahip olan alternatif performans ölçütlerinin ya da diğer kurumsal rapor türlerinin her zaman finansal raporların ürettiği bilgilere ihtiyaç duyacak olması gibi unsurlar etkili olmuştur. Ancak bununla birlikte finansal raporlamanın da kendi içinde özellikle paydaş talepleri ve teknolojik ilerleme karşısında değişim gösterdiği kabul edilmektedir.

Finansal raporlar, yarım asrı aşkın süredir kurumsal raporlamanın temel taşı ve sürükleyici unsuru olmuştur. Ancak başlangıcından bugüne endüstriyel bir temelden teknoloji ve bilginin yönlendirdiği bir konuma geçen ekonomik yapı, sosyal ve paydaş beklentilerinin değişmesi gibi faktörler hem finansal hem de kurumsal raporları değişime zorlamıştır. Finansal olmayan bilgiye artan talep, maddi olmayan varlıklara ait bilgilerin önem kazanması, teknolojik değişimin getirdiği büyük veri, blokzincir, bulut bilişim, yapay zekâ, dijital/elektronik raporlamanın raporlama süreçlerine dahil edilmesi gibi hususların hem kurumsal hem de finansal raporların geleceğine yön vereceği öngörülmektedir. Bu süreçte hem raporlama ile ilgili düzenleyicilere hem raporlama sürecini yürütecek işletmelere hem de rapor kullanıcılarına muhtelif sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumlulukların etkin bir şekilde ve tarafların iş birliği içinde yerine getirilmesi kurumsal ve finansal raporların işletme ile paydaşlar arasındaki iletişim doğru bir konuma yerleşmesini sağlayacaktır.

Kurumsal ve finansal raporlamanın geleceğine yönelik değerlendirmelerde ifade edilebilecek bir hususta Covid-19'un oluşturduğu belirsizlik ortamına ilişkindir. Covid-19'un ortaya çıkardığı durum işletmelerin finansal raporları başta olmak üzere diğer iletişim araçları aracılığıyla paydaşlarına yapacağı açıklamaların artmasına neden olmuştur. Covid-19 döneminde, ekonomik etkisinden dolayı yatırımcılar başta olmak üzere işletme paydaşları Covid-19 öncesi döneme göre

işletmelerden finansal olmayan bilgi taleplerini azaltmışlar ve finansal bilgi taleplerini de arttırmışlardır. Bu durum finansal raporların diğer kurumsal raporlara göre bu olağanüstü dönemde daha önemli bir hale geldiğini göstermektedir. Diğer taraftan yapılan çalışmalara göre işletmelerin bu belirsizlik döneminde yürütecekleri finansal raporlama sürecinde iş sürekliliği, işletmenin sürekliliği, likidite, nakit yönetimi, varsayımlar, tahmin süreçleri, devlet yardımları, dipnot açıklamaları, risk yönetimi, denetim faaliyetleri gibi hususlara daha dikkat etmeleri gerektiği belirtilmektedir. İşletmelerin bu dönemde paydaşları ile kuracakları iletişimin kurumsal ve özellikle finansal raporlamaların geleceğine yön vereceği ifade edilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Aerts, W., & Walton, P. (2013). *Global financial accounting and reporting: Principles and analysis*. Hampshire: Cengage Learning.
- Alexander, D., Britton, A., Jorissen, A., Hoogendoorn, M., & Mourik, C. van. (2014). *International financial reporting and analysis*. Hampshire: Cengage Learning.
- Aras, G. (2018). Kurumsal raporlamada gelecek: Entegre raporlama. *Dünya Gazetesi*.
- Aras, G., & Sarioğlu, G. U. (2015). *Kurumsal raporlamada yeni dönem: entegre raporlama*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- ASIC. (2020, Ağustos 15). *COVID-19 implications for financial reporting and audit: Frequently asked questions (FAQs)*. Retrieved from: <https://asic.gov.au/regulatory-resources/financial-reporting-and-audit/covid-19-implications-for-financial-reporting-and-audit-frequently-asked-questions-faqs>
- Axson, D. A. J. (2010). *Best practices in planning and performance management*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Baker, C. R., & Wallage, P. (2000). The Future of financial reporting in europe: Its role in corporate governance. *The International Journal of Accounting*, 35(2), 173–187.
- Barth, M. E. (2018). The future of financial reporting: Insights from research. *Abacus*, 54(1), 66–78. <https://doi.org/10.1111/abac.12124>
- BDO. (2020). Potential effects of the coronavirus outbreak on 31 december 2019 year end financial reporting. *International Financial Reporting Bulletin*.
- Beattie, V. (2000). The future of corporate reporting: A review article. *Irish Accounting Review*, 7(1), 1–36.
- Brockett, A., & Rezaee, Z. (2012). *Corporate Sustainability: Integrating Performance and Reporting*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- CIMA Global. (2009). *Corporate Reporting (Technical Matters)*.
- DeLoach, J. (2020). How is COVID-19 affecting your financial statements? *Editor's Pick (Forbes)*.
- Deloitte. (2016). *Thinking Allowed - The future of corporate reporting*.
- Deloitte. (2018, Ağustos 16). Blockchain and financial reporting - impact of blockchain in the audit function. Retrieved from: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/audit/articles/blockchain-financial-reporting.html>
- Deloitte. (2019a). *IFRS in Your Pocket*. London.
- Deloitte. (2019b). *Rising to the challenge - Adapting to the future of financial foresight*.
- Deloitte. (2020). Financial reporting considerations related to COVID-19 and an economic downturn. *Financial Reporting Alert 20-2*.
- Demir, V. (2020). Şirketlerimiz risklerini nasıl yönetebilir? *Kobi Girişim*.
- Ditlevsen, M. G., Nielsen, A. E., & Thomsen, C. (2013). Corporate reporting: An integrated approach to legitimacy. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 9(12), 1637–1643.

- Duman, A. (2020). COVID-19 zamanlarında dünyada kurumsal yönetim. *TKYD Makale*.
- Dyckman, T. R., & Zeff, S. A. (2000). The future of financial reporting: Removing it from the shadows. *Pacific Accounting Review*, 11(2), 89–96.
- Elliott, B., & Elliott, J. (2017). *Financial accounting and reporting*. Harlow: Pearson Education Ltd.
- Erasmus Research Institute of Management (ERIM). (2020, Ağustos 20). *Shaping the future of financial reporting*. Retrieved from: www.erim.eur.nl/research/research-impact/erim-impact-narratives/finance-accounting-fa/shaping-the-future-of-financial-reporting
- ESMA. (2020). ESMA issues new q&a on alternative performance measures in the context of COVID-19. *Corporate Disclosure*.
- European Commission. (2018, Ağustos 12). *High-level conference on the future of corporate reporting in a digital & sustainable economy*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/events/finance-181130-companies-public-reporting_en
- EY. (2014). *Integrated reporting - Elevating value*.
- EY. (2019). *Does corporate reporting need a culture shock? - Meeting the transparency expectations of investors and other stakeholders*.
- EY - Financial Accounting Advisory Services. (2015). *Are you prepared for corporate reporting's perfect storm?*
- Federation of European Accountants (FEE). (2015). *The future of corporate reporting – Creating the dynamics for change*. Brüksel.
- Financial Executives Research Foundation (FERF). (2017). *Blockchain and the future of financial reporting*.
- Financial Executives Research Foundation (FERF). (2018). *Blockchain for financial leaders: Opportunity vs. reality*. New Jersey.
- Financial Reporting Council (FRC). (2020). Company guidance update march 2020 (COVID-19). *COVID-19 Issues*.
- FRC. (2018a, Ağustos 13). *FRC Announces future of corporate reporting advisory group*. Retrieved from: [https://www.frc.org.uk/news/december-2018-\(1\)/frc-announces-future-of-corporate-reporting-adviso](https://www.frc.org.uk/news/december-2018-(1)/frc-announces-future-of-corporate-reporting-adviso)
- FRC. (2018b, Ağustos 13). *FRC to examine the future of corporate reporting, calls for participation*. Retrieved from: <https://www.frc.org.uk/news/october-2018/frc-to-examine-the-future-of-corporate-reporting>
- Frerejacque, P. (2020). Advocating for transparency in corporate financial reporting responses to coronavirus. *World Bank Blogs (Governance for Development)*.
- FSN, & Workday. (2017). *The Future of financial reporting*.
- Gökten, P. O., & Marşap, B. (2017). Paradigm shift in corporate reporting. In S. Gokten (Ed.), *Accounting and Corporate Reporting - Today and Tomorrow* (ss. 1–14). <https://doi.org/10.5772/intechopen.68832>
- Grant Thornton. (2018). *IFRS News- A revised 'conceptual framework for financial reporting'*.
- Grant Thornton. (2020, April 2). Reporting the impact of COVID-19 on your business. *Insights*.
- Hubble, B., & Harris, M. (2019, Ağustos 15). *The future regulation of financial reporting*. Retrieved from: <http://www.mondaq.com/uk/x/776422/Audit/Kingman+Review+The+Future+Regulation+of+Financial+Reporting>
- ICAEW Financial Reporting Faculty. (2018). *What's next for corporate reporting: Time to decide?* London.
- ICAN. (2020). Key accounting, tax and auditing considerations. *COVID-19 Practice Alert*.
- ICJCE. (2020). Possible impact of the COVID-19 Outbreak over the 2019 financial statements and other considerations related to the auditors' work. *COVID-19 Adjuntos*.
- Kaye, T. (2018, Ağustos 17). *Is financial reporting still relevant?* Retrieved from: <https://www.intheblack.com/articles/2018/10/18/is-financial-reporting-still-relevant>
- Kendall, G. (2018). Making extra-financial reporting- fit for the future. *The Reporting Times*.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2020). *Finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçeve (2018 Sürümü)*. Ankara.
- Köylüoğlu, B. (2020). Pandemi sonrası dönemde kurumsal değişim. *Stratejivefinans.Com*.
- KPMG. (2013). *The future of corporate reporting: towards a common vision*.
- KPMG. (2020a). Covid-19 Finansal raporlama üzerindeki potansiyel etkileri. *KPMG Görüşler*.
- KPMG. (2020b). Tackling fraud opportunities arising from working remotely. *Forensic Services*.

- Krstić, J., & Đorđević, M. (2010). Financial reporting on intangible assets: Scope and limitations. *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*, 7(3), 335–348.
- Leutenegger, A. (2018). Transparency and trust are crucial. *The Reporting Times*.
- Lev, B., & Gu, F. (2016). *The end of accounting and the path forward for investors and managers*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Mähönen, J. (2020). Comprehensive approach to relevant and reliable reporting in europe: A dream impossible? *Sustainability*, 12(13), 5277.
- Mitchell, D. (2020). COVID-19: The perfect fraud and corruption storm. *KPMG Assurance & Risk*.
- Naranjo, P., Saavedra, D., & Verdi, R. S. (2014). Financial reporting regulation and financing decisions. *Massachusetts Institute of Technology (Unpublished Working Paper)*, 1–55.
- Nielsen, C., & Roslender, R. (2015). Enhancing financial reporting: The contribution of business models. *The British Accounting Review*, 47(3), 262–274.
- OECD. (2012). *Corporate reporting of intangible assets: A progress report*. Paris.
- Ozili, P. K. (2020). Accounting and financial reporting during a pandemic. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3613459>
- Palea, V. (2013). *Financial reporting under IAS/IFRS*. Bern: Peter Lang.
- Parker, D. (2020, Ağustos 10). Budget forecasting in the COVID-19 era. *INTHEBLACK*.
- Pekdemir, R. (2005). Finansal raporlamada terminoloji birliği. *Mali Çözüm Dergisi*, (72), 21–29.
- Pounder, B. (2009). *Convergence guidebook for corporate financial reporting*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- PwC. (2007). *Corporate reporting – a time for reflection: Corporate reporting – a time for reflection*.
- Radigan, J. (2020, Ağustos 17). How the coronavirus may affect financial reporting and auditing. *Journal of Accountancy*.
- Renier, B., & Blomme, H. (2018). Smarter corporate reporting with core & more. *The Reporting Times*.
- Revsine, L., Collins, D. W., Johnson, W. B., Mittelstaedt, H. F., & Soffer, L. C. (2015). *Financial reporting & analysis*. New York: McGraw-Hill Education.
- Sakız, B., Dursun, G. D., & Sakız, S. (2019). Muhasebe ve finans alanında önemli dönüşümlerin habercisi: Blok zinciri teknolojisi. In *XX. Türkiye Muhasebe Kongresi Cilt 1: Dijitalleşme Sürecinde Değişen İş Hayatı ve Muhasebe Mesleğinin Yeniden Yapılanması - "Yerel/Küresel Meseleler, Küresel/Yerel Çözümler"* 686–705. İstanbul: TÜRMOB Yayınları.
- Schmidt, M. (2018, Ağustos 10). The future of corporate reporting. Retrieved from: <http://integratedreporting.org/news/the-future-of-corporate-reporting>
- Sipahi, B., & Arsoy, A. P. (2010). Finansal raporlamada yeni yaklaşımlar. *Öneri Dergisi*, 9(33), 51–57.
- Skroupa, C. P. (2018, Ağustos 8). Improving the future of corporate reporting. Retrieved from: <https://www.forbes.com/sites/christopherskroupa/2018/08/30/improving-the-future-of-corporate-reporting>
- Stolowy, H., Lebas, M. J., & Ding, Y. (2013). *Financial accounting and reporting: A global perspective*. Hampshire: Cengage Learning.
- The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). (2012). *The future of financial reporting 2011: global crisis and accounting at a crossroads*.
- The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). (2016). *Meeting users' information needs: The use and usefulness of integrated reporting*. London.
- The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). (2018a, Ağustos 11). Back to basics: What good corporate reporting looks like. Retrieved from <https://www.accaglobal.com/gb/en/member/discover/cpd-articles/corporate-reporting/b2b-crcpd.html>
- The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). (2018b). *Tenets of good corporate reporting*. London.
- Toomse-Smith, T. (2018). Is the future of corporate reporting block-shaped? *The Reporting Times*.
- Uyar, A. (2015). *Kurumsal raporlamanın gelişimi ve güncel yaklaşımlar*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Uzma, S. H. (2011). Challenges of reporting intangible assets in financial statements. *IUP Journal of Accounting Research & Audit Practices*, 10(4), 28–38.

- Wahlen, J. M., Baginski, S. P., & Bradshaw, M. T. (2015). *Financial reporting, financial statement analysis and valuation: A strategic perspective*. Boston: Cengage Learning.
- Warren, M. (2020). The impact of coronavirus will spread to financial reporting. *HLB Mann Judd Article*.
- Wells, P., & Chartered Accountants Australia and New Zealand. (2020). *The Future of financial reporting - What size do you want?*
- White, G. I., Sondhi, A. C., & Fried, D. (2003). *The Analysis and use of financial statements*. Danvers: John Wiley & Sons Inc.
- Wilcox, J., & Sodali, M. (2019, Ağustos 11). Corporate Reporting. *Harvard Law School Forum*. Retrieved from: <https://corpgov.law.harvard.edu/2019/05/12/corporate-reporting>
- Willis, M., Tesnière, B., & Jones, A. (2002). *Corporate communications for the 21st century*.
- Workiva. (2018). *2018 Financial reporting survey: Challenges and trends*.
- Yayla, Ü. (2020). COVID-19 halka açık şirketlerin bildirim yükümlülüklerine etkileri. *TKYD Makale*.
- Young, S. D., Cohen, J., & Bens, D. A. (2019). *Corporate financial reporting and analysis*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.

Türkiye’deki Enerji Sektörü Çalışanlarının Risk Odaklı İç Denetimle İlgili Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma

Research on the Opinion of Turkey’s Energy Sector Employees Related to Risk-Based Internal Auditing

Gökhan Ömer Karlıdağ¹

¹DR., S.M.M.M., C.F.E., K.G.K. Bağımsız Denetçi, İç Denetim Yöneticisi, İstanbul, Türkiye

ORCID: G.Ö.K. 0000-0002-2354-5543

ÖZ

Günümüzde iç denetim, işletme içinde tesis edilen iç kontrol mekanizmalarının etkin ve verimli yürütülüp yürütülmediğini değerlendirmesinin yanı sıra işletme risklerini de tanımlayıp, izleyerek risk yönetim süreçlerini de desteklemeye çalışmaktadır. Bir diğer deyişle, iç denetçiler yürüttükleri denetim faaliyetlerinde işlem ve hata odaklı yaklaşımın yanı sıra süreçlerin etkin yönetilip yönetilmediğini tespit etme fonksiyonunu da üstlenmeye başlamıştır. İşletme faaliyetleri risklerle etkileşim halindedir. Alınan stratejik, finansal ve operasyonel kararlar işletme faaliyetlerinde belirsizlikler yaratabilir. Bu belirsizliklerin bazıları işletme faaliyetlerine şans eseri pozitif etkide bulunurken, bazı etkiler ise risk olarak nitelenerek işletme faaliyetlerinde olumsuz sonuçlar yaratır. Stratejik, finansal ve operasyonel kararların değerlendirilip işletmeye olan veya olacak olan etkilerinin değerlendirilmesi ancak risk odaklı iç denetim yaklaşımıyla sağlanabilmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye’de enerji sektöründe işletmelerin yüz yüze kaldığı riskler, risk odaklı iç denetim uygulamalarıyla ilgili sektör çalışanlarının görüşlerine ilişkin bilgi sahibi olmak amacıyla Türkiye’de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletme çalışanları ve bu çalışanların yöneticilerine anket yapılarak, çalışanların ankete verdikleri yanıtlar değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Türkiye’de Enerji Sektörü, Risk Odaklı İç Denetim, Risk Yönetimi

ABSTRACT

Currently, internal audits support risk management processes by identifying and monitoring the business risks. They also examine whether the internal control mechanisms established within the enterprise are carried out effectively and efficiently. In other words, internal auditors’ activities include a transaction and error-oriented approach, and they have begun to determine whether the processes are managed effectively. Business activities are always intertwined with risks. Almost all strategic, financial, and operational decisions may contain uncertainties. Some of these uncertainties positively affect business activities by chance, while some of these uncertainties are considered risks and have negative results. Evaluation of the strategic, financial, and operational decisions and their impacts on the company can only be achieved through a risk-based internal audit.

This study used a questionnaire to gather information about the risks faced by publicly traded and non-publicly traded enterprises operated in Turkey’s energy sector. The questionnaire also explored energy sector employees’ opinions of risk-based internal audit practices. The responses to the questionnaire were then evaluated and analyzed.

Keywords: Energy Sector in Turkey, Risk-Based Internal Audit, Risk Management

Başvuru/Submitted: 16.11.2020 Revizyon Talebi/Revision Requested: 03.12.2020 Son Revizyon/Last Revision Received: 15.12.2020 Kabul/Accepted: 18.01.2020

Sorumlu yazar/Corresponding author: Gökhan Ömer Karlıdağ / gokhan.karlidag@gmail.com

Atıf/Citation: Karlıdağ, G. O. (2021). Türkiye’deki enerji sektörü çalışanlarının risk odaklı iç denetimle ilgili görüşlerine ilişkin bir araştırma. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 64, 59-70. <https://doi.org/10.26650/MED.826908>

Extended Abstract

Through growth of the enterprise scale, businesses and operations have become more complex. The peculiarities of the sector and limited operating resources have made risk-based planning and implementation of internal audit processes and activities necessary. Therefore, large-scale enterprises have needed to use a risk-based internal audit approach for the sustainability of the corporate growth, saving of operational costs and time. Risk-based internal audit approach also contributes to the effectiveness of internal audit in audit activities. It is generally accepted that the risk assessment process is important for internal audit departments to carry out risk-based internal audit activities. The process is also needed to establish an internal control system in institutions. The purpose of this study is to examine the role of the risk-based internal audit practice, which is the most important tool in ensuring corporate risk management in business activities.

The energy sector has strategic importance for the Turkish economy. For the Turkey energy sector, it is essential consistently plan profitability and growth strategies by establishing appropriate risk management policies. It is critically important to establish the risk control mechanisms, analysis, and determination of the appropriate risk limits by considering the probability of the risks. In that process, businesses need advice about risk management. Evaluation of the strategic, financial, and operational decisions and the ways their risks impact the company can only be achieved through a risk-based internal audit approach.

In implementing the risk-based internal audit, the questionnaire explored the evaluations and thoughts of Turkish energy sector employees about the importance of the studies related to the management of financial and operational risk factors. The survey consists of ranking questions and the 5-point Likert scale. This study is the first survey on risk-based internal audits in Turkey's energy sector.

The ability of businesses to continue healthy activities depends on rational determination of their future investment and financing plans. In that process, it is also crucial to try to keep financial structures strong in a controlled manner. It is well known that Turkey's energy sector has billions of dollars in debt, and their debt ratio has increased in recent years. Participants also view macroeconomic and financing risks as significant and think that internal auditors should guide business management to control and evaluate a firm's macroeconomic and financing risks by conducting a risk-based internal audit.

When participants evaluate their firms' existing risks in according to their importance, macroeconomic, financing, and operational risks were considered as important in the inherent risk group. In addition, internal control risks, information technology risks, and financial risks were regarded as important.

The research findings support the conclusion that risk-based internal audits in Turkish energy sector businesses significantly depend on the presence of a risk management department in the organizational structure. In other words, the level of implementation of risk-based internal audits in Turkey's energy sector businesses vary according to the presence of a risk management department. This study also concludes that the application level of risk-based internal audit on businesses is affected by the businesses' foreign partnership and status as a publicly-traded company.

The risk-based internal audit approach plays an important role in identifying the issues that are open to abuse in the processes and in preventing losses that may be incurred due to fraudulent transactions and misconduct in the operational processes. The risk-based internal audit is also regarded as significant for evaluating and providing information to senior management about the effects of changes in price levels, foreign exchange, and interest rate changes arising from adverse situations in the financial markets. Participants think that the application of risk-based internal audit studies will provide operational efficiency and control of businesses' risks.

1. Giriş

Değişim halinde olan dış çevre koşulları karşısında işletmelerin rekabet avantajlarında sürekliliğinin sağlanabilmesi, ekonomik faaliyet ortamındaki değişikliklere karşı etkili strateji ve proaktif aksiyonların geliştirilmesiyle mümkün olabilir. İşletmelerin etkin yönetimi, gerekli planlamaların önceden yapılabilmesi, risk yönetimi ve risk odaklı iç denetim faaliyet sonuçlarının karar alma süreçlerinde dikkate alınmasıyla elde edilebilir.

Belirlenen risk yönetim politikaları ve sistemlerinin faaliyet ve piyasa şartlarında yaşanan sürekli değişimleri yansıtmak şekilde düzenli olarak gözden geçirilmesi gerekmektedir. Enerji sektöründeki işletmeler faaliyetleri süresince operasyonel, finansal, stratejik, itibari, yasal ve dış çevre faktörlerinin doğuracağı risklerle karşı karşıya kalacaktır. Örneğin kur ve faiz oranlarındaki ani değişimlere karşı gereken önlemlerin alınması, üretimde verimliliğin sağlanması, yatırım akışının zamanında sağlanabilmesi, işletmenin değişen ar-ge ve teknolojik ilerlemeye ayak uydurabilmesi, yatırım planlarında gerekli fizibilite çalışmalarının yapılması enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin istikrarlı karlılık ve büyüme stratejilerinin belirlenmesinde anahtar rol oynayabilir. Çalışmada, risk odaklı iç denetim yöntem, araç ve teknikleri kullanılarak, enerji sektöründeki çalışanların işletmelerde faaliyetlerinin denetlenmesi, risklerin yönetilmesi ve risk odaklı iç denetimle ilgili görüşleriyle ilgili Türkiye’de enerji sektöründe faaliyet gösteren halka açık işletmelerin çalışanlarına bir anket çalışması yapılarak elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

2. Riskin Tanımı ve Çeşitleri

Risk, işletme faaliyetleri dikkate alındığında işletme operasyonları sırasında işletmenin maruz kalacağı muhtemel gelecekte meydana gelebilecek olay ve durumlar olarak tanımlanabilmektedir. Bir başka tanıma göre risk; hedefe ulaşmak için belirlenmiş sonuçlardan olası negatif sapmalar olarak açıklanabilir. (Göğüş, 2012, s. 17)

İşletme faaliyetlerinde alınan stratejik, finansal ve operasyonel kararlar bazı belirsizlikleri içerebilir. Bu belirsizliklerin bazılarının işletme faaliyetlerine pozitif etkide bulunması, şans olarak adlandırılmaktayken söz konusu bazı etkilerin işletme faaliyetlerinde olumsuz sonuçlar yaratması ise risk olarak ifade edilir. (Gassmann & Kobe, 2006, s.45) İşletmeler öncelikle planlanan hedeflerle işletmenin sahip olduğu veya olacağını düşündüğü riskler arasında denge kurup belirledikleri risk iştahları çerçevesinde ulaşacakları hedeflerini belirlerler. **Risk İştahı**; işletmenin stratejik hedeflerini gerçekleştirirken dikkate aldığı risk düzeyini ifade etmektedir. Yönetim öncelikle yüksek veya sınırlı riskli bir politika belirleyeceğine karar vermelidir. (Türedi ve ark., 2015, s.9)

İşletmelerin karşı karşıya oldukları ve yönetmeleri gereken riskler; doğal ve kalıntı riskler olmak üzere iki ana risk grubunda incelenir. **Doğal risk** işletmenin hiçbir önlem almadığı takdirde ortaya çıkan, iş yapısı ve işletme faaliyetlerinden kaynaklanan risk olarak ifade edilir. **Kontrol riski**; işletmenin oluşturacağı beşerî ve sistemsel kontrolleri, iç kontrol sistemleriyle yönetebileceği riskleri kapsar. **Kalıntı (kalan) risk** ise doğal riske karşı işletmenin gereken önlemleri almasına rağmen karşı karşıya kaldığı (artan) riskleri ifade etmektedir. (Beasley, 2014, s.14-38)

3. İç Denetimde Risk Odaklı İç Denetim Yaklaşımı

İç denetimden beklenen işletme amaçlarına ulaşmadaki riskin azaltılması veya mümkünse tamamen yok edilmesidir. İç denetim söz konusu riskleri azaltabildiği veya ortadan kaldırabildiği ölçüde başarılıdır. Ancak, iç denetimde fayda maliyetinin sistemin oluşturulma maliyetinden yüksek olması göz önünde bulundurulur. (Göğüş, 2012, s.49)

Modern anlayıştaki risk odaklı iç denetim, faaliyet denetimi, yönetsel denetimler ve finansal denetim olmak üzere üç ayrı bileşenden oluşan bir fonksiyondur. (PwC, 2006). Risk değerlendirmesi için öncelikle işletmenin bir katma değer elde etmek için göze aldığı risk miktarını ifade eden risk iştahının ve risk toleransının belirlenmesi gerekir. Yüksek risk iştahına sahip bir işletme sermayesinin büyük bir kısmını geliştirmekte olan piyasalara ayırırken, düşük risk iştahına sahip bir işletme, sadece istikrarlı piyasalara yatırım yapmayı tercih edebilir. Risk toleransı, belli bir hedefin gerçekleştirilmesine ilişkin kabul edilebilir bir sapma derecesidir ve işletmenin hedefleriyle ilişkilidir. İyi geliştirilmiş, çalışanlar tarafından anlaşılıp benimsenmiş bir risk yönetimi felsefesine sahip olan işletme, riski etkili bir biçimde tanıma ve yönetme yetisine sahiptir. (Göğüş, 2012, s.50)

4. Literatür İncelemesi

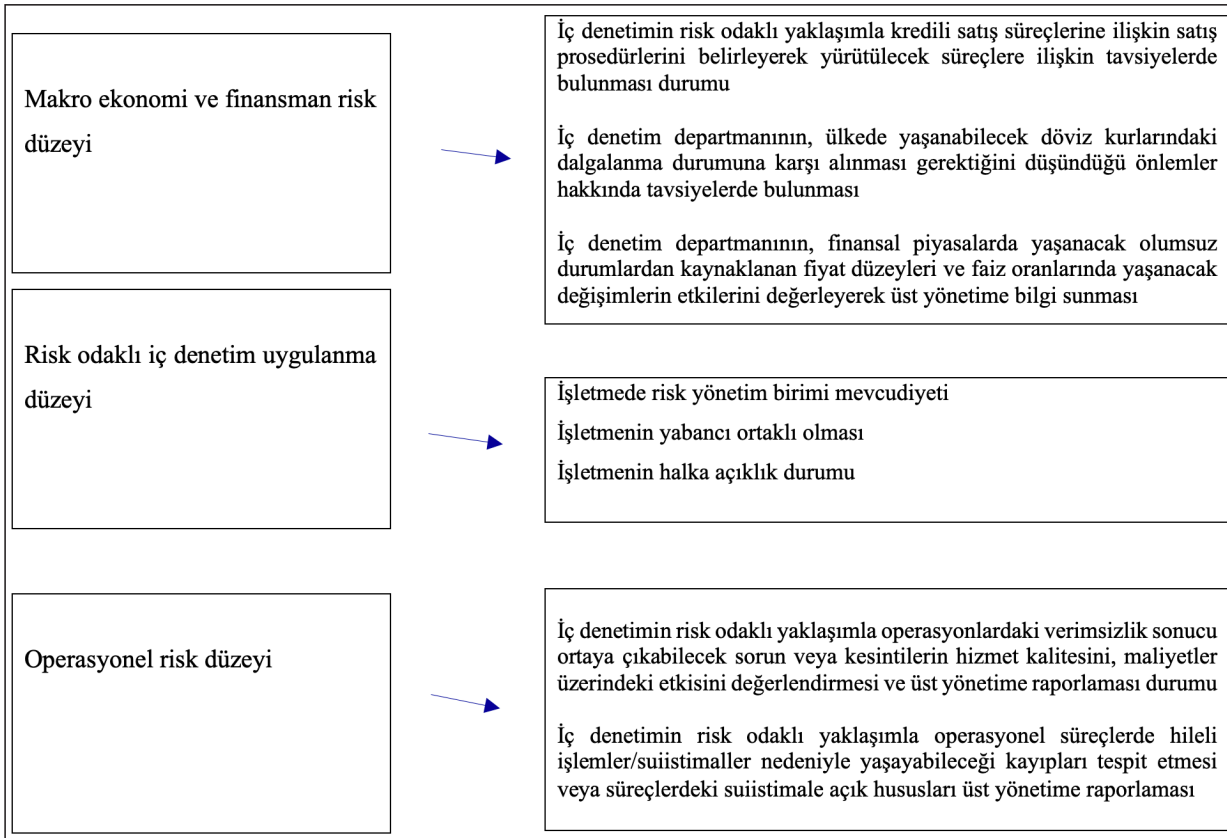
İşletmelerde risk odaklı iç denetimin uygulanması durumuyla işletmelerin sahip oldukları riskler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma sayısı sınırlıdır. Gerçekleştirilen literatür araştırmalarında çoğunlukla işletmenin sahip olduğu finansal risk düzeyi ile risk odaklı iç denetimin uygulanma düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir.

Kara ve Yereli (2012), Türkiye'de Borsa İstanbul İmalat Sanayi Endeksine kayıtlı işletmelerde risk odaklı iç denetim ile finansal risk düzeyi arasındaki ilişkiye yönelik yaptığı araştırmada 47 işletmeyi değerlendirmeye almış, işletmelerin risk odaklı iç denetime verdiği önem arttıkça işletmenin finansal risk düzeyinin düştüğünü tespit etmiştir. Araştırmada risk yönetim uygulamasının nedenini finansal risklerden korunma ve daha etkin bir iç denetim ihtiyacının mevcudiyeti olarak tespit etmiştir. Ankete katılan işletmelerin %55'lik bölümü risk yönetim faaliyetlerini iç denetim biriminin yürüttüğünü ya da iç denetim departmanı ve risk yönetim birimi birlikte çalışarak yürüttüklerini belirtmiştir. Ankete katılan işletmelerin %38'lik kısmı finansal risklere önem verdiklerini, diğer işletme risklerini geri plana attıklarını ifade etmiştir. Kara ve Yereli (2013), iç denetim faaliyetinde risk odaklı iç denetimin uygulanması durumu ile yabancı ortaklığın bulunması durumunu konu alan araştırmalarında yine 47 işletmeyi değerlendirmeye almış risk odaklı iç denetim uygulama düzeyi ile yabancı ortaklık oranı arasında önemli düzeyde pozitif ilişki tespit etmiştir.

5. Araştırma Modeli, Veri Seti ve Metodoloji

Araştırma modeli literatürde yer alan önceki çalışmalar, enerji sektörü çalışanlarından alınan bilgiler doğrultusunda geliştirilmiştir. İlk olarak risk odaklı iç denetimin uygulanma durumu ile işletmede risk yönetim birimi mevcudiyeti, işletmenin yabancı ortaklı olması, halka açık olması durumu arasında bağ olup olmadığı incelenmiştir. Sonrasında enerji sektörü çalışanlarının öne çıkan riskler olarak gördüğü işletmelerin makro ekonomi ve finansman risk düzeyi, operasyonel risk düzeyi ile iç denetçilerin söz konusu risklere yönelerek bu risklere ilişkin iç denetim çalışmaları gerçekleştirmeleri arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma modeli tablo 1' de yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırma Modeli

Araştırmada, çalışanların işletmelerde risklerin yönetilmesi, enerji sektöründe işletmelerin yüz yüze kaldığı riskler, risk odaklı iç denetim uygulamalarıyla ilgili görüşlerine ilişkin bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır. Araştırma ana kütlesi Türkiye’de enerji sektöründe elektrik üretim, perakende, toptan satış, doğalgaz dağıtım iş kollarında faaliyet gösteren 186 işletmede çalışan personeldir. Araştırmada işletme seçimi, Türkiye’de enerji sektörünün enerji üretim, elektrik dağıtım ve doğalgaz dağıtım iş kollarında faaliyet gösteren işletmelerin satış hacim büyüklükleri dikkate alınarak örneklem yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma için Türkiye’de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin çeşitli departmanlarında çalışan personel ve personelin yöneticilerine e-posta yoluyla anket gönderilmiştir. Araştırma kapsamında olan bütün firmalara ulaşılmak istenmiş olmasına karşın 72 işletmede çalışan katılımcı, yani araştırma kapsamındaki firmaların yaklaşık yüzde 39’ u ankete cevap vermiştir. Bu oran analizlerimizin doğru olarak yapılabilmesi için uygundur. Çalışanların işletmelerde risklerin yönetilmesi, enerji sektöründe işletmelerin yüz yüze kaldığı riskler ve risk odaklı iç denetim uygulamalarıyla ilgili görüşlerine ilişkin bilgi sahibi olmak amacıyla anket hazırlanmıştır. İşletmelerden gelen cevaplar Microsoft Excel Programı’na aktarılarak değerlendirilmiş ve veriler SPSS programında analiz edilmiştir.

Enerji sektöründe risk odaklı iç denetim uygulanma düzeyi ile işletmede risk yönetim birimi mevcudiyeti, yabancı ortaklı olması, halka açıklık durumu arası ilişkinin incelenmesi, işletmenin makro ekonomi ve finansman risk düzeyi ile iç denetimin döviz kurlarındaki, faiz oranlarındaki, fiyatlardaki değişimlerle ilgili risk analizleri yapması arası ilişki durumunun incelenmesi, ayrıca yine makro ekonomi ve finansman risk düzeyi ile iç denetimin risk odaklı yaklaşımla kredili satış faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin satış politikaları belirlemesi ve bu konuda tavsiyelerde bulunması durumu, operasyonel süreçlerde hileli işlemler/suiistimaller, operasyonlardaki verimsizlik nedeni ile yaşanabilecek kayıplar, maliyet artışlarının tespit edilmesi ve üst yönetime raporlanması durumu arasında anlamlı bir bağ olup olmadığını ölçmek amacıyla yapılan anket çalışması ile elde edilen verilerin analizinde yüzde, frekans, ortalama gibi tanımlayıcı istatistik yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizlerde parametrik olmayan, Ki Kare Bağımsızlık, Pearson ve Spearman testleri kullanılmıştır.

Risk odaklı iç denetim, işletme riskleri, işletme ortaklık yapısı, halka açıklık durumu ve işletmenin yabancı ortaklı olmasına yönelik hazırlanan sorular arasında bir korelasyon olup olmadığının belirlenmesi için yapılan güvenilirlik seviyesini ölçen KMO – Bartlett testi sonucuna göre alfa (Cronbach’s Alpha) katsayısının 0,663 değerinde olduğu tespit edilmiştir. Cronbach alfa katsayısı ile yapılan güvenilirlik testinde ölçeğin KMO örnekleme yeterliliğinin kabul edilebilir en alt sınır olan %50 üzerinde bir değerde olması sebebiyle kabul edilebilir (%66,3) güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

Çalışmada aşağıda yer alan sekiz araştırma hipotezine yanıt aranmıştır:

H₁: Enerji sektöründe risk odaklı iç denetim uygulanma düzeyi şirkette risk yönetim birimi mevcudiyetine göre farklılık gösterir.

H₂: Enerji sektöründe risk odaklı iç denetim uygulanma düzeyi işletmenin yabancı ortaklı olmasına göre farklılık gösterir.

H₃: Enerji sektöründe risk odaklı iç denetim uygulanma düzeyi işletmenin halka açıklık durumuna göre farklılık gösterir.

H₄: Makro ekonomi ve finansman risk düzeyi ile iç denetim departmanının, ülkede yaşanabilecek döviz kurlarındaki dalgalanma durumuna karşı alınması gerektiği düşünüldüğü önlemler hakkında tavsiyelerde bulunması durumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₅: Makro ekonomi ve finansman risk düzeyi ile iç denetim departmanının, finansal piyasalarda oluşacak olumsuz durumlardan kaynaklanan fiyat düzeyleri ve faiz oranlarında meydana gelen değişimlerin etkilerini değerlendirerek üst yönetime bilgi sunması durumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₆: Makro ekonomi ve finansman risk düzeyi ile iç denetimin risk odaklı yaklaşımla kredili satış süreçlerine ilişkin satış prosedürlerini belirleyerek yürütülecek süreçlere ilişkin tavsiyelerde bulunması durumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₇: Türkiye’de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin operasyonel risk düzeyleri ile iç denetimin risk odaklı yaklaşımına operasyonlardaki verimsizlik sonucu ortaya çıkabilecek sorun veya kesintilerin hizmet kalitesini, maliyetler üzerindeki etkisini değerlendirmesi ve üst yönetime raporlaması durumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H₈: Türkiye’de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin operasyonel risk düzeyleri ile iç denetimin risk odaklı yaklaşımına operasyonel süreçlerde hileli işlemler/suiistimaller nedeniyle yaşayabileceği kayıpları tespit etmesi veya süreçlerdeki suiistimale açık hususları üst yönetime raporlaması durumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki vardır.

6. Bulgular

Risk odaklı iç denetimin uygulanmasında finansal ve operasyonel risk faktörlerinin yönetimi ile ilgili işletmelerince gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi planlanan çalışmaların önem derecesi ile ilgili görüşlere ilişkin değerlendirmeler 5’li likert ölçeğinde hazırlanan “(1) Kesinlikle Katılmıyorum – (5) Kesinlikle Katılıyorum” ve önem derecesine göre 5’den 1’e sıralama yöntemi ile derecelendirilen anket ile analiz edilerek, katılımcıların düşüncelerinin ne olduğu hakkında fikir sahibi olmaya çalışılmıştır. Katılımcılar öncelikli olarak iç denetimin risk odaklı yaklaşımına operasyonel süreçlerde hileli işlemler, suiistimaller nedeni ile yaşayabileceği kayıpları tespit etmesi veya süreçlerdeki suiistimale açık hususları üst yönetime raporlanmasının ve finansal piyasalarda yaşanacak olumsuz durumlardan kaynaklanan fiyat düzeyleri ve faiz oranlarında yaşanacak değişimlerin etkilerini değerlendirilerek üst yönetime bilgi sunulmasının işletmeleri için önemli olduğunu düşünmektedir.

6.1. Enerji Sektöründe Risk Odaklı İç Denetim Uygulanma Düzeyi İle İşletmede Risk Yönetim Birimi Mevcudiyeti, İşletmenin Halka Açıklık Durumu, Yabancı Ortaklık Durumu Arasındaki İlişki

Değişkenler arası korelasyon durumunun tespiti için Pearson ve Spearman Korelasyon Testinden yararlanılmıştır. Korelasyon tabloları incelendiğinde risk odaklı iç denetimin uygulanma durumu ile risk yönetim bölümü mevcudiyet durumu arasında Pearson ve Spearman Korelasyon Testinde 0,87 kuvvetinde önemli düzeyde kuvvetli ve pozitif bir ilişki olduğu, işletmelerin yabancı ortaklık durumu ile arasında 0,593 kuvvetinde, halka açıklık durumu ile arasında ise 0,518 kuvvetinde pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 2)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)							
Riskyönmevcudiyeti	,148	,083	,870	1,789	,078	1,000	1,000
2	,926	,063		14,79	,000		

a. Risk odaklı iç denetim uygulanma durumu

Regresyon Modeli: Risk odaklı iç denetim uygulanma durumu = 0,148+0,926 (Risk yönetim bölümü mevcudiyeti) + ε

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)							
Yortak	,450	,146	,593	3,090	,003	1,000	1,000
2	,550	,089		6,166	,000		

a. Bağımlı Değişken: Risk odaklı iç denetim uygulanma durumu

Regresyon Modeli: Risk odaklı iç denetim uygulanma durumu = 0,45+0,55 (İşletmenin yabancı ortaklık durumu) + ε

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)							
Halkaacık	,519	,162	,518	3,205	,002	1,000	1,000
2	,690	,136		5,070	,000		

a. Bağımlı Değişken: Risk odaklı iç denetim uygulanma durumu

Regresyon Modeli: Risk odaklı iç denetim uygulanma durumu = 0,519+0,69 (İşletmenin halka açıklık durumu) + ε

Risk odaklı iç denetim uygulanma durumu ile işletmede risk yönetim bölümü mevcudiyeti, halka açıklık durumu ve yabancı ortaklık olma durumu değişkenleri arasındaki ilişkiyi ölçen Ki Kare Testi sonuçları değerlendirildiğinde, Pearson Ki-Kare ve Spearman rho anlamlılık değerinin 0,00 olduğu tespit edilmiştir. Bu değer 0,05 değerinden küçük olması sebebiyle Ho hipotezi reddedilir. Yani, enerji sektöründe risk odaklı iç denetim uygulanma düzeyi işletmede risk yönetim birimi mevcudiyeti, işletmenin yabancı ortaklık ve halka açıklık durumuna göre farklılık göstermektedir.

Tablo 2: Pearson Korelasyon ve Spearman İlişki Analiz Sonuçları

	Risk yönetim bölümü mevcudiyeti	Halka Açıklık Durumu	Yabancı Ortaklık Olma Durumu
Risk odaklı iç denetim uygulanma durumu			
Pearson Correlation	,870 (*)	,518 (*)	,593(*)
Chi-Square Tests Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Spearman's rho Sig. (2-tailed)	,870 (*)	,518 (*)	,593 (*)
Correlation Coefficient	,000	,000	,000

* Korelasyon 0,01 seviyesinde (2- yönlü) belirgindir.

6.2. Enerji Sektöründe İşletmelerin Makro Ekonomi ve Finansman Risk Düzeyi ile İç Denetim Departmanının, Ülkede Yaşanabilecek Döviz Kurlarındaki Dalgalanma Durumuna Karşı Alınması Gerektiği Düşündüğü Önlemler Hakkında Tavsiyelerde Bulunması Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Korelasyon tabloları incelendiğinde iç denetim departmanının, ülkede yaşanabilecek döviz kurlarındaki dalgalanma durumuna karşı alınması gerektiğini düşündüğü önlemler hakkında tavsiyelerde bulunması durumu ile işletmenin makro ekonomi ve finansman riskleri arasında Pearson Korelasyon Testinde 0,699 kuvvetinde önemli düzeyde pozitif bir ilişki olduğu, yine Spearman Korelasyon Testinde aynı düzeyde pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 3)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)							
Makro Ekonomi ve Finansman Riskleri	1,214	,397	,699	3,059	,003	1,000	1,000
2	,705	,086		8,183	,000		

a. Bağımlı değişken: İç denetim departmanının, ülkede yaşanabilecek döviz kurlarındaki dalgalanma durumuna karşı alınması gerektiği düşündüğü önlemler hakkında tavsiyelerde bulunması durumu

Regresyon Modeli: İç Denetim Departmanının, Ülkede Yaşanabilecek Döviz Kurlarındaki Dalgalanma Durumuna Karşı Alınması Gerektiği Düşündüğü Önlemler Hakkında Tavsiyelerde Bulunması Durumu = 1,214+0,705 (Makro ekonomi ve finansman riskleri) + ε

6.3. Enerji Sektöründe İşletmelerin Makro Ekonomi ve Finansman Risk Düzeyi ile İç Denetim Departmanının, Finansal Piyasalarda Oluşacak Olumsuz Durumlardan Kaynaklanan Fiyat Düzeyleri ve Faiz Oranlarında Meydana Gelen Değişimlerin Etkilerini Değerleyerek Üst Yönetime Bilgi Sunması Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Korelasyon tabloları incelendiğinde Türkiye'de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin makro ekonomi ve finansman risk düzeyleri ile iç denetim departmanının, finansal piyasalarda oluşacak olumsuz durumlardan kaynaklanan fiyat düzeyleri ve faiz oranlarında meydana gelen değişimlerin etkilerini değerlendirilerek üst yönetime bilgi sunması durumu arasında Pearson Korelasyon Testinde 0,717 kuvvetinde önemli düzeyde pozitif bir ilişki olduğu, yine Spearman Korelasyon Testinde 0,723 kuvvetinde pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 3)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)							
Makro Ekonomi ve Finansman Riskleri	,952	,408	,717	2,331	,023	1,000	1,000
2	,762	,089		8,598	,000		

a. Bağımlı değişken: İç denetim departmanının, finansal piyasalarda oluşacak olumsuz durumlardan kaynaklanan fiyat düzeyleri ve faiz oranlarında meydana gelen değişimlerin etkilerini değerlendirilerek üst yönetime bilgi sunması durumu

Regresyon Modeli: İç denetim departmanının, finansal piyasalarda oluşacak olumsuz durumlardan kaynaklanan fiyat düzeyleri ve faiz oranlarında meydana gelen değişimlerin etkilerini değerlendirilerek üst yönetime bilgi sunması durumu = 0,952+0,762(Makro ekonomi ve finansman riskleri) + ε

6.4. Enerji Sektöründe İşletmelerin Makro Ekonomi ve Finansman Risk Düzeyi İle İç Denetimin Risk Odaklı Yaklaşımına Kredili Satış Süreçlerine İlişkin Satış Prosedürlerini Belirleyerek Yürütülecek Süreçlere İlişkin Tavsiyelerde Bulunması Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Korelasyon tabloları incelendiğinde Türkiye'de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin makro ekonomi ve finansman risk düzeyi ile iç denetimin risk odaklı yaklaşımına kredili satış faaliyetlerinin yürütülmesiyle ilgili satış politikaları belirlemesi ve bu konuda tavsiyelerde bulunması durumu arasında Pearson Korelasyon Testinde 0,869 kuvvetinde önemli düzeyde pozitif bir ilişki olduğu, yine Spearman Korelasyon Testinde aynı düzeyde pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 3)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)							
Makro Ekonomi ve Finansman Riskleri	,476	,276	,869	1,723	,089	1,000	1,000
2	,881	,060		14,691	,000		

a. Bağımlı değişken: İç denetimin risk odaklı yaklaşımına kredili satış süreçlerine ilişkin satış prosedürlerini belirleyerek yürütülecek süreçlere ilişkin tavsiyelerde bulunması durumu

Regresyon Modeli: İç Denetimin Risk Odaklı Yaklaşımına Kredili Satış Süreçlerine İlişkin Satış Prosedürlerini Belirleyerek Yürütülecek Süreçlere İlişkin Tavsiyelerde Bulunması = 0,476+0,881(Makro ekonomi ve finansman riskleri) + ε

Tablo 3: Pearson Korelasyon ve Spearman İlişki Analiz Sonuçları			
	İç denetim departmanının, ülkede yaşanabilecek döviz kurlarındaki dalgalanma durumuna karşı alınması gerektiği düşüncüğü önlemler hakkında tavsiyelerde bulunması durumu	İç denetim departmanının, finansal piyasalarda yaşanacak olumsuz durumlardan kaynaklanan fiyat düzeyleri ve faiz oranlarında yaşanacak değişimlerin etkilerini değerleyerek üst yönetime bilgi sunması durumu	İç denetimin kredili satış faaliyetlerin yürütülmesi ile ilgili satış politikaları belirlemesi ve bu konuda tavsiyelerde bulunması
Makro Ekonomi ve Finansman Riskleri Pearson Correlation	,699 (*)	,717 (*)	,869(*)
Chi-Square Tests Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
Spearman's rho Sig. (2-tailed)	,699 (*)	,723 (*)	,869 (*)
Correlation Coefficient	,000	,000	,000

* Korelasyon 0.01 seviyesinde (2-yönlü) belirgindir.

6.5. Türkiye'de Enerji Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin Operasyonel Risk Düzeyleri İle İç Denetimin Risk Odaklı Yaklaşımına Operasyonlardaki Verimsizlik Sonucu Ortaya Çıkabilecek Sorun veya Kesintilerin Hizmet Kalitesini, Maliyetler Üzerindeki Etkisini Değerlendirmesi Ve Üst Yönetime Raporlaması Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Türkiye'de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin operasyonel risk düzeyleri ile iç denetimin risk odaklı yaklaşımına operasyonlardaki verimsizlik sonucu ortaya çıkabilecek sorun veya kesintilerin hizmet kalitesini, maliyetler üzerindeki etkisini değerlendirmesi ve üst yönetime raporlaması durumu ve işletmenin operasyonel risk düzeyi arasında Pearson Korelasyon Testinde 0,972 kuvvetinde önemli kuvvetli düzeyde pozitif bir ilişki olduğu, yine Spearman Korelasyon Testinde de aynı düzeyde pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 4)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)							
Makro Ekonomi ve Finansman Riskleri	,156	,128	,972	1,222	,226	1,000	1,000
2	,969	,028		34,721	,000		

a. Bağımlı değişken: İç denetimin risk odaklı yaklaşımına operasyonlardaki verimsizlik sonucu ortaya çıkabilecek sorun veya kesintilerin hizmet kalitesini, maliyetler üzerindeki etkisini değerlendirmesi ve üst yönetime raporlaması

Regresyon Modeli: İç Denetimin Risk Odaklı Yaklaşımına Operasyonlardaki Verimsizlik Sonucu Ortaya Çıkabilecek Sorun veya Kesintilerin Hizmet Kalitesini, Maliyetler Üzerindeki Etkisini Değerlendirmesi Ve Üst Yönetime Raporlaması = 0,156+0,969 (Operasyonel Riskler) + ε

6.6. Türkiye'de Enerji Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin Operasyonel Risk Düzeyleri İle İç Denetimin Risk Odaklı Yaklaşımına Operasyonel Süreçlerde Hileli İşlemler/Suiistimaller Nedeniyle Yaşayabileceği Kayıpları Tespit Etmesi veya Süreçlerdeki Suiistimale Açık Hususları Üst Yönetime Raporlaması Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Türkiye'de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin operasyonel risk düzeyi ile iç denetimin risk odaklı yaklaşımına operasyonel süreçlerde hileli işlemler/suiistimaller nedeniyle yaşayabileceği kayıpları tespit etmesi veya süreçlerdeki suiistimale açık hususları üst yönetime raporlaması durumu arasında Pearson Korelasyon Testinde 0,652 kuvvetinde önemli düzeyde pozitif bir ilişki olduğu, yine Spearman Korelasyon Testinde aynı düzeyde pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 4)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)							
Makro Ekonomi ve Finansman Riskleri	1,500	,398	,652	3,771	,000	1,000	1,000
2	,625	,087		7,201	,000		

a. Bağımlı değişken: İç denetimin risk odaklı yaklaşımla operasyonel süreçlerde hileli işlemler/suiistimler nedeniyle yaşayabileceği kayıpları tespit etmesi veya süreçlerdeki suiistimale açık hususları üst yönetime raporlaması

Regresyon Modeli: İç denetimin risk odaklı yaklaşımla operasyonel süreçlerde hileli işlemler/ suiistimler nedeni ile yaşayabileceği kayıpları tespit etmesi veya süreçlerdeki suiistimale açık hususları üst yönetime raporlaması = 1,5+0,625 (Operasyonel risk düzeyi) + ε

Tablo 4: Pearson Korelasyon ve Spearman İlişki Analiz Sonuçları

	Denetimin risk odaklı yaklaşımla operasyonlardaki verimsizlik sonucu ortaya çıkabilecek sorun veya kesintilerin hizmet kalitesini, maliyetler üzerindeki etkisini değerlendirmesi ve üst yönetime raporlaması durumu	İç denetimin risk odaklı yaklaşımla operasyonel süreçlerde hileli işlemler / suiistimler nedeniyle yaşayabileceği kayıpları tespit etmesi veya süreçlerdeki suiistimale açık hususları üst yönetime raporlaması
Operasyonel Riskler Pearson Correlation	,972 (*)	,652 (*)
Chi-Square Tests Sig. (2-tailed)	,000	,000
Spearman's rho Sig. (2-tailed)	,972 (*)	,652 (*)
Correlation Coefficient	,000	,000

6.7. Risk Odaklı İç Denetimin Uygulanmasında Doğal ve Kontrol Risklerine Ait Önem Derecelerine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

İşletmenin, iş yapısından kaynaklanan riskler doğal risk faktörleri, iş süreçlerinde yer alan sistemsel ve beşeri iç kontroller ise kontrol risk faktörleri olarak adlandırılmaktadır. İşletme faaliyetlerinde söz konusu olan doğal risklerin alt risk bileşenleri olan operasyonel, çevresel, makro ekonomi, finansman riskleri, yönetsel riskler ve kontrol risklerinin alt risk bileşenleri olan iç kontrol, insan kaynaklı riskler (suiistimal, süreç uygulama riskleri vb.), bilgi teknolojileri riskleri, mali riskler ve karar alıcılar için enformasyon riskleri ile ilgili işletmelerince mevcut olan risklerin önem derecelerine ilişkin değerlendirmeleri önem derecesine göre 5'den 1'e sıralama yöntemi ile derecelendirilen anket ile analiz edilerek, katılımcıların düşüncelerinin ne olduğu hakkında fikir sahibi olmaya çalışılmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtlar dikkate alındığında, doğal risk grubunda yer alan işletmelerin makro ekonomi, finansman riskleri ve operasyonel riskleri; kontrol risk grubunda ise mali riskler, iç kontrol riskleri ve bilgi teknolojileri riskleri önemli risk bileşenleri olarak değerlendirilmiştir. Tablo 5' de katılımcıların risk odaklı iç denetimin uygulanmasında doğal ve kontrol risklerine ait belirttiği önem derecelerine ilişkin görüşlere ait tanımlayıcı istatistik sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 5: Risk Odaklı İç Denetimin Uygulanmasında Doğal ve Kontrol Risklerine Ait Önem Derecelerine İlişkin Görüşler					
Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Doğal Riskler					
Operasyonel Riskler	72	3,00	5,00	4,2917	,51560
Çevresel Riskler	72	2,00	5,00	3,5556	,60255
Makro Ekonomi ve Finansman Riskleri	72	3,00	5,00	4,5694	,52612
Yönetimsel Riskler	72	3,00	5,00	3,8750	,57989
Kontrol Riskleri					
İç Kontrol Riski	72	4,00	5,00	4,6389	,48369
İnsan Kaynaklı Riskler (Suiistimal, süreç uygulama riskleri vb.)	72	3,00	5,00	3,6389	,51198
Bilgi Teknolojileri Riski	72	3,00	5,00	4,1667	,62799
Mali (Maddi Kayıp) Riskleri (Süreçlerde yaşanan suiistimal vakaları sebebiyle yaşanabilecek maddi kayıplar, döviz, faiz ve kredi işlemlerinden kaynaklanan belirsizliğin azaltılamaması; işletme giderlerinin azaltılamaması)	72	4,00	5,00	4,7639	,42767
Karar Alıcılar İçin Enformasyon Riski (Muhasebe ve bütçe sistemindeki verilerin doğruluğu, tamlık ve bütünlüğü, mali ve operasyonel raporlamalar, maliyet muhasebesi, sözleşmeler, vergi ve iş kanunlarının takibi ve uygulanması, kaynak tahsisleri ve performans değerlendirmeleri ile ilgili riskler)	72	3,00	5,00	3,9028	,50796
Valid N (listwise)	72				

7. Sonuç ve Öneriler

Risk odaklı iç denetimin uygulanmasında finansal ve operasyonel risk faktörlerinin yönetimiyle ilgili işletmelerce gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi planlanan çalışmaların önem derecesi ile ilgili görüşlere ilişkin değerlendirme sonuçları incelendiğinde katılımcıların, öncelikli olarak iç denetimin risk odaklı yaklaşımla operasyonel süreçlerde hileli işlemler, suiistimaller nedeniyle yaşayabileceği kayıpları tespit etmesi veya süreçlerdeki suiistimale açık hususları üst yönetime raporlamasının, finansal piyasalarda meydana gelen dalgalanmalardan kaynaklanan faiz oranı ve fiyatlardaki değişimlerin etkilerini değerlendirmesinin ve üst yönetime bilgi sunmasının işletmeleri için önemli olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

İşletmenin, iş yapısından kaynaklanan riskler doğal risk faktörleri, iş süreçlerinde yer alan sistemsel ve beşeri iç kontroller ise kontrol risk faktörleri olarak adlandırılmaktadır. İşletme faaliyetlerinde var olan doğal risklerin alt risk bileşenlerinden bazıları operasyonel, çevresel, makro ekonomi, finansman riskleri ve yönetimsel risklerden; kontrol risklerinin alt risk bileşenlerinden bazıları ise iç kontrol, insan kaynaklı riskler (suiistimal, süreç uygulama riskleri vb.), bilgi teknolojileri riskleri, mali riskler ve karar alıcılar için enformasyon risklerinden meydana gelmektedir. Katılımcılar işletmelerince mevcut olan riskleri önem derecelerine göre değerlendirdiklerinde, doğal risk grubunda işletmelerin makro ekonomi, finansman ve operasyonel risklerinin; kontrol risk grubunda ise mali riskler, iç kontrol riskleri ve bilgi teknolojileri risklerinin önemli risk bileşenleri olduklarını ifade etmiştir.

Türkiye’de enerji sektöründe faaliyet gösteren firmaların risk odaklı iç denetim uygulama durumu işletme organizasyon yapısında risk yönetim bölümü bulunmasına ciddi oranda bağlıdır. Enerji sektöründe risk odaklı iç denetim uygulanma düzeyi işletmede risk yönetim biriminin mevcudiyetine göre farklılık göstermektedir. Çalışmada Türkiye’de işletmelerin kurumsallaşma süreçlerine katkı sağladığı düşünülen enerji sektöründeki firmaların halka açıklık ve yönetimde yabancı ortaklık durumunun mevcudiyeti ile işletmede risk odaklı iç denetimin uygulanma düzeyi arasında ilişki durumu incelenmiş, önemli düzeyde pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

İşletmelerin faaliyetlerini sağlıklı sürdürebilmeleri gelecek yatırım ve finansman planlarını rasyonel yapmaları, finansal yapılarını kontrollü olarak güçlü tutmaya çalışmalarına bağlıdır. İşletmenin doğru şekilde finanse edilip edilmediği, kredi

verenlerin güvenlik payının yeterli olup olmadığını ve yabancı kaynaklar ile özkaynaklar arası ilişkiyi ortaya koyan finansal yapı oranları Türkiye'de enerji sektöründe faaliyet gösteren enerji firmaları için incelendiğinde önceki yıllara göre borçluluk oranının arttığı göze çarpmaktadır. Türkiye'de ana şebeke üzerinden gaz yakıtların dağıtım sektöründe faaliyet gösteren 16 işletmenin ortalama kaldıraç (borçluluk) oranının 2014 yılında yüzde 65'den 2015 ve 2016 yıllarında yüzde 66'ya yükseldiği, elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtım sektörlerinde faaliyet gösteren 302 işletmenin ortalama kaldıraç (borçluluk) oranının 2014 yılında yüzde 63 düzeyinden 2015 yılında yüzde 66'ya 2016 yılında ise yüzde 70'e yükseldiği görülmektedir. Bu durum enerji sektörünün özkaynağa kıyasla kredi verenler tarafından finanse edildiğini göstermektedir. Katılımcılar, makro ekonomi ve finansman risklerinin yönetiminde iç denetçilerin gerçekleştirecekleri risk odaklı denetim faaliyetleriyle (kur değişimlerinin etkilerinin analizi, faiz ve fiyat seviyelerindeki değişimlerin işletmeye olan etkisinin değerlendirilmesi gibi) işletme yönetimine yol göstermeleri gerektiğini düşünmektedir.

Türkiye'de enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin operasyonel risk düzeyleriyle iç denetimin risk odaklı yaklaşımla operasyonlardaki verimsizlik sonucu ortaya çıkabilecek sorun veya kesintilerin hizmet kalitesini, maliyetler üzerindeki etkisini değerlendirmesi ve üst yönetime raporlaması durumu arasındaki ilişki incelenmiş önemli düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Katılımcılar ayrıca, iç denetçilerin operasyonel süreçlerde gerçekleştirecek hileli işlemler ve suiistimler nedeniyle yaşanabilecek kayıplara ilişkin incelemeler yapılmasının operasyonel verimliliğin artırılmasına katkı sağlayacağını düşünmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Beasley, M.S. (2014). *Developing effective internal controls using the COSO model*. Raleigh, ABD: Enterprise Risk Management Initiative, 14–38.
- Gassmann, O. & Kobe, C. (2006). *Management von innovation und Risiko:Quantensprünge der entwicklung erfolgreich managen*. 2.Auflage, Springer Verlag, Berlin Heidelberg,
- Sümer Göğüş, H. (2012). *Risklerin saptanması ve değerlendirilmesi*, 1.Baskı. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kara, S. & Yereli, A. (2012). İç denetimde risk yönetimi ve İstanbul menkul kıymetler borsası – imalat sanayi sektöründe bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 54(1), 65–86.
- Kara, S. & Yereli, A. (2013). Risk odaklı iç denetim uygulamalarında yabancı ortaklığın etkisi: İMKB uygulaması. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 39(1), 41–64.
- Pricewaterhouse Coopers. (2006). *Her yönüyle kurumsal risk yönetimi*, İstanbul: Pınarbaş Matbaacılık.
- Türedi, H., Zor, Ü. & Gürbüz, F. (2015). Risk odaklı iç denetim. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, 1–20.

UFRS Uygulanma Sürecinde Hisse Senedi Piyasa Değeri İle Hisse Başına Kazanç ve Hisse Senedi Defter Değeri Arasındaki İlişki (BİST 50'ye Dayalı Bir Uygulama)

The Relationship Between Market Value Per Share, Earnings Per Share and Book Value Per Share in IFRS Implementation Process (Evidence from the BIST 50)

Alper Oflas¹ , Mohammad Reza Toutouchi Asl¹

¹Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ORCID: A.O. 0000-0002-9003-4348; M.T.A. 0000-0002-9650-9244

ÖZ

21. Yüzyılın başından beri finansal raporlamanın en önemli kriteri Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarıdır (UFRS). Bu sürecin uygulanması; finansal raporlamanın kalitesini ve karşılaştırılabilirliğini artırarak, hisse senetlerin değerlerini ve ardından yatırımcıların kararlarını etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı UFRS'lerin kabul ve uygulanma etkisinin hisse senedinin piyasa fiyatında yarattığı değişikliklerin istatistiksel gücünü açıklamaktır. Bu çalışmada hisse senedinin defter değeri ve hisse başına kazanç bağımsız değişken ve hisse senedi fiyatı bağımlı değişken olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca istatistik ana kümesi Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören ve mali olmayan şirketleri kapsamaktadır. Araştırmanın analiz dönemi 19 yıllık (2000-2018) bir inceleme ve aktif olan BİST 50'deki şirketler örneklem kümesi olarak listelenmektedir. Bu doğrultuda, araştırma verileri yıllık olarak (Kesit Veri) toplanıp analize hazırlanmakta ve tümü için en küçük kareler regresyon yöntemi kullanılmaktadır. Araştırmanın analiz döneminde sonuçlar, muhasebe standartlarının ve finansal raporlama standartlarının onaylanıp yayınlanması ve uygulamaya geçmesi araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkinin artmasını ve regresyonun 2005'ten 2018'e kadar (0.4713) rakamından (0.8740) rakamına doğrudan artmasını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Uluslararası finansal raporlama standardı (UFRS), hisse senedi defter değeri, hisse senedi piyasa değeri, hisse başına kazanç (TMS 33)

ABSTRACT

Since the beginning of 21st Century, financial reporting has served as the most authoritative criteria of International Financial Reporting Standards (IFRS). The implementation process requires improvement in the quality and comparability of financial reporting and impacts stock value and investors' decisions. The aim of this study is to determine the statistical power of changes in stock market prices due to the adoption and implementation of IFRS. In this study, book value and earnings per share are defined as independent variables and market value per share is the dependent variable. The statistical subjects of the study included all nonfinancial companies that have been traded in Borsa Istanbul. As the sample set, the research presents a 19-year (2000–2018) review of 24 companies in BIST 50, that are active during the study. Accordingly, data are collected annually (cross-sectional data) and a Least Squares Regression method is applied for analysis. The results reveal that the approval, publication, and implementation of accounting and financial reporting standards increase the relationship between the variables of study and regression increases directly from (0.4713) to (0.8740) from 2005 to 2018.

Keywords: International financial reporting standard (IFRS), book value per share, market value per share, earnings per share (IAS 33)

Başvuru/Submitted: 23.12.2019 **Revizyon Talebi/Revision Requested:** 01.05.2020 **Son Revizyon/Last Revision Received:** 10.06.2020 **Kabul/Accepted:** 04.11.2020

Sorumlu yazar/Corresponding author: Mohammad Reza Toutouchi Asl / mohammadreza.toutouchiasl@ogr.iu.edu.tr

Atıf/Citation: Oflas, A. ve Toutouchi Asl, M.R. (2021). UFRS uygulanma sürecinde hisse senedi piyasa değeri ile hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri arasındaki ilişki (BİST 50'ye dayalı bir uygulama). *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 64, 71-84.
<https://doi.org/10.26650/MED.663174>

Extended Abstract

Regarding stock valuation, the most accepted approach in theory is the “Dividend” approach. Additionally, price/earnings ratio and market value/book value ratio approaches are also used. Book value per share and earnings per share are widely used in stock valuation (Aktaş, 2008). Consequently, when endeavoring to make financial decisions, the information produced in enterprises’ accounting information systems must be high quality. With “Qualitative Features of Financial Statements” within the conceptual framework of financial reporting provided by the International Accounting Standards Board, we obtain quality data from the accounting information system. International Financial Reporting Standards (IFRS) make it possible to produce comparable financial statements worldwide. Turkey also adopted these amended and updated international reporting standards. This study examines the effect of the acceptance, publication, and enforcement of IFRS in Turkey on the relationship between market value per share, earnings per share, and stock book value, and whether its intended affects are also applicable in Turkey, based on the results of this analysis.

According to Kaya and Utku’s (2019) study on developments in the process of adopting IFRS in Turkey, until 2005 oversight was provided by a Board that was founded in 1994. The aim of this study is to examine the effects of changes to the public reporting of companies’ financial performance in transitioning to IFRS in 2005 at 12 different financial rates. The result demonstrates significant differences in long-term financial ratios in Turkey, particularly when the IFRS transition was observed. Çürük and Tanyeri (2018) investigated the impact of the transition to consolidation based on companies traded on the stock market in Turkey. In order to investigate whether the tables issued according to IFRS 10 had any effect on the companies’ return, the relationship between the stock return and financial rates was tested using a regression analysis. According to the results, the transition to consolidation is critical, and significant changes have occurred at the level of companies’ explanation of return on financial rates following consolidation.

Sultanoğlu (2014) carried out an empirical study on the suitability of financial information presented in the financial statements prepared by businesses traded in Borsa Istanbul in Turkey since 2005 using a panel regression analysis. According to the results, a significant increase in the suitability of financial information to the needs following the implementation of IFRS was demonstrated. Moreover, Return Model analysis results found that an upward change in the net profit value was reflected in the stock return after the transition to IFRS. Şen and Terzi (2013) examined the work of local accounting regulations, International Accounting Standards, and IFRS to investigate the impact of the transition on equity. The analysis determined that the transition to IAS/IFRS had statistically significant effects on the equity items.

Research information is provided via the second source scanning method. To test the research hypothesis, a multivariate regression model is applied using section data. Data were obtained by referring to the financial statements of companies that were accepted and traded in Borsa Istanbul. The financial statements of the selected companies from 2000 to 2018 are analyzed covering 19 years. Analyses of the resulting financial statements are calculated using Microsoft Excel 2016 software. The main subjects of the study are the BIST 50, which was accepted and traded on Borsa Istanbul. Of these 50 companies, 26 were excluded from the analysis for various reasons, leaving a final number of 24 companies included in the research over a 19-year period (456 company-years).

The dependent variable of this study is market value per share and the independent variables are earnings per share and book value per share. Accordingly, a regression model is provided to test the research hypothesis. In this model, the multivariate regression (Multiple R) measures the relationship between variables, the coefficient (R^2) and the adjusted coefficient determination (Adj. R^2) measure the power of the independent variables in explaining the dependent variable.

The approval and publication of accounting standards and financial reporting standards within the timeframe of the study were examined and their application was revealed to be correlated with an increase in the relationship between the variables of the research. According to the multivariate regression graph of statistical data resulting from the analysis, there were three peaks: in 2007 (0.5912), 2012 (0.8414), and 2018 (0.8740). The main sources for these three peaks are TFRS 7 with TFRS 7 for 2007; TFRS 10 for 2012; and TFRS 12, TMS 27, TMS 28, TFRS 9, TFRS 15, and TFRS 16 come into force in

2018. Coefficient and adjusted coefficient of determination increased directly from 2005 to 2018 (0.4713–0.8740). This result can be attributed to the establishment of Turkey's Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority, which provided a valuable focus for investors resulting from the availability of high-quality reports.

IFRS are approved, published, and implemented step-by-step; in other words, standards' implementation of the companies in countries trading on the stock exchange results in improving the quality of financial statements. For this reason, the research results support other studies that have been done before (Wulandari and Rahman, 2004; Callao, 2007; Clarksonve ark., 2011; Çürük and Tanyeri, 2018; Key and Kim, 2020; Kandimov, 2020).

1. Giriş

Hisse senedi, ortaklık sermayesinin belirli bir kısmını temsil eden, sahibine kardan pay alma, rüçhan hakkını kullanma, yönetimi seçme ve yönetime seçilme hakkı yanında tasfiye durumunda tasfiyeden pay alma hakkını veren, değişken geliri bir menkul değerdir. Seçilecek veya yatırım yapılacak hisse senetlerinin belirlenmesinde, değerlendirme yöntemleri ve şirketlerin tahmini değerleri kullanılarak, hisse senetlerinin gerçek değerleri hesaplanır. Hesaplanan bu tahmini gerçek değer ile hisse senedinin piyasa fiyatı ile karşılaştırılarak hisse senedinin seçilip seçilmemesine karar verilir. Hisse senedi değerlemesiyle ilgili olarak teoride en çok kabul gören yaklaşım “kâr Payı” yaklaşımıdır. Bunun yanında Fiyat/Kazanç oranı ve Piyasa Değeri/Defter Değeri oranı yaklaşımları da kullanılan diğer yaklaşımlardır. Hisse senedinin defter değeri ve hisse başına kazanç hisse senedi değerlemesinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Aktaş, 2008). Ancak finansal kararların alınmasında, işletmelerin muhasebe bilgi sistemlerinde üretilen bilgilerin kaliteli olması gerekir. Kaliteli bilgiyi tanımlayabilmek için, bilginin tanımını ve niteliksel (kalite) özelliklerini bilmek gerekir. Bilgi, verilerin kullanılabilir hale getirilmesidir. Bilginin niteliksel özelliklerini de; doğruluk, ilgililik, tamlık, zamanlılık, ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik, güvenilirlik, etkin maliyet şeklinde sayabiliriz (Çukacı, 2005). Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından sunulan Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçevedeki “Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri” ile muhasebe bilgi sisteminden kaliteli veriler elde edilebilecektir.

Uluslararası muhasebe standartlarının öneminin artması, uluslararası muhasebe standartlarının kabulünün etkisi hakkında birçok ülkede araştırmaların yapılmasına yol açmıştır. Uluslararası finansal raporlama standartları, uluslararası muhasebe standartlar kurulu (International Accounting Standards Board-IASB) tarafından hazırlanıp sunulmuş bir muhasebe standartlar setidir ki muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarını koordine etmek amacıyla tüm dünyada karşılaştırılabilir ortamın oluşturulmasına çalışmaktadır. Uluslararası Muhasebe Standartları taraftarlarına göre bu standartların kabulü uluslararası finansal piyasalarda küresel ticaretin ve sermaye oluşumunun önündeki engelleri ortadan kaldırmaktadır. Bu doğrultuda, küreselleşme eğilimini ve uluslararası finansal piyasaların entegrasyonunu dikkate alarak, her ülke finansal raporlama standartları setini uygulamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla Türkiye de gelişmekte olan bir ülke olarak ve ayrıca komşu ülkelerle, özellikle Avrupa Birliği’ne üye olan ülkeler ile iletişim halinde olan bir ülke olarak bu standartları kabul etmekte ve uluslararası finansal raporlara uymak için standartlarını düzelterek güncellemektedir.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (UFRS) kabul edilmesi finansal raporlamanın diğer alanlarını özellikle yatırımcıların kararlarını da etkilemektedir. Bunun için, UFRS’nin uygulanması ile muhasebe bilgi sisteminden daha kaliteli veriler elde edilecek. Elde edilen bu verilerden de hisse senetlerinin değerlendirilmesi daha başarılı olacaktır. Bu doğrultuda yaptığımız araştırmanın mevcut ilişkileri istatistiksel açıdan muhasebe bilgileri ile hisse senedi fiyatları arasındaki ilişkiyi ölçmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma Türkiye’de Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının kabulü, yayınlanması ve yürürlüğe girmesinin hisse senedi piyasa değeri ile hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri arasındaki ilişkiyi etkileyip etkilemediğini ve bu sonuçların Türkiye’de de uygulanabilir olup olmadığını amaçlanmaktadır.

2. Türkiye’de UFRS’nin Benimsenmesi

Uluslararası muhasebe standartlarını Türk diline çeviren ve yayımlayan ilk kuruluş Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD)’dir. TMUD’de International Accounting Standard Committee (IASC)’ne 1973 yılında üye olmuştur (Karapınar, 2000).

2002’de alınan bir karar ile Avrupa Birliğine üye ülkelerin menkul kıymet borsalarında işlem gören şirketlerinin, 2005 yılının ocak ayından geçerli olmak üzere mali tablolarını UFRS’ye göre hazırlaması zorunluluğu getirilmiştir. Bu karar ile Avrupalı 8000 büyük şirket mali tablolarını UFRS’ye göre hazırlamak zorunda kalmıştır. Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, kurulduğu 1994 yılından beri IAS/IFRS ile uyumlu standartlar oluşturmaya çalışmaktadır (Aysan, 2008).

Türkiye’de uluslararası finansal raporlama standartlarının ilk olarak uygulanmaya başlaması, 15.11.2003 tarihli Seri: 11, No: 25 “Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartlarında Hakkında Tebliğ”in yayınlanması ile Sermaye Piyasası Kurulunda olmuştur. Bu tebliğin, Avrupa Birliğinin mevzuatı ile tamamen uyumlu olabilmesi için yürürlükten kaldırılıp yerine, Seri:

11, No: 29 “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği” 09.04.2008 tarih ve 26842 sayılı resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe konmuştur. Yeni tebliğ ile 01.01.2008 tarihinden itibaren Avrupa Birliği tarafından kabul edilen haliyle UMS/UFRS'lere denk TMS/TFRS'ler, borsaya kote şirketler, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ve bu şirketlerin bağlı ortaklıkları, iştirak ve iş ortaklıkları için uygulanmaya başlanmıştır. Bu gelişme ile Türkiye'deki borsaya kote olan şirketler de dünyadaki borsa şirketleri ile karşılaştırılabilir finansal tablolara sahip olmuşlardır (Sultanoğlu, 2014).

Türkiye ekonomisini önemli ölçüde etkileyen 2001 yılındaki finansal kriz sonrasında, ülkemizde Bankacılık sektörünü düzenlemek ve denetlemek için kurulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), bankacılık sektöründeki bankaların yılsonu finansal tablolarının uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu olabilmesi için, içeriğinde 18 adet tebliğ barındıran Muhasebe Uygulama Yönetmeliği'ni yayınlamıştır. Fakat BDDK, TMSK'nin kurulması ile yayınlamış olduğu tebliğleri 2006 yılında tebliği yürürlükten kaldırarak, TMSK tarafından yayınlanacak TMS'lerin kullanılması gerektiğini bildirmiştir (İbiş ve Özkan, 2006).

13.01.2011 tarihinde yayımlanan 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu, uluslararası muhasebe standartlarını ve denetim standartlarını benimsemiştir. Bu standartların Türkiye'de uygulanması için, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kurulmuştur. KGK, Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarını Türkçeye çevirip güncelleştirerek Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartlarını oluşturmaya başlamıştır (Güvemli ve Güvemli, 2015).

Muhasebe ve denetim alanındaki standart oluşturma KGK'nin yetkisindedir. KGK, TMSK tarafından kabul edilmiş TMS'leri aynen benimsemiştir. “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları” olarak bilinen IFRS'i ve “Uluslararası Denetim Standartları” olarak bilinen ISA'si Türkçe'ye tercüme ederek Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve Türkiye Denetim Standartları (TDS) adlarıyla yayımlamış ve yayımlamaya devam etmektedir (Zencirkıran, 2015).

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları kurumu 2014 yılında almış olduğu bir karar ile KAYİK'lerin (kamu yararını ilgilendiren kuruluşları) TMS/TFRS uygulamasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. KAYİK olarak tanımlanan işletmeler SPK, BDDK ve Hazine Müsteşarlığı mevzuatına tabi işletmelerdir. TMS/TFRS uygulamayan işletmelerin ise Muhasebe Sistemi Genel Uygulama Tebliğlerini uygulaması istenmiştir. Bağımsız denetime tabi olup da TMS/TFRS uygulamayan işletmeler için ise, “Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS)” KGK tarafından 29 Temmuz 2017 tarihli ve 30138 Sayılı Mükerrer resmi gazetede yayımlanmıştır. BOBİ FRS 01.01.2018 tarihi ve sonrası hesap dönemlerinde büyük ve orta boy işletmeler tarafından uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir (Kaya ve Utku, 2019).

3. Literatür Taraması

Key ve Kim (2020), Güney Kore'nin 2011 yılında ulusal muhasebe standartlarının yerine UFRS'yi uygulamaya başlamasından sonraki muhasebe kalitesini araştırmışlar. Muhasebe kalitesini araştırmak için, kazanç yönetimi ile alakalı çeşitli değişkenleri ve cari zararı vekil değişken olarak tanımlamışlardır. Güney Kore'nin UFRS'nin kabul süreci ile ilgili raporları, başarılı ve şeffaf bir uygulama için güçlü bir bağlılık göstermiştir. Sonuçta, UFRS'nin uygulanması sermaye piyasaları ve muhasebe ortamı üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür.

Kandimov (2020), Bu araştırmada nicel araştırma tasarımı uygulanmış ve 10 Norveç şirketini incelenmiştir. Veriler NASDAQ'da halka açık şirketlerin yıllık raporlarından ve mali tablolarından toplanmıştır. Çeşitli UFRS standartlarının uygulanmasının finansal oranlar üzerindeki etkisini belirlemek için korelasyon ve regresyon testleri yapılmıştır. Çalışma, UFRS'nin karlılığı olumlu etkilediğini ve daha iyi likidite sonuçlarına yol açtığını tespit etti. Ayrıca, daha iyi ödeme gücü oranlarına ve daha iyi piyasa oranlarına ulaşılmasını sağlamıştır.

Alkan (2019), bu çalışmada Tek Düzen Hesap Planı'na (TDHP) göre düzenlenen finansal tablolar, düzeltme ve sınıflandırma kayıtları yapılarak, Türkiye Muhasebe ve Raporlama Standartlarına (TMS/TFRS) uygun hale getirilmiştir. TMS/TFRS'ye uyumlu finansal tablolara geçişin finansal analize etkisini tespit etmek amacıyla oran analizi yöntemi kullanılarak örnek bir uygulama sunulmuş ve farklılıklar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Oranların, standart uygulamaları kapsamında yapılan hangi düzeltme kayıtları neticesinde farklılık gösterdiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kaya ve Utku (2019), Türkiye’de uluslararası standartlara uyum noktasında, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK)’nun kurulduğu 1994 yılından günümüze kadar gelen süreçte yaşanan gelişmeler incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı ise, 2005 yılındaki UFRS’ye geçişin işletmelerin finansal performanslarında yarattığı değişikliğin etkilerini incelemektir. Bu amaçla Türkiye’deki ve Almanya’daki sanayi endekslerinde bulunan ve verisine ulaşılabilen sanayi işletmelerinin 1995-2014 arası yirmi yıllık süreçteki finansal tabloları analiz edilmiştir. Analiz her iki ülke işletmeleri için, 2005 öncesi ve sonrası 3’eryıllık ve 10’aryıllık analiz dönemlerinde, 12 farklı finansal oran üzerinden gerçekleştirilmiştir. Finansal oranlarda meydana gelen değişimin anlamlı olup olmadığı yapılan t testi ile ölçülmüştür. Sonuç olarak UFRS’ye geçiş ile birlikte Türkiye’de özellikle uzun dönemde finansal oranlar üzerinde anlamlı farklılıklar izlenmiştir. Almanya’da ise gerek geçişin yaşandığı ilk yıllar gerekse 10 yıllık süreçte UFRS’ye geçiş, birkaç finansal oran dışında anlamlı farklılıklar yaratmamıştır. Bu durum Alman muhasebe sisteminin UFRS’ye geçişten önce de hali hazırda uluslararası standartlara yakın finansal raporlar oluşturduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çürük ve Tanyeri (2018), Türkiye’de borsada işlem gören firmaları baz alan bu çalışmada, konsolidasyona geçişin firma getirisi üzerindeki etkisi araştırılmıştır. UFRS 10’a göre düzenlenen konsolide finansal tabloların firma getirisi üzerine herhangi bir etkisinin olup olmadığını araştırmak amacıyla, hisse senedi getirisi ile finansal oranlar arasındaki ilişki literatürde yaygın olarak kullanılan Rasyo Modeli (Bayrakdaroğlu, 2012; Büyükşalvarcı ve Uyar, 2012) esas alınarak analiz edilmiştir. Konsolidasyon öncesi (2000-2003), sonrası (2006-2009) ve bu çalışmanın yapıldığı son dönem (2012-2015) bazında 4’ter yıllık periyotları kapsayan, Borsa İstanbul’da işlem gören firmalardan elde edilen veriler regresyon analizi ile test edilmiştir. Araştırma sonuçları, konsolidasyona geçişin önemli olduğuna ve konsolidasyon sonrası finansal oranların firma getirisini açıklama düzeyinde önemli değişiklikler meydana geldiğine işaret etmektedir.

Acaravcı (2016), Borsa İstanbul’da yerel muhasebe düzenlemelerine ve UFRS’ye uyumlu hazırlanan finansal tablolardan elde edilen finansal oranlar ile hisse senedi getirileri arasındaki ilişkiyi belirlemek ve bu ilişkinin uygulanan muhasebe standartlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını ekonometri olarak araştırmaktadır. Elde edilen sonuca göre, UFRS’ye uyumlu hazırlanan finansal tablolardan elde edilen finansal oranların hisse senedi getirilerini açıklama gücünün arttığı görülmektedir.

Uyar (2015), Türkiye’de TMS/IFRS uygulamalarının halka açık şirketlerin piyasa değerleri üzerindeki açıklama gücünün yerel mevzuatı ifade eden Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği (MSUGT) ile karşılaştırarak analiz etmektedir. Test edilmek istenen hipotez IASB’nin standartların oluşturulmasındaki temel hedefi olan kaliteli, anlaşılır, genel kabul görmüş ve küresel muhasebe bilgisinin Türkiye piyasasında oluşup oluşmadığının araştırılmasıdır. 2000-2004 ve 2005-2009 dönemlerinde faaliyet gösteren 225 firmanın finansal verilerinin kullanıldığı çalışmada, araştırma tekniği olarak panel veri analizi tercih edilmiştir. Çalışmada, TMS/IFRS uygulamalarına göre hazırlanan mali tabloların yatırımcılar tarafından daha güvenilir kabul edildiği ve 2005 yılı sonrasında, öncesine göre fiyatlamayı daha yüksek ölçüde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sultanoğlu (2014), UFRS’nin Türkiye’de 2005 yılından itibaren Borsa İstanbul’da işlem gören işletmelerin hazırladıkları finansal tablolarda sunulan finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu ve finansal tablo analizi üzerindeki etkisi ampirik olarak incelenmiştir. İnceleme, UFRS Öncesi (2000-2004) ve UFRS Sonrası (2005-2010) dönemler arası imalat sanayi sektöründe devamlı olarak işlem gören 26 işletme için gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, UFRS’nin, finansal bilginin ihtiyaca uygunluğunda bir artış yaratıp yaratmadığını ölçmek için, Fiyat Modeli (Ohlson, 1995) ve Getiri Modeli (Easton ve Harris, 1991), finansal tablo analizi üzerindeki etkisi için ise Rasyo Modeli kullanılarak panel regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. İhtiyaca uygunluk için her iki Model ile yapılan analizler sonucunda, UFRS’den sonra, finansal bilginin ihtiyaca uygunluğunda anlamlı bir artış olduğu görülmüştür. Ayrıca, Fiyat Modeli kullanılarak yapılan analiz sonuçlarında, özkaynak defter değerinin işletmelerin piyasa değerlerini açıklamada etkin olduğu bulunmuştur. Getiri Modeli analiz sonuçlarında ise, net kâr değerindeki değişim değerinin UFRS’ye geçişten sonra hisse senedi getirisine yansımaları anlamlı bulunmuştur. UFRS’nin finansal tablo analizi üzerindeki etkisini ölçmek için kullanılan Rasyo Modeli sonuçlarında, UFRS’ye göre hazırlanmamış finansal tablolardan elde edilen finansal oranların, UFRS’ye göre hazırlanmış finansal tablolardan elde edilen finansal oranlara göre işletmelerin hisse senedi getirilerini açıklamada daha çok katkı sağladığı söylenebilir.

Şen ve Terzi (2013), Bu çalışmanın amacı, yerel muhasebe düzenlemelerinden (MUGT), Uluslararası Muhasebe Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UMS/UFRS)'lere geçişin özkaynak üzerindeki etkilerinin araştırılmasıdır. Bunun için Borsa İstanbul'da (BIST) kayıtlı 144 üretim şirketi analize dahil edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda UMS/UFRS'lere geçişin özkaynak kalemleri üzerinde istatistiksel açıdan önemli etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen diğer bulgu ise, özkaynak kalemleri içinde en fazla sermaye yedekleri ile geçmiş yıl kar/zararları kalemleri etkilenmiş olduğudur.

Clarkson ve ark. (2011) Avrupa ve Avustralya'da UFRS'nin benimsenmesinin defter değerlerinin ve özkaynak değerlemesi için kazançlar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Hem doğrusal hem de doğrusal olmayan fiyatlandırma modelleri kullanılmıştır. 2005 yılında ilk olarak UFRS'yi kabul eden 3488 şirketin, UFRS'nin kabul edilmesinden sonraki verilerde doğrusal yönde artış olduğunu bulmuşlardır.

Gaston ve ark. (2010) UFRS'nin benimsenmesinin ilk kez uygulayanlar tarafından yayınlanan finansal raporlama üzerindeki nicel etkisini incelemiştir. Araştırma, finansal bilgilerin ilişki düzeyinin IFRS kapsamında İspanya GAAP'lerinden daha yüksek olup olmadığını analiz etmektedir. 2004'te Madrid Borsa'sında işlem gören 174 şirket için duyarlılık analizini içeren çok değişkenli analiz kullanılmıştır ve İspanya'da ilk kez UFRS'lerin kabul edilmesinin varlıklar ve borçlar üzerinde daha yüksek değer aldığını ve daha kötü finansal pozisyona neden olduğu sonucuna varmaktadırlar.

Beisland ve Knivsfla (2009), yerel GAAP'ten UFRS'ye raporlama rejimine geçişin yatırımcıların muhasebe bilgilerine cevap verme şeklini değiştirip değiştiremediğini (özellikle defter değerleri ve kazançlar) incelemiştir. 2002 yılı ile 2006 yılı arasında Oslo Borsa'sında işlem gören 741 şirket örneklem listesine dâhil ederek regresyon analizini kullanmışlardır. Araştırma, UFRS'ye geçişten sonra hisse senedi fiyatları ile defter değeri arasındaki ilişkinin arttığı, kazanç yanıtları katsayılarının azaldığı sonucuna varmıştır. Defter değeri ile borsa değeri arasındaki artan ilişki, maddi olmayan duran varlıkların daha fazla tanınmasına ve gerçeğe uygun değer ölçümlerine bağlanmaktadır.

Kadri ve ark. (2009) piyasa değeri defter değeri ile Malezya şirketlerinin kazançları arasındaki ilişkiyi iki farklı finansal raporlama ortamında incelemişlerdir; MASB ve FRS. Malezya Borsa'sından 59 listelenmiş şirket için Ohlson Modelini kullanmıştır. Piyasa değeri ile defter değeri ve kazançlar arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. FRS döneminde piyasa değeri ile defter değeri ve kazançlar arasında daha önemli bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle, kısa dönemde FRS uygulamasının ardından defter değeri ve kazançların ilişki düzeyinin arttığı ve kazanımların FRS döneminde defter değerlerinden daha değerli olduğunu bulmaktadırlar.

Callao ve ark. (2007), yeni standartların İspanya'da finansal raporlamanın karşılaştırılabilirliği ve ilişki düzeyi üzerindeki etkisine odaklanmıştır. İki standart seti arasındaki değerin uygunluğunu karşılaştırmak için İspanyol ve IFRS araştırmacıları parametrik ve parametrik olmayan testler uygulamışlardır. Araştırma süresi 2004 ve 2005 yıllarından oluşmaktadır. Araştırma, aynı ülkede ve aynı zamanda hem UFRS'nin hem de yerel standartlarının uygulanması durumunda olumsuz bir etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. UFRS uygulandığında, artan defter değeri ile piyasa değeri arasında bir boşluk bulunmaktadır. Nakit ödeme gücü, Borçluluk oranı ve defter değeri ve piyasa değeri olarak finansal performans değişikliği gelir tablosu ve bilançoda farklılık göstermektedir. UFRS kabul edildiğinde kazançların ve defter değerinin ilişki düzeyi artmaktadır.

Wulandari ve Rahman (2004) muhasebe bilgilerinin hisse senetleri fiyatlarına ne kadar yansıdığını ölçmek için değer ilişkisi kavramını incelemiştir. Ülke düzeyindeki değer ilişkisini firma düzeyindeki verileri kullanarak incelemiştir. Çalışmada, üç düzenleyici ayarlamasının (muhasebe standartlarının kalitesi, kabul edilebilirliği ve uygulanabilirliği) ve genel muhasebe düzenleyici ortamının kazancın değerine ve özkaynakların defter değerine etkilerini araştırmıştır. 35 farklı ülkenin örnek firmaları için anket analizi ve çok değişkenli testler kullanılmıştır. Sonuç olarak, değer ilişkisi muhasebe kazançları ile muhasebe standartlarının cezai yaptırımını, kabul edilebilirlik ve kalitesini içerir. Birleşik değişkenler ve düzenleyici ortam değer ilişkisine sahiptir. Finansal raporlama rejimi ve değer ilişkisi arasındaki ilişki, kanun hukukunda ülkelerde ve gelişmekte olan ekonomilerle birlikte gelişmekte olan piyasalarda pozitif ve yüksektir.

Bartov ve ark. (2002), ABD GAAP, Alman GAAP ve Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS)'nin değeri ile olan ilgisini karşılaştırmıştır. 1998-2000 yılları arası dönemini kapsayan, Alman Menkul Kıymetler Borsa'sında listelenen Alman şirketlerinin örnekleminde regresyon analizini kullanmışlardır. Çalışmaları, ABD GAAP'a dayalı kazancın değeri ile ilgi düzeyinin, Alman GAAP kapsamında elde edilen kazançlardan daha değerli olduğu IAS tabanlı kazançlardan daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

4. Araştırma Yöntemi ve Bulguları

4.1. Hipotez

Araştırmanın hipotezi beyan edilen amaçların doğrultusunda belirlenmektedir. Daha acık ve net bir ifade ile beyan edilirse bu araştırmanın hipotezi, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) sürecinin kabulü ve uygulanması artıkça hisse senedi piyasa değeri ile hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri arasındaki ilişkinin arttırmasını incelemektir.

4.2. Amaç

Daha önce yapılmış tüm araştırmalar incelendiğinde; Hisse senedi piyasa değeri ile hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri arasındaki ilişki üzerine, Türkiye dışında Pakistan'da Rehana Kouser (2011), UFRS'nin benimsenmesi ve Pakistan'daki etkileri konusunda bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada Karaçi Menkul Kıymetler Borsa'sında (KSE) her yıl analiz yaklaşımı kullanılmış ve 2002-2009 yılları arasında 8 yıllık bir süreç incelenmiş ve 52 şirket seçilmiştir. 2005 yılında Multiple R miktarı %80.21, R^2 ve Adj. R^2 katsayıları sırayla %64.33 ve %62.88 olmuştur. 2005 yılında 31 adet IAS standardı kabul edilmiştir. 2009 yılına gelindiğinde Multiple R miktarı %85.41, R^2 ve Adj. R^2 katsayıları sırayla %74.94 ve %71.84 artmıştır. Bu değerler 2009 yılında finansal raporlama kalitesinin en yüksek değerine ulaştığını göstermektedir. UFRS'nin adım adım benimsenmesinin, hisse senedi fiyatının hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri ile güçlü ve artan bir ilişkiye yol açtığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuçların Türkiye'de de uygulanabilir olması amaçlanmaktadır. Diğer taraftan yapılan araştırmada gözlem yıllarını 19 yıla çıkararak test etmek, ayrıca önceki diğer araştırmalarda yıllık bazında analizlerin bulunmaması bu araştırma için başka bir motivasyondur.

4.3. Yöntem

Araştırma konusu hakkında bilgilere erişebilmek için ikinci kaynak tarama yöntemiyle araştırma hipotezini test etmek içinde kesit veriler kullanılarak çok değişkenli regresyon modeli, bu modelin varsayımlarının test edilmesi ve uygun görülmesinden sonra, uygulanmıştır. Araştırmada ihtiyaca uygun veriler Borsa İstanbul'da kabul edilip işlem gören şirketlerin finansal tablolarına başvurularak elde edilmiştir. Bu nedenle seçilen şirketlerin finansal tabloları 2000 yılından 2008 yılına kadar Borsa İstanbul A. Ş. web sitesi mali tablolar arşivinden ve 2009 yılından 2018 yılına kadar Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) finansal tablolar bölümünden indirilerek incelenmiştir. Dolayısıyla araştırmanın analiz dönemi 2000 yılının başından 2018 yılının sonuna kadar kapsamaktadır. Finansal tablolardan elde edilen kalemler analiz ve tahliller için Microsoft Excel 2016 paket programında bir araya getirilip hesaplanmıştır.

Araştırmanın ana kütleli Borsa İstanbul'da kabul edilmiş ve işlem gören BIST 50'den oluşmaktadır. Araştırmanın analiz döneminde tüm ihtiyaca uygun verilerin mevcut olmaması, borsada işlemleri durdurulan şirketler olması. Bankalar, finansal yatırım ve holding şirketleri araştırmaya dahil edilmemiş olması araştırmanın açıklanan sınırlamalarıdır. Bu sebeple bazı şirketler analizden çıkarılıp nihayet 24 şirket 19 yıl boyunca (456 şirket-yıl) araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma analizine dahil edilen ve analize dahil edilmeyen şirketlerin listesi ek 1'de sunulmaktadır.

4.4. Model ve Değişkenler

Araştırma modeli ve değişkenleri araştırma değişkenlerinin nasıl hesaplandığını açıklanmaktadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni hisse senedi piyasa değeridir (MVPS). Bu değişken şirketin yılsonunda borsadaki kapanış fiyatı olarak açıklanmaktadır. Diğer taraftan araştırmanın bağımsız değişkenleri hisse başına kazanç (EPS) ve hisse senedi defter değeridir (BVPS). Hisse başına kazanç değişkenini hesaplamak için şirketin dönem net kar veya zararı hisse senedi sayısına

bölünmektedir. Ayrıca hisse senedi defter değeri değişkenin hesaplamak için şirketin öz sermayesi hisse senedi sayısına bölünmektedir. Bu doğrultuda araştırma hipotezini test etmek için regresyon modeli (M1) her yıl için aşağıda açıklandığı gibi sağlanmaktadır. Bu modelde çok değişkenli regresyon (Multiple R) değişkenler arasındaki ilişkiyi, belirleme katsayısı (R^2) ve düzeltilmiş belirleme katsayısı da (Adj. R^2) bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama gücünü ölçmektedir. Dolayısıyla araştırma hipotezine göre Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (UFRS) kabulü şirketler tarafından arttıkça bu modelden hesaplanan üç rakamın artması beklenilir.

$$MVPS_{i,t} = \alpha + \beta_1 EPS_{i,t} + \beta_2 BVPS_{i,t} + \epsilon_{i,t} \quad (M1)$$

4.5. Bulgular

Ampirik olarak incelenen şirketlerin Çok Değişkenli Regresyon Analizi sonuçları Tablo 1 de sunulmaktadır. Regresyon analizinin geçerli olması için analizle ilgili verilerin Normal Dağılıma, bağımsız değişkenler arasında Çoklu Doğrusal Bağlantının olmadığına ve Eş Varyanslılık varsayımlarının test edilmesi gerekmektedir. Varsayımların test sonuçlarına göre; araştırma verilerinin dağılımı normal, hata terimleri varyansı eşit ve bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı bulunmamaktadır. Bu sonuçlara istinaden çok değişkenli regresyon analizi araştırmanın kapsadığı analiz dönemi içinde yani 2000 yılı (Multiple R = 0.3032) ile 2018 yılı (Multiple R = 0.8740) arasında olmakta ki bu artış, hisse senedi piyasa değeri ile hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri arasındaki ilişkinin arttığı göstermektedir.

Analizden ortaya çıkan istatistik verilerin çok değişkenli regresyon grafiğine göre grafik 1, 2 ve 3'te üç tepe noktada; 2007 yılında (0.5912) ile, 2012 yılında (0.8414) ile ve 2018 yılında (0.8741) ile eşit olduğu gözükmektedir. Tablo 2'deki TMS/ TFRS'lerin Yıllara göre Yürürlük Tarihlerinin Dağılımına bakıldığında, 2007 yılı için; TFRS 3, İşletme Birleşmeleri Standardı ve TFRS 7, Finansal Araçlar Standardı yürürlüğe girdiği görülmektedir. 2012 yılı için; TFRS 10, Konsolide Finansal Tablolar Standardı ve TFRS 12, Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar Standartları ve TMS 27, Bireysel Finansal Tablolar Standardı ve TMS 28, İştirakler ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standartlarının ve 2018 yılı için; TFRS 9, Finansal Araçlar Standardı ve TFRS 15, Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat ve TFRS 16, Kiralamalar Standartlarının yürürlüğe girmeleridir. Aslında araştırmanın incelediği analiz döneminde muhasebe standartlarının ve finansal raporlama standartlarının onaylanıp yayınlanması ve uygulamaya geçmesi araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkinin artmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan grafik 1, 2 ve 3'te sunulduğu gibi 2018 yılında çok değişkenli regresyonun oranı (0.8741) ile belirleme katsayısı oranı (0.7640) ile ve düzeltilmiş belirleme katsayısı oranı (0.7416) değerinde olmakta ki bu sonuçlar bu yıl için finansal raporlama kalitesinin maksimum arttığını göstermektedir. Demek ki incelenen analiz döneminde finansal raporlama kalitesi 2018 yılından önceki yıllara göre en yüksek seviyesine varmıştır.

Ancak bu pozitif eğilimin devamı sürecinde bazı yıllarda, örneğin, 2002 yılı ile 2005 yılı, 2007 yılı ile 2011 yılı ve 2012 yılı ile 2017 yılı aralıklarında şiddetli ve yetersiz miktarda düşüşler gerçekleşmekte ki bu düşüşlerin nedeni ekonomik krizlerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kasım 2001 krizi sonrası şirket bilançoları bozulmuştur. 2007 yılı yaz aylarında Mortgage kredilerinin Amerika Birleşik Devletleri'nde geri ödenmelerinde ortaya çıkan güçlüklerden ötürü finans piyasalarında dalgalanmalar başlamıştır; 2008 Kasım ayından itibaren derinlik kazanarak küresel bir finans krizine dönüşmüştür.

Tablo 1: Çok Değişkenli Regresyon Analizi Sonuçları

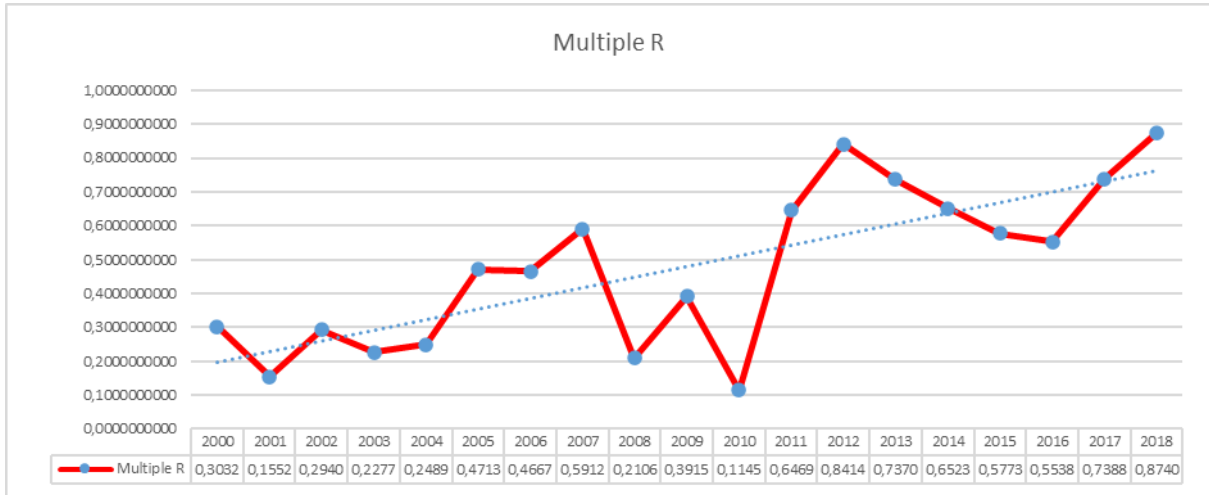
YIL	Multiple R	R ²	Adj. R ²	p-value of EPS	p-value of BVPS
2000	0.3032	0.0919	0.0055	0.1742	0.4174
2001	0.1553	0.0241	-0.0688	0.4794	0.6892
2002	0.2940	0.0864	-0.0006	0.8640	0.2151
2003	0.2277	0.0519	-0.0384	0.6129	0.4095
2004	0.2489	0.0620	-0.0274	0.2615	0.3812
2005	0.4713	0.2221	0.1481	0.0270	0.0321
2006	0.4667	0.2178	0.1433	0.0260	0.0424
2007	0.5912	0.3496	0.2876	0.0033	0.0053
2008	0.2107	0.0444	-0.0466	0.3457	0.4540
2009	0.3915	0.1533	0.0727	0.0651	0.0938
2010	0.1145	0.0131	-0.0809	0.6261	0.6895
2011	0.6470	0.4185	0.3632	0.0066	0.8018
2012	0.8414	0.7080	0.6802	0.2935	0.0071
2013	0.7370	0.5432	0.4997	0.1898	0.1505
2014	0.6523	0.4255	0.3708	0.0283	0.2711
2015	0.5773	0.3333	0.2698	0.0809	0.8406
2016	0.5539	0.3068	0.2408	0.0270	0.8875
2017	0.7388	0.5458	0.5026	0.0060	0.9881
2018	0.8740	0.7640	0.7416	0.0000	0.3956

Açıklamalar: Hesaplamalar, Microsoft Excel 2016 paket programında yapılmıştır.

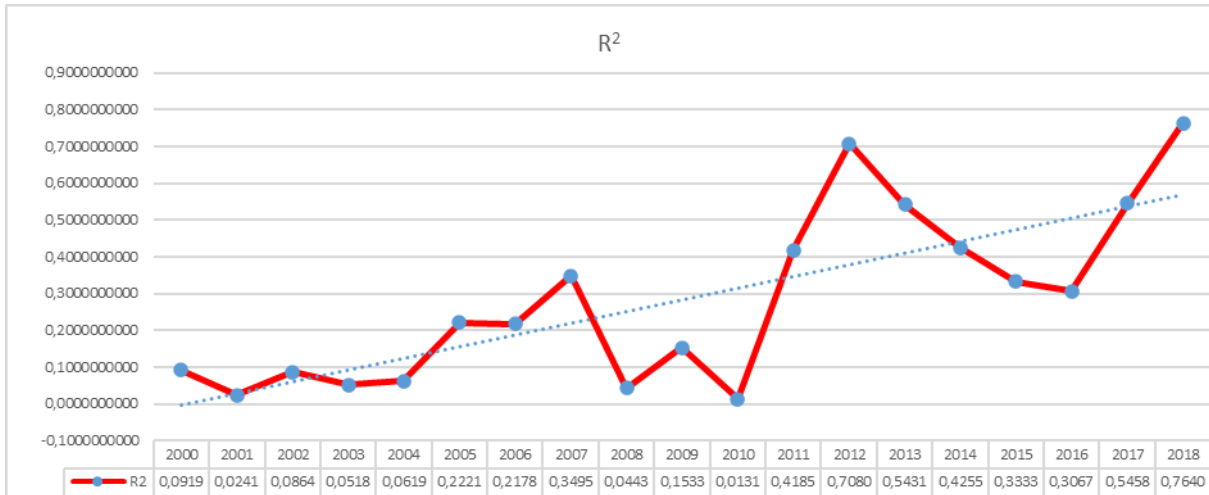
Tablo 2: TMS/TFRS lerin Yıllara göre Yürüklük Tarihlerinin Dağılımı

YIL	Kavramsal çerçeve	TMS	TFRS	TMS Yorum	TFRS Yorum	Toplam
2004						0
2005		3			1	4
2006	1	17	4	4		26
2007			2		5	7
2008					3	3
2009		1	2		1	4
2010					1	1
2011						0
2012						0
2013		3	4		1	8
2014					1	1
2015						0
2016			1			1
2017						0
2018			3		1	4
2019		1			1	2
2020	1					1
Toplam	2	25	16	4	15	

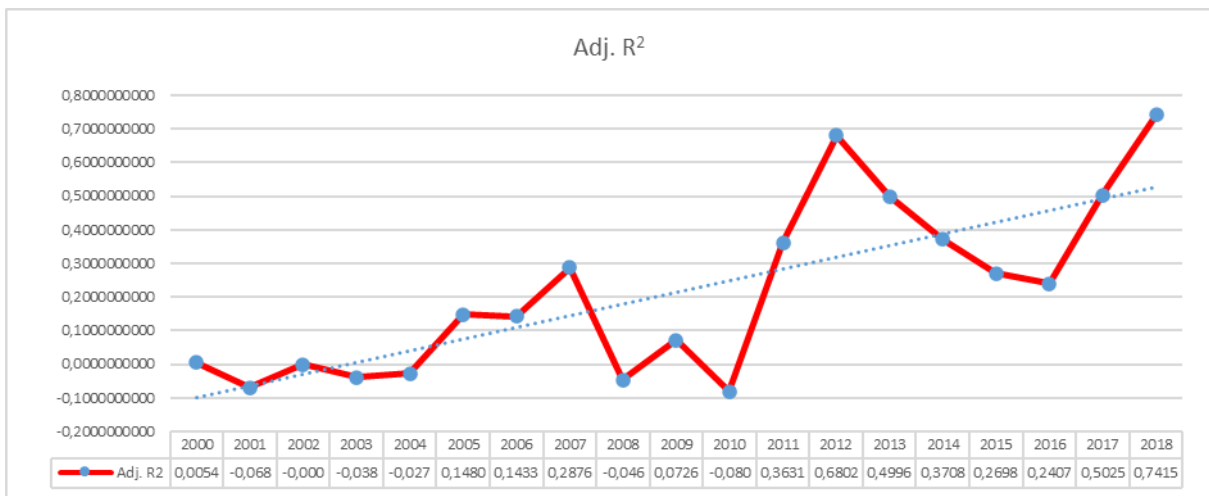
Açıklamalar: Hesaplamalar, Microsoft Excel 2016 paket programında yapılmıştır.

Grafik 1: Araştırma Modelinin Yıllara Ait Çok Değişkenli Regresyon Sonucunun Grafiği
Açıklamalar: Hesaplamalar, Microsoft Excel 2016 paket programında yapılmıştır.

Grafik 2: Araştırma Modelinin Yıllara Ait Belirleme Katsayısı Sonucunun Grafiği
Açıklamalar: Hesaplamalar, Microsoft Excel 2016 paket programında yapılmıştır.

Grafik 3: Araştırma Modelinin Yıllara Ait Düzeltmiş Belirleme Katsayısı Sonucunun Grafiği
Açıklamalar: Hesaplamalar, Microsoft Excel 2016 paket programında yapılmıştır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de 2008 yılı bir bütün olarak ekonomik krizin yoğunlaşarak devam ettiği bir yıl olmuştur. Krizden önce büyüme hızındaki düşüş küresel krizin Türkiye’ye uluslararası bankacılık sistemine dayalı kredi kanallarının çalışmaması ve sermaye girişleri ile dış talepte yaşanan azalışlar dolaşımıyla yansımaya paralel olarak 2008 yılının son çeyreğinden itibaren daralmaya dönüşmüştür. 2009 yılında, mali kuruluşlar dışında, hemen tüm sektörlerde ciddi küçülmeler yaşanmıştır. Türkiye de ekonomideki bu daralmanın çalışma yaşamı açısından ilk doğrudan etkisi işgücü üzerine olmuştur. 2008 yılında reel ekonomideki krizin, istihdam krizine dönüşmesiyle karşı karşıya kalınmıştır. Dolayısıyla 2008, 2009 ve 2010 yıllarında şirketlerin karlılıkları düşmüş hatta zarar etmişlerdir. Bu da grafik 1, 2 ve 3’teki Multiple R, R² ve Adj. R² değerlerinin bu tarihlerdeki keskin azalışın sebebinin açıklanmaktadır. Sunulan grafiklerden genel bir sonuç çıkarılırsa demek gerekir ki birincisi araştırmanın incelendiği analiz döneminde bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasında artan bir ilişki bulunmakta, ikincisi ise aynı şekilde araştırmanın incelendiği analiz döneminde bağımsız değişkenler bağımlı değişkenin artan bir biçimde açıklama yeteneğine sahip olmaktadır.

5. Sonuç

Bu araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye’de 2000 yılı ile 2018 yılları arasında hisse senedi piyasa değeri ile hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri arasındaki ilişkinin arttığı gözükümüştür. Hisse senedi piyasa değeri ile hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri arasındaki ilişki üzerine, Türkiye dışında Pakistan’da Rehana Kouser (2011), UFRS’nin benimsenmesi ve Pakistan’daki etkileri konusunda bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada 2002 yılı ile 2009 yılları arasında 8 yıllık bir süreç incelenmiştir. UFRS’nin benimsenmesinin, hisse senedi fiyatının hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değeri ile güçlü ve artan bir ilişkiye yol açtığı sonucuna varılmıştır. Uluslararası finansal raporlama standartlarının adım adım onaylanıp yayınlanması ve uygulanması diğer bir ifade ile yöneticiler tarafından ülkelerde borsada işlem gören şirketlerde uygulanması finansal tabloların kalitesinin artmasına neden olmaktadır. Ayrıca finansal tabloların şeffaf ve optimum sunulması finansal tablo kalemlerinin, örneğin şirketlerin özkaynak veya dönem net kâr zarar kalemlerinin kaliteli raporlanması ile sonuçlanabilir. Dolayısıyla genellikle bu kalitenin artması hisse senedi piyasa değeri, hisse başına kazanç ve hisse senedi defter değerinin artmasına sebep olmaktadır.

Bu nedenle araştırma sonuçları, daha önce yapılmış olan diğer çalışmaları desteklemektedir. Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda hisse senedi fiyatını etkileyecek değişken sayısı artırılarak araştırma modeli geliştirilebilir. Ayrıca kaliteli finansal raporlamanın denetim kalitesi ile olan ilişkisi üzerine de çalışmalarda bulunulabilir. Genel olarak bakılırsa, tüm şirketlerde ve özellikle borsada işlem gören aktif şirketlerde yatırımcıların yatırımlarını şirketlere yönlendirmede ve yatırım politikalarının düzenlenmesinde, şirketlerde uluslararası finansal raporlama standartlarının gerçeğe uygun bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını ön planda tutulduğu sonucuna varılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Acaravcı, K.S. (2016). Finansal oranlar ve hisse senedi getirisi ilişkisi: Borsa İstanbul üzerine bir uygulama. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(5), 263–275.
- Aktaş, M. (2008). Hisse senedi seçimi ve hisse senedi seçiminde etkili olan finansal oranların belirlenmesine yönelik İMKB şirketleri üzerinde bir uygulama. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul*.
- Alkan, B.Ş. (2019). Türkiye muhasebe ve raporlama standartlarının finansal analize etkisi. *The Journal of Social Science*, 5, 61–79.

- Aysan, M. (2008). *Uluslararası finansal raporlama standartlarına ulusal uyum: Türkiye örneği*. Erişim adresi <http://journal.mufad.org.tr/attachments/article/272/4.pdf>
- Bartov, S., Goldberg, R. ve Kim, M. (2002). Comparative value relevance among German, US and international accounting standards: A German stock market perspective. *Journal of Accounting Auditing and Finance*, 20(2), 95–119.
- Beisland, L.A. ve Knivsfla, K.H. (2009). *Have IFRS changed how investors respond to earnings and book values?* Retrieved from <http://ssrn.com/abstract=1334533>.
- Callao, S., Jarne, J. ve Lainez, J. (2007). Adoption of IFRS in Spain: Effect on the comparability and relevance of financial Reporting. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 16(2), 148–178.
- Clarkson, P., Hanna, J.D., Richardson, G.D. ve Thompson, R. (2011). The impact of IFRS adoption on the value relevance of book value and earnings. *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, 7, 1–17.
- Çukacı, Y.C. (2005). Ekonomik değer olarak bilginin muhasebe, işletmeler ve genel ekonomi açısından değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 11–19.
- Çürük, T. ve Tanyeri, A. (2018). Uluslararası finansal raporlama standartları 10 kapsamında konsolidasyona geçişin firmaların hisse senedi getirisi üzerindeki etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 77, 45–54.
- Gaston, S.C., Garcia, C.F., Jarne, J.I.J. ve Gadea, J.I.L. (2010). IFRS adoption in Spain and the United Kingdom: effects on accounting numbers and relevance. *Advances in Accounting: Incorporating Advances in International Accounting*, 26(2), 304–313.
- Güvemli, O. ve Güvemli, B. (2015). Türk ticaret kanunlarının Türk muhasebe düşüncesinin gelişmesindeki etkileri. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 8, 26–50.
- İbiş, C. ve Özkan S. (2006). Uluslararası finansal raporlama standartlarına (UFRS) genel bakış. *Mali Çözüm Dergisi*, 74 (1), 25–43.
- Kadri, M.H., Aziz, R.A. ve Mohamed, K.I. (2009). Value relevance of book value and earnings: Evidence from two different financial reporting regimes. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 7(1), 1–16.
- Kandimov, S. (2020). The impact of IFRS adaption on the financial ratios of Norwegian public listed companies. *University of Oulu, Oulu Business School, Master's Thesis, Finland*.
- Karapınar, A. (2000). Uluslararası muhasebe standartlarında şirket karı üzerine etki eden alternatif. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara*.
- Kaya, Y. ve Utku, M. (2019). UFRS'nin Türkiye'deki gelişimi ve UFRS'ye geçişin şirketlerin finansal performansları üzerindeki etkileri. *38. Türkiye Muhasebe Eğitim Sempozyumu*, 27–42.
- Key, K.G. ve Kim, J.Y. (2020). IFRS and accounting quality: Additional evidence from Korea. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 39, 32–45.
- Kouser, R. (2011). Relationship of share price with earnings and book value of equity: paramount impact of IFRS adoption in Pakistan. *Economic and Finance Review*, 1(8), 84–92.
- Sultanoğlu, B. (2014). UFRS'nin Borsa İstanbul'daki şirketlerin finansal tabloları üzerindeki etkisi: Finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu ve finansal tablolar analizi. *Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara*.
- Şen, İ. K. ve Terzi, S. (2013). Uluslararası finansal raporlama standartlarına geçişin özkaynak üzerine etkileri: Borsa İstanbul örneği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 4, 1–19.
- Uyar, U. (2015). Finansal raporlama standartlarının piyasa değerini açıklama üzerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Denizli*.
- Wulandari, E.R. ve Rahman, A.R. (2004). Political patronage, cross-holdings and corporate governance in Indonesia. *Governance of East Asian Corporations: Post-Asian Financial Crisis*, Palgrave Macmillan, New York.
- Zencirkıran, S. (2015). Uluslararası muhasebe ve denetim standartlarının ulusal düzeydeki mevzuat ile ilişkisi: Türkiye örneği. *Sayıştay Dergisi*, 98, 61–74.

EK 1

Araştırmaya Dâhil Olan Şirketlerin Listesi			
ID	Kod	Şirket Unvanı	Sektör
1	AKENR	AKENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	ELEKTRİK GAZ VE SU
2	AKSA	AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİİ A.Ş.	KİMYA, PETROL KAUCUK VE PLASTİK ÜRÜNLER
3	ANACM	ANADOLU CAM SANAYİİ A.Ş.	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI
4	AEFES	ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİİ A.Ş.	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN
5	ARCLK	ARÇELİK A.Ş.	METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM
6	ASELS	ASELSAN ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TEKNOLOJİ
7	AYGAZ	AYGAZ A.Ş.	KİMYA, PETROL KAUCUK VE PLASTİK ÜRÜNLER
8	BRISA	BRİSA BRIDGESTONE SABANCI LASTİK A.Ş.	KİMYA, PETROL KAUCUK VE PLASTİK ÜRÜNLER
9	CIMSA	ÇİMSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI
10	EREGL	EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş.	METAL ANA SANAYİ
11	FROTO	FORD OTOMOTİV SANAYİ A.Ş.	METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM
12	KORDS	KORDSA TEKNİK TEKSTİL A.Ş.	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ
13	LOGO	LOGO YAZILIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TEKNOLOJİ
14	MGROS	MİGROS TİCARET A.Ş.	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET
15	NETAS	NETAŞ TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.	TEKNOLOJİ
16	OTKAR	OTOKAR OTOMOTİV VE SAVUNMA SANAYİ A.Ş.	METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM
17	SODA	SODA SANAYİİ A.Ş.	KİMYA, PETROL KAUCUK VE PLASTİK ÜRÜNLER
18	TATGD	TAT GIDA SANAYİ A.Ş.	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN
19	TOASO	TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI A.Ş.	METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM
20	TCELL	TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.	ULAŞTIRMA, HABERLEŞME VE DEPOLAMA
21	TUPRS	TÜPRAŞ-TÜRKİYE PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.	KİMYA, PETROL KAUCUK VE PLASTİK ÜRÜNLER
22	THYAO	TÜRK HAVA YOLLARI A.O.	ULAŞTIRMA, HABERLEŞME VE DEPOLAMA
23	VESTL	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM
24	ZOREN	ZORLU ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	ELEKTRİK GAZ VE SU

Kaynak: Bu listedeki şirketler <https://www.kap.org.tr> adresinden alınmıştır.

Araştırmaya Dâhil Olmayan Şirketlerin Listesi			
ID	Kod	Şirket Unvanı	Sektör
1	AKBNK	AKBANK T.A.Ş.	BANKA
2	AKSEN	AKSA ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	ELEKTRİK GAZ VE SU
3	ANELE	ANEL ELEKTRİK PROJE TAAHHÜT VE TİCARET A.Ş.	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK
4	CCOLA	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN
5	DOHOL	DOĞAN ŞİRKETLER GRUBU HOLDİNG A.Ş.	HOLDİNG
6	DOAS	DOĞUŞ OTOMOTİV SERVİS VE TİCARET A.Ş.	TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET
7	GLYHO	GLOBAL YATIRIM HOLDİNG A.Ş.	HOLDİNG
8	SAHOL	HACI ÖMER SABANCI HOLDİNG A.Ş.	HOLDİNG
9	KCHOL	KOÇ HOLDİNG A.Ş.	HOLDİNG
10	PGSUS	PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI A.Ş.	ULAŞTIRMA, HABERLEŞME VE DEPOLAMA
11	PETKM	PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş.	HOLDİNG
12	POLHO	POLİSAN HOLDİNG A.Ş.	HOLDİNG
13	SKBNK	ŞEKERBANK T.A.Ş.	BANKA
14	TAVHL	TAV HAVALİMANLARI HOLDİNG A.Ş.	HOLDİNG
15	TKFEN	TEKFEN HOLDİNG A.Ş.	HOLDİNG
16	TTKOM	TÜRK TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.	ULAŞTIRMA, HABERLEŞME VE DEPOLAMA
17	TTRAK	TÜRK TRAKTÖR VE ZİRAAT MAKİNELERİ A.Ş.	METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM
18	GARAN	TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.	BANKA
19	HALKB	TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.	BANKA
20	ISCTR	TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	BANKA
21	TSKB	TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.	BANKA
22	SISE	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş.	HOLDİNG
23	VAKBN	TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	BANKA
24	ULKER	ÜLKER BİSKÜVİ SANAYİ A.Ş.	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN
25	VESBE	VESTEL BEYAZ EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM
26	YKBNK	YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	BANKA

Kaynak: Bu listedeki şirketler <https://www.kap.org.tr> adresinden alınmıştır.

An Approach to Integrating Historical Perspective into an Undergraduate Accounting Course

Ron Baker¹

¹Assoc. Prof., University of Guelph, Ontario, Canada

ORCID: R.B. 0000-0003-2464-7231

ABSTRACT

This paper describes an approach to integrating historical perspective into a fourth-year accounting course to supplement student learning of contemporary issues in accounting. Historical materials were mapped onto the course curriculum and delivered either through additional reading assignments or lectures. The purpose of this paper is to present an approach to course design that integrates an historical perspective into a course in an active manner. It provides a pathway for the inclusion of accounting's history and accounting history research into accounting education. This approach goes beyond providing students with an abstract list of suggested readings. Instead, it incorporates supplemental material through two mapping processes: by topic and by course. This represents a novel and thorough approach to introducing an historical perspective of accounting to students while at the same time providing opportunities for examining contemporary accounting issues in a deeper and more robust way.

Keywords: Accounting education, accounting history, pedagogy

Submitted/Başvuru: 24.08.2020 Revision Requested/Revizyon Talebi: 19.11.2020 Last Revision Received/Son Revizyon: 11.12.2020 Accepted/Kabul: 18.01.2020

Corresponding author/Sorumlu yazar: Ron Baker / ron@uoguelph.ca

Citation/Atf: Baker, R. (2021). An approach to integrating historical perspective into an undergraduate accounting course. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 64, 85-91. <https://doi.org/10.26650/MED.784978>

1. Introduction

There is a long tradition of accounting education being subject to criticism (Fogarty, 2010). The approach that has been adopted in undergraduate accounting programs, with its focus on developing technical accounting skills (Kimmel, 1995; Demski, 2007; Parker *et al.*, 2011; Gendron, 2015) has been described as being too narrow and fails to develop important skills and competencies such as critical thinking and life-long learning (Webb and Chaffer, 2016; Parker *et al.*, 2011; Diamond, 2005; Burnett, 2003; Albrecht and Sack, 2000). The focus on practice informing the curriculum has led to a somewhat closed system that impedes the development of new accounting thought, practices and ideas (Inanga and Schneider, 2005; Sterling, 1973) to the detriment of developing intellectual skills (Douglas and Gammie, 2019). This first-job focus and technical competency approach (Demski, 2007) may be a factor in the diminishing interest of students as they progress through their undergraduate program (Marriott and Marriott, 2003; Albrecht and Sack, 2001). Yet accounting education reform, when it does occur, seems to do so only at the fringes (Dellaportas, 2019).

There has also been a long tradition of calls for incorporating history into business education and into accounting programs (Flegm, 1991; Zeff, 1989; AAA, 1986). It has been argued that instilling in students a sense of the importance and relevance of an historical perspective of accounting will result in more critically aware and well-rounded accounting practitioners (Bisman, 2009). Accounting's history provides a perspective beyond its technical aspects, raising awareness of it as a product of cultural, political and economic forces (Richardson, 2008; Albin, 1994). Current accounting practices and understandings of these practices will be richer and better explained in the context of accounting's history (Previts *et al.*, 1990). Amernic and Craig (2004) point out, for example, that the reforms arising from the Enron fallout had been suggested and ignored by accountants for decades. This historical perspective changes the narrative about accounting "failure" from that of a new phenomenon, a new "fire" to put out (see Sterling, 1967) to one of the accounting profession itself – its development or lack thereof and the systems and structures associated with it. The literature on accounting education reforms involving this historical perspective, however, is scant (Apostolou, *et al.*, 2013).

This paper describes a case of integrating an historical perspective (20th century history) into a course in an effort to enhance student understanding of several accounting topics. While accounting history and/or accounting history research could have been incorporated into the course as a distinct topic, this approach was not taken. Rather, academic articles providing an historical perspective on an accounting topic were used, along with lectures, to encourage a broader perspective on that topic. This approach adopts the perspective of integrating the material into the curriculum as a pedagogical tool rather than as solely subject matter (see Coffman *et al.*, 1989). While the use of supplemental instruction has been studied (see, for example, Etter *et al.*, 2000; Jones and Fields, 2001; Goldstein *et al.*, 2014), the integration of supplemental material is not well represented in the literature.

2. Course Description

A fourth-year course entitled Accounting Theory was selected for the integration of the historical perspective material. This course runs for a 12-week semester consisting of 24 in-class sessions held twice a week. Students take this course in the final semester of their four-year undergraduate program. It was re-designed in 2015 from a more traditional theory course using Scott's Financial Accounting Theory as a cornerstone textbook (Scott, 2012) to a course examining an array of accounting topics. The new design was informed by two discourses: the call for innovations in accounting education that promote deep rather superficial learning approaches and the role of research in accounting's claim to be an academic discipline (Baker and Wick, 2019). Critically reading and commenting on accounting research became the core of the redesigned course. The topics covered include measurement, the conceptual framework, accounting education, sustainability, earnings management, fair value accounting, corporate failure and corporate governance. Students were also introduced to a number of theories commonly used in accounting research: agency, institutional theory, stakeholder theory, contingency, and legitimacy theory. Students used a textbook, Contemporary Issues in Accounting (Rankin *et al.*, 2012), and read academic accounting research articles from peer-reviewed journals. Assessments consisted of exams and written assignments critiquing assigned journal articles.

3. Integrating History

A mapping exercise was undertaken to identify historical articles and material that could supplement the learning of a particular topic (see Appendix 1). Not all topics were specifically selected for this exercise primarily due to time constraints. Two related topics that received particular attention however were the conceptual framework and theories in accounting. As an example, a description of the learning approach for the conceptual framework topic follows.

The textbook includes a chapter devoted to the conceptual framework. In this chapter a description of the framework (i.e. the users, elements, qualitative characteristics, etc.) and a brief history of its development are provided. The primary academic article assigned to this topic is the critical perspective of the conceptual framework authored by Hines (1989). This article provides students with four streams of thought and discussion: a history of the development of the profession, a history of the development of the conceptual framework, a critical interpretation of these developments and an introduction to research using historical data. Thus the importance of the history of the topic is integrated into one's understanding of the development of the framework.

This material was supplemented with a lecture on the development of the framework in the Canadian context. But the historical account provided in class was not limited to the framework. Rather, a second article by Sterling (1967) was assigned and used to provide the background on how accounting came to be developed. This was supplemented with a lecture summarizing Zeff's account of the formalization of accounting in the U.S. (Zeff, 1999). Through this topic, therefore, students came to understand the nature of accounting's inductive development and the importance of this history with respect to how accounting continues to develop and change¹. Students were required to write a three-page critique of the Hines article; this promoted engagement with the article and the supplementary material. Finally, an in-class reflection exercise was undertaken to draw attention to the role of an accounting topic's history and accounting's history as *context* for informing an understanding of the topic (Appendix 2). For this exercise students were provided with a short list of questions regarding the role of a topic's history in informing their understanding of the topic. They were given an opportunity to write their responses down and then each question was discussed in class. Figure 1 maps the process followed for the topic.

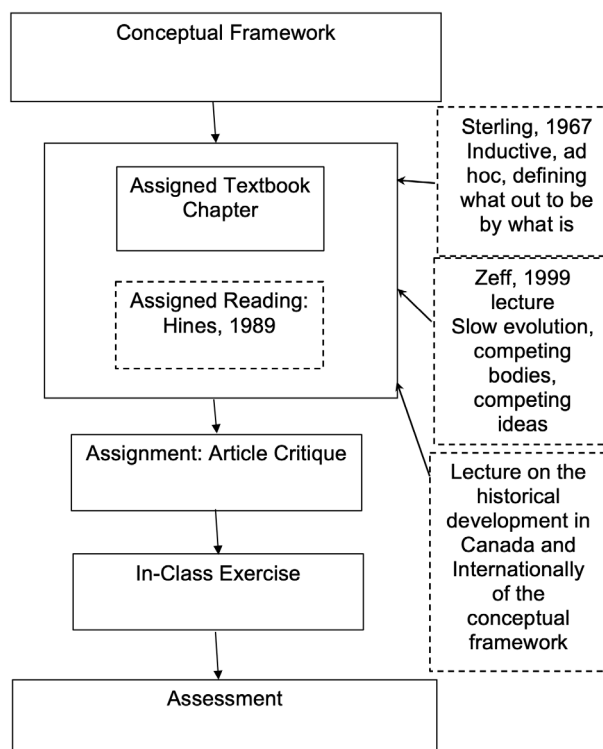

Figure 1. Topic Mapping – Conceptual Framework

¹ Contingency theory was also introduced as a theoretical lens through which an interpretation of accounting's history might be developed; a demonstration of the usefulness of theory.

Note that the dashed line boxes represent the material with historical content used to inform the understanding of the topic.

The process begins with the identification of the topic. Assigned readings (the textbook and the assigned article) are the core learning activities. Class discussion was supplemented by an additional article and the class lecture. Student activities, the critique and the in-class exercise, were used to engage the students in active learning. Finally, an assessment, in the form of exam questions, was undertaken. Importantly, students were encouraged to use this supplementary material to draft their responses to the exam questions and marks were assigned for doing so.

4. Instructor Impressions

This approach was first adopted for the Winter 2020 semester iteration of the course. As such, only preliminary anecdotal impressions can be offered here. With respect to the usefulness of the historical material, student reaction was very positive. With one notable exception, a student who felt that looking at the past did not help, the majority of students expressed that the historical perspective was interesting and useful. In the case of fair value accounting, for example, many students did not realize that this form of accounting had been debated for decades – many assumed it was a relatively new “innovation”. This perspective caused them to be a little more critical about current practices and standards rather than accepting that they are “better” than previous practices and standards. It also seemed to encourage some students to consider how standards came to be developed and why we have the standards that we do now.

Thus, integrating the historical perspective to each accounting topic seemed to promote a deeper, critical and more thoughtful approach to understanding current issues in accounting. The students who responded well to this approach became interested in viewing current accounting practices in the context of their historical development. They sought an understanding of the rationale behind accounting practices and moved away from simply accepting them at face value. Further study needs to take place. The impressions presented here are subject to limitations. A multi-year study with a formal student feedback instrument will better our understanding of the usefulness of this approach. Nevertheless, in this instance, students, by and large, *were* interested in the historical perspective. They found accounting’s history to be useful for understanding today’s practices and standards and they seemed to develop a more critical approach to learning the material.

5. Conclusion

This paper describes an application of integrating historical perspective into an undergraduate accounting course. While calls for an historical perspective of accounting to be incorporated into the curriculum have been persistent, few attempts have been made to do this. There are exceptions (i.e. Sangster et al., 2014; 2007), but these are few. The approach adopted here is to integrate an historical perspective to an accounting topic and the history of the development of modern accounting more broadly speaking as contextual information. Preliminary (and informal) results suggest that the approach has been well-received and that this historical information has been interesting and useful. It appears to promote interest in accounting history research, change the perspectives of students about accounting and encourage a more thoughtful and critical approach to learning. Further study, however, is required.

Gomes et al. (2011) ask “Does accounting history matter?”. The purpose of this study is to determine if an historical perspective of accounting matters to undergraduate accounting students. It appears that it does. Furthermore, this paper presents a way in which an historical perspective of accounting can be employed in the classroom to develop a deeper and more thoughtful understanding of accounting topics.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

References

- Albin, M. (1994). A cross cultural look at the origins and development of accounting. *Accounting Educator's Journal* 6: 110–127.
- Albrecht, W.S. and Sack, R.J. (2000). *Accounting education: Charting the course through a perilous future*. Sarasota, FL: American Accounting Association
- Albrecht, W.S. and Sack, R.J. (2001). The perilous future of accounting education. *The CPA Journal* 71 (3): 16–23.
- American Accounting Association (AAA) (1986). Special report: Future accounting education: Preparing for the expanding profession. *Issues in Accounting Education*, 1(1), 168–195.
- Amernic, J. and Elitzur, R. (1992). Using historical annual reports in teaching: Letting the past benefit the present. *Accounting Historians Journal*, 19(1), 29–50.
- Amernic, J. and Craig, R. (2004). Reform of accounting education in the post- Enron era: Moving accounting ‘out of the shadows. *Abacus*, 40(3), 342–378.
- Apostolou, B., Dorminey, J. W., Hassell, J. M., and Watson, S. F. (2013). Accounting education literature review (2010–2012). *Journal of Accounting Education*, 31(2), 107–161.
- Baker, R., and Wick, S. (2019). A Narrative on integrating research and theory into undergraduate accounting curriculum. *Meditari Accountancy Research*, 27(2), 325–344.
- Bisman, J. (2009). Making accounting historians. *Accounting Historians Journal*, 36(1), 135–162.
- Coffman, E. N., Roberts, A. R., and Previts, G. J. (1989). A history of the academy of accounting historians 1973–1988. *Accounting Historians Journal*, 16(2), 155–206.
- Dellaportas, S. (2019). Accounting education what it is, and what it is not. *Accounting Education*, 28(2), 119–126.
- Demski, J. S. (2007). Is accounting an academic discipline?. *Accounting Horizons*, 21(2), 153–157.
- Diamond, M. (2005). Accounting education, research and practice: After Enron, where do we go?. *European Accounting Review*, 14(2), 353–362.
- Douglas, S., and Gammie, E. (2019). An investigation into the development of non-technical skills by undergraduate accounting programmes. *Accounting Education*, 28(3), 304–332.
- Etter, E. R., Burmeister, S. L., & Elder, R. J. (2000). Improving student performance and retention via supplemental instruction. *Journal of Accounting Education*, 18(4), 355–368.
- Flegm, E. H. (1991). The relevance of history in accounting education: Some observations. *Journal of Accounting Education*, 9(2), 355–363.
- Fogarty, T. J. (2010). Revitalizing accounting education: A highly applied liberal arts approach. *Accounting Education: an international journal*, 19(4), 403–419.
- Gendron, Y. (2015). Accounting academia and the threat of the paying-off mentality. *Critical Perspectives on Accounting*, 26, 168–176.
- Goldstein, J., Sauer, P., & O'Donnell, J. (2014). Understanding factors leading to participation in supplemental instruction programs in introductory accounting courses. *Accounting Education*, 23(6), 507–526.
- Gomes, D., Carnegie, G. D., Napier, C. J., Parker, L. D., and West, B. (2011). Does accounting history matter? *Accounting History*, 16(4), 389–402.
- Hines, R. D. (1989). Financial accounting knowledge, conceptual framework projects and the social construction of the accounting profession. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 2(2), 72–92.
- Inanga, E. L. and Schneider, W. B. (2005). The failure of accounting research to improve accounting practice: a problem of theory and lack of communication. *Critical Perspectives on Accounting*, 16(3), 227–248.
- Jones, J. P., & Fields, K. T. (2001). The role of supplemental instruction in the first accounting course. *Issues in Accounting Education*, 16(4), 531–547.
- Kimmel, P. (1995). A framework for incorporating critical thinking into accounting education. *Journal of Accounting Education*, 13(3), 299–318.

- Parker, L.D., Guthrie, J., and Linacre, S. (2011). The relationship between academic accounting research and professional practice. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 24(1), 5–14.
- Previts, G. J., Parker, L. D., and Coffman, E. N. (1990). Accounting history: definition and relevance. *Abacus*, 26(1), 1–16.
- Rankin, M., Stanton, P., McGowan, Ferlauto, K., and Tilling, M. (2012). *Contemporary Issues in Accounting*. Australia: Wiley and Sons.
- Richardson, A. J. (2008). Strategies in the development of accounting history as an academic discipline. *Accounting History*, 13(3), 247–280.
- Sangster, A., Stoner, G. N., and McCarthy, P. A. (2007). Lessons for the classroom from Luca Pacioli. *Issues in Accounting Education*, 22(3), 447–457.
- Sangster, A. (2010). Using accounting history and Luca Pacioli to put relevance back into the teaching of double entry. *Accounting, Business & Financial History*, 20(1), 23–39.
- Sangster, A., Franklin, E., Alwis, D., Abdul-Rahim, J., and Stoner, G. (2014). Using Pacioli's pedagogy and medieval text in today's introductory accounting course. *Journal of Accounting Education*, 32(1), 16–35.
- Scott, WR (2012). *Financial Accounting Theory*, 6th Edition. Toronto: Pearson Canada Inc.
- Sterling, R.R. (1967). A statement of basic accounting theory: A review article. *Journal of Accounting Research*, 5(1), 95–112.
- Sterling, R.R. (1973). Accounting research, education and practice. *Journal of Accountancy (pre-1986)*, 136(3), 44–52.
- Webb, J., & Chaffer, C. (2016). The expectation performance gap in accounting education: A review of generic skills development in UK accounting degrees. *Accounting Education*, 25(4), 349–367.
- Zeff, S. A. (1989). Does accounting belong in the university curriculum. *Issues in Accounting Education*, 4(1), 203–210.
- Zeff, S. A. (1999). The evolution of the conceptual framework for business enterprises in the United States. *Accounting Historians Journal*, 26(2), 89–131.

Appendix 1

Course Mapping

Topic	Assigned Readings	Historical Supplement	Reference
Accounting Education	Textbook Chapter 1; Baker and Wick, 2019; Baker 2011	History of Accounting Education	Chu and Man, 2012
Conceptual Framework	Textbook Chapter 2; Hines, 1989	The evolution of the conceptual framework for business enterprises in the United States	Zeff, 1999
Measurement	Textbook Chapter 4; Sunder, 2015		
Theories in accounting	Textbook Chapter 5; Sterling, 1967; Inanga and Schneider, 2005	Accounting theory: missing in action?	Cluskey Jr et al., 2007
Products of financial reporting	Textbook Chapter 6; Watts and Zimmerman, 1978	Alvin R. Jennings: Managing partner, policy-maker, and institute president.	Persson et al., 2015
Corporate Governance	Textbook Chapter 7; Baker et al., 2012		
Capital markets research	Textbook Chapter 8	Presentation based on: Roberts, A. L. "The Role of Accounting In The Stock Market Crash of 1929, Research Monograph No. 96." (1985): 133-136. 1929 Stock Market Crash and the Great Depression - Documentary Youtube: https://www.youtube.com/watch?v=qlSxPouPCIM . Wither Accounting Research?	Hopwood, 2007
Earnings Management	Textbook Chapter 9; Dechow and Skinner, 2000		
Fair Value accounting	Textbook Chapter 10; Laux and Leuz 2009	In pursuit of legitimacy: A history behind fair value accounting	Georgiou and Jack, 2011
Sustainability	Textbook Chapter 11; Mäkelä et al, 2017; Egan and Tweedie, 2018	Sustainability accounting—a brief history and conceptual framework	Lamberton, 2005
Corporate failure	Textbook Chapter 12; Baker and Hayes, 2004	Teaching the accountant the history and ethics of his profession	Myer, 1931

Appendix 2

In Class Exercise

In-Class Exercise: The Conceptual Framework

1. How has accounting been developed?
2. How has the conceptual framework been developed?
3. Is the development of the conceptual framework related to the development of accounting in general?
4. How has your understanding of the development of accounting shaped your understanding of the accounting system we have today?
5. Does this history matter? In what ways?

TANIM

İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü'nün yayını olan Muhasebe Enstitüsü Dergisi – Journal of Accounting Institute, açık erişimli, hakemli, yılda iki kere Ocak ve Temmuz aylarında yayınlanan bilimsel bir dergidir. 1975 yılında kurulmuştur.

AMAÇ ve KAPSAM

İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü'nün yayını olan Muhasebe Enstitüsü Dergisi – Journal of Accounting Institute, açık erişimli, hakemli, yılda iki kere Ocak ve Temmuz aylarında yayınlanan bilimsel bir dergidir. 1975 yılında kurulmuştur.

Muhasebe Enstitüsü Dergisi – Journal of Accounting Institute'un amacı Türkçe ve İngilizce makaleler yayınlamak, ulusal ve uluslararası düzeyde muhasebe ve işletme alanıyla ilgili bilginin paylaşımına katkıda bulunmaktır.

Muhasebe Enstitüsü Dergisi – Journal of Accounting Institute esas olarak muhasebe ve işletme alanına dair konuları kapsar. Derginin hedef kitlesini akademisyenler, araştırmacılar, profesyoneller, öğrenciler ve ilgili mesleki, akademik kurum ve kuruluşlar oluşturur.

EDİTORYAL POLİTİKALAR VE HAKEM SÜRECİ**Yayın Politikası**

Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin içeriği derginin amaç ve kapsamı ile uyumlu olmalıdır. Dergi, orijinal araştırma niteliğindeki yazıları yayınlamaya öncelik vermektedir.

Genel İlkeler

Daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere başka bir dergide halen değerlendirilmemiş ve her bir yazar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir.

Ön değerlendirmeyi geçen yazılar iThenticate intihal tarama programından geçirilir. İntihal incelemesinden sonra, uygun makaleler Editör tarafından orijinaliteleri, metodolojileri, makalede ele alınan konunun önemi ve derginin kapsamına uygunluğu açısından değerlendirilir.

Bilimsel toplantılarda sunulan özet bildirimler, makalede belirtilmesi koşulu ile kaynak olarak kabul edilir. Editör, gönderilen makale biçimsel esaslara uygun ise, gelen yazıyı yurtiçinden ve /veya yurtdışından en az iki hakemin değerlendirmesine sunar, hakemler gerek gördüğü takdirde yazıda istenen değişiklikler yazarlar tarafından yapıldıktan sonra yayınlanmasına onay verir.

Makale yayınlanmak üzere Dergiye gönderildikten sonra yazarlardan hiçbirinin ismi, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar listesinden silinemez ve yeni bir isim yazar olarak eklenemez ve yazar sırası değiştirilemez.

Yayına kabul edilmeyen makale, resim ve fotoğraflar yazarlara geri gönderilmez. Yayınlanan yazı ve resimlerin tüm hakları Dergiye aittir.

Yazarların Sorumluluğu

Makalelerin bilimsel ve etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır. Yazar makalenin orijinal olduğu, daha önce başka bir yerde yayınlanmadığı ve başka bir yerde, başka bir dilde yayınlanmak üzere değerlendirilmemiş konusunda teminat sağlamalıdır. Uygulamadaki telif kanunları ve anlaşmaları gözetilmelidir. Telifle ilgili materyaller (örneğin tablolar, şekiller veya büyük alıntılar) gerekli izin ve teşekkürle kullanılmalıdır. Başka yazarların, katkıda bulunanların çalışmaları ya da yararlanılan kaynaklar uygun biçimde kullanılmalı ve referanslarda belirtilmelidir.

Gönderilen makalede tüm yazarların akademik ve bilimsel olarak doğrudan katkısı olmalıdır, bu bağlamda “yazar” yayınlanan bir araştırmanın kavramsallaştırılmasına ve dizaynına, verilerin elde edilmesine, analizine ya da yorumlanmasına belirgin katkı yapan, yazının yazılması ya da bunun içerik açısından eleştirel biçimde gözden

geçirilmesinde görev yapan birisi olarak görülür. Yazar olabilmenin diğer koşulları ise, makaledeki çalışmayı planlamak veya icra etmek ve / veya revize etmektir. Fon sağlanması, veri toplanması ya da araştırma grubunun genel süpervizyonu tek başına yazarlık hakkı kazandırmaz. Yazar olarak gösterilen tüm bireyler sayılan tüm ölçütleri karşılamalıdır ve yukarıdaki ölçütleri karşılayan her birey yazar olarak gösterilebilir. Yazarların isim sıralaması ortak verilen bir karar olmalıdır. Tüm yazarlar yazar sıralamasını Telif Hakkı Anlaşması Formunda imzalı olarak belirtmek zorundadırlar.

Yazarlık için yeterli ölçütleri karşılamayan ancak çalışmaya katkısı olan tüm bireyler “teşekkür / bilgiler” kısmında sıralanmalıdır. Bunlara örnek olarak ise sadece teknik destek sağlayan, yazıma yardımcı olan ya da sadece genel bir destek sağlayan, finansal ve materyal desteği sunan kişiler verilebilir.

Bütün yazarlar, araştırmanın sonuçlarını ya da bilimsel değerlendirmeyi etkileyebilme potansiyeli olan finansal ilişkiler, çıkar çatışması ve çıkar rekabetini beyan etmelidirler. Bir yazar kendi yayınlanmış yazısında belirgin bir hata ya da yanlışlık tespit ederse, bu yanlışlıklara ilişkin düzeltme ya da geri çekme için editör ile hemen temasa geçme ve işbirliği yapma sorumluluğunu taşır.

Hakem Süreci

Daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere başka bir dergide halen değerlendirmede olmayan ve her bir yazar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir. Gönderilen ve ön kontrolü geçen makaleler iThenticate yazılımı kullanılarak plagiarizm için taranır. Plagiarizm kontrolünden sonra, uygun olan makaleler baş editör tarafından orijinallik, metodoloji, işlenen konunun önemi ve dergi kapsamı ile uyumluluğu açısından değerlendirilir. Editör, makaleleri, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, cinsel yöneliminden, uyruğundan, dini inancından ve siyasi felsefesinden bağımsız olarak değerlendirir. Yayına gönderilen makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesinden geçmelerini sağlar.

Seçilen makaleler en az iki ulusal/uluslararası hakeme değerlendirmeye gönderilir; yayın kararı, hakemlerin talepleri doğrultusunda yazarların gerçekleştirdiği düzenlemelerin ve hakem sürecinin sonrasında baş editör tarafından verilir.

Hakemlerin değerlendirmeleri objektif olmalıdır. Hakem süreci sırasında hakemlerin aşağıdaki hususları dikkate alarak değerlendirmelerini yapmaları beklenir.

- Makale yeni ve önemli bir bilgi içeriyor mu?
- Öz, makalenin içeriğini net ve düzgün bir şekilde tanımlıyor mu?
- Yöntem bütünlüklü ve anlaşılır şekilde tanımlanmış mı?
- Yapılan yorum ve varılan sonuçlar bulgularla kanıtlanıyor mu?
- Alandaki diğer çalışmalara yeterli referans verilmiş mi?
- Dil kalitesi yeterli mi?

Hakemler, gönderilen makalelere ilişkin tüm bilginin, makale yayınlanana kadar gizli kalmasını sağlamalı ve yazar tarafında herhangi bir telif hakkı ihlali ve intihal fark ederlerse editöre raporlamalıdır. Hakem, makale konusu hakkında kendini vasıflı hissetmiyor ya da zamanında geri dönüş sağlaması mümkün görünmüyorsa, editöre bu durumu bildirmeli ve hakem sürecine kendisini dahil etmemesini istemelidir.

Değerlendirme sürecinde editör hakemlere gözden geçirme için gönderilen makalelerin, yazarların özel mülkü olduğunu ve bunun imtiyazlı bir iletişim olduğunu açıkça belirtir. Hakemler ve yayın kurulu üyeleri başka kişilerle makaleleri tartışamazlar. Hakemlerin kimliğinin gizli kalmasına özen gösterilmelidir.

TELİF HAKKINDA

Yazarlar Muhasebe Enstitüsü Dergisi- Journal of Accounting Institute dergisinde yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) olarak lisanslıdır. Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı, eserin ticari kullanım

dışında her boyut ve formatta paylaşılmasına, kopyalanmasına, çoğaltılmasına ve orijinal esere uygun şekilde atıfta bulunmak kaydıyla yeniden düzenleme, dönüştürme ve eserin üzerine inşa etme dâhil adapte edilmesine izin verir.

AÇIK ERİŞİM İLKESİ

Muhasebe Enstitüsü Dergisi- Journal of Accounting Institute, tüm içeriği okura ya da okurun dahil olduğu kuruma ücretsiz olarak sunulur. Okurlar, ticari amaç haricinde, yayıncı ya da yazardan izin almadan dergi makalelerinin tam metnini okuyabilir, indirebilir, kopyalayabilir, arayabilir ve link sağlayabilir.

Muhasebe Enstitüsü Dergisi- Journal of Accounting Institute makaleleri açık erişimlidir ve Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>) olarak lisanslıdır.

ETİK

Yayın Etiği İlke ve Standartları

Muhasebe Enstitüsü Dergisi – Journal of Accounting Institute, yayın etiğinde en yüksek standartlara bağlıdır ve Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan etik yayıncılık ilkelerini benimser; Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing başlığı altında ifade edilen ilkeler için adres: <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

Gönderilen tüm makaleler orijinal, yayınlanmamış ve başka bir dergide değerlendirme sürecinde olmamalıdır. Yazar makalenin orijinal olduğu, daha önce başka bir yerde yayınlanmadığı ve başka bir yerde, başka bir dilde yayınlanmak üzere değerlendirmede olmadığını beyan etmelidir. Uygulamadaki telif kanunları ve anlaşmaları gözetilmelidir. Telifte bağlı materyaller (örneğin tablolar, şekiller veya büyük alıntılar) gerekli izin ve teşekkürle kullanılmalıdır. Başka yazarların, katkıda bulunanların çalışmaları ya da yararlanılan kaynaklar uygun biçimde kullanılmalı ve referanslarda belirtilmelidir. Her bir makale editörlerden biri ve en az iki hakem tarafından çift kör değerlendirmeden geçirilir. İntihal, duplikasyon, sahte yazarlık/inkar edilen yazarlık, araştırma/veri fabrikasyonu, makale dilimleme, dilimleyerek yayın, telif hakları ihlali ve çıkar çatışmasının gizlenmesi, etik dışı davranışlar olarak kabul edilir.

Kabul edilen etik standartlara uygun olmayan tüm makaleler yayından çıkarılır. Buna yayından sonra tespit edilen olası kuraldışı, uygunsuzluklar içeren makaleler de dahildir.

Araştırma Etiği

Muhasebe Enstitüsü Dergisi Dergisi araştırma etiğinde en yüksek standartları gözetir ve aşağıda tanımlanan uluslararası araştırma etiği ilkelerini benimser. Makalelerin etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır.

- Araştırmanın tasarlanması, tasarımın gözden geçirilmesi ve araştırmanın yürütülmesinde, bütünlük, kalite ve şeffaflık ilkeleri sağlanmalıdır.
- Araştırma ekibi ve katılımcılar, araştırmanın amacı, yöntemleri ve öngörülen olası kullanımları; araştırmaya katılımın gerektirdikleri ve varsa riskleri hakkında tam olarak bilgilendirilmelidir.
- Araştırma katılımcılarının sağladığı bilgilerin gizliliği ve yanıt verenlerin gizliliği sağlanmalıdır. Araştırma katılımcıların özerkliğini ve saygınlığını koruyacak şekilde tasarlanmalıdır.
- Araştırma katılımcıları gönüllü olarak araştırmada yer almalı, herhangi bir zorlama altında olmamalıdır.
- Katılımcıların zarar görmesinden kaçınılmalıdır. Araştırma, katılımcıları riske sokmayacak şekilde planlanmalıdır.
- Araştırma bağımsızlığıyla ilgili açık ve net olunmalı; çıkar çatışması varsa belirtilmelidir.

- İnsan denekler ile yapılan deneysel çalışmalarda, araştırmaya katılmaya karar veren katılımcıların yazılı bilgilendirilmiş onayı alınmalıdır. Çocukların ve vesayet altındakilerin veya tasdiklenmiş akıl hastalığı bulunanların yasal vasisinin onayı alınmalıdır.
- Çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluşta gerçekleştirilecekse bu kurum ya da kuruluştan çalışma yapılacağına dair onay alınmalıdır.
- İnsan ögesi bulunan çalışmalarda, “yöntem” bölümünde katılımcılardan “bilgilendirilmiş onam” alındığının ve çalışmanın yapıldığı kurumdaki etik kurul onayı alındığı belirtilmesi gerekir.

DİL

Derginin dili Türkçe ve Amerikan İngilizcesi’dir.

YAZILARIN HAZIRLANMASI VE YAZIM KURALLARI

Aksi belirtilmedikçe gönderilen yazılarla ilgili tüm yazışmalar ilk yazarla yapılacaktır. Makale gönderimi online olarak ve <http://dergipark.gov.tr/meder> üzerinden yapılmalıdır. Gönderilen yazılar, yazının yayınlanmak üzere gönderildiğini ifade eden, makale türünü belirten ve makaleyle ilgili detayları içeren (bkz: Son Kontrol Listesi) bir mektup; yazının elektronik formunu içeren Microsoft Word 2003 ve üzerindeki versiyonları ile yazılmış elektronik dosya ve tüm yazarların imzaladığı Telif Hakkı Anlaşması Formu eklenerek gönderilmelidir.

1. Çalışmalar, A4 boyutunda, üst, alt, sağ ve sol taraftan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, 10 punto Times New Roman harf karakterleriyle ve 1,5 satır aralık ölçüsü ile ve iki yana yaslı olarak hazırlanmalıdır.
2. Yazar/yazarların adları çalışmanın başlığının hemen altında sağa bitişik şekilde verilmelidir. Ayrıca yıldız dipnot şeklinde (*) yazarın unvanı, kurumu ve e-posta adresi ve telefonu sayfanın en altında dipnotta belirtilmelidir.
3. Giriş bölümünden önce 100-150 kelimelik çalışmanın kapsamını, amacını, ulaşılan sonuçları ve kullanılan yöntemi kaydeden Türkçe ve İngilizce öz ile 600-800 kelimelik İngilizce genişletilmiş özet yer almalıdır. Çalışmanın İngilizce başlığı İngilizce özün üzerinde yer almalıdır. İngilizce ve Türkçe özlerin altında çalışmanın içeriğini temsil eden, 3 adet Türkçe, 3 adet İngilizce anahtar kelime yer almalıdır.
4. Çalışmaların başlıca şu unsurları içermesi gerekmektedir: Makale dilinde başlık, öz ve anahtar kelimeler; İngilizce başlık öz ve anahtar kelimeler; İngilizce genişletilmiş özet, ana metin bölümleri, son notlar ve kaynaklar.
5. Araştırma makalesi bölümleri şu şekilde sıralanmalıdır: “Giriş”, “Amaç ve Yöntem”, “Bulgular”, “Tartışma ve Sonuç”, “Son Notlar”, “Kaynaklar”, “Tablolar ve Şekiller”. Derleme ve yorum yazıları için ise, çalışmanın önemini belirttiği, sorunsal ve amacın somutlaştırıldığı “Giriş” bölümünün ardından diğer bölümler gelmeli ve çalışma “Tartışma ve Sonuç”, “Son Notlar”, “Kaynaklar” ve “Tablolar ve Şekiller” şeklinde bitirilmelidir.
6. Çalışmalarda tablo, grafik ve şekil gibi göstergeler ancak çalışmanın takip edilebilmesi açısından gereklilik arz ettiği durumlarda, numaralandırılarak, tanımlayıcı bir başlık ile birlikte verilmelidir. Demografik özellikler gibi metin içinde verilebilecek veriler, ayrıca tablolar ile ifade edilmemelidir.
7. Yayınlanmak üzere gönderilen makale ile birlikte yazar bilgilerini içeren kapak sayfası gönderilmelidir. Kapak sayfasında, makalenin başlığı, yazar veya yazarların bağlı oldukları kurum ve unvanları, kendilerine ulaşılabilecek adresler, cep, iş ve faks numaraları, ORCID ve e-posta adresleri yer almalıdır (bkz. Son Kontrol Listesi).
8. Dergide yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu ve belirtilen görüşler yazarlara aittir; İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü bir sorumluluk yüklenmez.
9. Yayın kurulu ve hakem raporları doğrultusunda yazarlardan, metin üzerinde bazı düzeltmeler yapmaları istenebilir.
10. Dergiye gönderilen çalışmalar yayınlansın veya yayınlanmasın geri gönderilmez.

Kaynaklar

Derleme yazıları okuyucular için bir konudaki kaynaklara ulaşmayı kolaylaştıran bir araç olsa da, her zaman orijinal çalışmayı doğru olarak yansıtmaz. Bu yüzden mümkün olduğunca yazarlar orijinal çalışmalarını kaynak göstermelidir. Öte yandan, bir konuda çok fazla sayıda orijinal çalışmanın kaynak gösterilmesi yer israfına neden olabilir. Birkaç anahtar orijinal çalışmanın kaynak gösterilmesi genelde uzun listelerle aynı işi görür. Ayrıca günümüzde kaynaklar elektronik versiyonlara eklenebilmekte ve okuyucular elektronik literatür taramalarıyla yayımlara kolaylıkla ulaşabilmektedir.

Kabul edilmiş ancak henüz sayıya dahil edilmemiş makaleler Early View olarak yayınlanır ve bu makalelere atıflar “advance online publication” şeklinde verilmelidir. Genel bir kaynaktan elde edilemeyecek temel bir konu olmadıkça “kişisel iletişimlere” atıfta bulunulmamalıdır. Eğer atıfta bulunulursa parantez içinde iletişim kurulan kişinin adı ve iletişimin tarihi belirtilmelidir. Bilimsel makaleler için yazarlar bu kaynaktan yazılı izin ve iletişimin doğruluğunu gösterir belge almalıdır. Kaynakların doğruluğundan yazar(lar) sorumludur. Tüm kaynaklar metinde belirtilmelidir. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Referans Stili ve Formatı

Muhasebe Enstitüsü Dergisi – Journal of Accounting Institute, metin içi alıntılama ve kaynak gösterme için APA (American Psychological Association) kaynak sitilinin 6. edisyonunu benimser. APA 6. Edisyon hakkında bilgi için:

- American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: APA.

- <http://www.apastyle.org/>

Kaynakların doğruluğundan yazar(lar) sorumludur. Tüm kaynaklar metinde belirtilmelidir. Kaynaklar aşağıdaki örneklerdeki gibi gösterilmelidir.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir.

Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Örnekler:

Birden fazla kaynak;

(Esin ve ark., 2002; Karasar 1995)

Tek yazarlı kaynak;

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak;

(Sayiner ve Demirci 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak;

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambune ve Welch 2000, s. 12–13) Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak;

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Türkçe Kitap

Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Türkçeye Çevrilmiş Kitap

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Editörlü Kitap

Ören, T., Üney, T. ve Çölkesen, R. (Ed.). (2006). *Türkiye bilişim ansiklopedisi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

d) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). *Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme*. Ankara: Total Bilişim.

e) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

f) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

g) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi. M. Zencirkıran (Ed.), *Örgüt sosyolojisi kitabı* içinde (s. 233–263). Bursa: Dora Basım Yayın.

h) Yayıncının ve Yazarın Kurum Olduğu Yayın

Türk Standartları Enstitüsü. (1974). *Adlandırma ilkeleri*. Ankara: Yazar.

Makale

a) Türkçe Makale

Mutlu, B. ve Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 15(60), 179–182.

b) İngilizce Makale

de Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identity. *Discourse and Society*, 10(2), 149–173. <http://dx.doi.org/10.1177/0957926599010002002>

c) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087–2096. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1501184>

d) DOI'si Olmayan Online Edinilmiş Makale

Al, U. ve Doğan, G. (2012). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü tezlerinin atıf analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 26, 349–369. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/>

e) DOI'si Olan Makale

Turner, S. J. (2010). Website statistics 2.0: Using Google Analytics to measure library website effectiveness. *Technical Services Quarterly*, 27, 261–278. <http://dx.doi.org/10.1080/07317131003765910>

f) Advance Online Olarak Yayımlanmış Makale

Smith, J. A. (2010). Citing advance online publication: A review. *Journal of Psychology*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/a45d7867>

g) Popüler Dergi Makalesi

Semericioğlu, C. (2015, Haziran). Sıradanlığın rayihası. *Sabit Fikir*, 52, 38–39.

Tez, Sunum, Bildiri**a) Türkçe Tezler**

Sarı, E. (2008). *Kültür kimlik ve politika: Mardin'de kültürlerarasılık*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

b) Ticari Veritabanında Yer Alan Yüksek Lisans Ya da Doktora Tezi

Van Brunt, D. (1997). *Networked consumer health information systems* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No. 9943436)

c) Kurumsal Veritabanında Yer Alan İngilizce Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Yaylalı-Yıldız, B. (2014). *University campuses as places of potential publicness: Exploring the political, social and cultural practices in Ege University* (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://library.iyte.edu.tr/tr/hizli-erisim/iyte-tez-portali>

d) Web'de Yer Alan İngilizce Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Tonta, Y. A. (1992). *An analysis of search failures in online library catalogs* (Doctoral dissertation, University of California, Berkeley). Retrieved from <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/phd/ickapak.html>

e) Dissertations Abstracts International'da Yer Alan Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.

f) Sempozyum Katkısı

Krinsky-McHale, S. J., Zigman, W. B. & Silverman, W. (2012, August). Are neuropsychiatric symptoms markers of prodromal Alzheimer's disease in adults with Down syndrome? In W. B. Zigman (Chair), *Predictors of mild cognitive impairment, dementia, and mortality in adults with Down syndrome*. Symposium conducted at American Psychological Association meeting, Orlando, FL.

g) Online Olarak Erişilen Konferans Bildiri Özeti

Çınar, M., Doğan, D. ve Seferoğlu, S. S. (2015, Şubat). *Eğitimde dijital araçlar: Google sınıf uygulaması üzerine bir değerlendirme* [Öz]. Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. Erişim adresi: <http://ab2015.anadolu.edu.tr/index.php?menu=5&submenu=27>

h) Düzenli Olarak Online Yayımlanan Bildiriler

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105, 12593–12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>

i) Kitap Şeklinde Yayımlanan Bildiriler

Schneider, R. (2013). Research data literacy. S. Kurbanoglu ve ark. (Ed.), *Communications in Computer and Information Science: Vol. 397. Worldwide Communalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice* içinde (s. 134–140) . Cham, İsviçre: Springer. <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-03919-0>

j) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu

Diğer Kaynaklar**a) Gazete Yazısı**

Toker, Ç. (2015, 26 Haziran). 'Unutma' notları. *Cumhuriyet*, s. 13.

b) Online Gazete Yazısı

Tamer, M. (2015, 26 Haziran). E-ticaret hamle yapmak için tüketiciyi bekliyor. *Milliyet*. Erişim adresi: <http://www.milliyet>

c) Web Page/Blog Post

Bordwell, D. (2013, June 18). David Koepp: Making the world movie-sized [Web log post]. Retrieved from <http://www.davidbordwell.net/blog/page/27/>

d) Online Ansiklopedi/Sözlük

Bilgi mimarisi. (2014, 20 Aralık). Vikipedi içinde. Erişim adresi: http://tr.wikipedia.org/wiki/Bilgi_mimarisi

Marcoux, A. (2008). Business ethics. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy*. Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-business/>

e) Podcast

Radyo ODTÜ (Yapımcı). (2015, 13 Nisan). *Modern sabahlar* [Podcast]. Erişim adresi: <http://www.radyoodtu.com.tr/>

f) Bir Televizyon Dizisinden Tek Bir Bölüm

Shore, D. (Senarist), Jackson, M. (Senarist) ve Bookstaver, S. (Yönetmen). (2012). Runaways [Televizyon dizisi bölümü]. D. Shore (Baş yapımcı), *House M.D.* içinde. New York, NY: Fox Broadcasting.

g) Müzik Kaydı

Say, F. (2009). Galata Kulesi. *İstanbul senfonisi* [CD] içinde. İstanbul: Ak Müzik.

Yukarıda sıralanan koşulları yerine getirmemiş çalışma kabul edilmez, eksiklerinin tamamlanması için yazara iade edilir. Yayın Komisyonu tarafından kabul edilen yazılar basıma kabul sırasına göre yayınlanır. Baskı tashihleri yazarlar tarafından yapılır.

SON KONTROL LİSTESİ

Aşağıdaki listede eksik olmadığından emin olun:

- Editöre mektup
 - ✓ Makalenin türü
 - ✓ Başka bir dergiye gönderilmemiş olduğu bilgisi
 - ✓ Sponsor veya ticari bir firma ile ilişkisi (varsa belirtiniz)
 - ✓ Kaynakların APA6'ya göre belirtildiği
 - ✓ İngilizce yönünden kontrolünün yapıldığı
 - ✓ Yazarlara Bilgide detaylı olarak anlatılan dergi politikalarının gözden geçirildiği
- Telif Hakkı Anlaşması Formu
- Daha önce basılmış materyal (yazı-resim-tablo) kullanılmış ise izin belgesi
- Kapak sayfası
 - ✓ Makalenin kategorisi
 - ✓ Makale dilinde ve İngilizce başlık
 - ✓ Yazarların ismi soyadı, unvanları ve bağlı oldukları kurumlar (üniversite ve fakülte
 - ✓ bilgisinden sonra şehir ve ülke bilgisi de yer almalıdır), e-posta adresleri
 - ✓ Sorumlu yazarın e-posta adresi, açık yazışma adresi, iş telefonu, GSM, faks nosu
 - ✓ Tüm yazarların ORCID'leri
- Makale ana metni
 - ✓ Makale dilinde ve İngilizce başlık
 - ✓ Özetler 100-150 kelime makale dilinde ve 100-150 kelime İngilizce
 - ✓ Anahtar Kelimeler: 3-5 adet makale dilinde ve 3-5 adet İngilizce
 - ✓ İngilizce olmayan makaleler için (Örn, Almanca, Fransızca vd dillerdeki makaleler)
 - ✓ İngilizce genişletilmiş Özet (Extended Abstract) 600-800 kelime
 - ✓ Makale ana metin bölümleri
 - ✓ Teşekkür (varsa belirtiniz)
 - ✓ Son notlar (varsa belirtiniz)
 - ✓ Kaynaklar
 - ✓ Tablolar-Resimler, Şekiller (başlık, tanım ve alt yazılarıyla)

İLETİŞİM İÇİN:

Tel : +90 2124737070/ 18315

Web site : <http://dergipark.gov.tr/meder> ve <https://jai.istanbul.edu.tr>

Email : jai@istanbul.edu.tr

Adres : İ.Ü. Avcılar Kampüsü İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Avcılar/İstanbul

DESCRIPTION

Journal of Accounting Institute - Muhasebe Enstitüsü Dergisi, which is the official publication of Istanbul University, Accounting Institute is an open access, peer-reviewed, scholarly and international journal published two times a year in January and July. It was founded in 1975.

AIM AND SCOPE

Journal of Accounting Institute - Muhasebe Enstitüsü Dergisi aims to contribute to dissemination of knowledge in the accounting and business field by publishing articles in Turkish and English.

Journal of Accounting Institute - Muhasebe Enstitüsü Dergisi has a scope that covers all areas of accounting and business. The target group of the Journal consists of academicians, researchers, professionals, students, related professional and academic bodies and institutions.

EDITORIAL POLICIES AND PEER REVIEW PROCESS**Publication Policy**

The subjects covered in the manuscripts submitted to the Journal for publication must be in accordance with the aim and scope of the Journal. The Journal gives priority to original research papers submitted for publication.

General Principles

Only those manuscripts approved by its every individual author and that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation.

Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by editor-in-chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope.

Short presentations that took place in scientific meetings can be referred if indicated in the article. The editor hands over the papers matching the formal rules to at least two national/international referees for evaluation and gives green light for publication upon modification by the authors in accordance with the referees' claims. Changing the name of an author (omission, addition or order) in papers submitted to the Journal requires written permission of all declared authors. Refused manuscripts and graphics are not returned to the author. The copyright of the published articles and pictures belong to the Journal.

Author Responsibilities

It is authors' responsibility to ensure that the article is in accordance with scientific and ethical standards and rules. And authors must ensure that submitted work is original. They must certify that the manuscript has not previously been published elsewhere or is not currently being considered for publication elsewhere, in any language. Applicable copyright laws and conventions must be followed. Copyright material (e.g. tables, figures or extensive quotations) must be reproduced only with appropriate permission and acknowledgement. Any work or words of other authors, contributors, or sources must be appropriately credited and referenced.

All the authors of a submitted manuscript must have direct scientific and academic contribution to the manuscript. The author(s) of the original research articles is defined as a person who is significantly involved in "conceptualization and design of the study", "collecting the data", "analyzing the data", "writing the manuscript", "reviewing the manuscript with a critical perspective" and "planning/conducting the study of the manuscript and/or revising it". Fund raising, data collection or supervision of the research group are not sufficient roles to be accepted as an author. The author(s) must meet all these criteria described above. The order of names in the author list of an article must be a co-decision and it must be indicated in the Copyright Agreement Form. The individuals who do not meet the authorship criteria but contributed to the study must take place in the acknowledgement section. Individuals providing technical support, assisting

writing, providing a general support, providing material or financial support are examples to be indicated in acknowledgement section.

All authors must disclose all issues concerning financial relationship, conflict of interest, and competing interest that may potentially influence the results of the research or scientific judgment.

When an author discovers a significant error or inaccuracy in his/her own published paper, it is the author's obligation to promptly cooperate with the Editor-in-Chief to provide retractions or corrections of mistakes.

Peer Review Process

Only those manuscripts approved by its every individual author and that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation.

Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by editor-in-chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope. Editor-in-chief evaluates manuscripts for their scientific content without regard to ethnic origin, gender, sexual orientation, citizenship, religious belief or political philosophy of the authors and ensures a fair double-blind peer review of the selected manuscripts.

The selected manuscripts are sent to at least two national/international referees for evaluation and publication decision is given by editor-in-chief upon modification by the authors in accordance with the referees' claims.

Editor in chief does not allow any conflicts of interest between the authors, editors and reviewers and is responsible for final decision for publication of the manuscripts in the Journal.

Reviewers' judgments must be objective. Reviewers' comments on the following aspects are expected while conducting the review.

- Does the manuscript contain new and significant information?
- Does the abstract clearly and accurately describe the content of the manuscript?
- Is the problem significant and concisely stated?
- Are the methods described comprehensively?
- Are the interpretations and conclusions justified by the results?
- Is adequate references made to other Works in the field?
- Is the language acceptable?

Reviewers must ensure that all the information related to submitted manuscripts is kept as confidential and must report to the editor if they are aware of copyright infringement and plagiarism on the author's side.

A reviewer who feels unqualified to review the topic of a manuscript or knows that its prompt review will be impossible should notify the editor and excuse himself from the review process.

The editor informs the reviewers that the manuscripts are confidential information and that this is a privileged interaction. The reviewers and editorial board cannot discuss the manuscripts with other persons. The anonymity of the referees is important.

COPYRIGHT NOTICE

Authors publishing with Journal of Accounting Institute- Muhasebe Enstitüsü Dergisi retain the copyright to their work, licensing it under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license that gives permission to copy and redistribute the material in any medium or format other than commercial purposes as well as remix, transform and build upon the material by providing appropriate credit to the original work.

OPEN ACCESS STATEMENT

Journal of Accounting Institute- Muhasebe Enstitüsü Dergisi is an open access journal which means that all content is freely available without charge to the user or his/her institution. Except for commercial purposes, users are allowed to read, download, copy, print, search, or link to the full texts of the articles in this journal without asking prior permission from the publisher or the author.

The articles in Journal of Accounting Institute- Muhasebe Enstitüsü Dergisi are open access articles licensed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.en>)

ETHICS

Standards and Principles of Publication Ethics

Journal of Accounting Institute - Muhasebe Enstitüsü Dergisi is committed to upholding the highest standards of publication ethics and pays regard to Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing published by the Committee on Publication Ethics (COPE), the Directory of Open Access Journals (DOAJ), the Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA), and the World Association of Medical Editors (WAME) on <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

All submissions must be original, unpublished (including as full text in conference proceedings), and not under the review of any other publication synchronously. Authors must ensure that submitted work is original. They must certify that the manuscript has not previously been published elsewhere or is not currently being considered for publication elsewhere, in any language. Applicable copyright laws and conventions must be followed. Copyright material (e.g. tables, figures or extensive quotations) must be reproduced only with appropriate permission and acknowledgement. Any work or words of other authors, contributors, or sources must be appropriately credited and referenced.

Each manuscript is reviewed by one of the editors and at least two referees under double-blind peer review process. Plagiarism, duplication, fraud authorship/denied authorship, research/data fabrication, salami slicing/salami publication, breaching of copyrights, prevailing conflict of interest are unethical behaviors.

All manuscripts not in accordance with the accepted ethical standards will be removed from the publication. This also contains any possible malpractice discovered after the publication. In accordance with the code of conduct we will report any cases of suspected plagiarism or duplicate publishing.

Research Ethics

Journal of Accounting Institute - Muhasebe Enstitüsü Dergisi adheres to the highest standards in research ethics and follows the principles of international research ethics as defined below. The authors are responsible for the compliance of the manuscripts with the ethical rules.

- Principles of integrity, quality and transparency should be sustained in designing the research, reviewing the design and conducting the research.
- The research team and participants should be fully informed about the aim, methods, possible uses and requirements of the research and risks of participation in research.
- The confidentiality of the information provided by the research participants and the confidentiality of the respondents should be ensured. The research should be designed to protect the autonomy and dignity of the participants.
- Research participants should participate in the research voluntarily, not under any coercion.
- Any possible harm to participants must be avoided. The research should be planned in such a way that the participants are not at risk.

- The independence of research must be clear; and any conflict of interest or must be disclosed.
- In experimental studies with human subjects, written informed consent of the participants who decide to participate in the research must be obtained. In the case of children and those under wardship or with confirmed insanity, legal custodian's assent must be obtained.
- If the study is to be carried out in any institution or organization, approval must be obtained from this institution or organization.
- In studies with human subject, it must be noted in the method's section of the manuscript that the informed consent of the participants and ethics committee approval from the institution where the study has been conducted have been obtained.

LANGUAGE

The language of the Journal is Turkish and American English.

MANUSCRIPT ORGANIZATION AND FORMAT

All correspondence will be sent to the first-named author unless otherwise specified. Manuscript is to be submitted online via <http://dergipark.gov.tr/meder> it must be accompanied by a cover letter indicating that the manuscript is intended for publication, specifying the article category (i.e. research article, review etc.) and including information about the manuscript (see the Submission Checklist). Manuscripts should be prepared in Microsoft Word 2003 and upper versions. In addition, Copyright Agreement Form that has to be signed by all authors must be submitted.

1. The manuscripts should be in A4 paper standards: having 2.5 cm margins from right, left, bottom and top, Times New Roman font style in 10 font size and line spacing of 1.5 and "justify align" format. For indented paragraph, tab key should be used. One line spacing should be used for the tables and figures, which are included in the text.
2. The name(s) of author(s) should be given just beneath the title of the study aligned to the right. Also the affiliation, title, e-mail and phone of the author(s) must be indicated on the bottom of the page as a footnote marked with an asterisk (*).
3. Before the introduction part, there should be an abstract of 100-150 words. Underneath the abstract, 3-5 keywords that inform the reader about the content of the study should be specified.
4. The manuscripts should contain mainly these components: title, abstract and keywords; extended abstract, sections, footnotes and references.
5. Research article sections are ordered as follows: "Introduction", "Aim and Methodology", "Findings", "Discussion and Conclusion", "Endnotes" and "References". For review and commentary articles, the article should start with the "Introduction" section where the purpose and the method is mentioned, go on with the other sections; and it should be finished with "Discussion and Conclusion" section followed by "Endnotes", "References" and "Tables and Figures".
6. Tables, graphs and figures can be given with a number and a defining title if and only if it is necessary to follow the idea of the article. Otherwise features like demographic characteristics can be given within the text.
7. A title page including author information must be submitted together with the manuscript. The title page is to include fully descriptive title of the manuscript and, affiliation, title, e-mail address, postal address, phone, fax number of the author(s) and ORCIDs of all authors (see The Submission Checklist).
8. Authors are responsible for all statements made in their work published in the Journal; Istanbul University Accounting Institute has no responsibility in this regard.
9. The author(s) can be asked to make some changes in their articles due to peer reviews.
10. The studies that were sent to the journal will not be returned whether they are published or not.

References

Although references to review articles can be an efficient way to guide readers to a body of literature, review articles do not always reflect original work accurately. Readers should therefore be provided with direct references to original research sources whenever possible. On the other hand, extensive lists of references to original work on a topic can use excessive space on the printed page. Small numbers of references to key original papers often serve as well as more exhaustive lists, particularly since references can now be added to the electronic version of published papers, and since electronic literature searching allows readers to retrieve published literature efficiently. Papers accepted but not yet included in the issue are published online in the Early View section and they should be cited as “advance online publication”. Citing a “personal communication” should be avoided unless it provides essential information not available from a public source, in which case the name of the person and date of communication should be cited in parentheses in the text. For scientific articles, written permission and confirmation of accuracy from the source of a personal communication must be obtained.

Reference Style and Format

Journal of Accounting Institute - Muhasebe Enstitüsü Dergisi complies with APA (American Psychological Association) style 6th Edition for referencing and quoting. For more information:

- American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: APA.
- <http://www.apastyle.org>

Accuracy of citation is the author’s responsibility. All references should be cited in text. Reference list must be in alphabetical order. Type references in the style shown below.

Citations in the Text

Citations must be indicated with the author surname and publication year within the parenthesis.

If more than one citation is made within the same paranthesis, separate them with (;).

Samples:***More than one citation;***

(Esin et al., 2002; Karasar, 1995)

Citation with one author;

(Akyolcu, 2007)

Citation with two authors;

(Sayiner & Demirci, 2007)

Citation with three, four, five authors;

First citation in the text: (Ailen, Ciembrune, & Welch, 2000) Subsequent citations in the text: (Ailen et al., 2000)

Citations with more than six authors;

(Çavdar et al., 2003)

Citations in the Reference

All the citations done in the text should be listed in the References section in alphabetical order of author surname without numbering. Below given examples should be considered in citing the references.

Basic Reference Types

Book

a) Turkish Book

Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8th ed.) [Preparing research reports]. Ankara, Turkey: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Book Translated into Turkish

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* [Mindsets] (A. Kotil, Trans.). İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.

c) Edited Book

Ören, T., Üney, T., & Çölkesen, R. (Eds.). (2006). *Türkiye bilişim ansiklopedisi* [Turkish Encyclopedia of Informatics]. İstanbul, Turkey: Papatya Yayıncılık.

d) Turkish Book with Multiple Authors

Tonta, Y., Bitirim, Y., & Sever, H. (2002). *Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme* [Performance evaluation in Turkish search engines]. Ankara, Turkey: Total Bilişim.

e) Book in English

Kamien R., & Kamien A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

f) Chapter in an Edited Book

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

g) Chapter in an Edited Book in Turkish

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi [Organization culture: Its functions, elements and importance in leadership and business management]. In M. Zencirkıran (Ed.), *Örgüt sosyolojisi* [Organization sociology] (pp. 233–263). Bursa, Turkey: Dora Basım Yayın.

h) Book with the same organization as author and publisher

American Psychological Association. (2009). *Publication manual of the American psychological association* (6th ed.). Washington, DC: Author.

Article

a) Turkish Article

Mutlu, B., & Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri [Source and intervention reduction of stress for parents whose children are in intensive care unit after surgery]. *Istanbul University Florence Nightingale Journal of Nursing*, 15(60), 179–182.

b) English Article

de Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identity. *Discourse and Society*, 10(2), 149–173. <http://dx.doi.org/10.1177/0957926599010002002>

c) Journal Article with DOI and More Than Seven Authors

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087–2096. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1501184>

d) Journal Article from Web, without DOI

Sidani, S. (2003). Enhancing the evaluation of nursing care effectiveness. *Canadian Journal of Nursing Research*, 35(3), 26–38. Retrieved from <http://cjr.mcgill.ca>

e) Journal Article with DOI

Turner, S. J. (2010). Website statistics 2.0: Using Google Analytics to measure library website effectiveness. *Technical Services Quarterly*, 27, 261–278. <http://dx.doi.org/10.1080/07317131003765910>

f) Advance Online Publication

Smith, J. A. (2010). Citing advance online publication: A review. *Journal of Psychology*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/a45d7867>

g) Article in a Magazine

Henry, W. A., III. (1990, April 9). Making the grade in today's schools. *Time*, 135, 28–31.

Doctoral Dissertation, Master's Thesis, Presentation, Proceeding**a) Dissertation/Thesis from a Commercial Database**

Van Brunt, D. (1997). *Networked consumer health information systems* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 9943436)

b) Dissertation/Thesis from an Institutional Database

Yaylı-Yıldız, B. (2014). *University campuses as places of potential publicness: Exploring the politicals, social and cultural practices in Ege University* (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://library.iyte.edu.tr/tr/hizli-erisim/iyte-tez-portali>

c) Dissertation/Thesis from Web

Tonta, Y. A. (1992). *An analysis of search failures in online library catalogs* (Doctoral dissertation, University of California, Berkeley). Retrieved from <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/phd/ickapak.html>

d) Dissertation/Thesis abstracted in Dissertations Abstracts International

Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.

e) Symposium Contribution

Krinsky-McHale, S. J., Zigman, W. B., & Silverman, W. (2012, August). Are neuropsychiatric symptoms markers of prodromal Alzheimer's disease in adults with Down syndrome? In W. B. Zigman (Chair), *Predictors of mild cognitive impairment, dementia, and mortality in adults with Down syndrome*. Symposium conducted at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

f) Conference Paper Abstract Retrieved Online

Liu, S. (2005, May). *Defending against business crises with the help of intelligent agent based early warning solutions*. Paper presented at the Seventh International Conference on Enterprise Information Systems, Miami, FL. Abstract retrieved from http://www.iceis.org/iceis2005/abstracts_2005.htm

g) Conference Paper - In Regularly Published Proceedings and Retrieved Online

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105, 12593–12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>

h) Proceeding in Book Form

Parsons, O. A., Pryzwansky, W. B., Weinstein, D. J., & Wiens, A. N. (1995). Taxonomy for psychology. In J. N. Reich, H. Sands, & A. N. Wiens (Eds.), *Education and training beyond the doctoral degree: Proceedings of the American Psychological Association National Conference on Postdoctoral Education and Training in Psychology* (pp. 45–50). Washington, DC: American Psychological Association.

i) Paper Presentation

Nguyen, C. A. (2012, August). *Humor and deception in advertising: When laughter may not be the best medicine*. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

Other Sources**a) Newspaper Article**

Browne, R. (2010, March 21). This brainless patient is no dummy. *Sydney Morning Herald*, 45.

b) Newspaper Article with no Author

New drug appears to sharply cut risk of death from heart failure. (1993, July 15). *The Washington Post*, p. A12.

c) Web Page/Blog Post

Bordwell, D. (2013, June 18). David Koepp: Making the world movie-sized [Web log post]. Retrieved from <http://www.davidbordwell.net/blog/page/27/>

d) Online Encyclopedia/Dictionary

Ignition. (1989). In *Oxford English online dictionary* (2nd ed.). Retrieved from <http://dictionary.oed.com>

Marcoux, A. (2008). Business ethics. In E. N. Zalta (Ed.). *The Stanford encyclopedia of philosophy*. Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-business/>

e) Podcast

Dunning, B. (Producer). (2011, January 12). *inFact: Conspiracy theories* [Video podcast]. Retrieved from <http://itunes.apple.com/>

f) Single Episode in a Television Series

Egan, D. (Writer), & Alexander, J. (Director). (2005). Failure to communicate. [Television series episode]. In D. Shore (Executive producer), *House*; New York, NY: Fox Broadcasting.

g) Music

Fuchs, G. (2004). Light the menorah. On *Eight nights of Hanukkah* [CD]. Brick, NJ: Kid Kosher.

SUBMISSION CHECKLIST

Ensure that the following items are present:

- Cover letter to the editor
 - ✓ The category of the manuscript
 - ✓ Confirming that “the paper is not under consideration for publication in another journal”.
 - ✓ Including disclosure of any commercial or financial involvement.
 - ✓ Confirming that last control for fluent English was done.
 - ✓ Confirming that journal policies detailed in Information for Authors have been reviewed.
 - ✓ Confirming that the references cited in the text and listed in the references section are in line with APA 6.
- Copyright Agreement Form
- Permission of previous published material if used in the present manuscript
- Title page
 - ✓ The category of the manuscript
 - ✓ The title of the manuscript both in Turkish and in English
 - ✓ All authors’ names and affiliations (institution, faculty/department, city, country),
 - ✓ e-mail addresses
 - ✓ Corresponding author’s email address, full postal address, telephone and fax number
 - ✓ ORCIDs of all authors.
- Main Manuscript Document
 - ✓ The title of the manuscript
 - ✓ Abstracts (100-150 words)
 - ✓ Key words: 3-5 words
 - ✓ Acknowledgement (if exists)
 - ✓ References
 - ✓ All tables, illustrations (figures) (including title, description, footnotes)

CONTACT INFO

Phone : +90 2124737070/ 18315

Web site : <http://dergipark.gov.tr/meder> and <https://jai.istanbul.edu.tr>

Email : jai@istanbul.edu.tr

Address : Istanbul University, IU Avcılar Campus Business School Accounting Institute Avcılar Istanbul-Turkey

COPYRIGHT AGREEMENT FORM / TELİF HAKKI ANLAŞMASI FORMU

İstanbul University
İstanbul Üniversitesi

Journal name: Muhasebe Enstitüsü Dergisi
Dergi Adı: Journal of Accounting Institute

Copyright Agreement Form
Telif Hakkı Anlaşması Formu

Responsible/Corresponding Author Sorumlu Yazar	
Title of Manuscript Makalenin Başlığı	
Acceptance date Kabul Tarihi	
List of authors Yazarların Listesi	

Sıra No	Name - Surname Adı-Soyadı	E-mail E-Posta	Signature İmza	Date Tarih
1				
2				
3				
4				
5				

Manuscript Type (Research Article, Review, Short communication, etc.) Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme, Kısa bildiri, v.b.)	
--	--

Responsible/Corresponding Author: Sorumlu Yazar:	
--	--

University/company/institution	Çalıştığı kurum
Address	Posta adresi
E-mail	E-posta
Phone; mobile phone	Telefon no; GSM no

The author(s) agrees that:
Sunulan makalenin yazar(lar)ın orijinal çalışması olduğunu ve intihal yapmadıklarını, tüm yazarların bu çalışmaya asli olarak katılmış olduklarını ve bu çalışma için her türlü sorumluluğu aldıklarını, tüm yazarların sunulan makalenin son halini gördüklerini ve onayladıklarını, Makalenin başka bir yerde basılmadığını veya basılmak için sunulmadığını, Makalede bulunan metnin, şekillerin ve dokümanların diğer şahıslara ait olan Telif Haklarını ihlal etmediğini kabul ve taahhüt ederler. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'nin bu fikri eseri, Creative Commons Atıf-Gayrı Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı ile yayınlamasına izin verirler. Creative Commons Atıf-Gayrı Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı, eserin ticari kullanım dışında her boyut ve formatta paylaşılmasına, kopyalanmasına, çoğaltılmasına ve orijinal esere uygun şekilde atıfta bulunmak kaydıyla yeniden düzenleme, dönüştürme ve eserin üzerine inşa etme dâhil adapte edilmesine izin verir. Yazar(lar)ın veya varsa yazar(lar)ın işverenin telif dâhil patent hakları, yazar(lar)ın gelecekte kitaplarında veya diğer çalışmalarında makalenin tümünü ücret ödemeksizin kullanma hakkı makaleyi satmamak koşuluyla kendi amaçları için çoğaltma hakkı gibi fikri mülkiyet hakları saklıdır. Yayımlanan veya yayıma kabul edilmeyen makalelerle ilgili dokümanlar (fotoğraf, orijinal şekil vb.) karar tarihinden başlamak üzere bir yıl süreyle İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'nce saklanır ve bu sürenin sonunda imha edilir. Ben/Biz, telif hakkı ihlali nedeniyle üçüncü şahıslarca vuku bulacak hak talebi veya açılacak davalarda İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ve Dergi Editörlerinin hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun yazarlara ait olduğunu taahhüt ederim/ederiz. Ayrıca Ben/Biz makalede hiçbir suç unsuru veya kanuna aykırı ifade bulunmadığını, araştırma yapılırken kanuna aykırı herhangi bir malzeme ve yöntem kullanılmadığını taahhüt ederim/ederiz. Bu Telif Hakkı Anlaşması Formu tüm yazarlar tarafından imzalanmalıdır/onaylanmalıdır. Form farklı kurumlarda bulunan yazarlar tarafından ayrı kopyalar halinde doldurularak sunulabilir. Ancak, tüm imzaların orijinal veya kanıtlanabilir şekilde onaylı olması gerekir.

Yazar(lar) aşağıdaki hususları kabul eder
The manuscript submitted is his/her/their own original work and has not been plagiarized from any prior work, all authors participated in the work in a substantive way and are prepared to take public responsibility for the work, all authors have seen and approved the manuscript as submitted, the manuscript has not been published and is not being submitted or considered for publication elsewhere, the text, illustrations, and any other materials included in the manuscript do not infringe upon any existing copyright or other rights of anyone. İSTANBUL UNIVERSITY will publish the content under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license that gives permission to copy and redistribute the material in any medium or format other than commercial purposes as well as remix, transform and build upon the material by providing appropriate credit to the original work. The Contributor(s) or, if applicable the Contributor's Employer, retain(s) all proprietary rights in addition to copyright, patent rights; to use, free of charge, all parts of this article for the author's future works in books, lectures, classroom teaching or oral presentations, the right to reproduce the article for their own purposes provided the copies are not offered for sale. All materials related to manuscripts, accepted or rejected, including photographs, original figures etc., will be kept by İSTANBUL UNIVERSITY for one year following the editor's decision. These materials will then be destroyed. I/We indemnify İSTANBUL UNIVERSITY and the Editors of the Journals, and hold them harmless from any loss, expense or damage occasioned by a claim or suit by a third party for copyright infringement, or any suit arising out of any breach of the foregoing warranties as a result of publication of my/our article. I/We also warrant that the article contains no libelous or unlawful statements and does not contain material or instructions that might cause harm or injury. This Copyright Agreement Form must be signed/ratified by all authors. Separate copies of the form (completed in full) may be submitted by authors located at different institutions; however, all signatures must be original and authenticated.

Responsible/Corresponding Author; Sorumlu Yazar;	Signature / İmza	Date / Tarih
	/...../.....

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Yeni Sayımızı Sunarken

50. Yılımızı Kutlarken Vizyonumuz ve Misyonumuz: Nice 50 Yıllar
F. Lerzan KAVUT

Finansal Okuryazarlık ve Üniversitede Verilen Derslerin Finansal
Okuryazarlık Üzerine Etkisi
Süleyman UYAR, Işıl ATALAY

KOBİ IFRS'den Günümüze Finansal Raporlama Standartlarının Genel Bir Değerlendirmesi
Özkan SARISOY, İlknur ESKİN

Kurumsal ve Finansal Raporlamanın Geleceği Üzerine Değerlendirmeler
Hakan CAVLAK

Türkiye'deki Enerji Sektörü Çalışanlarının Risk Odaklı İç Denetimle İlgili Görüşlerine
İlişkin Bir Araştırma
Gökhan Ömer KARLIDAĞ

UFRS Uygulanma Sürecinde Hisse Senedi Piyasa Değeri ile Hisse Başına Kazanç ve
Hisse Senedi Defter Değeri Arasındaki İlişki
Alper OFLAS, Mohammad Reza TOUTOUNCHI ASL

An Approach to Integrating Historical Perspective into an Undergraduate
Accounting Course
Ron BAKER

ISSN 2602-3202

İstanbul Üniversitesi
İşletme Fakültesi

MUHASEBE ENSTİTÜSÜ

<http://muhasebe.istanbul.edu.tr>

<https://www.linkedin.com/in/muhasebe-enstitusu>